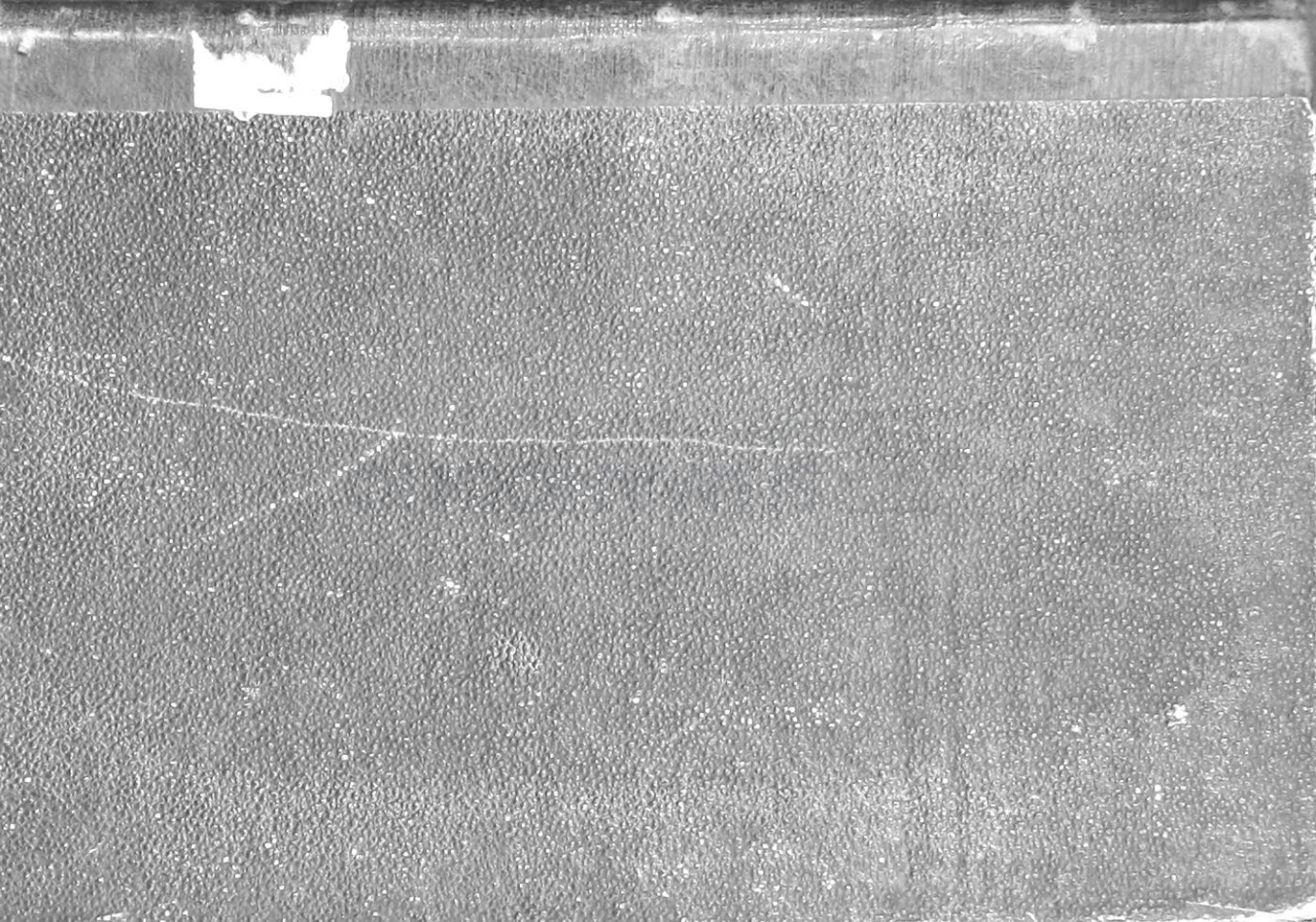

2358

ΧΡΟΝΟΣ

(ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.)

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΝΕΟΛΟΓΟΥ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1871.

ΕΤΟΣ Α'.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

ΤΥΠΟΓΡ. Ι. Α. ΒΡΕΤΟΥ.

1870.

1) Ἐθνικαί.

25 μαρτίου. Ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος.

2) Βασιλικαί.

23 ἀπριλίου. Ἡ ἑορτὴ τοῦ ὀνόματος τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως.
11 ἰουλίου. Ἡ ἑορτὴ τοῦ ὀνόματος τῆς Α. Μ. τῆς βασιλίσσης.

Β'. Μωαμεθανικαί.

Βελαδδέτι-χουμαγιοὺν, ἤτοι τὰ γενέθλια τῆς Α. Α. Μ. τοῦ βασιλεύοντος Σουλτάνου Ἀπτοὺλ Ἀζὶζ Χὰν Α', σαμπὰν 15 (ὀκτωβρίου 17).
Τζουλούσι-χουμαγιοὺν, ἤτοι ἡ εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασις τοῦ αὐτοῦ, ἰουνίου 13 (ρεβιοὺλ ἀχὴρ 7).

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑ ΟΘΩΜΑΝΙΚΩΝ ΜΗΝΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΗΜΕΤΕΡΟΥΣ.

Ζιλκαδὲ	ἔχει ἡμέρας	30	ἄρχεται	ἰανουαρίου	9
Ζιλχιτζὲ	»	29	»	φεβρουαρίου	8
Μουχαρρὲμ	»	30	» (νέον ἔτος 1288)	μαρτίου	10
Σεφὲρ	»	29	»	ἀπριλίου	9
Ῥεβιοὺλ-ἐββὲλ	»	30	»	μαΐου	8
Ῥεβιοὺλ-ἀχὴρ	»	29	»	ἰουνίου	7
Τζεμαζὶλ-ἐββὲλ	»	30	»	ἰουλίου	6
Τζεμαζὶλ-ἀχὴρ	»	29	»	αὐγούστου	5
Ῥετζὲπ	»	30	»	σεπτεμβρίου	3
Σαμπὰν	»	29	»	ὀκτωβρίου	3
Ῥαμαζὰν	»	30	»	νοεμβρίου	1
Σεββὰλ	»	30	»	δεκεμβρίου	1
Ζιλκαδὲ	»	29	»	»	30

ΕΚΛΕΙΨΕΙΣ ΤΟΥ 1871.

Αἱ κατὰ τὸ ἔτος 1871 συμβησόμεναι ἐκλείψεις εἰσὶν αἱ ἑξῆς τρεῖς, ἀόρατοι ἐκ τῆς Εὐρώπης.

Αον. Ἔκλειψις δακτυλιοειδὴς τοῦ ἡλίου ἀρχομένη ἀμέσως μετὰ τὰ μεσάνυκτα τῆς 5ης πρὸς τὴν 6ην ἰουνίου, διαρκοῦσα περὶ τὰς 6 ὥρας καὶ οὖσα ὁρατὴ ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, ἐκ τῆς Σινικῆς θαλάσσης, ἐκ τοῦ βορείου μέρους τῆς Αὐστραλίας, καὶ κεντρικὴ ἐκ τῆς Νέας Γουϊνέας, ἐκ τοῦ ἀρχιπελάγους τοῦ Σολομῶντος κτλ.

ηλίου

Αραβίαν, εἰς τὸν

οῦ Βαθελμανδέλου καὶ εἰς τὴν ἀνατολικωτάτην ἄκραν τῆς Ἀφρικῆς, καὶ αὐτοῦ εἰς τὸν δυτικὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν· ἡ γραμμὴ τῆς κεντρικῆς ὁλικῆς εως ἀρχομένη ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ πρὸ τοῦ Περσικοῦ κόλπου διασχίζει τὴν ν τῆς Ἰνδικῆς ἄκραν, ἐγγίζει τὴν νῆσον Κεϋλάνην, καὶ διερχομένη διὰ τῶν νο- ακεῶν τῶν νήσων Σουμάτρας καὶ Ἰάβας κόπτει τὰς βορείους ἐξοχὰς τῆς νέας Ὁλλανδίας καταλήγουσα ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ.

Ἡ μεγίστη τῆς ὁλικῆς ἐκλείψεως διάρκεια φθάνει τὰ 4 λ. καὶ 22 δ.

ΕΠΟΧΑΙ.

Ἀπὸ κτίσεως κόσμου κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα	7379
Ἀπὸ τῆς αὐτῆς κατὰ Λατίνους	5875
Ἀπὸ τῆς αὐτῆς καθ' Ἑβραίους	5631
Ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ	5137
Ἀπὸ τῆς πυργοποιίας	4628
Ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης	2624
Ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου	2226
Ἀπὸ τῆς μοναρχίας τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου	2200
Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου	2195
Ἀπὸ τῆς διορθώσεως τοῦ ἡμερολογίου ὑπὸ Ἰουλίου Καίσαρος	1915
Ἀπὸ τῆς μοναρχίας τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ Αὐγούστου	1915
Ἀπὸ κτίσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως	1549
Ἀπὸ τῆς μοναρχίας τῶν Γάλλων	1449
Ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Μωάμεθ	1293
Ἀπὸ τῆς φυγῆς τοῦ Μωάμεθ εἰς Μεδίνην (Ἐγείρας), ὅτε ἄρχεται ἡ ὀθωμανικὴ χρονολογία	1249
Ἀπὸ τῆς αὐτῆς κατὰ τοὺς Ὀθωμανούς, ἀριθμοῦντας σεληνιακὰ ἔτη (ἄρχεται τὴν 10 μαρτίου 1871)	1288
Ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Κορανίου	1241
Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μωάμεθ	1239
Ἀπὸ τῆς θεμελιώσεως τῆς ῥωσσικῆς μοναρχίας ὑπὸ Ῥουρίχου	1009
Ἀπὸ τοῦ χωρισμοῦ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἐπὶ Λέοντος Θ', πάπα Ῥώμης καὶ Μιχαὴλ Κηρουλαρίου, πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως	819
Ἀπὸ ἁλώσεως τῆς Κωνστ]πόλεως ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β', τῇ 29 μαΐου 1453	418
Ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Εὐρωπίδος ἀκρωτηρίου	385
Ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς	379
Ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ χαρτίου	823
» » τῆς ναυτικῆς πυξίδος	691
» » τῆς πυρίτιδος	546
» » τῆς τυπογραφίας	431

Ἀπὸ τοῦ πρώτου περὶ τὴν γῆν περίπλου ὑπὸ Μαγελάνου 451
Ἀπὸ τοῦ καινοτομηθέντος ἡμερολογίου ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου ΙΓ'. . . 289
Ἀπὸ ἁλώσεως τῆς Κρήτης 202
Ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Ἐνετικῆς Ἀριστοκρατίας 74
Ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος 50
Ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ Σουλτάνου Ἀπτοὺλ Ἀζὶζ Χὰν Α'. 14
Ἀπὸ τοῦ Γεωργίου Α', βασιλέως τῶν Ἑλλήνων 8

ΠΑΣΧΑΛΙΟΝ

Ἰνδικτιῶνος	14	Νομικὸν Φάσκα, μαρτίου	27
Ἡλίου κύκλοι	15	Λατίνων Πάσχα, μαρτίου	28
Σελήνης κύκλοι	7	Τὸ Ἅγιον Πάσχα, μαρτίου	28
Σελήνης θεμέλιον	20	Ἡ ἀνάληψις, μαΐου	6
Κρεωφαγίας ἡμέραι	38	Ἡ Πεντηκοστὴ, μαΐου	16
Τὸ Τριῴδιον ἄρχεται Ἰανουαρίου	17	Τῶν ἁγ. Πάντων, μαΐου	23
Ἑωθινὸν ιά, ἤχ. πλ. δ'		Ἡ νηστεία τῶν ἁγ. Ἀποστόλων ἡμ.	36
Ἡ ἀποκρέω, Ἰανουαρίου	31	Ἡ μνήμη αὐτῶν, ἡμέρᾳ τρίτῃ	
Ὁ Εὐαγγελισμὸς, τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ πέμπτῃ.		Παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων, ἡμέρᾳ παρασκευῇ.	

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 10 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 14.

† 13 1 Πα. Ἡ Περιτομὴ τοῦ Χριστοῦ· καὶ μνήμη τοῦ Μ. Βασιλείου. Ἀργία.
14 2 Σα. Προεόρτια τῶν Θεοφανείων· καὶ Σιλβέστρου Πάπα Ῥώμης.
† 15 3 Κυ. Μαλαχίου τοῦ Προφήτου, καὶ Γορδίου Μάρτυρος.
16 4 Δε. Ἡ Σύναξις τῶν Ο' Ἀποστόλων· καὶ Θεοκτίστου τοῦ Ὁσίου.
17 5 Τρ. Παραμονὴ τῶν Φώτων· Θεοπέμπτου καὶ Θεωνᾶ Μαρτ. Νηστεία.
† 18 6 Τε. Τὰ ἅγια Θεοφάνεια. Ἀργία.
† 19 7 Πε. Ἡ Σύναξις τοῦ Προδρόμου. Ἀργία.
20 8 Πα. Δομνίκης τῆς Ὁσίας· καὶ Γεωργίου τοῦ Χοζεβίτου.
21 9 Σα. Πολυεύκτου Μάρτυρος.
† 22 10 Κυ. Γρηγορίου Ἐπισκόπου Νύσσης, καὶ Δομιτιανοῦ τοῦ Ὁσίου.
23 11 Δε. Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου.
24 12 Τρ. Ταταινῆς Μάρτυρος.
25 13 Τε. Ἑρμύλου καὶ Στρατονίκου τῶν Μαρτύρων.
26 14 Πε. Τῶν ἐν Σινᾷ καὶ Ῥαϊθῷ ἀναιρεθέντων Πατέρων.
27 15 Πα. Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου· καὶ Παύλου τοῦ Θηβαίου.
28 16 Σα. Ἡ Προσκύνησις τῆς Ἁλύσεως Πέτρου τοῦ Ἀποστόλου.
† 29 17 Κυ. Τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου· Ἀντωνίου τοῦ Μεγ.
† 30 18 Δε. Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας. Ἀργία.
31 19 Τρ. Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, καὶ Ἀρσενίου Κερκύρας.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ.

† 1 20 Τε. Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου. Ἀργία.
2 21 Πε. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καὶ Νεοφύτου Μάρτυρος.
3 22 Πα. Τιμοθέου τοῦ Ἀποστόλου, καὶ Ἀναστασίου Ὁσιομάρτ. τοῦ Πέρσου.
4 23 Σα. Κλήμεντος Ἱερομάρτυρος καὶ Ἀγαθαγγέλου Μάρτυρος.
† 5 24 Κυ. Τοῦ Ἀσώτου. Ξένης τῆς Ὁσίας.
† 6 25 Δε. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Ἀργία.
7 26 Τρ. Ξενοφῶντος τοῦ Ὁσίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
† 8 27 Τε. Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ Λειψάνου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ἀργία
9 28 Πε. Ἐφραὶμ Ὁσίου τοῦ Σύρου.
10 29 Πα. Ἡ Ἀνακομιδὴ τοῦ Λειψάνου Ἰγνατίου Ἱερομάρτυρος.
† 11 30 Σα. Τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Ἀργία.
† 12 31 Κυ. Τῆς Ἀποκρέω. Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν Ἀναργύρων.

—=—

2 Σελήνης ὕστερον τέταρτον, 8 ὥρ. 53 λ. π. μ.
9 Νέα σελήνη, 2. ὥρ. 28 λ. π. μ.
16 Σελήνης πρῶτον τέταρτον, 3 ὥρ. 11 λ. μ. μ.
24 Πανσέληνος, 3 ὥρ. 58 λ. μ. μ.
31 Σελήνης τελευταῖον τέταρτον, 4 ὥρ. 56 λ. μ. μ.

—=—

8 Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Ὑδροχόον, 0 ὥρ. 49 λ. μ. μ.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 28. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 11 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 13.

13 1 Δε. Προεόρτια τῆς Ὑπαπαντῆς· καὶ Τρύφωνος Μάρτυρος.
† 14 2 Τρ. Ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀργία.
15 3 Τε. Συμεὼν τοῦ Θεοδόχου καὶ Ἄννης τῆς Προφήτιδος.
16 4 Πε. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου.
17 5 Πα. Ἀγάθης Μάρτυρος.
18 6 Σα. Τῶν ἐν ἀσκήσει λαμψάντων. Φωτίου Πατρ. Κ.
† 19 7 Κυ. Τῆς Τυρινῆς. Παρθενίου Ἐπισκόπου, καὶ Λουκᾶ τοῦ Ὁσίου.
20 8 Δε. Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου· καὶ Ζαχαρίου τοῦ Προφήτου.
21 9 Τρ. Νικηφόρου Μάρτυρος.
22 10 Τε. Χαραλάμπους Ἱερομάρτυρος.
23 11 Πε. Βλασίου Ἱερομάρτυρος, καὶ Θεοδώρας τῆς Αὐγούστης.
24 12 Πα. Μελετίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας τῆς Μεγάλης.
25 13 Σα. Τοῦ διὰ τῶν κολλύβων γενομένου θαύματος παρὰ Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος. Μαρτινιανοῦ τοῦ Ὁσίου.
† 26 14 Κυ. Τῆς Ὀρθοξίας· καὶ Δὐξεντίου τοῦ Ὁσίου.
27 15 Δε. Ὀνησίμου τοῦ Ἀποστόλου.
28 16 Τρ. Παμφίλου Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.

ΜΑΡΤΙΟΣ.

1 17 Τε. Θεοδώρου Μεγαλομάρτυρος τοῦ Τήρωνος.
2 18 Πε. Λέοντος Πάπα Ῥώμης.
3 19 Πα. Ἀρχίππου τοῦ Ἀποστόλου.
4 20 Σα. Λέοντος Ἐπισκόπου Κατάνης.
† 5 21 Κυ. Τιμοθέου καὶ Εὐσταθίου Ἀντιοχείας.
6 22 Δε. Τῶν ἐν τοῖς Εὐγενίου Μαρτύρων.
7 23 Τρ. Πολυκάρπου ἐπισκόπου Σμύρνης.
8 24 Τε. Ἡ ά. καὶ β' εὕρεσις τῆς Τιμίας Κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.
9 25 Πε. Ταρασίου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
10 26 Πα. Πορφυρίου Ἐπισκόπου Γάζης.
11 27 Σα. Προκοπίου τοῦ Δεκαπολίτου.
† 12 28 Κυ. Τῆς Σταυροπροσκυνήσεως. Βασιλείου τοῦ Ὁμολογητοῦ.

—=—

7 Νέα σελήνη, 3 ὥρ. 45 λ. μ. μ.
15 Σελήνης πρῶτον τέταρτον, 0 ὥρ. 35 λ. μ. μ.
23 Πανσέληνος, 5 ὥρ. 35 λ. π. μ.

—=—

7 Ὁ ἥλιος εἰς τοὺς Ἰχθῦς, 3 ὥρ. 26 λ. π. μ.

ΜΑΡΤΙΟΣ.

Ἔχει ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 12 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 12.

13 1 Δε. Εὐδοκίας Ὁσιομάρτυρος.
14 2 Τρ. Ἡσυχίου Συγκλητικοῦ, Εὐθαλίας Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῇ.
15 3 Τε. Εὐτροπίου, Κλεονίκου καὶ Βασιλίσκου τῶν Μαρτύρων.
16 4 Πε. Γερασίμου τοῦ Ὁσίου τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ.
17 5 Πα. Κόνωνος Μάρτυρος.
18 6 Σα. Τῶν ἐν Ἀμορίῳ 42 Μαρτύρων.
† 19 7 Κυ. Βασιλέως ἐπισκόπου Χερσῶνος.
20 8 Δε. Θεοφυλάκτου Ἐπισκόπου Νικομηδείας.
† 21 9 Τρ. Τῶν ἐν Σεβαστείᾳ 40 Μαρτύρων. Ἀργία.
22 10 Τε. Κοδράτου Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
23 11 Πε. Σωφρονίου Ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων.
24 12 Πα. Θεοφάνους τοῦ Ὁμολογητοῦ.
25 13 Σα. Ἡ Ἀνακομιδὴ τοῦ Λειψάνου Νικηφόρου Ἀρχ. Κωνστ]πόλεως.
† 26 14 Κυ. Βενεδίκτου τοῦ Ὁσίου.
27 15 Δε. Ἀγαπίου Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
28 16 Τρ. Σαβίνου καὶ Χριστοδούλου τῶν Μαρτύρων.
29 17 Τε. Ἀλεξίου τοῦ Ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ.
30 18 Πε. Κυρίλλου Ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων.
31 19 Πα. Χρυσάνθου καὶ Δαρείας τῶν Μαρτύρων.

ΑΠΡΙΔΙΟΣ.

1 20 Σα. Τοῦ Λαζάρου. Τῶν ἐν τῇ Μονῇ Ἁγ Σάββα ἀναιρεθέντων Π.
† 2 21 Κυ. Τῶν Βαΐων Ἰακώβου τοῦ Ὁμολογητοῦ.
3 22 Δε. Βασιλείου Ἱερομάρτυρος.
4 23 Τρ. Νίκωνος Ὁσιομάρτυρος καὶ τῶν 199 Μαθητῶν αὐτοῦ.
5 24 Τε. Ζαχαρίου τοῦ Ὁσίου Προεόρτια τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.
† 6 25 Πε. Ὁ Εὐαγγελισμός. Ἀργία καὶ κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
7 26 Πα. Ἡ Σύναξις τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ.
8 27 Σα Ματρώνης τῆς Ὁσίας τῆν ἐν Θεσσαλονίκῃ.
† 9 28 Κυ. ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ. Ἀργία ὀκταήμερος.
† 10 29 Δε. Μάρκου Ἐπισκόπου Ἀρεθουσίων, καὶ Κυρίλλου Διακόνου.
† 11 30 Τρ. Ἰωάννου τοῦ Συγγραφέως τῆς Κλίμακος.
† 12 31 Τε. Ὑπατίου Ἱερομάρτυρος Ἐπισκόπου Γαγγρῶν.

—=—

2 Σελήνης ὕστερον τέταρτον, 0 ὥρ. 16 λ. π. μ.
9 Νέα σελήνη, 5 ὥρ. 57 λ. π. μ.
17 Σελήνης πρῶτον τέταρτον, 8 ὥρ. 41 λ. π. μ.
24 Πανσέληνος, 4 ὥρ. 19 λ. μ. μ.
31 Σελήνης τελευταῖον τέταρτον, 7 ὥρ. 48 λ. π. μ.

—=—

9 Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Κριὸν, 3 ὥρ. 16 λ. π. μ.
Ἀρχὴ τοῦ ἔαρος.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ.

Ἔχει ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 13 καὶ ἡ νὺξ ὥρας 11.

† 13 1 Πε. Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας.
† 14 2 Πα. Τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Τίτου τοῦ Ὁσίου τοῦ Θαυματουργοῦ.
† 15 3 Σα. Νικήτα τοῦ Ὁσίου καὶ Ἰωσὴφ τοῦ Ὑμνογράφου.
† 16 4 Κυ. Τοῦ Θωμᾶ· καὶ Γεωργίου τοῦ Ὁσίου τοῦ ἐν Μαλεῷ.
17 5 Δε. Κλαυδίου Μάρτ. καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
18 6 Τρ. Εὐτυχίου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
19 7 Τε. Γεωργίου Ἐπισκόπου Μιτυλήνης· καὶ Καλλιοπίου Μάρτυρος.
20 8 Πε. Ἡρωδίωνος τοῦ Ἀποστόλου μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ἑκ τῶν Ο'.
21 9 Πα. Εὐψυχίου Μάρτυρος.
22 10 Σα. Τερεντίου Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
† 23 11 Κυ. Γῶν Μυροφόρων. Ἀντίπα Ἱερομάρ. Ἐπισκόπου Περγάμου.
24 12 Δε. Βασιλείου Ἐπισκόπου Παρίου.
25 13 Τρ. Μαρτίνου Πάπα Ῥώμης.
26 14 Τε. Ἀριστάρχου, Πούδη καὶ Τροφίμου ἐκ τῶν Ο' Ἀποστόλων.
27 15 Πε. Κρήσκεντος Μάρτυρος.
28 16 Πα. Ἀγάπης, Εἰρήνης καὶ Χιονίας τῶν Μαρτύρων.
† 29 17 Σ. Συμεὼν Ἱερομάρτυρος τοῦ ἐν Περσίδι.
† 30 18 Κυ. Τοῦ Παραλύτου. Ἰωάννου τοῦ Ὁσίου καὶ Ἰωάννου Μάρτ.

ΜΑΙΟΣ.

1 19 Δε. Πσφνουτίου Ἱερομάρτυρος.
2 20 Τρ. Θεοδώρου τοῦ Ὁσίου καὶ Τριχινᾶ.
3 21 Τε. Τῆς Μεσοπεντηκοστῆς. Ἰανουαρίου Ἱερομάρτυρος.
4 22 Πε. Θεοδώρου τοῦ Συκεώτου.
† 5 23 Πα. Γεωργίου Μεγαλομάρτυρος τοῦ Τροπαιοφόρου. Ἀργία.
6 24 Σα. Ἐλισάβετ τῆς Ὁσίας καὶ Θαυματουργοῦ.
† 7 25 Κυ. Τῆς Σαμαρειτιδος. Μάρκου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.
8 26 Δε. Βασιλέως Ἱερομάρτυρος Ἐπισκόπου.
9 27 Τρ. Συμεὼν Ἱερομάρτυρος, συγγενοῦς τοῦ Κυρίου.
10 28 Τε. Τῶν ἐν Κυζίκῳ 9 Ἁγίων Μαρτύρων.
21 29 Πε. Ἰάσωνος καὶ Σωσιπάτρου τῶν Ἀποστόλων.
12 30 Πα. Ἰακώβου τοῦ Ἀποστ. καὶ Ἀδελφοῦ τοῦ Ἁγ. Ἰωάνου τοῦ Θεολόγου.

—=—

7 Νέα σελήνη, 9 ὥρ. 0 λ. μ. μ.
16 Σελήνης πρῶτον τέταρτον, 1 ὥρ. 44 λ. π. μ.
23 Πανσέληνος, 0 ὥρ. 56 λ. π. μ.
29 Σελήνης τελευταῖον τέταρτον, 4 ὥρ. 20 λ. μ. μ.

—=—

8 Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Ταῦρον, 3 ὥρ. 16 μ. μ.

ΜΑΪΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 14 καὶ ἡ νὺξ ὥρας 10.

13 1 Σα. Ἱερεμίου τοῦ Προφήτου.
† 14 2 Κυ. Τοῦ Τυφλοῦ. Ἡ Ἀνακομ. τοῦ Ἀειφάνου Ἀθανασίου τοῦ Μεγ.
15 3 Δε. Τιμοθέου καὶ Μαύρας τῶν Μαρτύρων.
16 4 Τρ. Πελαγίας Μάρτυρος.
17 5 Τε. Εἰρήνης Μεγαλομάρτυρος.
† 18 6 Πε. Τῆς Ἀναλήψεως καὶ Ἰωὴλ τοῦ Πολυάθλου. Ἀργία.
19 7 Παρ. Ἀκακίας καὶ Κυδράτου τῶν Μαρτύρων.
20 8 Σα. Τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.
† 21 9 Κυ. Τῶν Ἁγίων 318 Θεοφόρων Πατέρων τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου.
22 10 Δε. Σίμωνος Ἀποστόλου τοῦ Ζηλωτοῦ.
23 11 Τρ. Μωκίου Ἱερομάρτυρος καὶ τὰ Ἐγκαίνια τῆς Κωνσταντινουπόλεως.
24 12 Τε. Ἐπιφανίου Ἐπισκόπου Κύπρου Γερμανοῦ Κωνσταντινουπόλεως.
25 13 Πε. Γλυκερίας Μάρτυρος.
26 14 Πα. Ἰσιδώρου Μάρτυρος τοῦ ἐν Χίῳ.
27 15 Σα. Τῶν Κεκοιμημένων.
† 28 16 Κυ. Τῆς Πεντηκοστῆς. Ἀργία τριήμερος.
† 29 17 Δε. Ἀνδρονίκου καὶ Ἰουνίας τῶν Ἀποστόλων.
† 30 18 Τρ. Πέτρου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Μαρτύρων.
31 19 Τε. Πατρικίου Προύσης Ἱερομάρτυρος.

ΙΟΥΝΙΟΣ.

1 20 Πε. Θαλλελαίου Μάρτυρος.
† 2 21 Πα. Τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης. Ἀργία.
3 22 Σα. Βασιλίσσου Μάρτυρος.
† 4 23 Κυ. Τῶν Ἁγίων Πάντων καὶ Μιχαὴλ Ἐπισκόπου Συννάδων.
5 24 Δε. Σωμεῶν τοῦ ἐν τῷ Θαυμαστῷ Ὄρει. Νηστ. Ἁγ. Ἀποστόλων.
6 25 Τρ. Ἡ τρίτη εὕρεσις τῆς Τιμίας Κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.
7 26 Τε. Κάρπου τοῦ Ἀποστόλ.
8 27 Πε. Ἑλαδίου Μάρτυρος.
9 28 Πα. Εὐτυχοῦς Ἱερομάρτυρος Ἐπισκόπου Μελιτινῆς.
10 29 Σα. Θεοδοσίας Μάρτυρος.
† 11 30 Κυ. Ἰσαακίου τοῦ Ὁσίου.
12 31 Δε. Ἑρμείου Μάρτυρος.

—=—

7 Νέα σελήνη, 0 ὥρ. 41 λ. μ. μ.
15 Σελήνης πρῶτον τέταρτον, 2 ὧραι 59 λ. μ. μ.
22 Πανσέληνος, 8 ὥρ. 23 λ. π. μ.
29 Σελήνης τελευταῖον τέταρτον, 2 ὧραι 33 λ. π. μ.

—=—

9 Ὁ Ἥλιος εἰς τοὺς Διδύμους, 3 ὥρ. 13 λ. μ. μ.

ΙΟΥΝΙΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 15 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 9.

13 1 Τρ. Ἰουστίνου τοῦ Φιλοσόφου καὶ Μάρτυρος.
14 2 Τε. Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Ὁμολογητοῦ.
15 3 Πε. Δομκιλλιανοῦ Μάρτυρος.
16 4 Πα. Μητροφάνους Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
17 5 Σα. Δωροθέου Ἐπισκόπου Τύρου Ἱερομάρτυρος.
† 18 6 Κυ. Ἱλαρίωνος τοῦ Ὁσίου τοῦ Νέου.
19 7 Δε. Θεοδότου Ἱερομάρτυρος Ἐπισκόπου Ἀγκύρας.
20 8 Τρ. Ἡ Ἀνακομιδὴ τοῦ Ἀειφάνου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου.
21 9 Τε. Κυρίλλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας.
22 10 Πε. Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀντωνίνης τῶν Μαρτύρων.
23 11 Πα. Βαρθολομαίου καὶ Βαρνάβα τῶν Ἀποστόλων.
24 12 Σα. Ὀνουφρίου καὶ Πέτρου τῶν Ὁσίων.
† 25 13 Κυ. Ἀκυλίνης Μάρτυρος.
26 14 Δε. Ἐλισσαίου τοῦ Προφήτου, καὶ Μεθοδίου Ἀρχ. Κωνσταντινουπόλεως.
27 15 Τρ. Ἀμὼς τοῦ Προφήτου.
28 16 Τε. Τύχωνος Ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος τοῦ Θαυματουργ.
29 17 Πε. Μανουὴλ, Σαβὴλ καὶ Ἰσμαὴλ τῶν Μαρτύρων καὶ Ἰσαύρου Μάρτυρος.
30 18 Πα. Λεοντίου Μάρτυρος.

ΙΟΥΛΙΟΣ.

1 19 Σα. Ἰούδα τοῦ Ἀποστόλου.
2 2 20 Κυ. Μεθοδίου Ἱερομάρτυρος Ἐπισκόπου Πατάρων.
3 21 Δε. Ἰουλιανοῦ Μάρτυρος τοῦ Ταρσέως.
4 22 Τρ. Εὐσεβίου Ἱερομάρτυρος, Ἐπισκόπου Σαμοσάτων.
5 23 Τε. Ἀγριππίνης Μάρτυρος.
† 6 24 Πε. Τὸ Γενέθλιον τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου. Ἀργία.
7 25 Πα. Φεβρωνίας Ὁσιομάρτυρος.
8 26 Σα. Δαβὶδ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ.
† 9 27 Κυ. Σαμψὼν Ὁσίου τοῦ Ξενοδόχου.
10 28 Δε. Ἡ Ἀνακομιδὴ τῶν Ἀειφάνων Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν Ἀναργύρων.
† 11 29 Τρ. Πέτρου καὶ Παύλου τῶν Κορυφαίων Ἀποστόλων. Ἀργία.
† 12 30 Τε. Ἡ Σύνεξις τῶν ΙΒ' Ἀποστόλων. Ἀργία.

—=—

6 Νέα σελήνη, 4 ὥρ. 26 λ. π. μ.
14 Σελήνης πρῶτον τέταρτον, 0 ὥρ. 41 λ. π. μ.
20 Πανσέληνος, 3 ὥρ. 32 λ. μ. μ.
27 Σελήνης τελευταῖον τέταρτον, 3 ὧραι 6. λ. μ. μ.

—=—

9 Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Καρκῖνον, 11 ὥρ. 38 λ. μ. μ.
Ἀρχὴ τοῦ θέρους.

ΙΟΥΛΙΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ὥρ. 14 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 10.

13 1 Πε. Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν Θαυματουργῶν Ἀναργύρων.
14 2 Πα. Ἡ Κατάθεσις τῆς Τιμίας Ἐσθῆτος τῆς Θεοτόκου ἐν Βλαχέρναις.
15 3 Σα. Ὑακίνθου Μάρτυρος, καὶ Ἀνατολίου Ἀρχ. Κωνσταντινουπόλεως.
† 16 4 Κυ. Ἀνδρέου Ἐπισκόπου Κρήτης τοῦ Ἱεροσολυμίτου.
17 5 Δε. Ἀθανασίου τοῦ ἐν Ἄθῳ, καὶ Λαμπαδοῦ τοῦ Θαυματουργοῦ.
18 6 Τρ. Σισώη Ὁσίου τοῦ Μεγάλου.
19 7 Τε. Κυριακῆς Μεγαλομάρτυρος.
20 8 Πε. Προκοπίου Μεγαλομάρτυρος.
21 9 Πα. Παγκρατίου Ἱερ. Ἐπισκόπου Ταυρομενίας τῆς ἐν Σικελίᾳ.
22 10 Σα. Τῶν ἐν Νικοπόλει τῆς Ἀρμενίας 45 Μαρτύρων.
† 23 11 Κυ. Εὐσταθίας τῆς Μεγαλομάρτυρος τῆς Πανευφήμου.
24 12 Δε. Πρόκλου καὶ Ἱλαείου τῶν Μαρτύρων.
25 13 Τρ. Ἡ Σύναξις τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ, καὶ Στεφάνου τοῦ Σαββαΐτου.
26 14 Τε. Ἀκύλα τοῦ Ἀποστόλου, καὶ Ἰωσὴφ Θεσσαλονίκης.
27 15 Πε. Κηρύκου καὶ Ἰουλίττης τῶν Μαρτύρων.
28 16 Πα. Ἀθηναγένους Ἱερομάρτυρος.
29 17 Σα. Μαρίνης Μεγαλομάρτυρος.
† 30 18 Κυ Τῶν Ἁγίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων τῶν ἐξ Οἰκ. Συν.
31 19 Δε. Δίου καὶ Μακρίνης τῶν Ὁσίων.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ.

† 1 20 Τρ. Ἡλιοῦ τοῦ Προφήτου. Ἀργία
2 21 Τε. Συμεὼν τοῦ διὰ Χριστὸν Σαλοῦ, καὶ Ἰωάννου τοῦ συνασκητοῦ αὐτοῦ.
3 22 Πε. Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς.
4 23 Πα. Φωκᾶ Ἱερομάρτυρος, καὶ Ἰζεκιὴλ τοῦ Προφήτου.
5 24 Σα. Χριστίνης Μεγαλομάρτυρος.
† 6 25 Κυ. Ἡ Κοίμησις τῆς Ἁγίας Ἄννης Μητρὸς τῆς Θεοτόκου.
7 26 Δε. Ἑρμολάου Ἱερομάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ· καὶ Παρασκευῆς Ὁσίας.
8 27 Τρ. Παντελεήμονος Μεγαλομάρτυρος τοῦ Ἰαματικοῦ. Ἀργία.
† 9 28 Τε. Προχόρου, Νικάνορος, Τίμωνος καὶ Παρμενᾶ τῶν Ἀποστόλων.
10 29 Πε. Καλλινίκου καὶ Θεοδότης τῶν Μαρτύρων.
11 30 Πα. Σάλλα, Σιλουανοῦ, Κρήσκεντος, Ἐπαινετοῦ καὶ Ἀνδρονίκου.
12 31 Σα. Εὐδοκίμου τοῦ Δικαίου.

—=—

5 Νέα σελήνη, 7 ὥρ. 23 λ. μ. μ.
13 Σελήνης πρῶτον τέταρτον, 7 ὥρ. 47 λ. π. μ.
19 Πανσέληνος, 11 ὥρ. 13 λ. μ. μ.
27 Σελήνης ὕστερον τέταρτον, 6 ὥρ. 20 λ. π. μ.

—=—

11 Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Λέοντα, 10 ὥρ. 28 λ. μ. μ.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 13 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 11.

† 13 1 Κυ. Ἡ πρόοδος τοῦ Σταυροῦ· καὶ μνήμη τῶν Ἁγ. Παίδων τῶν Μακκαβ.
14 2 Δε. Ἡ Ἀνακομιδὴ τοῦ Λειψάνου Στεφάνου τοῦ Πρωτομάρτυρος.
15 3 Τρ. Ἰσαακίου, Δαλμάτου καὶ Φαύστου τῶν Ὁσίων.
16 4 Τε. Τῶν ἐν Ἐφέσῳ Ἑπτὰ Παίδων.
17 5 Πε. Προεόρτια τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ.
† 18 6 Πα. Ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεταμόρφωσις. Ἀργία καὶ Κατάλ. ἰχθύος.
19 7 Σα. Δομετίου Ὁσιομάρτυρος.
† 20 8 Κυ. Αἰμιλιανοῦ Ἐπισκόπου Κιζύκου τοῦ Ὁμολογητοῦ.
21 9 Δε. Ματθία τοῦ Ἀποστόλου.
22 10 Τρ. Λαυρεντίου τοῦ Ἀρχιδιακόνου καὶ Μάρτυρος.
23 11 Τε. Εὔπλου τοῦ Διακόνου καὶ Μάρτυρος.
24 12 Πε. Φωτίου καὶ Ἀνικήτου τῶν Μαρτύρων.
25 13 Πα. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ.
Ἀπόδοσις τῆς ἑορτῆς τῆς Μεταμορφώσεως.
26 14 Σα. Προεόρτια τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου· καὶ Μιχαίου τοῦ Προφήτ.
† 27 15 Κυ. Ἡ Κοίμησις τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.
28 16 Δε. τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου· καὶ Διομήδους Μάρτυρος.
29 17 Τρ. Μύρωνος Μάρτυρος.
30 18 Τε. Φλώρου καὶ Λαύρου τῶν Μαρτύρων.
31 19 Πε. Ἀνδρέου Μάρτυρος τοῦ Στρατηλάτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ.

1 20 Πα. Σαμουὴλ τοῦ Προφήτου.
2 21 Σα. Θαδδαίου τοῦ Ἀποστόλου, καὶ Βάσσης Μάρτυρος.
† 3 22 Κυ. Ἀγαθονίκου Μάρτυρος.
4 23 Δε. Ἀούππου τοῦ Ἀποστόλου.
5 24 Τρ. Εὐτυχοῦς Ἱερομάρτυρος.
6 25 Τε. Ἡ ἐπάνοδος τοῦ Λειψάνου Βαρθολομαίου τοῦ Ἀποστόλου.
7 26 Πε. Ἀδριανοῦ καὶ Ναταλίας τῶν Μαρτύρων.
8 27 Πα. Ποιμένος τοῦ Ὁσίου.
9 28 Σα. Μωϋσέως τοῦ Αἰθίοπος.
† 10 29 Κυ. Ἡ Ἀποτομὴ τῆς Τιμίας Κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου. Νηστεία.
11 30 Δε. Ἀλεξάνδρου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως
12 31 Τρ. Ἡ Κατάθεσις τῆς Τιμίας Ζώνης τῆς Θεοτόκου.

—=—

4 Νέα Σελήνη, 8 ὥρ. 57 λ. π. μ.
11 Σελήνης πρῶτον τέταρτον, 1 ὥρ. 32. λ. μ. μ.
18 Πανσέληνος, 8 ὥρ. 17 λ. π. μ.
26 Σελήνης ὕστερον τέταρτον, 0 ὥραι 6 λ. μ μ.

—=—

11 Ὁ Ἥλιος εἰς τὴν Παρθένον, 5 ὥρ. 2 λ. μ. μ.

ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΕΤΣΟΒΙΟ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 12 καὶ ἡ νὺξ ὥρας 12.

† 13 1 Τε. Ἀρχὴ τῆς Ἰνδίκτου ἤτοι τοῦ νέου ἔτους.
14 2 Πε. Μάρκου Μάρτυρος, καὶ Ἰωάννου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
15 3 Πα. Ἀνθίμου Νικομηδείας Ἱερομάρτυρος, καὶ Θεοκτίστου τοῦ Ὁσίου.
16 4 Σα. Βαβύλα Ἀντιοχείας, καὶ Μωϋσέως τοῦ Προφήτου.
† 17 5 Κυ. Ζαχαρίου τοῦ Προφήτου.
18 6 Δε. Ἡ Ἀνάμνησις τοῦ ἐν Κολοσσαῖς θαύματος τοῦ Ἀρχιστρ. Μιχαήλ.
19 7 Τρ. Προεόρτια τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου· καὶ Σώζοντος Μάρτυρος.
† 20 8 Τε. Τὸ Γενέθλιον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ἀργία.
21 9 Πε. Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης τῶν Θεοπατόρων, καὶ Σεβηριανοῦ Μάρτυρος.
22 10 Πα. Μηνοδώρας, Μητροδώρας καὶ Νυμφοδώρας τῶν Μαρτύρων.
23 11 Σα. Θεοδώρας τῆς Ὁσίας.
† 24 12 Κυ. Αὐτονόμου Ἱερομάρτυρος.
25 13 Δε. Τὰ Ἐγκαίνια τοῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως.
† 26 14 Τρ. Ἡ παγκόσμιος Ὕψωσις τοῦ Τιμίου καὶ Ζωοποιοῦ Σταυροῦ. Νηστ.
27 15 Τε. Νικήτα Μάρτυρος.
28 16 Πε. Εὐφημίας Μεγαλομάρτυρος τῆς Πανευφήμου.
29 17 Πα. Σοφίας Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῇ.
30 18 Σα. Εὐμενίου Ἐπισκόπου Γορτύνης τῆς Θαυματουργοῦ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ.

† 1 19 Κυ. Τροφίμου, Σαββατίου καὶ Δορυμέδοντος τῶν Μαρτύρων.
2 20 Δε. Εὐσταθίου Μεγαλομάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
3 21 Τρ. Κοδράτου τοῦ Ἀποστόλου, καὶ Ἰωνᾶ τοῦ Προφήτου.
4 22 Τε. Φωκᾶ Ἱερομάρτυρος Ἐπισκόπου Σινώπης.
5 23 Πε. Ἡ Σύλληψις τοῦ Τιμίου Προδρόμου.
6 24 Πα. Θέκλης τῆς Πρωτομάρτυρος.
7 25 Σα. Εὐφροσύνης τῆς Ὁσίας.
† 8 26 Κυ. Ἡ μετάστασις Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.
9 27 Δε. Καλλιστράτου Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
10 28 Τρ. Χαρίτωνος τοῦ Ὁμολογητοῦ, καὶ Βαρούχ τοῦ Προφήτου
11 29 Τε. Κυριακοῦ τοῦ Ἀναχωρητοῦ.
12 30 Πε. Γρηγορίου Ἱερομ. Ἐπισκόπου τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας.

2 Νέα Σελήνη, 9 ὥρ. 6 λ. μ. μ.
9 Σελήνης πρῶτον τέταρτον, 7 ὥρ. 9 λ. μ. μ.
16 Πανσέληνος, 7 ὥρ. 41 λ. μ. μ.
24 Σελήνης ὕστερον τέταρτον, 7 ὥρ. 28 λ. μ. μ.

11 Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Ζυγόν, 1 ὥρ. 52 λ. μ. μ.
Ἀρχὴ τοῦ φθινοπώρου.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 11 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 13.

13 1 Πα. Ἀνανίου τοῦ Ἀποστόλου, καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ.
14 2 Σα. Κυπριανοῦ Ἱερομάρτυρος καὶ Ἰουστίνης Μάρτυρος.
† 15 3 Κυ. Διονυσίου Ἱερομάρτυρος τοῦ Ἀρεοπαγίτου.
16 4 Δε. Ἱεροθέου Ἐπισκόπου Ἀθηνῶν.
17 5 Τρ. Χαριτίνης Μάρτυρος.
18 6 Τε. Θωμᾶ τοῦ Ἀποστόλου.
19 7 Πε. Σεργίου καὶ Βάκχου τῶν Μαρτύρων.
20 8 Πα. Πελαγίας τῆς Ὁσίας.
21 9 Σα. Ἰακώβου Ἀλφαίου τοῦ Ἀποστόλου.
† 22 10 Κυ. Εὐλαμπίου καὶ Εὐλαμπίας τῶν Μαρτύρων.
23 11 Δε. Φιλίππου τοῦ Ἀποστόλου, καὶ Θεοφάνους τοῦ Ὁσίου.
24 12 Τρ. Πρίσκου, Ταράνου καὶ Ἀνδρονίκου τῶν Μαρτύρων.
25 13 Τε. Κάρπου, Παπύλου, Ἀγαθοδώρου καὶ Ἀγαθονίκης τῶν Μαρτύρων.
26 14 Πε. Ναζαρίου, Γερβασίου, Προτασίου καὶ Κελσίου τῶν Μαρτύρων.
27 15 Πα. Λουκιανοῦ Μάρτυρος.
28 16 Σα. Λογγίνου τοῦ Ἑκατονταρχου.
† 29 17 Κυ. Τῶν Ἁγίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων τῆς Ζ' Συνόδου.
30 18 Δε. Λουκᾶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.
31 19 Τρ. Ἰωὴλ τοῦ Προφήτου, καὶ Οὐάρου Μάρτυρος.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ.

1 20 Τε. Ἀρτεμίου Μεγαλομ. καὶ Γερασίμου τοῦ Κεφαλλῆν. Ἀσκητοῦ.
2 21 Πε. Παρίωνος τοῦ Ὁσίου τοῦ Μεγάλου.
3 22 Πα. Ἀβερκίου τοῦ Θαυματουργοῦ καὶ τῶν Ἁγίων Ἑπτὰ Παίδων.
4 23 Σα. Ἰακώβου τοῦ Ἀποστόλου τοῦ Ἀδελφοθέου, Ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων.
† 5 24 Κυ. Ἀρέθα Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
6 25 Δε. Μαρκιανοῦ καὶ Μαρτυρίου τῶν Μαρτύρων.
† 7 26 Τρ. Δημητρίου Μεγαλομάρτυρος τοῦ Μυροβλήτου. Ἀργία.
8 27 Τε. Νέστορος Μάρτυρος.
9 28 Πε. Τερεντίου, Νεονίλλης καὶ Στεφάνου τοῦ Σαββαΐτου.
10 29 Πα. Ἀναστασίας Ὁσιομάρτυρος, καὶ Ἀβραμίου τοῦ Ὁσίου.
11 30 Σα. Ζηνοβίου καὶ Ζηνοβίας τῶν Μαρτύρων.
† 12 31 Κυ. Σταχυος, Ἀπελλοῦ, Ἀμπλίου, Οὐρβανοῦ, Ναρκίσσου καὶ Ἀριστοβούλ.

2 Νέα σελήνη 8 ὥρ. 16 λ. π. μ.
9 Σελήνης πρῶτον τέταρτον, 1 ὥρ. 51 λ. π. μ.
16 Πανσέληνος, 10 ὥρ. 16 λ. π. μ.
24 Σελήνης ὕστερον τέταρτον 2 ὥρ. 52 λ. μ. μ.
31 Νέα σελήνη, 7 ὥρ. 5 λ. μ. μ.

11 Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Σκορπίον, 10 ὥρ. 17 λ. μ. μ.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 10 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 14.

13 1 Δε. Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν Ἀναργύρων.
14 2 Τρ. Ἀκινδύνου Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
15 3 Τε. Ἀκεψιμᾶ, Ἰωσὴφ καὶ Ἀειθαλᾶ τῶν Μαρτύρων.
16 4 Πε. Ἰωανικίου τοῦ Μεγάλου καὶ Νικάνδρου καὶ Ἑρμαίου τῶν Ἱερομαρ.
17 5 Πα. Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης τῶν Μαρτύρων.
18 6 Σα. Παύλου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Ὁμολογητοῦ.
† 19 7 Κυ. Τῶν ἐν Μελιτινῇ 33 Μαρτύρων· καὶ Λαζάρου τοῦ Ὁσίου.
† 20 8 Δε. Ἡ Σύναξις τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ.
21 9 Τρ. Ὀνησιφόρου καὶ Πορφυρίου τῶν Μαρτύρων· καὶ Ματρώνης τῆς Ὁσίας.
22 10 Τε. Ἐράστου, Ὀλυμπᾶ καὶ Ὀρέστου Μάρτυρος.
23 11 Πε. Μηνᾶ, Βίκτορος καὶ Βικεντίου τῶν Μαρτύρων.
24 12 Πα. Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος καὶ Νείλου τοῦ Ὁσίου.
† 25 13 Σα. Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου.
† 26 14 Κυ. Φιλίππου τοῦ Ἀποστόλου.
27 15 Δε. Γουρία, Σαμωνᾶ καὶ Ἀβίβου τῶν Μαρτύρων.
28 16 Τρ. Ματθαίου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.
29 17 Τε. Γρηγορίου Ἐπισκόπου Νεοκαισαρείας τοῦ Θαυματουργοῦ.
30 18 Πε. Πλάτωνος καὶ Ῥωμανοῦ τῶν Μαρτύρων.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ.

1 19 Πα. Ἀβδιοῦ τοῦ Προφήτου, καὶ Βαρλαὰμ τοῦ Προφήτου.
2 20 Σα. Πρόκλου Ἀρχιεπισκόπου Κωνστ]πόλεως, καὶ Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολ.
† 3 21 Κυ. Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου. Ἰχθύος κατάλυσις.
4 22 Δε. Φιλήμονος, Ἀπφίας, Ἀρχίππου καὶ Ὀνησίου τῶν Ἀποστόλων.
5 23 Τρ. Γρηγορίου Ἐπισκόπου Ἀκραγαντίνων, καὶ Ἀμφιλοχίου Ἰκονίου.
6 24 Τε. Κλήμεντος Πάπα Ῥώμης, καὶ Πέτρου Ἀλεξανδρείας τῶν Ἱερομαρτ.
† 7 25 Πε. Αἰκατερίνης Μεγαλομάρτυρος, καὶ Μερκουρίου Μάρτυρος Ἀργία.
8 26 Πα. Ἀλυπίου τοῦ Κιονίτου, καὶ Νίκωνος τοῦ Μετανοητοῦ.
9 27 Σα. Ἰακώβου Μεγαλομάρτυρος τοῦ Πέρσου.
† 10 28 Κυ. Στεφάνου Ἱερομάρτυρος τοῦ Νέου, καὶ Εἰρηνάρχου Μάρτ.
11 29 Δε. Παραμόνου καὶ Φιλουμένου τῶν Μαρτύρων.
† 12 30 Τρ. Ἀνδρίου τοῦ Ἀποστόλου καὶ Πρωτοκλήτου. Ἀργία.

—=—

7 Σελήνης πρῶτον τέταρτον, 10 ὥρ. 43 λ. π. μ.
15 Πανσέληνος, 3 ὥρ. 50 λ. π. μ.
23 Σελήνης ὕστερον τέταρτον, 8 ὥρ. 42 λ. π. μ.
30 Νέα Σελήνη 5 ὥρ. 58 λ. π. μ.

—=—

10 Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Τοξότην, 7 ὥρ. 4. λ. μ. μ.
Ἀρχὴ τοῦ χειμῶνος.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 9 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 15.

13 1 Τε. Ναοὺμ τοῦ Προφήτου.
14 2 Πε. Ἀββακοὺμ τοῦ Προφήτου
15 3 Πα. Σοφονίου τοῦ Προφήτου.
16 4 Σα. Βαρβάρας τῆς Μεγαλομάρτυρος, καὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.
† 17 5 Κυ. Σάββα τοῦ Ἡγιασμένου.
† 18 6 Δε. Νικολάου Ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας τοῦ Θαυματουργοῦ. Ἀργ.
19 7 Τρ. Ἀμβροσίου Ἐπισκόπου Μεδιολάνων.
20 8 Τε. Παταπίου τοῦ Ὁσίου.
† 21 9 Πε. Ἡ Συλλήψις τῆς Ἁγίας Ἄννης. Ἀργία.
22 10 Πα. Μηνᾶ, Ἑρμογένους καὶ Εὐγράφου τῶν Μαρτύρων.
23 11 Σα Λαυτὴλ τοῦ Στυλίτου.
† 24 12 Κυ. Τῶν Ἁγίων Προπατόρων καὶ Σπυρίδωνος τοῦ Θαυματουργοῦ.
† 25 13 Δε. Εὐστρατίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Μαρτύρων· καὶ Λουκίας Μάρτυρος.
26 14 Τρ. Θύρσου Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
27 15 Τε. Ἐλευθερίου Ἱερομάρτυρος.
28 16 Πε. Ἀγγαίου τοῦ Προφήτου.
29 17 Πα. Δανιὴλ τοῦ Προφήτου· καὶ τῶν Ἁγίων Τριῶν Παίδων.
30 18 Σα. Σεβαστιανοῦ Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
† 31 19 Κυ. Προεόρτια τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, καὶ Βονιφατίου Μάρτυρος.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1872.

1 20 Δε. Ἰγνατίου Ἱερομάρτυρος τοῦ Θεοφόρου.
2 21 Τρ. Ἰουλιανῆς Μάρτυρος.
3 22 Τε. Ἀναστασίας μεγαλομάρτυρος τῆς Φαρμακολυτρίας.
4 23 Πε. Τῶν Δέκα Μαρτύρων τῶν ἐν Κρήτῃ.
5 24 Πα. Παραμονὴ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως καὶ Εὐγενίας Ὁσιομάρτυρος.
† 6 25 Σα. Ἡ κατὰ Σάρκα Γέννησις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀργ.
† 7 26 Κυ. Ἡ Σύναξις τῆς Θεοτόκου· καὶ Εὐθυμίου Ἱερομάρτυρος.
† 8 27 Δε. Στεφάνου τοῦ Ἀρχιδιακόνου καὶ Πρωτομάρτυρος.
9 28 Τρ. Τῶν ἐν Νικοδημείᾳ Δισμυρίων Μαρτύρων.
10 29 Τε. Τῶν Ἁγίων 14 χιλιάδων Νηπίων καὶ Μαρκέλλου τοῦ Ὁσίου.
11 30 Πε. Ἀνεσίας Ὁσιομάρτυρος.
12 31 Πα. Μελάνης τῆς Ὁσίας.

—=—

6 Σελήνης πρῶτον τέταρτον, 10 ὥρ. λ. 38 μ. μ.
14 Πανσέληνος 11 ὥρ. 31 λ. μ. μ.
21 Ὕστερον τέταρτον 8 ὥρ. 8 λ. π. μ.
29 Νέα Σελήνη 4 ὥρ. 12 λ. π. μ.

—=—

10 Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Αἰγόκερων, 7 ὥρ. 55 λ. π. μ.

ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΔΥΣΙΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ.

	Ἡμέρ. μην.	Ἀνατ. εὐρ.	Δύσις εὐρ.	Ἀνατ. τουρ.	Μεσημ. τουρ.	Μέγεθος ἡμέρ.
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ		ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.
	1	7 27	4 51	2 36	7 18	9 24
	6	7 25	4 57	2 28	7 14	9 32
	11	7 22	5 3	2 19	7 9	9 41
	16	7 18	5 9	2 9	7 4	9 51
	21	7 13	5 15	1 58	6 59	10 2
	26	7 7	5 21	1 46	6 53	10 14
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ		ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.
	1	7 1	5 29	1 32	6 46	10 28
	6	6 53	5 35	1 18	6 39	10 42
	11	6 47	5 41	1 6	6 33	10 54
	16	6 39	5 47	0 52	6 26	11 8
	21	6 31	5 52	0 48	6 19	11 22
	26	6 23	5 58	0 24	6 12	11 36
ΜΑΡΤΙΟΣ		ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.
	1	6 18	6 4	0 16	6 8	11 44
	6	6 10	6 7	0 2	6 1	11 58
	11	6 1	6 12	11 50	5 55	12 10
	16	5 53	6 17	11 36	5 48	12 24
	21	5 45	6 23	11 22	5 41	12 38
	26	5 37	6 28	11 8	5 34	12 52
ΑΠΡΙΛΙΟΣ		ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.
	1	5 27	6 34	10 52	5 26	13 8
	6	5 19	6 40	10 40	5 20	13 20
	11	5 12	6 45	10 28	5 14	13 32
	16	5 5	6 50	10 14	5 7	13 46
	21	4 59	6 55	10 4	5 2	13 56
	26	4 52	7 0	9 52	4 56	14 8
ΜΑΙΟΣ		ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.
	1	4 47	7 5	9 42	4 51	14 18
	6	4 42	7 10	9 32	4 46	14 28
	11	4 38	7 15	9 24	4 42	14 36
	16	4 32	7 19	9 16	4 38	14 44
	21	4 28	7 23	9 10	4 35	14 50
	26	4 31	7 26	9 4	4 32	14 56
ΙΟΥΝΙΟΣ		ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.
	1	4 30	7 29	9 0	4 30	15 0
	6	4 30	7 31	8 58	4 29	15 2
	11	4 31	7 33	8 58	4 29	15 2
	16	4 33	7 33	9 0	4 30	15 0
	21	4 35	7 33	9 2	4 31	14 58
	26	4 38	7 31	9 6	4 33	14 54

	Ἡμέρ. μην.	Ἀνατ. εὐρ.	Δύσις εὐρ.	Ἀνατ. τουρ.	Μεσημ. τουρ.	Μέγεθ. ἡμέρ.
ΙΟΥΛΙΟΣ		ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.
	1	4 41	7 29	9 42	4 36	14 48
	6	4 45	7 27	9 18	4 39	14 42
	11	4 49	7 23	9 26	4 43	14 34
	16	4 54	7 18	9 36	4 48	14 24
	21	4 59	7 13	9 46	4 53	14 14
	26	5 4	7 8	9 56	4 58	14 4
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ		ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.
	1	5 9	7 0	10 10	5 5	13 50
	6	5 14	6 53	10 22	5 11	13 38
	11	5 19	6 46	10 34	5 17	13 26
	16	5 24	6 38	10 46	5 23	13 14
	21	5 29	6 30	11 0	5 30	13 0
	26	5 34	6 22	11 12	5 36	12 48
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ		ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.
	1	5 40	6 12	11 28	5 44	12 32
	6	5 45	6 3	11 42	5 51	12 18
	11	5 50	5 55	11 56	5 58	12 4
	16	5 55	5 46	0 8	6 4	11 52
	21	6 0	5 38	0 22	6 11	11 38
	26	6 6	5 30	0 36	6 18	11 24
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ		ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.
	1	6 11	5 22	0 50	6 25	11 10
	6	6 17	5 14	1 2	6 31	10 58
	11	6 22	5 7	1 16	6 38	10 44
	16	6 28	5 0	1 28	6 44	10 32
	21	6 34	4 54	1 40	6 50	10 20
	26	6 40	4 47	1 52	6 56	10 8
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ		ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.
	1	6 47	4 41	2 6	7 3	9 54
	6	6 53	4 37	2 16	7 8	9 44
	11	6 59	4 34	2 26	7 13	9 34
	16	7 5	4 31	2 34	7 17	9 26
	21	7 10	4 30	2 40	7 20	9 20
	26	7 15	4 29	2 26	7 23	9 14
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ		ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.
	1	7 19	4 29	2 50	7 25	9 10
	6	7 23	4 31	2 52	7 26	9 8
	11	7 25	4 33	2 52	7 26	9 8
	16	7 27	4 36	2 52	7 26	9 8
	21	7 28	4 40	2 48	7 24	9 12
	26	7 28	4 44	2 41	7 22	9 16

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ.

Ἡ Α. Α. Μ. ὁ Σουλτὰν ΑΒΔΟΥΛ ΑΖΙΖ ΧΑΝ Α', γεννηθεὶς τὴν 28)9 φεβρουαρίου 1830, καὶ ἀνελθὼν ἐπὶ τὸν θρόνον τὴν 13)25 ἰουνίου 1861.

ΥΙΟΙ.

ΓΙΟΥΣΟΥΦ ΙΖΕΔΔΙΝ ἐφένδης, γεννηθεὶς τὴν 27)9 ὀκτωβρίου 1857.
ΜΑΧΜΟΥΤ ΔΖΕΜΗΔ ΕΔΔΙΝ ἐφένδης, γεννηθεὶς τὴν 8)20 9βρίου 1862.
ΜΕΧΜΕΤ ΣΕΛΙΜ ἐφένδης γεννηθεὶς τὴν 26)8 ὀκτωβρίου 1866.
ΑΒΔΟΥΛ ΜΕΔΖΙΤ ἐφένδης, γεννηθεὶς τὴν 15)27 ἰουνίου 1868.

ΘΥΓΑΤΗΡ.

ΣΑΛΙΣΕ ΣΟΥΛΤΑΝΑ, γεννηθεῖσα τὴν 29)10 αὐγούστου 1862.

ΑΔΕΛΦΗ,

ΑΔΙΔΕ ΣΟΥΛΤΑΝΑ, γεννηθεῖσα τὴν 11)23 μαΐου 1826, χήρα τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ πασσᾶ.

ΑΝΕΨΙΟΙ.

ΜΩΧΑΜΕΤ ΜΟΥΡΑΤ ἐφένδης, ἐπίδοξος διάδοχος τοῦ θρόνου, γεννηθεὶς τὴν 9)21 σεπτεμβρίου 1840.
ΑΒΔΟΥΛ ΧΑΜΙΤ ἐφένδης, γεννηθεὶς τὴν 10 σεπτεμβρίου 1842.
ΜΕΧΜΕΤ ΡΕΣΗΔ ἐφένδης, γενν. τὴν 22 ὀκτωβρίου 1844.
ΑΧΜΕΤ ΚΕΜΑΛ ΕΔΔΙΝ ἐφένδης γενν. τὴν 21 νοεμβρίου 1847.
ΜΕΧΜΕΤ ΒΟΥΡΧΑΝ ΕΔΔΙΝ ἐφένδης, γενν. τὴν 11 μαΐου 1849.
ΝΟΥΡ ΕΔΔΙΝ ἐφένδης, γενν. τὴν 2 ἀπριλίου 1851.
ΣΟΥΛΕΙΜΑΝ ἐφένδης, γεννηθεὶς τὴν 31)δεκεμβρίου 1861.

ΑΝΕΨΙΑΙ.

ΦΑΤΜΕ ΣΟΥΛΤΑΝΑ, γεννηθεῖσα τὴν 19 ὀκτωβρίου 1840, χήρα τοῦ Ἀλῆ Γαλὴπ πασσᾶ, τριτοτόκου υἱοῦ τοῦ Ῥεσὶτ πασσᾶ, καὶ συζευχθεῖσα τὸ δεύτερον μετὰ τοῦ Μεχμὲτ Νουρὶ πασσᾶ.

ΡΕΦΙΕ ΣΟΥΛΤΑΝΑ, γεννηθεῖσα τὴν 26 ἰανουαρίου 1842, καὶ συζευχθεῖσα τὴν 9 ἰουλίου 1857 μετὰ τοῦ Ἐτὲμ πασσᾶ, υἱοῦ τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ πασσᾶ.

ΔΖΕΜΙΔΕ ΣΟΥΛΤΑΝΑ, γεννηθεῖσα τὴν 6 αὐγούστου 1843, καὶ συζευχθεῖσα τὴν 22 μαΐου 1858 μετὰ τοῦ Μαχμοὺτ Δζελὰλ Ἐδδὶν πασσᾶ, υἱοῦ τοῦ Ἀχμὲτ Φετὴ πασσᾶ.

ΡΕΧΙΔΖΕ ΣΟΥΛΤΑΝΑ, γεννηθεῖσα τὴν 4 ἰουλίου 1848, καὶ συζευχθεῖσα κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1859 μετὰ τοῦ Χουσνὴ πασσᾶ, υἱοῦ τοῦ Μουσταφὰ πασσᾶ.

ΣΕΝΙΕ ΣΟΥΛΤΑΝΑ, γεννηθεῖσα τὴν 9 νοεμβρίου 1851.
ΦΕΧΙΜΕ ΣΟΥΛΤΑΝΑ, γεννηθεῖσα τὴν 14 ἰανουαρίου 1855.
ΣΕΧΙΜΕ ΣΟΥΛΤΑΝΑ, γεννηθεῖσα τὴν 17 φεβρουαρίου 1855.

—=—

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΤΩΝ ΑΝΑΚΤΟΡΩΝ.

Αὐλάρχης	Νεβρὲς πασσᾶς.
Πρῶτος γραμματεὺς τῆς Α. Μ.	Ἐμὶν βέης.
» θαλαμηπόλος	Μαχμοὺτ ἐφένδης.
» Ἰμάμης	Χασὰν Χαϊρουλὰχ ἐφένδης.
Ταμίας	Μεχμὲτ Σαλὶχ ἐφένδης.
Ἀρχιευνοῦχος	Ταταῖ ἀγᾶς.
Ἀρχιατρὸς	Μάρκο πασσᾶς.
Ἀρχιφαρμακοποιὸς	Διαμαντάκη ἐφένδης.

—=—

ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ.

Μέγας βεζίρης, καὶ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν	Ἀαλῆ πασσᾶς.
Σεϊχ-οὖλ-Ἰσλὰμ	Χασὰν ἐφένδης.
Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας	Κιαμὴλ πασσᾶς.
Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν	Μουσταφᾶ Φαζὶλ πασσ.
» » Ἐσωτερικῶν	Μεχμὲτ Ῥουστῆ »
» » Στρατιωτικῶν	Χουσεῖν Ἀβνῆ »
» » Ναυτικῶν	Μαχμοὺτ πασσᾶς.
» τοῦ Πυροβολικοῦ	Χαλὴλ »
» τῆς Δικαιοσύνης	Ἐττὲμ »
» τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῆς Γεωργίας	Καβουλῆ »
» τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως	Σαφφὲτ »
» τῶν Δημοσίων Ἔργων, τῶν Ταχυδρομείων καὶ τῶν Τηλεγράφων	Δαοὺτ »
» τῆς Ἀστυνομίας	Χουσνῆ »
» τοῦ Ἐρκαφίου	Κεμὰλ ἐφένδης.

—=—

ΑΝΩΤΕΡΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ.

Διευθυντὴς τῶν τελωνείων	Κιανῆ πασσᾶς.
Ἀρχικαγγελάριος (μπεϊλικσῆ ἐμίνης)	Σαὶδ ἐφένδης.
Νομάρχης Κωνσταντινουπόλεως	Χαϊδὰρ »
Ὑφυπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν	Σερβὲρ »
Μέγας Τελετάρχης	Κιαμὴλ βέης
Πρῶτος διερμηνεὺς τοῦ Διβανίου	Ἀαριφῆ βέης
» μεταφραστὴς » »	Ἀαλῆ Φουὰτ βέης
Τμηματάρχης τοῦ γραφείου τῆς ἀνταποκρίσεως ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν	Περτὲφ ἐφένδης
Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου	Σερκὶς ἐφένδης
Τμηματάρχης τοῦ γραφείου τῶν ἰδιωτικῶν διεθνῶν σχέσεων ἐν τῷ αὐτῷ ὑπουργείῳ	Ὀδιὰν ἐφένδης

Διευθυντὴς τοῦ γραφείου τοῦ Τύπου	Μαδζὶτ βέης
Εἰσηγητὴς τῶν πρέσβεων	Ἀλῆ Ῥιζᾶ βέης
Ὑφυπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν	Μαχμοὺτ βέης
» » στρατιωτικῶν	Χαδμὺ βέης
Διευθυντὴς τοῦ λογιστικοῦ τμήματος	Ὀχανὲζ ἐφένδης
Ὑφυπουργὸς τοῦ ἐμπορίου	Α. Καραθεοδωρῆ ἐφένδης
» τῶν δημοσίων ἔργων	Ἀλῆ βέης
Διευθυντὴς τῶν ταχυδρομείων	Γιαβὲρ ἐφένδης
» » τηλεγράφων	Φεϊζῆ βέης
Γενικὸς διευθυντὴς τῶν δημοσίων ἔργων	Κωνστὰν ἐφένδης
Πρόεδρος τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως	Μουνὶφ ἐφένδης
Γενικὸς γραμματεὺς τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους	Σαδουλὰχ βέης
Πρόεδρος τῆς δημαρχίας τοῦ ς' τμήματος	Σαλὶχ βέης
Διοικητὴς Σκουτάρεως	Τοσοὺν πασσᾶς
» Πέρα	Φικρὴ ἐφένδης

—=—

ΒΙΛΑΕΤΙΑ.

Α.

ΕΝ ΤΗι ΕΥΡΩΠΑΙΚΗι ΤΟΥΡΚΙΑι.

Ἀδριανούπολις	Γενικὸς Διοικητὴς (βαλῆς)	Ἀσσὶμ πασσᾶς
Βοσνία	»	Σαφφὲτ »
Δούναβις	»	Ὀμὲρ Φεβζῆ »
Πριζρένη	»	Ἰσμαὴλ »
Θεσσαλονίκη	»	Σαβρῆ »
Ἰωάννινα	»	Ἀχμὲτ Ῥασὶμ »

Β.

ΕΝ ΤΗι ΑΣΙΑΤΙΚΗι.

Ἀϊδίνιον	Σαδὶκ πασσᾶς
Χαλέπιον	Νεχὰδ »
Βαγδάτιον	Μιχδὰτ »
Κασταμονὴ	Μεχμὲτ »
Δαμασκὸς	Ῥασὶδ »
Ἐρζεροὺμ	Ἰσμαὴλ »
Χεδζὰζ	Μουχαμὲρ »
Προῦσα	Ἀλῆ Ῥιζᾶ »
Ἰκόνιον	Ἀχμὲτ »
Κιουρδιστὰν	Μεχμὲτ »
Σιβὰζ	Μεχμὲτ »
Τραπεζοῦς	Ἐσσὰδ Μουχλῆς πασσᾶς.

Γ.

ΑΦΡΙΚΗ.

Τρίπολις	Μαχμοὺτ Νεδὶμ πασσᾶς.

Δ.

ΝΗΣΟΙ.

Νῆσοι Αἰγαίου	Ἀχμὲτ πασσ. Καϊσερλῆς
Κρήτη	Ῥεοὺφ »
Κύπρος	Σαΐτ »

—=—

ΑΡΧΗΓΟΙ ΤΩΝ ΕΞ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ.

Σώματα (ὁρδοῦ)	Ἕδραι	Διοικηταὶ
1ον αὐτοκρ. φρουρὰ (Χασᾶ ἀσκερί)	Κων)πολις	Ἐσὰτ πασσᾶς, πρόεδρος τοῦ στρατιωτικοῦ συμβουλίου.
2ον	Σούμλα	Βουγιοὺκ Ἀβδοὺλ Κερὶμ πασ.
3ον	Βιτώλια	Κιουτσοὺκ Ἀβδοὺλ Κερὶμ πασ.
4ον	Ἐρζινγιὰν	Μουσταφᾶ πασσᾶς.
5ον	Συρία	Ἰζζὲτ πασσᾶς.
6ον	Βαγδάτιον	Μιχδὰτ »

—=—

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΕΝ ΤΗι ΑΛΛΟΔΑΠΗι.

Ἐν Ἀθήναις	(χηρεύει).
» Βερολίνῳ	Ἀριστάρχης βέης (ἔκτακτος ἀπεσταλμένος).
» Φλωρεντίᾳ	Φωτιάδης » » »
» Λονδίνῳ	Μουσοῦρος πασσᾶς πρέσβυς.
» Παρισίοις	Μεχμὲτ Δζεμὴλ πασσᾶς πρέσβυς.
» Πετρουπόλει	Ῥουστὲμ βέης πρέσβυς.
» Βιέννῃ	Χαλὴλ » »

—=—

ΗΓΕΜΟΝΙΑΙ ΥΠΟΤΕΛΕΙΣ ΤΗι ΤΟΥΡΚΙΑι.

Παραδουνάβιοι Ἡγεμονίαι	Ἡγεμὼν ΚΑΡΟΛΟΣ 1ος τοῦ Ὁενζόλερν Σιγμάριγκεν.
Σερβία	Ἡγεμὼν ΜΙΛΑΝ Δ. ΟΒΡΕΝΟΒΙΤΣ.
Μαυροβούνιον	ΝΙΚΟΛΑΟΣ 1ος ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ.

—=—

ΗΓΕΜΟΝΙΑΙ.

Αἴγυπτος	ἀντιβασιλεὺς	ΙΣΜΑΗΛ ΠΑΣΣΑΣ.
Τύνις	»	ΜΕΧΜΕΤ ΣΑΔΙΚ πασσᾶς.
Σάμος	ἡγεμὼν	ΠΑΥΛΑΚΗΣ ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ βέης.

—=—

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΩΝ ΥΠΟΤΕΛΩΝ ΗΓΕΜΟΝΙΩΝ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

Τῆς Ῥουμανίας	Δημήτριος Στούρτζας.
» Σερβίας	Χρίστιτς.

—=—

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

ΠΑΡΑ ΤΗι ΥΨΗΛΗι ΠΥΛΗι.

Τῆς Ἀγγλίας	σὶρ Ἐρρῖκος Ἕλλιοτ	πρεσβευτὴς
» Ἀμερικῆς	Μὰκ Βέϊγκ	πρόεδρος ὑπουργὸς
» Αὐστρίας	βαρὼν Πρόκες Ὄστεν	πρεσβευτὴς
» Βορ. Γερμανίας	κόμης Καϊζερλιγκ	ἔκτακτος ἀπεσταλμένος
» Βελγικῆς	Ῥογῆρος δὲ Γριμβέργ	» »
» Γαλλίας	Δουκρὼ Ὠβέρτ	ἐπιτετραμμένος
» Ἑλλάδος	Ἀλέξανδρος Ρ. Ῥαγκαβῆς	ἔκτακτος ἀπεσταλμένος
» Ἱσπανίας	Βερνάρδος Κολογὰν	» »
» Ἰταλίας	κόμης Βαρβολάνη	» »
» Ὁλλανδίας	Βὲργ δὲ Μιδελβοῦργ	» »
» Περσίας	Μιρζᾶ Μωχαμὲτ Χουσεὶν	πρεσβευτὴς
» Πορτογαλίας	Ζουρδὰν	γενικὸς πρόξενος
» Ῥωσσίας	Στρατηγὸς Ἰγνατιὲφ	πρεσβευτὴς
» Σουηδίας καὶ Νορβηγίας	Ἐχρενχὼφ	ἔκτακτος ἀπεσταλμένος.

—=—

ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ.

Πρόεδρος . . . . . Καθουλῆ πασσᾶς, ὑπουργὸς τοῦ ἐμπορίου.
Ἀντιπρόεδρος . . . . Ἀρὶφ βέης, ἰατρός.

ΜΕΛΗ ΟΘΩΜΑΝΙΚΑ.

Ἐπιμελητὴς . . . . . Μαρσὰν ἐφέντης ἰατρὸς
Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς . . . . . Βαρτολέττη »
Γενικὸς Γραμματεὺς . . . . . Ἀαλῆ βέης
Εἰδικὸς » . . . . . Νεράντζης.

ΜΕΛΗ ΞΕΝΑ.

Διὰ τὴν Ἀγγλίαν	Δίκσων	ἰατρὸς
» Αὐστρο-ουγγαρίαν	Βεβενὼ	»
» Βελγικὴν	Ἀνρὺ	»
» Γαλλίαν	δοκ. Λιαρσὰν	»
» Ἑλλάδα	δοκ. Βαφειάδης	»
» Ἰταλίαν	δοκ. Σαλβατόρι	»
» Ἱσπανίαν	Μαρίνιτς	»
» Πρωσσίαν	βαρὼν Θεόφιλος δὲ Τέστας	
» Περσίαν	Παναγιώτη βέης ἰατρὸς	
» Ῥωσσίαν	Ἀργυρόπουλος	»
» Σουηδίαν καὶ Νορβηγίαν	Βόδτκερ.	»

—=—

ΤΡΑΠΕΖΑΙ.

—

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ.

(Κατὰ τὸ Πεμπτοπάζαρον).

Διοικητὴς	λόρδος Χόβαρτ
Ὑποδιοικηταὶ	Γίλβερστων Δεβώ.

—=—

ΓΕΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΟΥ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.

(Καμόνδου χάνι).

Διευθυντὴς	Α. Βλαστὸς
Ὑποδιευθυντὴς	Δ. Πασπαλῆς.

—=—

ΓΕΝΙΚΗ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΠΙΣΤΩΣΙΣ.

(Πεμπτοπάζαρον, ὁδὸς Τζεσμὲ, ἀριθμ. 13).

Διευθυντὴς	Β. Τουβίνης
Ὑποδιευθυντὴς	Ῥιβιωλὲ (Ribiaulet).

—=—

ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΡΑΚΤΩΡΕΙΟΝ.

(Agence Financière Orientale).

(Ὁδὸς Βοιεβόδα, ἀριθμ. 79).

Διευθυντὴς	Ἀ. Ἰλιάσκος
Διαχειριστὴς	Στέφ. Μαυρογορδάτος.

—=—

ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΙΓΓΡΟΥ ΚΟΡΩΝΙΟΥ ΚΑΙ Σας

(Ἐν Γαλατᾷ, ὁδὸς Ζουλφερῦ ἀρ. 16).

Διευθυντὴς	Γ. Κορωνιός.

—=—

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΜΑΡΑ ΚΛΑΔΟΥ ΚΑΙ Σας

(Ἐν Χαβιαροχάνῳ).

Διευθυντὴς	Πέτρος Καμάρας

ΦΑΡΟΙ ΤΟΥ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΙΣ.

Γενικοὶ διαχειρισταὶ	Β. Κ. Κόλλας Κ. Μισέλ.

—=—

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ.

(Ἐν Ἀζὰτ Καποῦ).

Διοικητὴς	Ι. Βωδουΐ
Ὑποδιοικητὴς	Γ. Κόλλας
Ἐπιθεωρητὴς	Α. Μισὲλ
Γραμματεὺς	Μαδριλύ.

Γραφεῖον εἰσπράξεων ἐν τῷ Λιμεναρχείῳ.

ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΔΟΥΝΑΒΕΩΣ.

Συμφώνως πρὸς τὸ 16 ἄρθρον τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τοῦ 1856.

Διὰ τὴν Ἀγγλίαν	ὁ ταγματάρχης Στόκες
» Αὐστρίαν	ὁ ἱππότης Ζουλὼρ
» Γαλλίαν	ὁ βαρὸν δ' Ἀβρὶλ
» Πρωσσίαν	(χηρεύει).
» Ῥωσσίαν	ὁ βαρὸν Ὄρφενβεργ, σύμβ. τοῦ κράτ.
» Τουρκίαν	ὁ Σουλεϊμὰν πασσᾶς, πρόεδρος.
Ἀρχιμηχανικὸς	Σὶρ Κάρολος Δ. Ὠρτεῦ
Γενικὸς Γραμματεὺς	Ε. Μόχλερ
Ταμίας καὶ ἐξελεγκτὴς	Ε. Σοῦλφερ
Διευθυντὴς τοῦ γραφείου τῆς ναυτιλίας	Ε. Οὐόλερ
Γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς ναυτιλίας	δὲ Δριγοῦλσκι
Λιμενάρχης Σουλινᾶ	Ἀχμὲτ βέης.

ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΩΝ ΙΠΠΟΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΩΝ.

(Γραφεῖον ἐν τῷ χανίῳ Μεχμὲτ Ἀλῆ).

Διαχειριστὴς . . . . . Κ. Καραπάνος

Διευθυνταὶ . . . . . Δ. Ῥεβελάκης, Λεβὰλ ἐφέντης.

ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ.

ΟΘΩΜΑΝΙΚΑ.

Γενικὸς διευθυντὴς . . . . . ΓΙΑΒΕΡ ΕΦΕΝΗΔΣ.

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

Ἐν Γαλατᾷ κατὰ τὰ Σεντουξίδικα, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ Γενὶ Τζαμί.

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

Ἐν Διπλοκιονίῳ, Χρυσουπόλει, Σουλτὰν Βαγιαζίτ, παρὰ τὸ ὑπουργεῖον τῶν οἰκονομικῶν, καὶ ἐν Μαχμοὺτ πασσᾷ.

Ἐπιστολαί. — Ἐπὶ τῶν ἐπιστολῶν, ἐφημερίδων καὶ ἑτέρων ἐντύπων, τῶν διὰ τοῦ ταχυδρομείου ἀποστελλομένων, τίθενται γραμματόσημα. Ταῦτά εἰσι διαφόρου ἀξίας, ἤτοι 10 καὶ 20 παράδων καὶ γροσίων 1, 2, 5 καὶ 25. Ἐπιστολὴ φέρουσα ἀνεπαρκὲς γραμματόσημον δὲν ἀποστέλλεται εἰς τὸν προορισμὸν αὐτῆς.

Διατίμησις τῶν διὰ ξηρᾶς ἐπιστολῶν.—Ἐπιστολαγώγιον ἁπλῆς ἐπιστολῆς παράδες ἑξήκοντα δι' ἀπόστασιν 100 ὡρῶν· γρόσια 3 δι' ἀπόστασιν 101—200 ὡρῶν καὶ γρσ. 6 δι' ἀπόστασιν ἀνωτέραν τῶν 200 ὡρῶν. Τὸ βάρος ἁπλῆς ἐπιστολῆς δὲν ὑπερβαίνει τὰ 3 δράμια. Αἱ ἐπὶ συστάσει ἐπιστολαὶ πληρόνουσι διπλοῦν ἐπιστολαγώγιον. Διὰ τὴν προσθήκην ἑκάστου δραμίου ἐπὶ τοῦ βάρους προστίθεται καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ συνήθους ἐπιστολαγωγίου.

Διατίμησις τῶν διὰ θαλάσσης ἐπιστολῶν. — Καὶ εἰς τὰς διὰ θαλάσσης ἐπιστολάς, τὰς προορισμένας διὰ τὰς παραλίους πόλεις τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, προσκολλᾶται γραμματόσημον. Δι' ἐπιστολὴν ὑπερβαίνουσαν τὰ 3 δράμια προστίθενται 20 παράδες διὰ πᾶν περιπλέον δράμιον.

Διατίμησις τῶν ἐφημερίδων. — Δι' ἐφημερίδα βάρους 5 δραμίων πληρόνονται 5 παράδες, δι' ἐφημερίδα 10 δραμίων παράδες 10, καὶ εἴκοσι παράδες διὰ τὴν βαρυτέραν τῶν 10 δραμίων. Διὰ τὰ φυλλάδια πληρόνονται παρ. 20 μέχρι βάρους 25 δραμίων. Διὰ βιβλία, περιοδικά, χοδζέτια, καὶ φακέλλους περιέχοντας φιρμάνια καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια μέχρι βάρους 40 δραμ. πληρόνεται ὅ,τι καὶ δι' ἁπλῆν ἐπιστολήν. Ἄνωθεν τοῦ βάρους τούτου πληρόνονται δέκα παράδες διὰ πᾶσαν ὥραν.

Χρηματοδέματα. — Διὰ χρηματοδέματα εἰς χρυσὸν πληρόνονται δύο παρ. τὰ χίλια γρ. δι' ἀπόστασιν ἑκάστης ὥρας. Διὰ χρηματοδέματα ἐξ

ἀργύρου πληρόνονται 12 παράδες διὰ γρ. χίλια καὶ δι' ἀπόστασιν ἑκάστης ὥρας. Διὰ τὴν μεταφορὰν πολυτίμων λίθων καὶ κοσμημάτων πληρόνονται παράδες 2 ἐπὶ ἀξίας χιλίων γροσίων καὶ δι' ἀπόστασιν ἑκάστης ὥρας. Δὲν εἶναι δεκτὴ ἡ μεταφορὰ χαλκονομισμάτων. Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἔν τινι χρηματοδέματι, συνεπείᾳ ἐξελέγξεως, εὑρεθῇ ποσότης ἀνωτέρα τῆς δηλωθείσης, ἐπὶ τοῦ περιπλέον πληρόνεται ὑπὸ τοῦ ἀποστέλλοντος ἢ τοῦ παραλήπτου διπλοῦν τέλος. Διὰ δείγματα ἐμπορευμάτων καὶ τῶν τοιούτων πληρόνονται 10 παρ. διὰ πᾶσαν ὁκᾶν καὶ δι' ἑκάστης ὥρας ἀπόστασιν.

Ἐπίτηδες ταχυδρομεῖα.— Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν εἷς ἰδιώτης ζητήσῃ τὴν ἀποστολὴν ἐπιστολῆς δι' ἐπίτηδες ταχυδρόμου, προπληρόνει ἀνὰ 25 γρόσια τὴν ὥραν διὰ τάταραν, καὶ ἀνὰ 3½ γρόσια διὰ σουρουδζῆν.

ΓΡΑΜΜΑΤΟΚΟΜΙΣΤΡΑ

ἐπιστολῶν διὰ θαλάσσης ἀποστελλομένων εἰς τὰς κατωτέρω πόλεις.

ΠΟΛΕΙΣ.	Δι' ἁπλῆν ἐπιστολήν		ΠΟΛΕΙΣ.	Δι' ἁπλῆν ἐπιστολήν	
	Γρ	Π.		Γρ	Π.
ΡΟΥΜΕΛΗΣ.					
Διὰ Θεσσαλονίκης κατὰ πᾶσαν Παρασκευὴν			Διὰ Βουρδοὺρ	2	20
			Κασαβᾶ	2	20
Διὰ Βιτώλια	2	20	Δενιζλῆ	2	20
Νερέκοπον	2	20	Μαγνησίαν	2	20
Οὔκρη	2	20	Ναζηλὶ	2	20
Σκόδραν	2	20	Σεραῖ-κιοῖ	2	20
Σέρβας	2	20	Διὰ Σαμψοῦντος κατὰ πᾶσαν		
Τιράν	2	20	Τετάρτην		
Τουρβέλαν	2	20	Δι' Ἀμάσειαν	2	20
Βαδινᾶ	2	20	Διὰ Τραπεζοῦντος κατὰ πᾶσαν		
Γιένιτζε Βαρδὰρ	2	20	Τρίτην		
Διὰ Βώλου κατὰ πᾶν Σάββατον			Διὰ Βαϊβοὺρ	2	20
Διὰ Λάρισσαν	2	20	Βαγιαζίτην	4	—
Τρίκαλα	2	20	Διαδῖνην	2	20
Διὰ Βάρνης κατὰ πᾶσαν Παρασκευὴν καὶ Τρίτην			Δελήβαβᾶ	2	20
			Ἐρζερούμιον	2	20
Διὰ Σούμλαν	2	20	Ἐρζιγκιὰν	2	20
Ραζγράδ	2	20	Γκιουμοὺς-χανὲ	2	20
Πραβάτι	2	20	Χασὰν-Καλὲ	2	20
Ῥουτσούκιον	2	20	Χεκιαρὶ	4	—
Σιλίστριαν	2	20	Χος-Πινὰρ	2	20
			Ἰκὴ Κιλισὲ	2	20
ΑΝΑΤΟΛΗΣ.			Κὰρς	4	—
Διὰ Σμύρνης κατὰ πᾶσαν Τρίτην καὶ Πέμπτην			Μασὰτ	2	20
			Τοπρὰκ Καλὲ	2	20
Δι' Ἀϊδίνιον	2	20	Ὑτς-Κιλισὲ	2	20
Ἔφεσον	2	20	Βὰρ	4	—

ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ ΤΗΣ ΞΗΡΑΣ.

ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ.

Διὰ ΡΟΥΜΕΛΗΝ, κατὰ πᾶσαν τρίτην,

» ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΝ, Φιλιππούπολιν, Σόφιαν καὶ Νίσσαν, κατὰ πᾶσαν πέμπτην (ἄνευ χρηματοδεμάτων)

» ΑΝΑΤΟΛΗΝ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην.

ΑΦΙΞΕΙΣ.

» ΡΟΥΜΕΛΗΝ, κατὰ πᾶν Σάββατον

» ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΝ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν (ἄνευ χρηματοδεμάτων)

» ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΝ, Φιλιππούπολιν, Σόφιαν καὶ Νίσσαν, κατὰ πᾶσαν τετάρτην (ἄνευ χρηματοδ.)

» ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΝ καὶ Κιουτάχιαν, κατὰ πᾶσαν δευτέραν τὸ ἑσπέρας.

» ΒΑΓΔΑΤΙΟΝ κατὰ πᾶσαν πέμπτην

» ΣΥΡΙΑΝ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην.

—=—

ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΑ ΔΙΑ ΘΑΛΑΣΣΗΣ.

Διὰ ΒΑΡΝΗΝ Σούμλαν καὶ Ῥουτσούκιον κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ παρασκευήν.

Ἄφιξις κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ πέμπτην. Χρηματοδέματα καὶ ἐπιστολαὶ δεκτὰ μέχρι τῆς 6 ὥρας.

» ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην, προσεγγίζον Ἐρέγλειαν καὶ Ἀμάστραν.

» ΙΝΕΠΟΛΙΝ, Σινώπην, Σαμψοῦντα, Ὀρδοῦ, Οὔνιαν, Κερασοῦντα. Ἄφιξις κατὰ πᾶσαν κυριακήν. Χρηματοδέματα εἰσὶ δεκτὰ μέχρι τῆς 8 ἐπιστολαὶ δὲ μέχρι τῆς 8 καὶ ½.

» ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ ἀναχώρησις κατ' εὐθεῖαν κατὰ πᾶσαν παρασκευήν. Ἄφιξις κατὰ πᾶσαν πέμπτην. Χρηματοδέματα εἰσὶ δεκτὰ μέχρι τῆς 8 καὶ ἐπιστολαὶ μέχρι τῆς 8 ὥρας καὶ ½.

» ΒΩΛΟΝ ἀναχώρησις κατὰ πᾶν σάββατον· προσέγγισις εἰς Καλλίπολιν, Δαρδανέλια, Πόρτο Λαγὼ, Καβάλαν καὶ Θεσσαλονίκην. Ἄφιξις κατὰ πᾶσαν δευτέραν. Χρηματοδέματα δεκτὰ μέχρι τῆς 8 καὶ ἐπιστολαὶ μέχρι τῆς 8 καὶ ½ ὥρας.

» ΣΜΥΡΝΗΝ ἀναχώρησις κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ πέμπτην. Προσέγγισις εἰς Καλλίπολιν, Δαρδανέλια καὶ Μιτυλήνην. Ἄφιξις κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ παρασκευήν. Χρηματοδέματα δεκτὰ μέχρι τῆς 8 καὶ ἐπιστολαὶ μέχρι τῆς 8 καὶ ½ ὥρας.

» ΙΣΜΗΤ, προσεγγίζον Δάριδζα καὶ Καραμουσάλ. Ἀναχωρεῖ κατὰ πᾶσαν πρωΐαν καὶ φθάνει κατὰ πᾶσαν ἑσπέραν. Τὸν χειμῶνα μόνον δὶς τῆς ἑβδομάδος

» ΚΙΟΝ καὶ Προῦσαν, προσεγγίζον εἰς Μουδανία. Ἀναχώρησις κατὰ

πᾶσαν τρίτην, παρασκευὴν καὶ κυριακήν, τὴν πρωΐαν. Ἄφιξις κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ σάββατον, τὸ ἑσπέρας.

Διὰ ΠΑΝΤΕΡΜΟΝ καὶ Βαλουκετέριον. Ἀναχώρησις τὴν πρωΐαν ἑκάστης πέμπτης. Ἄφιξις τὴν πρωΐαν ἑκάστης κυριακῆς.

» ΡΑΙΔΕΣΤΟΝ προσεγγίζον Σιλύβριαν καὶ Ἡράκλειαν. Ἀναχώρησις κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ Σάββατον τὴν πρωΐαν. Ἄφιξις κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ πέμπτην τὸ ἑσπέρας.

—=—

ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΝ ΑΓΓΛΙΚΟΝ.

Διὰ τὰς Ἰνδίας, τὴν Κίναν καὶ τὴν Αὐστραλίαν κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τὴν 3 ὥραν μ. μ.

Διὰ Μελίτην καὶ Γιβραλτὰρ κατὰ πᾶσαν τετάρτην, τὴν 3 ὥραν μ. μ.

Δι' Ἀγγλίαν κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ παρασκευὴν, εἰς τὰς 2 ὥρας καὶ 45 λεπ. τῆς ἑσπέρας.

Τὸ διὰ Μασσαλίας ταχυδρομεῖον διεκόπη πρὸς καιρόν.

Ἡ πληρωμὴ τῶν γραμματοκομίστρων εἶναι ὑποχρεωτικὴ, ἐκτὸς τοῦ διὰ Μασσαλίας, ταχυδρομείου, οὗτινος δὲν εἶναι ὑποχρεωτική.

—=—

ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΝ ΑΥΣΤΡΙΑΚΟΝ.

Γενικὸς Διευθυντὴς — Π. ΚΑΕΖΛ.

Ὑποδιευθυντὴς — Φ. ΚΟΔΡΕ.

Καταστήματα, Ὁδὸς Ταχυδρομείων ἐν Πέρᾳ, καὶ κατὰ τὸν Μουμχανὲ ἐν Γαλατᾷ.

—=—

ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΝ ΤΗΣ ΞΗΡΑΣ.

Διὰ ΒΙΕΝΝΗΝ μέσον Βελιγραδίου, δεχόμενον ἐπιστολὰς δι' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην. Ἀναχωρεῖ κατὰ πᾶσαν τετάρτην καὶ Παρασκευὴν, κατὰ τὴν 5 ὥραν, καὶ φθάνει κατὰ πᾶσαν δευτέραν.

—=—

ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΝ ΔΙΑ ΘΑΛΑΣΣΗΣ.

Ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία διωργανίσθη κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος δι' Εὐρώπην μέσον ΒΑΡΝΗΣ, ΡΟΥΤΣΟΥΚΙΟΥ, ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ, ΚΑΡΑΣΟΥΡΓΟΥ καὶ ΠΕΣΤΗΣ. Ἀναχώρησις κατὰ πᾶσαν δευτέραν τὴν 1 ὥρ. μ. μ. Ἄφιξις κατὰ πᾶσαν Κυριακήν. Τὸ θέρος ἀναχωρεῖ δι' Εὐρώπην κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ Παρασκευὴν, τὴν 3½ ὥραν μ. μ. καὶ φθάνει κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ πέμπτην.

Διὰ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ καὶ τοὺς ὀθωμανικοὺς λιμένας τῆς Ἀσιατικῆς ὄχθης ἐν τῷ Εὐξείνῳ ἀναχωρεῖ κατὰ πᾶσαν παρασκευὴν καὶ φθάνει κατὰ πᾶσαν κυριακήν.

Δι' ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΝ, προσεγγίζον εἰς Σμύρνην καὶ διερχόμενον διὰ τῶν ἀκτῶν τῆς Συρίας, Ῥόδου, Κύπρου καὶ Βηρυτοῦ· ἀναχωρεῖ δὲ κατὰ πᾶσαν πέμπτην. Ἐπανερχόμενον ἀπὸ Ἀλεξάνδρειαν προσεγγίζει μόνον εἰς Σμύρνην, Μιτυλήνην, Τένεδον, Δαρδανέλια καὶ Καλλίπολιν καὶ φθάνει κατὰ πᾶσαν δευτέραν.

Ἕτερον ἀτμόπλοιον διὰ τὸ αὐτὸ μέρος, καὶ προσεγγίζον τοὺς προμνησθέντας λιμένας, ἀναχωρεῖ κατὰ πᾶσαν δεκαπενθημερίαν, τὴν πέμπτην καὶ φθάνει κατὰ πᾶσαν δεκαπενθημερίαν, τὴν δευτέραν.

Διὰ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ καὶ ΒΩΛΟΝ, προσεγγίζον Καλλίπολιν, Δαρδανέλλια, Καβάλλαν καὶ Λαγὼ, ἀναχωρεῖ κατὰ πᾶσαν δεκαπενθημερίαν, τὸ σάββατον, καὶ φθάνει κατὰ πᾶσαν δεκαπενθημερίαν, ἐπίσης σάββατον.

Διὰ ΤΕΡΓΕΣΤΗΝ, Σύραν, Κέρκυραν, δεχόμενον ἐπιστολὰς διὰ τὴν Γερμανίαν, τὴν βόρειον Εὐρώπην, Βελγικὴν, Γαλλίαν, Ἀγγλίαν καὶ Ἀμερικὴν, καὶ μέσον Βρίνδιζι δι' Ἰταλίαν. Ἀναχωρεῖ κατὰ πᾶν σάββατον, τὴν πρωΐαν κατὰ τὴν 9 ὥρ. καὶ φθάνει ἑκάστην πέμπτην τὸ ἑσπέρας.

Διὰ ΤΕΡΓΕΣΤΗΝ (γραμμὴ ἔμμεσος), προσεγγίζον τὰς ἀνατολικὰς ὄχθας τῆς Ἰταλίας, Δαλματίας, Ἀλβανίας, Ἑπτανήσου, τὴν Ἑλλάδα, Σμύρνην, Μιτυλήνην, Τένεδον, Δαρδανέλλια καὶ Καλλίπολιν. Ἀναχωρεῖ κατὰ πᾶσαν δευτέραν, καὶ φθάνει κατὰ πᾶσαν πέμπτην.

—=—

ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΝ ΓΑΛΛΙΚΟΝ.

Διευθυντὴς Ρ. ΑΣΤΙΜΑ.

Κατάστημα, Ὁδὸς Ταχυδρομείων ἐν Πέρᾳ.

Διὰ ΜΑΣΣΑΛΙΑΝ, δεχόμενον ἐπιστολὰς δι' Ἀγγλίαν, προσεγγίζει εἰς Πειραιᾶ, καὶ Μεσήνην, καὶ ἐκεῖθεν δεχόμενον ἐπιστολὰς διὰ Μελίτην καὶ Ἰταλίαν, ἀναχωρεῖ κατὰ πᾶσαν τετάρτην καὶ φθάνει κατὰ πᾶν σάββατον.

Γραμμὴ ΑΝΑΤΟΛΗΣ διὰ Σμύρνην, προσεγγίζον Καλλίπολιν, Δαρδανέλλια, καὶ Μιτυλήνην, καὶ συγκοινωνοῦν ἐν Σμύρνῃ μετὰ τῆς γραμμῆς τῆς Συρίας, προσεγγιζούσης εἰς Ῥόδον, Μερσίναν, Ἀλεξανδρέτταν, Λαταικιὲ, Τρίπολιν, Βηρυττὸν, Ἰάφαν καὶ Σιδῶνα· ἀναχωρεῖ τρὶς τοῦ μηνὸς, τὴν 3, 13 καὶ 23 καὶ φθάνει τὴν 10, 20 καὶ 30.

Διὰ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ (γραμμὴ Θεσσαλίας) προσεγγίζον Καλλίπολιν καὶ Δαρδανέλια, ἀναχωρεῖ κατὰ πᾶσαν παρασκευὴν καὶ φθάνει κατὰ πᾶσαν πέμπτην.

» ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ προσεγγίζον Ἰνέβολιν, Σινώπην, Σαμψοῦντα καὶ Κερασοῦντα, ἀναχωρεῖ κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ φθάνει κατὰ πᾶσαν τετάρτην.

Διὰ ΔΟΥΝΑΒΙΝ, προσεγγίζον Βάρναν, Πύργον, Σουλινᾶ, Τούλτσαν, Γαλάζιον, καὶ Ἰβραΐλαν, ἀναχωρεῖ κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ φθάνει κατὰ πᾶσαν τρίτην (ἀπὸ τῆς 3 μαρτίου μέχρι τέλους 9βρίου).

—=—

ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΝ ΡΩΣΣΙΚΟΝ.

(Κατάστημα Κιρὲτς Καποῦ, ἐν Γαλατᾷ).

Δι' ΟΔΗΣΣΟΝ τοὺς λιμένας τῆς Μαύρης θαλάσσης καὶ τῆς Ἀζοφικῆς, ἀναχωρεῖ κατὰ πᾶσαν τρίτην, τὴν 2 ὥραν τῆς νυκτός. Διὰ τοὺς λιμένας τῆς Ἀνατολῆς, Πότι καὶ Καύκασον κατὰ πᾶν σάββατον τὴν 5 ὥραν τῆς ἑσπέρας.

» ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΝ καὶ τοὺς λιμένας τῆς Συρίας κατὰ πᾶσαν δεκαπενθημερίαν, τὴν πέμπτην. Ἄφιξις ἐξ Ὀδησσοῦ καὶ Ῥωσσίας τὴν πρωΐαν ἑκάστης δευτέρας.

Ἀπὸ ΠΟΤΙ, συγκοινωνοῦν μετὰ τοῦ Καυκάσου καὶ τῶν λιμένων τῆς Ἀνατολῆς κατὰ πᾶσαν παρασκευήν.

» ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΝ καὶ τοὺς λιμένας τῆς Συρίας κατὰ πᾶσαν δεκαπενθημερίαν, σάββατον.

Διατίμησις τοῦ ῥωσσικοῦ ταχυδρομείου. — Δι' ἑκάστην ἐπιστολὴν βάρους ἑνὸς λὸτ δι' Ὀδησσὸν, Μαύρην Θάλασσαν καὶ Ἀζοφικὴν 10 καπίκ· δι' ἐφημερίδας καὶ ἔντυπα ἐντὸς ταινίας 1 καπὶκ τὸ φύλλον. Δι' ἐπιστολὰς διὰ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ῥωσσίας καὶ τὸν Καύκασον 20 καπὶκ τὸ λότ. Δι' ἐπιστολὰς διὰ τοὺς λιμένας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους καὶ τὴν γραμμὴν τῆς Συρίας 1 γρ. τὸ λότ. Δι' ἐφημερίδας καὶ ἔντυπα ἐντὸς ταινίας 10 παράδ. τὸ φύλλον.

—=—

ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΝ ΧΕΔΙΒΙΕ.

Ἀναχωρεῖ κατὰ πᾶσαν ἑβδομάδα.

Δι' ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΝ κατὰ πᾶσαν δευτέραν. Ὑπηρεσία κατ' εὐθεῖαν, ταξείδιον εἰς τρεῖς ἡμέρας.

» ΣΥΡΑΝ, προσεγγίζον Καλλίπολιν, Δαρδανέλλια, Λαγὼ, Καβάλλαν, Θεσσαλονίκην καὶ Βῶλον κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ τ' ἀνάπαλιν, καὶ συγκοινωνοῦν μετὰ τῆς Ἀλεξανδρείας.

» ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΝ, προσεγγίζον Καλλίπολιν, Δαρδανέλλια, Τένεδον, Μιτυλήνην, Σμύρνην, Χῖον καὶ Σύραν, κατὰ πᾶσαν τετάρτην.

» ΣΥΡΙΑΝ, κατὰ πᾶσαν δεκαπενθημερίαν, τὴν δευτέραν.

Ἡ ἑταιρία δέχεται ἐπίσης ἐμπορεύματα καὶ ἐπιβάτας δι' ἅπαντας τοὺς λιμένας τῆς ΜΑΥΡΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ, τὸν ΔΟΥΝΑΒΙΝ, ΜΕΛΙΓΗΝ, ΑΓΓΛΙΑΝ, ΚΡΗΤΗΝ, καὶ ΕΡΥΘΡΑΝ ΘΑΛΑΣΣΑΝ.

—=—

ΑΤΜΟΠΛΟΙΚΑΙ ΕΤΑΙΡΙΑΙ.

ΦΕΒΑΙΔΙ ΟΣΜΑΝΙΕ. Πρόεδρος ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΦΑΖΙΛ ΠΑΣΣΑΣ.
Διευθυντὴς Βονάλ.
Κατάστημα ἐν Κων)πόλει, Γενὶ δζαμί.

ΣΙΡΚΕΤΙ ΧΑΙΡΙΕ, διευθυντὴς Χουσεΐν ἐφένδης, διεύθυνσις Μεχμὲτ 'Αλῆ χάν.

ΕΤΑΙΡΙΑ ΚΕΔΙΒΙΕ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΗ. Διευθ.Μ.δὲ Κάστρο γραφεῖον Βαζὲ Καποῦ

ΕΘΝΙΚΑΙ ΔΙΑΠΟΡΘΜΕΥΣΕΙΣ. » Ρουὲ, » Κιρὲτς Καποῦ.

ΡΩΣΣΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ. Διευθυντὴς βαρὸν Στεΐγερ, Κιρὲτς Καποῦ.

ΑΥΣΤΡΙΑΚΟΣ ΛΟΥΔ. Διευθυντὴς Π. Τερένζιο Γραφεῖον Μουμχανέ.

ΕΤΑΙΡΙΑ ΦΡΑΙΣΙΝΕ. » Βουτσίνος. » »

» Λονδίνου (Peninsular et Oriental) πράκτωρ Λάμπ, γραφεῖον Πεμπτοπάζαρον.

» Burn's et Mc Ivers (τῆς Διϐερποὺλ) πράκτωρ Grace, γραφεῖον Πεμπτοπάζαρον.

» Biby et Co^{s} (Διϐερποὺλ), πράκτωρ Λαφονταΐν, Πεμπτοπάζαρον.

» 'Αδελφῶν Παπαγιάννη, (Διϐερποὺλ), πράκτωρ Δανιὴλ Παπᾶ, Γαλατᾶ, Χαλὴλ πασσᾶ χάν.

» Λονδίνου, ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΚΑΙ ΜΑΥΡΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ, πράκτωρ Β. Στάμπας, Πεμπτοπάζαρον.

» διὰ τὸν Δούναβιν καὶ τὴν Μαύρην θάλασσαν. Μόρτον καὶ Σα.

—=—

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΤΩΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΩΝ ΤΗΛΕΓΡΑΦΩΝ.

Γενικὸς Διευθυντὴς ΦΕΪΖΗ ΒΕΗΣ
Ὑποδιευθυντὴς ΣΕΡΠΟΣ ΕΦΕΝΤΗΣ.

Αἱ ἐξωτερικαὶ τῆς Τουρκίας συγκοινωνίαι γίνονται:
Μετὰ τῆς ΑΥΣΤΡΙΑΣ μέσον Κατάρου, Μοστὰρ καὶ Γραδίσκας.
» ΙΤΑΛΙΑΣ » Αὐλῶνος, δι' ὑποβρυχίου κάλω, ἐνοῦντος τὴν πόλιν ταύτην μετὰ τῆς Ὀτράντης.
» ΕΛΛΑΔΟΣ » Βώλου.
» ΣΕΡΒΙΑΣ » Νύσσης καὶ Βιδινίου.
» ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ» Ῥουτσουκίου, Γαλαζίου καὶ Βραΐλας.
» ΠΕΡΣΙΑΣ » Χαδζὶ Καρά.
» ΑΙΓΥΠΤΟΥ » Συρίας.
» ΙΝΔΙΚΗΣ » Βαγδατίου, Φάο καὶ Χανεκὶν (Περσικὰ μεθόρια.)

—

Διατίμησις ἁπλοῦ τηλεγραφήματος ἐξ 20 λέξεων.

ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑι.

ΕΥΡΩΠΗ.

Διατίμησις δι' 20½ λέξεις.

	Γρ		Γρ
'Αδριανούπολις	15	Φιλιππούπολις	15
Βαλτσίκιον	25	Πρέβεζα	35
Πύργος	15	Πριστίνα	35
Καβάλλα	25	'Ραιδεστὸς	15
Σούμλα	25	'Ρουστσούκιον	25
Δυρράχιον	35	Θεσσαλονίκη	25
'Ελ Βασὰν	35	Σεράγιεβον	35
Αἶνος	15	Σέρραι	25
Καλλίπολις	15	Σκόδρα	35
Γραδίσκα	35	Σουλινᾶς	25
'Ιωάννινα	35	Τούρνοβον	25
Κιοπρουλοῦ	25	Τούλτσα	25
Κωστάντζα	25	Τυρὰν	35
Λάρισσα	35	Αὐλὼν	35
Βιτώλια	25	Βάρνα	25
Μοστὰρ	35	Βῶλος	35
Νύσσα	25	Βιδίνιον	25

ΑΣΙΑ.

	Γρ		Γρ
Ἄδανα	35	'Ισμὶτ	15
Κυδωνίαι	45	Ἰάφα	45
Χαλέπιον	35	Ἱερουσαλὴμ	45
'Αλεξανδρέττα	35	Κερασοῦς	35

	Γρ		Γρ
Ἄγκυρα	25	Μερσίνη	35
Βαγδάτιον	45	Μοσσοὺλ	45
Βασσόρα	45	Ὄρφα	35
Βηρυτὸς	45	Σαμψοῦς	35
Προῦσα	15	Σεμαβὰχ	45
Κασταμονὴ	25	Σιβὰς	35
Δαρδανέλλια	15	Σμύρνη	25
Διαρβεκὴρ	45	Πτολεμαὶς	45
Φαὸ	45	Τραπεζοῦς	35
Γάζα	45	Γιοσγὰτ	25
Χαὸζὶ Καρὰ	45		

Τὰ διὰ τὰς ἀνωτέρω πόλεις τηλεγραφήματά εἰσι δεκτὰ εἰς τουρκικὴν καὶ εἰς ξένας γλώσσας.

Διατίμησις μεταξὺ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν κατωτέρω κρατῶν.

		φρ	ἑκ.			φρ	ἑκ.
Δι' Ἀλγερίαν καὶ Τύνιδα		12	—	Ὀενζόλερν		7	—
Βόρειον Γερμανίαν		7	—	Βουσὶρ		25	—
Ἀγγλίαν	Λονδῖνον	11	—	Κυρὰς σταθμοὺς δυτικοὺς Σιταγόνης		52	50
	λοιπὰ μέρη	12	—	Δι' Ἰνδικὴν σαθμοὺς τῆς Κεϋλάνης καὶ ἀν.		62	—
Αὐστρίαν καὶ Οὐγγαρίαν		7	—	σαθ. Σιταγόνης		67	—
Βάδην		7	—	Δουξεμβοῦργον		7	50
Βαυαρίαν		7	—	Μελίτην		10	—
Βελγικὴν		8	—	Μολδοβλαχίαν		4	—
Βεγγάζαν		27	—	Νορβηγίαν		10	—
Νήσους τῆς Μάγχης		13	—	Κάτω Χώρας		7	—
Κορσικὴν		10	—	Περσίαν		25	—
Δανιμαρκίαν		8	—	Πορτογαλίαν		13	50
Αἴγυπτον	Ἀλεξάνδρειαν	30	—	Ἰσπανίαν		12	50
	Κάϊρον καὶ Σουὲζ	40	—	Ἰταλίαν		7	—
	Κωμ. τοῦ Σουὲζ	42	50	Γαλλίαν		10	—
Ἰσπανίαν		12	50	Ἀθήνας		4	—
Ἰταλίαν		7	—	Ῥωσσίαν Εὐρωπαϊκὴν τοῦ Καυκάσου		9	—
Γαλλίαν		10	—			12	—
Ἀθήνας		4	—		1ον τμῆμα	17	—
Κεφαλληνίαν		5	50		2ον τμῆμα	25	—
Κέρκυραν		7	—	Σερβίαν		1	—
Ἰθάκην		5	50	Σουηδίαν		9	50
Σύραν		7	—	Ἑλβετίαν		8	—
Ζάκυνθον		7	—	Τρίπολιν τῆς Βαρβαρίας		18	50
				Βυρτεμβέργην		7	—

Διὰ πλείονας τῶν 20 λέξεων πληρόνεται διὰ 10 περιπλέον λέξεις τὸ ἥμισυ τῶν ἀνωτέρων ποσῶν καὶ οὕτω καθεξῆς.

ΑΜΕΡΙΚΗ.

Διὰ τοῦ γαλλο-ἀμερικανικοῦ καὶ ἀγγλο-ἀμερικανικοῦ ὑποβρυχίου τηλεγράφου.

Διὰ πᾶν τηλεγράφημα ἐξ 20 λέξεων προστίθενται 10 φράγκ. διὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν ὑπηρεσίαν.

Διὰ Βεστόνην, Νέαν Ὑόρκην, Βρετανικὸν Ἀκρωτήριον, Νέαν Γῆν, Νέαν Βρουνσβίκην, Νέαν Σκωτίαν, Καναδᾶν, Ἀνατολικὰς καὶ Δυτικὰς Νήσους τοῦ πρίγκηπος Εὐγενίου, Κονεκτικούτην, Μαίνην, Μασαχουσέτην, Νέαν Χαμσφίρην, νῆσον Ῥόδον, καὶ Βερμοὺτ φρ. 37, 50 διὰ πᾶν τηλεγράφημα ἐκ 10 λέξεων καὶ διὰ πᾶσαν λέξιν περιπλέον φρ. 3. 75.

Διὰ Κολομβίαν, Δελαβάρην, Μαρυλάνδην, Νέαν Ἰερσέϋ, καὶ Πανσυλβανίαν, φρ. 40. 60 καὶ δι' ἑκάστην λέξιν περιπλέον φρ. 4. 05.

Δι' Ἀλαβάμαν, Γεωργίαν, Ἰλλινοᾶ, Ἰνδιάναν, Κεντυκῦ, Λουϊζιάναν, Μιχιγὰν, Μισισιπῆ, Βόρειον Καρολίναν, Ὄχιον, Νότιον Καρολίναν, Τενεσσὴν, Βιργινίαν καὶ Βισκονσὶν φρ. 46. 85 καὶ δι' ἑκάστην λέξιν περιπλ. φρ. 4. 70.

Δι' Ἀρκανσᾶς, Καλλιφορνίαν, Κολοράδο, Δακιοτὰχ, Ἰόβαν, Κανσὰς, Μινεζόταν, Νεβράσκαν, Νεβάδαν, Νέον Μεξικὸν, Τεξὰς καὶ Οὐτὰχ φρ. 56. 25 καὶ δι' ἑκάστην λέξιν περιπλέον φρ. 5. 60.

Διὰ Φλωρίδα φρ. 62, 50 καὶ δι' ἑκάστην λέξιν περιπλέον φρ. 6. 25.

Δι' Ἴδαχο φρ. 56. 25 καὶ δι' ἑκάστην λέξιν περιπλέον φρ. 5. 60.

Διὰ Μοντάνα, Ὀρεγὼν, νῆσον Βανκουβὲρ, καὶ Βασιγκτῶνα φρ. 65. 65 καὶ δι' ἑκάστην λέξιν περιπλέον φρ. 6. 55.

Διὰ τὴν Νῆσον Κοῦβαν φρ. 78. 15 καὶ δι' ἑκάστην λέξιν περιπλέον φρ. 7. 80.

ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΠΙΤΟΠΙΟΙ.

Ἀπὸ Σταυροδρομίου διὰ Γαλατᾶ, Κωνσταντινούπολιν, Σκούταρι, Θεραπεῖα καὶ Βουγιουκ-Δερὲ (μόνον τὸ θέρος) 5 γρ. διὰ τηλεγράφημα ἐξ 20 λέξεων.

ΠΑΝΗΓΥΡΕΙΣ ΤΟΥ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.

—

	Ἄρχεται	ἡμ
ΕΝ ΡΟΥΜΕΛΗ.		
Ἐλασσῶνος	12 σεπτεμβρίου	10
Βαλουκλὶ	31 μαρτίου	1
Δοϊρὰν (Θεσσαλονίκη)	2 ἀπριλίου	15
Ἐσκὶ Δζουμᾶ (Βάρνα)	1 ἀπριλίου	15
Ἐσκὶ Ζααρὰ (Ἀδριανουπόλεως)	3 νοεμβρίου	15
Γκιοὺλ Παναγὶρ (Θεσσαλονίκη)	8 ἰουνίου	15
Χαβζῆ Ὀγλοῦ (Βάρνα)	25 ἀπριλίου	15
Ῥιζᾶ (Σαμακόβιον)	1 ἰουλίου	15
Ἰσλιμιὲ	24 ἀπριλίου	15
Στενήμαχος (Φιλιππούπολις)	3 ὀκτωβρίου	15
Καρᾶ Σοῦ (Βάρνα)	29 αὐγούστου	15
Καρὰ Δὰγ (Θεσσαλονίκη)	18 ἰουλίου	6
Καβάρνα	23 ἀπριλίου	15
Ὀγρὶς (Μακεδονία)	11 μαΐου	15
Οὔζουντζόβα (Ἀδριανούπολις)	11 σεπτεμβρίου	15
Φιλιβὲ	15 αὐγούστου	8
Πριστίνα	17 σεπτεμβρίου	8
Καρὶν Ἀβὰδ (Ἰσλιμία)	11 μαρτίου	15
Σέρραι	4 ἰανουαρίου	15
Σερφίζα (Βιττώλια)	6 ὀκτωβρίου	8
Σηλυβρία	8 σεπτεμβρίου	10
Σιστόβιον	15 »	10
Ἐτὰρ Παζὰρ (Φιλιππούπολιν)	13 »	10
Τσατλαδζὰ	6 »	9
Τόρνοβον	23 ἀπριλίου	15
Βάρνα	11 μαΐου	15
ΕΝ ΑΝΑΤΟΛΗ.		
Βαλουκεσέριον (Βίγα)	15 μαΐου	22
Βόγα Σεχὶρ	23 »	22
Δζεμαὰτ	26 »	22
Ἰτιδζα	2 ἰουνίου	22
Σαρὶ Κιοὶ Χεδζεσὶ (Ἀμάσεια)	5 »	22
Γιαπρακλῆ Δενουχοῦ	6 »	22

ΜΕΤΡΑ

Ἀντιστοιχοῦντα πρὸς κοιλὰ Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀζοφικῆς	Ψάθα	1 κοιλ.	5 ¾
Ἀλεξανδρείας (Αἴγυπτος)	Ἀρδέπια	100	777
Ἀμβούργου	Λάστρα	1	90
Βάρνας καὶ Θεσσαλονίκης	Κοιλὸν	1	4
Βενετίας	Στάρα	43	100
Βραΐλας	Κοιλὰ	8	3 ¼
Γαλατσίου	Κοιλὸν	1	17 ¾
Γενούης	Μίναις	30 ⅓	100
Καλλιαρίου (Σαρδὼ)	Ταρέλι	100	140
Λιβόρνου	Σάκκοι	10	21
Λισσαβῶνος (Πορτογαλίας)	Ἀλκιέρι	60	23
Λονδίνου	Κουάρτερ	12 ¾	100
Μελίτης	Σάλμα	1	8
Μασσαλίας	Charge	1	4 ½
Ὀδησσοῦ καὶ Ἀζοφικῆς	Ψάθα	1	5 ¾
Ῥαγούσης	Στάρα	1	3
Τεργέστης	»	43	100
Χαλεπίου	Ἀρδέπια	100	777

ΣΤΑΘΜΑ

Ἀντιστοιχοῦντα πρὸς ὀκάδ. Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀλεξανδρείας	Ῥόττολα	50 — ὀκ.	79
Ἀμβούργου	Pounds	100	36 3)4
Ἀμστελοδάμου	Ῥόττολα	100	38
Βενετίας	Pounds	100	23 3)4
Βορδιγάλλης	Χιλιόγραμμα	100	78
Γενούης	Pounds	100 ½	24 3)4
Λισσαβῶνος	»	100	45
Λονδίνου	»	112	38 3)4
Μελίτης	Ῥόττολα	100	61
Μασσαλίας	Pounds	100	31 1)2
Μεσσήνης	Ῥόττολα	100	61 3)4
Νεαπόλεως	»	100	68 3)4
Ὀδησσοῦ	Πούτια	3 ½	44
Τεργέστης	Φούντια	100	43
Χαλεπίου	Ῥόττολα	50	79

Η ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ.

Ἡ ἐν τῇ πρωτευούσῃ ταύτῃ Κεντρικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ ἐξέδοτο κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, τῇ φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ μουσοτραφοῦς ἄρχοντος Μεγάλου Λογοθέτου τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας Κυρίου ΣΤΑΥΡΑΚΗ ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ, στατιστικοὺς πίνακας τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῖς προαστείοις σχολείων τῶν ὁμογενῶν, ἐξ' ὧν ἀρυόμεθα τὰς ἑπομένας περὶ τῆς ἐν τῇ πρωτευούσῃ ταύτῃ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως πληροφορίας.

Α.

ΑΝΩΤΕΡΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ.

Τοιαῦτά εἰσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος:

ά. Ἡ ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

β'. Ἡ ἐν Φαναρίῳ Μεγάλη καὶ Πατριαρχικὴ τοῦ Γένους Σχολή.

γ'. Ἡ ἐν Χάλκῃ Ἑλληνοεμπορικὴ Σχολή.

δ'. Ἡ ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ τοῦ Γένους κατὰ τὸ Ἐπταπύργιον Στοιχειωτικὴ καὶ Πολυτεχνικὴ Σχολή.

έ. Ἡ ἐν τῷ κατὰ Φανάριον Ἁγιοταφιτικῷ Μετοχίῳ Σχολὴ τοῦ Παναγίου Τάφου.

ς'. Ἡ ἐν Φαναρίῳ Πατριαρχικὴ Σχολὴ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ἧς ἐπίμετρον τελειωτικόν, ὁ Μουσικὸς Σύλλογος.

1.

ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ (α)

Ἡ κατὰ τὴν νῆσον Χάλκην Θεολογικὴ Σχολή ἐστιν ἡ ἐπὶ ἱμε-

(α) Τὴν περὶ συστάσεως εἰδικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ἰδέαν συνέλαβε πρῶτος καὶ ἐφήμοσεν ἐν μέρει ἡ Α. Θ. Π. ὁ κ. Γρηγόριος ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ εὐκλεοῦς πατριαρχείας, ὅτε, καθ' ἡμέραν ἐπιστρεφόντων τῶν ἐκ τῆς Καϊρείου ἀντιχρίστου Σχολῆς, ἐν οἷς καί τινες ἱερωμένοι, ἐκρίθη ἐπάναγκες τὸ ἐξαγνίσαι αὐτοὺς διὰ τῶν νημάτων τῆς ὑγιεστάτης ὀρθοδόξου διδασκαλίας, ἐφ' ᾧ καὶ διωρίσθη ἐν ἔτει 1839 ὁ Ἴμβριος Βαρθολομαῖος Κουτλουμουσιανός, ἵνα διδάσκῃ ἐν τῇ καταντικρὺ τῶν πατριαρχείων κειμένῃ οἰκίᾳ (ἔνθα νῦν ἡ Μεγάλη Σχολὴ) τὰ θεολογικὰ μαθή-

ρόεντος καὶ τηλεσκόπου λόφου κειμένη, ὡς καλὴ στεφάνη, ἀρχαία ἱερὰ Μονὴ τῆς ἁγίας Τριάδος, ἡ ἄλλως ἐπωνυμουμένη Νέα Σιών καὶ Ἔσοπτρον, ἀνοικοδομηθεῖσα καὶ εἰς Σχολὴν μεταρρυθμισθεῖσα ἐν ἔτει 1844, πολυφρόντιδι καὶ πολυπόνῳ σπουδῇ καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ ἀοιδίμου καὶ ὡς εἴτις ἄλλος φιλομουσοτάτου πατριάρχου κυρίου Γερμανοῦ καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Ι. Συνόδου. Προτίθεται δὲ εἰδικῶς τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀνωτέρου κλήρου.

Ἡ περίοδος τῶν μαθημάτων ὑπὸ ἕνδεκα καθηγητῶν διδασκομένων ἐστὶν ἑπταετής, διαιρουμένη εἰς πενταετῆ ἐγκύκλια μαθήματα, ἐν οἷς πλὴν τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας, καὶ ἡ ὀθωμανικὴ καὶ σλαβωνικὴ γλῶσσα καὶ εἰς τριετῆ θεολογικά, τοῦ πέμπτου ἔτους τῶν ἐγκυκλίων ὄντος καὶ πρώτου τῶν θεολογικῶν.

Πάντες οἱ καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι ὀφείλουσιν εἶναι ὀρθόδοξοι· οἱ δὲ τῶν ἱερῶν μαθημάτων, καὶ ἱερωμένοι καὶ ἔνοικοι.

Οἱ ἐν αὐτῇ σπουδάζοντες μαθηταὶ εἰσὶ κατὰ μέσον ὅρον 50—60 κατ' ἔτος, πάντες ἔνοικοι καὶ ὑπότροφοι τῆς Σχολῆς, ἔχοντες ἐξ αὐτῆς δωρεὰν τὰ πάντα πλὴν βιβλίων καὶ ἐνδυμάτων.

Ἡ ἐτησία Δαπάνη τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς περὶ τὰς 3500 ὀθωμανικ. λίρας. Ἡ δὲ τακτικὴ πρόσοδος εἶναι ἡ ἐνιαύσιος χορηγία τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερέων τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, τῶν Ι. Μοναστηρίων, τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐνεργείᾳ κληρικῶν καὶ ἡ προσφορὰ τῶν ἄρτι ἐγκαθισταμένων ἀρχιερέων.

Ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Σχολῆς περιλαμβάνει ταμῦν περὶ τοὺς ἑξακισχιλίους τόμους.

—═—

2.

ΜΕΓΑΛΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΣΧΟΛΗ (α)

Ἡ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, τὸ ἀνώτατον οὖσα καὶ ἀρ-

ματα τούς τε ἀπὸ τοῦ Καΐρου διασωθέντας καὶ τοὺς τῶν ἐνδημούντων ἁγίων ἀρχιερέων ἱεροδιακόνους. Ἀλλ' ἡ μονόεδρος καὶ στοιχειωτικὴ αὕτη Θεολογικὴ Σχολὴ μόλις περιέμεινεν ἐπὶ ἓν ἔτος, ἅτε δὴ τοῦ Βαρθολομαίου ἐγκαταστάντος τὸν ἰούνιον τοῦ 1840 ἔτους ἐν τῇ διευθύνσει τοῦ ἐν Χάλκῃ Ἑλληνοεμπορικοῦ Φροντιστηρίου. Διὸ καὶ πάλιν ἠρκέσθη ἡ Ἐκκλησία εἰς τὴν ἐν Ξηροκρήνῃ διδασκαλίαν τῶν ἱερῶν μαθημάτων παρὰ τοῦ μακαρίας λήξεως πρ. Μεσημβρίας Σαμουὴλ τοῦ Κυπρίου, σχολαρχοῦντος τότε τῆς Μεγάλης Σχολῆς, οὗ καὶ ὁ βίος οὐχ ἧττον ἢ ὁ λόγος ἐγίνετο τύπος ἀληθινοῦ διδασκάλου. Ὁ δὲ ἀοίδιμος πατριάρχης κυρὸς Γερμανὸς ἐτίμησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἔθνος, ἱδρυσάμενος τὴν ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴν Σχολὴν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ βιβλιοθήκην, καθὼς καὶ τὸ παρὰ τὸ Ἐπταπύργιον Ἐθνικὸν Ὀρφανοτροφεῖον, καὶ καταθέμενος, τὸ ἐπ' αὐτῷ, τὰ θεμέλια πολιτείας χριστιανικῆς εὐνομουμένης. Αἰωνία ἡ μνήμη τῶν μακαρίων καὶ ἀθανάτων πατέρων καὶ εὐεργετῶν τοῦ ἡμετέρου Γένους!

(α) Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, ὅτε ἡ Σχολὴ ἐπωνυμεῖτο Ἀκαδημία, καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς ἔτι τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε καὶ δι' αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου κατέστη προνομιοῦχος, ἐδιδάσκοντο ἔτι ἐν αὐτῇ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ

χαιότατον ἐν Κωνσταστινουπόλει κοινὸν κεντρικὸν ἐκπαιδευτήριον τῆς τε ἐγκυκλίου καὶ τῆς ὑψηλοτέρας ἐκπαιδεύσεως τῶν ὁμογενῶν, καὶ ἀείποτε διατελοῦσα ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν καὶ προστασίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς συνόδου, καὶ τῶν ἀεὶ τὰ πρῶτα φερόντων ἐπὶ παιδείᾳ καὶ κοινωνικῇ δυνάμει ἡγεμόνων μεγάλων διερμηνέων λογοθετῶν καὶ τῶν ἄλλων ὁμογενῶν ἀρχόντων, ἐφορεύεται μὲν ὑπὸ πενταμελοῦς ἐφορίας (ἧς τὰ δύω μέλη ἀρχιερεῖς) διευθύνεται δὲ ὑπὸ σχολάρχου συνήθως ἱερωμένου. Ἄλλην δὲ ἄλλοτε λαβοῦσα μαθημάτων ἔκτασιν καὶ ἄλλο ὄνομα· οἷον Πατριαρχικὴ Σχολή, Φιλοσοφικὴ Σχολή, Ἀκαδημία καὶ συνηθέστερον Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, ἀλληλοδιαδόδως ἐγκατέστη ἐν Φαναρίῳ· ἀπὸ δὲ τοῦ 1804 ἔτους ἐν Ξηροκρήνῃ τοῦ Βοσπόρου· καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ 1850 ἔτους ἐν Φαναρίῳ πρὸς ἐγγυτέραν τῆς Ἐκκλησίας ἐπίβλεψιν.

Ἡ Μεγάλη Σχολὴ κατὰ τὰ μαθήματα διαιρεῖται εἰς δύω τμήματα, ἑκάτερον περιλαμβάνον τέσσαρας τάξεις.

Ἐν τῷ ἀνωτέρῳ τμήματι διδάσκονται ὑπὸ ὀκτὼ καθηγητῶν ἡ ἑλληνικὴ ἡ λατινικὴ γλῶσσα καὶ φιλολογία, θρησκευτικά, φιλοσοφικά, ἱστορικά, μαθηματικὰ καὶ φυσικομαθηματικά, ἡ γαλλικὴ γλῶσσα καὶ φιλολογία καὶ ἡ ὀθωμανικὴ γλῶσσα.

Ἐν τῷ προκαταρτικῷ τμήματι διδάσκονται ὑπὸ ὀκτὼ διδασκάλων τὰ θρησκευτικά, ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἱστορικὰ καὶ μαθηματικὰ καὶ ἡ γαλλικὴ γλῶσσα.

Φοιτηταί· φοιτῶσι τακτικοὶ εἰς ἀμφότερα τὰ τμήματα περὶ τοὺς τετρακοσίους, ἐν οἷς 10—12 εἰσὶν ὑπότροφοι. Ἕκαστος φοιτητὴς ἀποτίει τανῦν ἐτησίως λόγῳ εἰσιτηρίου 1—5 ἀργυρᾶ μεδζίτια. Φοιτῶσι δὲ ἔκ τε τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἐκ τῶν ἐνοριῶν τῆς πρωτευούσης.

Ἀκροαταί· ἤτοι μαθηταὶ μὴ ὑποβαλλόμενοι εἰς τὰς καθ' ἡμέραν ἐξετάσεις, εἰσὶ τανῦν περὶ τοὺς 25, δεκτοὶ μόνον ἐν τῷ ἀνωτέρῳ τμήματι τῆς Σχολῆς. Οὗτοι ἀπερχόμενοι τῆς Σχολῆς, ἐφοδιάζονται μόνον δι' ἐνδεικτικοῦ ἀκροάσεως καὶ χρηστῆς διαγωγῆς.

Δαπάνη ἐτησία ἀμφοτέρων τῶν τμημάτων, περὶ τὰς 250 χιλιάδας γροσίων.

μαθήματα τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς νομικῆς· ὥστε ἀπὸ πάντων συνεκροτεῖτο ἡ ἐκ τῶν τότ' ἐνόντων Ἀκαδημία τοῦ Γένους, οὐ πάμπαν ἄφορος εἰς τὸ Ἔθνος γενομένη. Καὶ ἕως ἐσχάτων ἐδιδάσκοντο ἔτι ἐν αὐτῇ ἐπιτομὴ τῆς δογματικῆς θεολογίας, ἑρμηνεία τῶν ἱερῶν τελετῶν, μεταφυσικὴ καὶ καλλιλογία καὶ πλεῖω καθ' ἑβδομάδα μαθήματα φιλοσοφικὰ καὶ λατινικά, ἔτι συγκριτικὴ ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς φιλολογίας καὶ ἐπίτομος συγκριτικὴ ἐθνογραφία καὶ γλωσσογραφία τῶν ἀσιατικῶν λαῶν. Ταῦτα δὲ πάντα ἐπὶ τῇ ἑβραΐᾳ πάντοτε προθέσει τοῦ προδιδάσαι βαθμηδὸν τὴν σχολὴν ταύτην εἰς θέσιν λιτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐθνικοῦ πανεπιστημίου. Ἀλλ' ἡ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἐτῶν ἐπελθοῦσα κολόβωσις καὶ διαρπαγὴ τῶν προσόδων αὐτῆς ὑπὸ τῆς ῥουμανικῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τοῦ πεπτωκότος ἡγεμόνος Κούζα ἠλάττωσι τὰ μαθήματα κατὰ ποσὸν καὶ κατ' εἶδη. Ἐλπίσωμεν τὴν διόρθωσιν ἐκ τῆς τῶν ὁμογενῶν φιλοτιμίας.

Πρόσοδος ἐτησία μετὰ τὴν γενομένην διαρπαγὴν τῶν ἐν Δακίᾳ κτημάτων αὐτῆς περὶ τὰς χιλίας ὀθωμανικὰς λίρας. Τὸ δὲ ἔλλειμμα τῆς ἐτησίου δαπάνης κ λύπτεται πάνυ δυσχερῶς δι' ἐκτάκτων συνεισφορῶν καὶ διὰ δανείων ἐ τόκων, ἐξ' ὧν τὸ χρέος τῆς Σχολῆς ἀναβαίνει ἤδη εἰς 700 χιλιάδας γροσίων.

Βιβλιοθήκη καὶ Ὀργανοθήκη· ἡ μὲν Βιβλιοθήκη περιλαμβάνει τανῦν περὶ τὰ δισχίλια ἑκατὸν πεντήκοντα συγγράμματα, ἤτοι τόμους 4377, ἐν οἷς 38 χειρόγραφοι· ἡ δὲ Ὀργανοθήκη περιλαμβάνει ὄργανά τινα καὶ χάρτας τῆς φυσικῆς πειραματικῆς, τῆς χωρομετρίας, τῆς ἀνατομίας καὶ τῆς γεωγραφίας.

—=—

3.

Η ΕΛΛΗΝΕΜΠΟΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ.

Ἡ ἐν τῇ κατὰ τὴν νῆσον Χάλκην ἱερᾷ σταυροπηγιακῇ Μονῇ τῆς Θεοτόκου ἱδρυθεῖσα Ἑλληνεμπορικὴ Σχολὴ ἐν ἔτει 1831 φιλοτίμῳ ἐπιμελείᾳ ἐννέα ἐμπόρων ὑπὸ τὸ ἀρχικὸν ὄνομα Φιλολογικὸν Φροντιστήριον καὶ διαφόρους ὑποσᾶσα τύχας καὶ περιπετείας περὶ τοὺς διευθυντάς, τοὺς διδασκάλους, τὰ μαθήματα καὶ τοὺς πόρους συντηρεῖται καὶ διοικεῖται ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἐμπόρων· προτίθεται δὲ εἰδικῶς τὴν μόρφωσιν νέων προωρισμένων εἰς τὸν ἐμπορικὸν κλάδον.

Ἡ περίοδος τῶν μαθημάτων διδασκομένων ὑπὸ δώδεκα καθηγητῶν καὶ διδασκάλων ἐστὶν ὀκταετής, περιλαμβάνουσα τὰ τοῦ Σχολείου καὶ τοῦ Γυμνασίου ὑποχρεωτικά, καί τινας ξένας γλώσσας κατὰ βούλησιν τῶν μαθητιώντων.

Σπουδάζουσι κατ' ἔτος περὶ τοὺς 60 πάντες ἔνοικοι ἐπὶ ἐτησίοις διδάκτροις 40 ὀθωμ. λιρῶν. Σπουδάζουσι καί τινες τῶν ἀπόρων, ὑπότροφοι τῆς Σχολῆς.

Δαπάνη ἐτησία περὶ τὰς τετρακισχιλίας λίρας

Πρόσοδος ἐτησία. Ἡ Σχολὴ πορίζεται ἐκ τῶν ἐτησίων διδάκτρων τῶν μαθητῶν· τὸ δὲ ὑστέρημα ὅσον ὑπάρχει ἀναπληροῖ ἡ Ἐφορία διὰ συνδρομῆς τοῦ ἐμπορικοῦ μάλιστα σώματος.

Βιβλιοθήκη. Ἡ Σχολὴ ἔχει καὶ βιβλιοθήκην περιλαμβάνουσαν τανῦν 1132 τόμους, ὧν οἱ 160 χειρόγραφοι· ὁμοίως κέκτηται καὶ ἱκανὰ ὄργανα τῆς πειραματικῆς φυσικῆς.

—=—

4.

ΣΤΟΙΧΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ Τ[illegible]Υ ΕΘΝΙΚΟΥ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟΥ.

Ἐν τῷ παρὰ τὸ Ἐπταπύργιον Ἐθνικῷ Ὀρφανοτροφείῳ (ἱδρυθέντι ἐπιμελείᾳ τοῦ ἀειμνήστου πατριάρχου κυροῦ Γερμανοῦ), ἐν ᾧ διαιτῶνται τανῦν ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ὀρφανὰ πατρόθεν καὶ μητρόθεν παιδία, διδάσκονται ἐν ὀκτὼ τάξεσι πάντα τὰ τῶν ἑνοριακῶν ἀλληλοδιδακτηρίων μαθήματα καὶ τὰ στοιχειωδέστερα ἑλληνικοῦ σχολείου· πρὸς δὲ τούτοις ἐκ τῶν κοινῶν τεχνῶν ἡ ῥαπτικὴ καὶ ὑποδηματοποιΐα ἐπὶ τῇ προθέσει τοῦ εἰσαγαγεῖν μετὰ τῆς αὐξήσεως τῶν προσόδων τὴν ξυλουργικὴν, τὴν γεωργικὴν, τὴν ὑφαντικὴν καὶ ἄλλας.

Ἡ δαπάνη τοῦ καταστήματος, γινομένη ἐκ τοῦ ταμείου τῶν Ἐθνικῶν Νοσοκομείων, ὑπολογίζεται περὶ τὰς χιλίας ὀθωμ. λίρας ἐτησίως.

5.

Η ΕΝ ΦΑΝΑΡΙΩι ΣΧΟΛΗ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΤΑΦΟΥ.

Ἐν τῇ κατὰ τὸ Ἁγιοταφιτικὸν Μετόχιον Σχολῇ τοῦ Παναγίου Τάφου ὑπάρχουσι διακεκριμένα ἓν ἑλληνικὸν σχολεῖον τῶν ἀῤῥένων καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον.

Ἐν τῷ πρώτῳ, εἰς ὃ φοιτῶσι περὶ τοὺς τεσσαράκοντα παῖδας τῆς ἐνορίας, διδάσκει εἷς διδάσκαλος, ἐν τρισὶν ἔτεσι τριετῆ ἑλληνικὰ μαθήματα μετὰ τῶν παρομαρτούντων βοηθητικῶν, καὶ στοιχεῖα τῆς γαλλικῆς γλώσσης.

Ἐν δὲ τῷ παρθεναγωγείῳ, διαιρουμένῳ εἰς τμῆμα ἀλληλοδιδακτικὸν καὶ εἰς ἑλληνικὸν, διδάσκονται 340 κοράσια ἐν δέκα τάξεσι πάντα τὰ τῶν ἑνοριακῶν ἀλληλοδιδακτηρίων μαθήματα καὶ τριετῆ ἑλληνικοῦ σχολείου, καθὼς καὶ κάλλιστα ἐργόχειρα.

Δαπάνη ἐτησία ἀμφοτέρων τῶν σχολείων, γινομένη ὑπὸ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων, ὑπολογίζεται περὶ τὰς χιλίας Ὀθωμανικὰς λίρας.

Τὸ Ἁγιοταφιτικὸν τοῦτο Μετόχιον κέκτηται καὶ Βιβλιοθήκην, περιλαμβάνουσαν 2441 τόμους, ὧν 490 χειρόγραφοι.

6

Η ΕΝ ΦΑΝΑΡΙΩι ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ Ο ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

Ἡ ἐν Φαναρίῳ Πατριαρχικὴ Σχολὴ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, συστᾶσα (ὅσον ἡμῖν γνωστὸν) πρὸ πολλῶν δεκαετηρίδων, εἶτα διὰ τὰς ἐπισκηψάσας καιρικὰς δυσχερείας ἀνακοπεῖσα, πάλιν αἰσίως ἀποκατέστη, πατριαρχεύοντος τοῦ παναγιωτάτου Κ. Σωφρονίου καὶ διατηρεῖται δαπάνῃ καὶ ἐπιστασίᾳ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Μουσικοδιδασκάλους ἔχουσα αὐτοὺς τοὺς τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἐκ τῶν ἄλλων εἴτις ἐστὶ δοκιμώτερος τὴν τέχνην, προτίθεται τὴν διάσωσιν τοῦ σεμνοῦ καὶ γνησίου καὶ καθαροῦ ὕφους τῆς ἀρχαίας ἑλληνοβυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἐφ' ᾧ οὐ μόνον συστηματικῶς καὶ εὐμεθόδως διδάσκονται ἐν αὐτῇ πάντα τὰ ἱερὰ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας ἄσματα μαθηταὶ ἀστοιχείωτοι καὶ νεώτεροι τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος καὶ ἐνεργείᾳ ἱεροψάλται, συνερχόμενοι ἀνὰ πᾶν δεκαπενθήμερον, συμψάλλουσι κατὰ χοροστασίας καὶ συγγυμνάζονται περὶ τὸ μέλος καὶ τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν στάσιν θεωρητικῶς τε καὶ πρακτικῶς.

Β'.

ΕΝΟΡΙΑΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ.

Πάντα τὰ ἑνορικὰ σχολεῖα τῆς πρωτευούσης μετὰ τῶν προαστείων τοῦ Βοσπόρου τῆς Προποντίδος καὶ τῶν νήσων συντηροῦται δαπάνῃ τῶν οἰκείων ἑνοριτῶν, δι' ἐτησίας τακτικῆς ἢ ἐκτάτου συνεισφορᾶς, ἀναπληρουμένου τοῦ ἐλείμματος ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παγκαρίων. Πάνυ δ' εὐάριθμα κέκτηνται κτήματά τινα προσοδοφόρα.

Τὰ πάντα διοικοῦνται (κατ' ἴδιον συνήθως ἕκαστον κανονισμὸν, τὰ δὲ πλεῖω τῶν ἀλληλοδιδακτηρίων κατὰ τὸν ὑπὸ Ι. Π. Κοκκώνη ἐκδοθέντα Ὁδηγὸν) ὑπὸ διμελοῦς, ἢ τριμελοῦς ἢ καὶ τετραμελοῦς ἐφορίας, ἐκλεγομένης ἀνὰ πᾶν ἔτος καὶ ὑπευθύνου οὔσης ἀμέσως μὲν ἐνώπιον ἑνοριακῆς συνελεύσεως, ἐμμέσως δὲ πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν.

1.

ΑΛΛΗΛΟΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΑΡΡΕΝΩΝ.

Πάντα τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῖς προαστείοις τοῦ Βοσπόρου ἀλληλοδιδακτικὰ ἑνοριακὰ τῶν ἀῤῥένων σχολεῖα συμποσοῦνται εἰς 48. Εἰς ταῦτα φοιτῶσι περὶ τοὺς πεντακισχιλίους παῖδας, δαπανῶνται δὲ εἰς συν-

τήρησιν αὐτῶν περὶ τὸ ἓν ἑκατομμύριον γροσίων καὶ διδάσκουσι 65 δημοδιδάσκαλοι.

2.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ.

Τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν προαστείων, βάσιν ἔχοντα τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν καθ' Ἕλληνας ἐκπαίδευσιν, συμποσοῦνται εἰς 24, φοιτῶσι δὲ εἰς αὐτὰ περὶ τοὺς χιλίους μαθητάς.

3.

ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΑ.

Τὰ παρθεναγωγεῖα συμποσοῦνται εἰς 14. Εἰς ταῦτα διδάσκονται περὶ τὰ 1800 κοράσια.

Σημείωσις. — Ἐν τισιν ἐνορίαις πολλὰ κοράσια φοιτῶσι δι' ἔλλειψιν παρθεναγωγείου εἰς τὰ ἀλληλοδιδακτικὰ σχολεῖα τῶν ἀρρένων.

Γ'.

ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΙΤΕ ΙΔΙΟΣΥΝΤΗΡΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ.

Α'.

ΤΩΝ ΑΡΡΕΝΩΝ.

Ἑλληνικὸν Λύκειον ἐν Σταυροδρομίῳ, τῶν ΚΚ. Χρ. Καλωταίου Α. Τάγη, Μ. Πανταζῆ, καὶ Χ. Χασιώτου, ἔχον περὶ τοὺς 60 μαθητὰς καὶ ὑπὲρ τοὺς 10 διδασκάλους.

Λύκειον Ἀντωνίου Ἰορδάνου ἐν Ταταούλοις, ἔχον 6 διδασκάλους καὶ περὶ τοὺς 50 μαθητάς.

Λύκειον Δ. Πεταλλίδου Ἠπειρώτου ἐν Σταυροδρομίῳ, ἔχον 4 διδασκάλους καὶ περὶ τοὺς 30 μαθητάς.

Λύκειον Ν. Φρυδᾶ Ἑλληνογαλλικὸν ἐν Σταυροδρομείῳ, ἔχον 8 διδασκάλους.

Ἑλληνικὸν Λύκειον Κωνσταντίνου Δ. Σταθροπούλου ἐν Χαλκηδόνι, τὸ ἄλλοτε ὑπάρξαν ἐν Γαλατᾷ, ἔχον περὶ τοὺς εἴκοσι μαθητάς.

Β'.

ΤΩΝ ΚΟΡΑΣΙΩΝ.

Ἑλληνογαλλικὸν Παρθεναγωγεῖον Σοφίας Θερινοῦ ἐν Ταταούλοις, συστὰν πρὸ πέντε ἐτῶν, ἔχον 8 διδασκάλους καὶ περὶ τὰς 70 μαθητρίας.

Ἑλληνικὸν Παρθεναγωγεῖον Ἀθηνᾶς Παγκάλου ἐν Σταυροδρομίῳ, συστὰν πρὸ ἐννέα σχεδὸν ἐτῶν, ἔχον ὀκτὼ διδασκάλους καὶ περὶ τὰς 50 μαθητρίας.

Παρθεναγωγεῖον Εὐανθίας Καμπανάκη ἐν Χαλκηδόνι, διδάσκον ὑπὲρ τὰς 20 μαθητρίας, ὧν τινες τοῦ δυτικοῦ δόγματος.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ καὶ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ.

Τὰ δημοσιογραφικὰ ὄργανα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀρθοδόξων ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰσὶ τάδε:

ά. Τηλέγραφος καὶ Βυζαντὶς, ἐφημερὶς διανύουσα τὸ τεσσαρακαιδέκατον ἔτος.

β'. Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ, ἐφημερὶς διανύουσα τὸ ἔννατον ἔτος.

γ. Ὁμόνοια, ἐφημερὶς διανύσασα μετὰ διαφόρων τυχῶν ἔτη ἑπτά, τὰ δὲ νῦν ὑπὸ νέῳ ἀρχισυντάκτῃ ἀρξαμένη τὸ πρῶτον ἔτος νέας ζωῆς.

δ'. Νεολόγος, ἐφημερὶς μετροῦσα τέσσαρα ἤδη ἔτη βίου, ὧν μέρος μετὰ τῆς Ὁμονοίας.

έ. Ἑπτάλοφος, ἀπὸ πέρυσι μετονομασθεῖσα Κωνσταντινούπολις, ἐφημερὶς διανύουσα τρίτον ἔτος.

ς'. Θεατὴς, ἐφημερὶς διατρέχουσα τὸ πρῶτον ἔτος.

ζ'. Ἑπτάλοφος, περιοδικὸν, ἀριθμοῦν ὑπὲρ τὰ τέσσαρα ἤδη ἔτη ζωῆς.

ή. Φιλολογικὸς Σύλλογος, περιοδικὸν τοῦ ὁμωνύμου Συλλόγου.

θ'. Φάρος τοῦ Βοσπόρου (Le Phare du Bosphore), ἐφημερὶς γαλλιστὶ συντασσομένη καὶ διανύουσα τὸ πρῶτον ἔτος.

ί. Ὁ Διογένης (Le Diogène), σατυρικὴ, ἐκδιδομένη ἐπὶ τοῦ παρόντος ἑλληνιστὶ, τουρκιστὶ καὶ γαλλιστί.

ιά. Ἀνατολὴ, ἐφημερὶς τουρκιστὶ ἐκδιδομένη χάριν τῶν τουρκοφώνων ὀρθοδόξων.

ιβ'. Εὐρυδίκη, ἑβδομαδιαῖον γυναικεῖον περιοδικὸν, ἐκδιδόμενον ὑπὸ τῆς Κ. Αἰμιλίας Κτενᾶ (Δεοντιάδος).

ιγ'. ιδ'. καὶ ιέ. Τρεῖς ἐφημερίδες βουλγαριστὶ συντασσόμεναι χάριν τῶν βουλγαροφώνων ὀρθοδόξων, ἡ Μακεδονία, τὸ Δίκαιον καὶ ἡ Τουρκία.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΠΟΡΙΣΜΑ.

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρου στατιστικοῦ σχεδιάσματος συνάγομεν τὰ ἑξῆς ἄμεσα συμπεράσματα.

ἀ. Διδακτήρια. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διδακτηρίων τῶν ὁμογενῶν ἀναβαίνει εἰς 104, ἐξ ὧν παρθεναγωγεῖα 19, ἑλληνικὰ σχολεῖα τῶν ἀῤῥένων 37. Τὰ δὲ λοιπὰ 56 ἀλληλοδιδακτήρια τῶν ἀῤῥένων.

β'. Διδάσκαλοι. Ἐν πᾶσι τοῖς διδακτηρίοις τούτοις διδάσκουσι 245 διδάσκαλοι, ἐν οἷς γυναῖκες περὶ τὰς 40. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου γνωστόν, ὅτι ὁμογενεῖς διδάσκαλοι περὶ τοὺς 20 διδάσκουσιν ἔν τε ταῖς αὐτοκρατορικαῖς καὶ ταῖς ἰδιωτικαῖς σχολαῖς τῶν ἑτεροδόξων.

γ'. Μαθηταί. Συμποσοῦνται οἱ πάντες περὶ τοὺς 9730, ἐξ ὧν ἄῤῥενες μὲν 7093, κοράσια δὲ 2638. Ἕτεροι δὲ χίλιοι τοὐλάχιστον μαθηταὶ ὁμογενεῖς φοιτῶσιν εἰς τὰ αὐτοκρατορικὰ καὶ τὰ τῶν ἑτεροδόξων σχολεῖα ἢ διδάσκονται κατ' οἶκον. Τοῦ δὲ ἀριθμοῦ τῶν ὀρθοδόξων κατοίκων ὑπολογιζομένου περὶ τὰς 250 χιλιάδας, 4 ⅗ % εἰσὶν οἱ μαθητευόμενοι.

δ'. Διδασκαλία. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῆς διδασκαλίας παρατηρεῖται σπουδαία ἔλλειψις ἡ τοῦ ὁμοιομόρφου περί τε τὸν κύκλον τῶν μαθημάτων καὶ περὶ τὴν χρῆσιν τῶν διδακτικῶν βιβλίων, ἄλλο ἄλλου διδασκάλου εἰσάγοντος χωρὶς πάντοτε ἀποχρῶντος λόγου. Ἐν τοῖς ἀλληλοδιδακτικοῖς συνιστῶμεν πρὸς τῇ καλλιγραφίᾳ καὶ τὴν ἰχνογραφίαν, ἔτι δὲ καὶ τὴν σωμασκίαν· ἀλλ' ἐννοοῦμεν καλλιγραφίαν, γραφὴν στρογγύλην καὶ εὐανάγνωστον, καθόσον ῥᾴτωρ σκοτεινὸς καὶ γραφὴ δυσξύμβλητος καὶ συνεστραμμένη καὶ γοτθικὴ ἀποτυγχάνουσι τοῦ σκοποῦ.

ἑ. Βιβλιοθῆκαι. Ὁ ἀριθμὸς τῶν βιβλίων τῶν προμνησθεισῶν κοινοτέρων βιβλιοθηκῶν μόλις ἀναβαίνει εἰς 17805 τόμους. Κατόπιν τούτων ἔρχονται 5—6 ἰδιωτικαὶ βιβλιοθῆκαι αἱ μείζονος λόγου ἄξιαι· ἀλλὰ καὶ αὗται συναπαρτίζουσιν ἐν συνόλῳ μόλις περὶ τοὺς δωδεκακισχιλίους τόμους· ὥστε πάσχει ἡ πόλις λιμὸν βιβλίων.

ς'. Ἐτησία δαπάνη γρόσια 2,900,000 χωρὶς τοῦ καταβαλλομένου ἀμυθήτου ἀργυρίου εἰς ἐκπαίδευσιν οἰκιακὴν ἢ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἢ ἐν σχολαῖς ἑτεροδόξων ὑπὸ ἀριστοκρατικῆς καὶ φιλοτιμοτέρας φιλομαθείας τῶν γονέων. Τοῦ δὲ ὁλικοῦ ποσοῦ μόλις τὸ πολλοστημόριον δαπανᾶται εἰς τὰ ἐθνικὰ καὶ κεντρικώτερα ἐκπαιδευτήρια. Ἐνταῦθα εὔκαιρον ἂν εἴη τὸ ὑπομνῆσαι ὅτι, ἐπειδὴ τὸ μεγαλεῖον τῶν ἐθνῶν ἀποδεικνύουσιν οὐχὶ τὰ ἰδιωτικὰ καταστήματα, ἀλλὰ τὰ δημόσια καὶ κεντρικά· ἐπειδὴ εἰς τὴν τῶν δημοσίων ἀτέλειαν καὶ στασιμότητα ἡ ὀπισθοδρόμησιν σφόδρα συντελοῦσι τὰ ἰδιωτικὰ διὰ τῆς ἀπορροφήσεως τῶν ὀλίγων καὶ γλίσχρων πόρων, ὧν οἱ πλείονές εἰσι προαιρετικοὶ τοῦ ἰδιώτου ἔρανοι· καὶ ἐπειδὴ ἐν γένει παρατηρεῖται ὅτι, ἔνθα ἐπιβάλλονται διδάκτρα, ἐκεῖ ἡ πειθαρχία καὶ ἡ πραγματικὴ πρόοδος βαίνουσιν ἐν ἀντιστρόφῳ λόγῳ πρὸς τὰς ὑποσχέσεις τῶν ἰδιορρύθμων καὶ πλεονάκις ἀγνώστων διευθυντῶν καὶ διδασκάλων τῶν ἰ-

διωτικῶν σχολείων· σκεψάσθωσαν οἱ εὐσεβεῖς γονεῖς πόσον ζημιοῦσι τὰ ἴδια τέκνα καὶ τὰς δημοσίους καὶ κεντρικὰς σχολὰς τῶν ὁμογενῶν, προτιμῶντες τῶν κοινῶν τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα καὶ εἰς ταῦτα κενοῦντες τὸ βαλάντιον αὐτῶν.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΛΕΣΧΑΙ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλογος.
Ἡ ἐν Φαναρίῳ Λέσχη Μνημοσύνη.
Ἡ ἐν Διπλοκιονίῳ Λέσχη Ὁμόνοια.
Ἡ ἐν Ὑψωμαθείοις Λέσχη τῶν Φιλομούσων.
Ὁ ἐν Βλάγκᾳ Σύλλογος τῶν Φιλομαθῶν.
Ὁ ἐν Ταταούλοις Φιλανθρωπικὸς Σύλλογος.
Ἡ ἐν Χρυσοπόλει Λέσχη Χρυσόπολις.

ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΛΕΣΧΑΙ.

Ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ἰατρικὴ Ἑταιρία.
Ὁ Σύλλογος τῶν Φίλων (club κατὰ μίμησιν τῶν τῆς Εὐρώπης).
Τὸ τμῆμα τῶν δημοσίων διαλέξεων ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ πανεπιστημίῳ (Δὰρ-ελ-φουνούν).
Τὸ ἀναγνωστήριον Σεραφεὶμ (Κηραὰτ χανέ).
Ὁ Σύλλογος τῶν Ἐπιστημῶν (Μετζουμαΐ φουνούν).

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ.

Α'. Ἑλληνικά.

Τὸ ἐθνικὸν ὀρφανοτροφεῖον.
Τὸ ἐθνικὸν νοσοκομεῖον.

Β'. Ὀθωμανικά.

Τρία πολιτικὰ νοσοκομεῖα (ὧν τὸ ἓν συντηρούμενον ὑπὸ τῆς βασιλομήτορος (βαλιδὲ Σουλτάνας).
Ἓν ὀρφανοτροφεῖον.
Τὸ αὐτοκρατορικὸν σχολεῖον τῶν τεχνῶν (Μεχτέπι Σαναΐ).
Ἓν φρενοκομεῖον.

Γ'. Ἀρμενικά.

Ἓν νοσοκομεῖον.
Ἓν ὀρφανοτροφεῖον.

Δ'. Ἰουδαϊκά.

Ἓν νοσοκομεῖον ἐν Χάσκιοϊ.

Ε'. Ἀρμενοκαθολικά.

Ἓν νοσοκομεῖον.

Ϛ'. Εὐρωπαϊκά.

Δύο γαλλικὰ νοσοκομεῖα τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἐλέους.
Ἓν τῶν πρωσσίδων μοναχῶν.
Ἓν ἀγγλικόν.
Ἓν αὐστριακόν,
Ἓν ἰταλικόν.
Σημείωσις. Προσεχῶς πρόκειται νὰ συσταθῇ καὶ ἓν ῥωσσικὸν νοσοκομεῖον.

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ.

Τὸν μάϊον, τὸν ἰούνιον καὶ τὸν ἰούλιον τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς παιδείας ὑπουργείου τρεῖς ἐκθέσεις μετὰ πινάκων, ἱστοροῦσαι τὴν ἐν γένει κατάστασιν τῆς παιδείας ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ παρελθὸν 1869 ἔτος. Ταύτας δημοσιεύοντες ὡς ἀξίας ἀναγνώσεως, συγκεφαλαιοῦμεν χάριν εὐκολίας τοῦ ἀναγνώστου τὸ περιεχόμενον τῶν πινάκων, παραθέτοντες καὶ τὰ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου πορίσματα τῶν παρελθόντων ἐτῶν.

Ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἐδίδαξαν τὸ 1869 51 καθηγηταὶ, ἐδιδάχθησαν δὲ φοιτηταὶ 1205. Τὸ ὑπουργεῖον λέγει ὅτι ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἀνωτάτου τούτου ἐκπαιδευτικοῦ καταστήματος μέχρι τοῦ 1869, ἤτοι ἐν διαστήματι ἐτῶν 32, διήκουσαν τῶν μαθημάτων 5,245, ἤτοι 165 μαθηταὶ κατ' ἔτος. Ἀλλὰ παρατηρητέον μὴ εἶναι ἐσφαλμένη ἡ εἴδησις αὕτη.

Τῆς δὲ μέσης παιδείας αἱ παραδόσεις ἐγένοντο εἰς 15 γυμνάσια καὶ 114 ἑλληνικὰ [σχολεῖα ὑπὸ 94 καθηγητῶν καὶ 236 διδασκάλων πρὸς 5,971 μαθητάς. Πρὸς τούτοις ἐδιδάχθησαν 115 μαθηταὶ ἐκκλησιαστικὰ μαθήματα εἰς τέσσαρα σχολεῖα ὑπὸ 12 καθηγητῶν καὶ 19 διδασκάλων καθὼς καὶ 83 ἕτεροι τὴν ναυτικὴν εἰς ἓξ σχολεῖα ὑπὸ 6 διδασκάλων. Ὑπῆρχον δὲ καὶ ἑνδεκα ἰδιωτικὰ σχολεῖα ἀρρένων μετὰ 564 μαθητῶν, καὶ δώδεκα κορασίων μετὰ 1025 μαθητριῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἀνωτάτης καὶ μέσης παιδείας· τῆς δὲ δημοτικῆς σχολεῖα μὲν ὑπῆρχον 1140, διδάσκαλοι δὲ 1230 καὶ μαθηταὶ ἀμφοτέρων τῶν φύλων 60,634.

Ἐδιδάχθησαν ἄρα ἐντὸς τοῦ ἔτους ἐκείνου ἔν τε τῷ πανεπιστημίῳ, τοῖς γυμνασίοις, τοῖς ἑλληνικοῖς καὶ τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις μαθηταὶ 68,008.

Διὰ τὴν δημοτικὴν] παιδείαν ἐδαπανήθησαν δρ. 879,120 διὰ δὲ τὴν ἑλληνικὴν οὐδὲν λέγει ἡ ἔκθεσις.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος συνέκειτο τὸ 1869 κατὰ τὴν μίαν τῶν ἐκθέσεων εἰς 1,304,263 κατοίκους. Σημειωτέον ὅμως ὅτι μεταξὺ τῶν μαθητευομένων εἰσὶ καὶ οὐκ ὀλίγοι ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Τὸ 1853 ἐμαθήτευσαν 46,327, ἐδίδαξαν 695 εἰς 483 ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα καὶ ἐδαπανήθησαν 643,858 δρ.

Τὸ 1854 ἐμαθήτευσαν 38,018, ἐδίδαξαν 688 εἰς 479 σχολεῖα, καὶ ἐδαπανήθησαν 881,429 δρ.

Τὸ 1855—1856, μαθηταὶ 58,674, διδάσκαλοι 1111, σχολεῖα, 860, καὶ δαπάναι 735,181.

Τὸ 1858, μαθηταὶ 64,061, διδάσκαλοι 904, σχολεῖα 945, δαπάναι 1,394,184.

Τὸ 1866, μαθηταὶ 76,000 σχολεῖα 1407 καὶ τὸ 1868, μαθηταὶ

78,637, ἤτοι δέκα χιλιάδες ὀλιγώτερον τῶν διδαχθέντων κατὰ τὸ 1869, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω.

Καὶ τετάρτη δὲ ἀξία λόγου ἔκθεσις ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου, ἡ περὶ τῶν κληροδοτημάτων ὅσα ἀφιερώθησαν ὑπὸ περισπουδάστων ὁμογενῶν εἰς τὴν παιδείαν τῆς Ἑλλάδος. Κατ' αὐτὴν ἀπὸ τοῦ 1835 μέχρι τέλους τοῦ 1869 τὸ ποσὸν αὐτῶν μετὰ τοῦ τόκου ἀνέβη εἰς 6,150, 456, ἐξ ὧν μετὰ δαπάνην 2,926,546 δραχ. εἰς ἀνέγερσιν μουσείου, ἐκ παιδ. καταστημάτων, συντήρησιν ὑποτρόφων καὶ καθεξῆς, ὑπολείπονται δραχ. 3,223,910. Παρατηρητέον δὲ ὅτι μεταξὺ αὐτῶν δὲν περιλαμβάνονται καὶ τὰ παρ' ἄλλων διαχειριζόμενα, οἷον τὰ τοῦ πανεπιστημίου, Ἀμαλιείου, φιλεκπαιδευτικῆς ἑταιρίας, ὀρφανοτροφείου Χ. Κώστα, ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας, Ζαππείου, Ἀστεροσκοπείου, Πολυτεχνείου, Ἀκαδημίας κλ.

Εἰς τὰς περὶ παιδείας ἐκθέσεις ἀναγινώσκομεν δύο τινὰ ἰδιαζόντως χαρμόσυνα· πρῶτον, ὅτι κανεὶς τῶν δήμων δὲν στερεῖται σήμερον δημοτικοῦ σχολείου, οἱ πλεῖστοι δὲ ἐξ αὐτῶν ἔχουσι τρία καὶ τέσσαρα, καὶ πολλοὶ πέντε καὶ ἕξ, καὶ δεύτερον ὅτι ἡ πρὸς τὰς τέχνας ροπὴ καθίσταται ὁσημέραι ζωηροτέρα. Καιρὸς τέλος πάντων νὰ τραπῶμεν οἱ πολλοὶ εἰς ἔργα, ἅτινα καθιστῶσι καὶ ἀνετώτερον, καὶ ἠθικώτερον καὶ ἀληθῶς ἀνεξάρτητον τὸν βίον.

Ἰδοὺ αἱ ἐκθέσεις·

« Εὐσεβάστως ὑποβάλλω τῇ Ὑμετέρᾳ Μεγαλειότητι καὶ τοὺς τῆς μέσης καὶ ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως ἀπογραφικοὺς πίνακας, παριστάνοντας τὴν ἀριθμητικὴν ἀμφοτέρων κατάστασιν κατὰ τὸ ἔτος 1869.

Ἐν τούτοις προστίθεται στήλη ἐνδεικτικὴ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, καὶ ἑτέρα ἐν ᾗ ἐκδηλοῦται ὁ ἀριθμὸς τῶν τε μαθητῶν καὶ φοιτητῶν τῶν ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὁρμωμένων, ὧν αἱ οἰκογένειαι δὲν διαμένουσιν ἐντὸς τοῦ κράτους.

Καὶ ἐξ ἐκείνης μὲν ἐξάγεται ἡ διαφορὰ τῆς κατὰ τὰ δύο συνεχῆ σχολικὰ ἔτη φοιτήσεως, ἐκ ταύτης δὲ κατὰ πόσον τὰ ἡμέτερα ἐκπαιδευτήρια εἶναι χρήσιμα καὶ εἰς τοὺς ἔξω ὁμογενεῖς, ὧν αἱ φιλόμουσοι συνδρομαὶ συνετέλεσαν καὶ συντελοῦσιν εἰς τὸ εὖ εἶναι τῆς δημοσίας ἐν Ἑλλάδι ἐκπαιδεύσεως.

Αἱ δειναὶ οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι ὑπηγόρευσαν τὴν ἀνάγκην τῆς κατὰ τὸ 1868 ἐλαττώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Ἑλληνοδιδασκάλων καὶ τῆς ἐκ τούτου προσωρινῆς ἀργίας ἑλληνικῶν τινων σχολείων, ὅσα εἶχον σχετικῶς πρὸς τὰ ἄλλα τοὺς ὀλιγωτέρους μαθητάς· ἐκ τούτου δὲ καὶ ἐκ τῆς συστηθείσης αὐστηρότητος περὶ τὰς ἐξετάσεις τῶν ἀπὸ τῶν δημοτικῶν σχολείων εἰς τὰ ἑλληνικὰ μεταβαινόντων μαθητῶν καὶ τῶν ἀπὸ τούτων εἰς τὰ γυμνάσια, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἐκ Κρήτης οἰκογενειῶν εἰς τὰ ἴδια ἠλαττώθη ὀλίγον ὁ τῶν τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως μαθητῶν ἀριθμός· συνετέλεσε δὲ ἀκόμη εἰς τοῦτο καὶ ἡ πρὸς τὰς τέχνας ζωηροτέρα ὁσημέραι καθισταμένη ροπή, ἣν κρατύνει καὶ ἡ ἀνάγκη, πλεονασάντων ἤδη τῶν εἰς ἐπιστημονικὰ ἐπαγγέλματα καταρτισθέντων. Ἀλλὰ σημειωτέον ὅτι πολλοὶ τούτων καλοῦνται εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἀναπληροῦντες οὕτω καὶ τῆς Ἀ-

νατολῆς τὰς ἀνάγκας κατὰ πολὺ μέρος. Ἐξηγῶ δὲ τὴν αἰτίαν τῆς ἐλαττώσεως ἵνα μὴ ὑποτεθῇ ὅτι προῆλθεν αὕτη ἐκ παρακμῆς τῆς φιλομαθείας ἢ ἄλλων ἀποθαρρυντικῶν ἀφορμῶν.

Εἶναι λυπηρὸν ὅτι, μὴ ἀποπερατωθείσης ἔτι τῆς ἀπογραφῆς τοῦ νῦν πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων τοῦ βασιλείου, δὲν δύναται μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας νὰ ὁρισθῇ ἡ ἀναλογία τῶν μαθητῶν πρὸς τὸν πληθυσμὸν καὶ νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τούτου ἡ κατὰ παράθεσιν πρὸς ἄλλα ἔθνη κλίσις τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν μάθησιν· ὁ τεθεὶς ἐν μιᾷ τῶν στηλῶν τοῦ πίνακος πληθυσμὸς τῆς μὲν ἄλλης Ἑλλάδος τοῦ 1861 τῶν δὲ Ἰονίων νήσων τοῦ 1865, δὲν δύνανται εἰμὴ κατὰ προσέγγισιν νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς τὸν εἰρημένον σκοπόν.

Εἰς τὸ προσωπικὸν τῶν λειτουργῶν τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως δὲν ἐπηνέχθησαν πολλαὶ ἢ ἀπότομοι μεταβολαί· ἐτηρήθη αὐστηρῶς ἡ σωστικὴ ἀρχὴ τοῦ νὰ μὴ ἐπιρρέαζωσι τὴν τύχην τῶν διδασκάλων αἱ πολιτικαὶ διαφοραὶ καὶ διενέξεις, κύριος δὲ τῆς τύχης αὐτῶν νὰ ἦναι ὁ βαθμὸς τοῦ ζήλου των καὶ ἡ διαγωγή των καὶ τὸ συμφέρον τῆς ὑπηρεσίας ἥτις εἶναι αὐτοῖς διαπεπιστευμένη· οὕτω κρατύνονται εἰς τὴν εὔορκον ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντός των καὶ διατελοῦσιν ἀπηλλαγμένοι παντὸς ἄλλοθεν φόβου, δι' ὃν, καὶ κατ' ἐλάχιστον ὑπάρχοντα, ὀλίγον προσέχουσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν φροντίζοντες μᾶλλον πῶς ν' ἀποσοβήσωσιν ἢ προλάβωσι τὸν ἐπικρεμάμενον κίνδυνον Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται ὁ λόγος τῆς σπανιότητος τῶν τε μεταθέσεων αὐτῶν καὶ τῆς τελείας ἀποχῆς ἀπὸ τῆς ἀπολύσεώς των, ἐξαιρουμένων μόνων δύο ἐσχάτως γενομένων προσωρινῶν ἀπολύσεων ἕνεκα πειθαρχικῶν λόγων.

Προβιβασμοὶ δὲν ἔγειναν εἰς τὸ προσωπικὸν τῶν λειτουργῶν τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, διότι ἠσπάσθην κἀγὼ τὴν ἀρχὴν ὅτι τὸ ὑπουργεῖον τοποθετεῖ καταλλήλως τὰ πρόσωπα κατὰ τὴν ἱκανότητα αὐτῶν καὶ τῆς ὑπηρεσίας τὰς ἀνάγκας, ἀλλὰ δὲν βαθμολογεῖ· οἱ βαθμοὶ εἶναι προϊόντα περιουσίας γνώσεων, ὧν ἡ ἐξέλεγξις ἀνήκει εἰς τὰ ἁρμόδια παιδευτήρια. Οὕτω καὶ ὡς πρὸς τὰς προαγωγὰς ἐρείδεται ὁ διδάσκων εἰς τοὺς ἰδίους ἀγῶνας, εἰς τὴν ἰδίαν φιλομάθειαν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν προαίρεσιν τῆς προϊσταμένης ἀρχῆς, ἥτις δι' ἠθικῶν μόνων ἀμοιβῶν δύναται νὰ βραβεύσῃ τοὺς διακρινομένους τῶν ἄλλων ἀποδεδειγμένως ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων καὶ τῇ μικρᾷ παραμονῇ εἰς τὸ πολύμοχθον στάδιον τῆς λειτουργίας τῆς δημοσίας παιδεύσεως. Οὕτω δὲ ἐξέλιπον καὶ τὰ περὶ προτιμήσεων παράπονα καὶ πολλαὶ ἄλλαι δυσχέρειαι, αἵτινες πάντοτε ἀναφύονται ἐκ τῆς ἀκανονίστου χρήσεως τῆς ἐξουσίας καὶ τῶν δικαιωμάτων τῆς ἀρχῆς. Μετὰ χαρᾶς δὲ πληροφορῶ τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα ὅτι ἡ τῶν διδασκόντων ἀφοσίωσις εἰς τὸ θεῖόν των ἔργον εἶναι ἀκμαία, ὑποτρεφομένη ἐκ τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης, καὶ μηδόλως ἐπιρρεαζομένη ἐκ τῆς κατ' ἀνάγκην εὐτελείας τῶν ὑλικῶν ἀμοιβῶν.

Ἡ ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις μέση ἐκπαίδευσις, ἀφομοιωθεῖσα καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὸ ἐν τῷ ἐπιλοίπῳ κράτει ἐνισχύϊ σύστημα, φέρει ἤδη κατ' εὐχὴν τοὺς καρποὺς τῆς φιλομαθείας τῶν κατοίκων τοῦ μέρους ἐκείνουτοῦ βασιλείου.

Ἐν τῷ πίνακι τῆς καταστάσεως τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου ἰδίως βλέπει τις τὴν προκοπὴν τῆς ἐπιστημονικῆς παιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι καὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἣν τὸ καθίδρυμα τοῦτο προσήνεγκεν εἰς τὸ Πανελλήνιον καὶ ἐν γένει εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ἡ τοιαύτη του ἀγλαὰ καρποφορία εἶναι εὐσεβὴς πλήρωσις τῶν εὐχῶν τῶν προσενεγκόντων εἰς τὴν ἀνίδρυσιν τοῦ περιφανοῦς καταστήματος αὐτοῦ, καὶ τῶν ὁσημέραι ἀποδεκατιζόντων τὸ προϊὸν τῶν ἱδρώτων των ἢ πᾶσαν σχεδὸν αὐτῶν τὴν περιουσίαν κληροδοτούντων εἰς προίκισιν αὐτοῦ. Καὶ τούτων μὲν τὴν φιλομουσίαν ἐξεγείρει ἡ πρόοδος αὐτοῦ, ἐκείνων δὲ τὸν φιλογενῆ ζῆλον προὐκαλεσεν ἡ ἐλπὶς ἢ μᾶλλον ἡ πεποίθησις ὅτι τοιαύτη ἔμελλε νὰ ἦναι ἡ καρποφορία τῆς φιλοπατρίας των. Παρατηρῶ δὲ ὅτι ἡ περιουσία τοῦ πανεπιστημίου ὁσημέραι σπουδαίως αὐξάνει, διότι καὶ οἱ μισθοὶ τῶν Κ. Κ. καθηγητῶν καταβάλλονται ὑπὸ τοῦ δημοσίου καὶ ἐπιχορήγησις ἐξόδων οὐσιώδης δίδοται αὐτῷ ἐτησίως.

Μέσης ἐκπαιδεύσεως δημόσια παιδευτήρια διὰ τὰ κοράσια δὲν ὑπάρχουσι. Τὴν ἔλλειψιν ταύτην ἀναπληροῦσι πάνυ φιλοτίμως ἰδιῶται ἀπὸ τοῦ 1832, ὅτε πρῶτον συστηματικὸν παρθεναγωγεῖον συνέστησεν ἐν Ἑλλάδι ἡ φιλέλλην Ἀμερικανὶς Κ. Χὶλλ ἐκ συνδρομῶν τῶν ἀγνῶν φίλων τῆς Ἑλλάδος πατριωτῶν αὐτῆς. Τῶν μέσης ἐκπαιδεύσεως παρθεναγωγείων ὁ ἀριθμὸς ἐπολλαπλασιάσθη καὶ εἶναι ἤδη ὅσα ἀρκοῦσι καὶ διὰ τὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὁπόθεν πλεῖστοι τῶν ὁμογενῶν ἀποστέλλουσι πρὸς ἐκπαίδευσιν τὰ θυγάτρια αὐτῶν.

Ἐν τοῖς παρθεναγωγείοις τούτοις παρασκευάζονται καὶ δημοδιδασκάλισσαι, ἐξ ὧν πλεῖσται καλοῦνται καὶ εἰς τὴν διεύθυνσιν σχολείων κορασίων εἰς τὸ ἐξωτερικόν· ὡς διδασκαλεῖον δὲ αὐτῶν, ἐν ᾧ ἐξετάζονται αὗται, ὡρίσθη διὰ Β. διατάγματος τὸ Ἀρσάκειον Παρθεναγωγεῖον· τοῦτο δὲ ὡς καὶ τὰ παραρτήματα αὐτοῦ, διατηρούμενα πάντα δαπάναις τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας, διατελοῦσιν ὄντα ἐν εὐαρέστῳ ἀκμῇ. Ἡ αὐτὴ ἑταιρία συνέστησε παρθεναγωγεῖον σπουδαῖον καὶ ἐν Κερκύρᾳ καὶ πρὸς τοῦτο χορηγεῖται αὐτῇ ὑπὸ τοῦ δημοσίου συνδρομὴ ἐτησία ἐκ δεκακισχιλίων δραχμῶν. Συνέστησε πρὸς τούτοις καὶ διάφορα δημοτικὰ κορασίων σχολεῖα, ὅπου ὑπῆρχεν ἀνάγκη ἀπόλυτος τοιούτων καὶ ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ· ὅθεν πολλὴ ὀφείλεται αὐτῇ χάρις.

Παρεκτὸς δὲ τούτου ὑπάρχουσι καλῶς καὶ διοικούμενα καὶ καρποφορίαν τὰ πλεῖστα ἀγαθὴν φέροντα παρθεναγωγεῖα μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐν Σύρῳ καὶ ἐν Ἀθήναις δημοσυντήρητα καὶ ἰδιοσυντήρητα, ὧν αἱ διευθύνσεις ἐμφοροῦνται ὑπὸ πολλῆς φιλοτιμίας καὶ εἰλικρινείας ἐνισχυούσης τὴν πρὸς αὐτὰς ἐμπιστοσύνην τῶν γονέων.

Διὰ τῆς τοιαύτης δὲ ἐμπιστοσύνης συντηροῦνται καὶ οὐκ ὀλίγα ἀρρένων ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια, εἰς ἃ καὶ διδάσκονται καὶ ὡς τρόφιμοι ἐνδιαιτῶνται παῖδες οὐ μόνον γονέων μὴ δυναμένων ὡς ἐκ τῶν ἐπαγγελμάτων ἢ τῶν ἀσχολιῶν των νὰ ἐπιμελῶνται αὐτοὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων των, ἀλλὰ καὶ ἄλλων διαμενόντων ἐν χώραις, ἐν αἷς δὲν ὑπάρχουσιν ἐκπαιδευτήρια ὅλων τῶν βαθμῶν τῆς παιδεύσεως.

Πολλὴν εἰς τὴν δημοσίαν παίδευσιν παρέχει συνδρομὴν καὶ ἡ καλῶς

διοικουμένη καὶ προκόπτουσα Ῥιζάρειος Ἐκκλησιαστικὴ Σχολή, εἰς ἣν ἐκπαιδεύονται ἐπὶ τὸ τελειότερον οἱ προτιθέμενοι νὰ γίνωσι λειτουργοὶ τῆς ἐκκλησίας.

Εἰς τὸν ἀπογραφικὸν πίνακα προσέθηκα καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν σχολείων καὶ τῶν ναυτικῶν, ἵνα φανῇ ὁ ὅλος ἀριθμὸς τῶν ὁπωσδήποτε ἐν Ἑλλάδι παιδευομένων.

Ἀποπερατῶν τὴν βραχεῖαν ταύτην ἔκθεσιν, δὲν δύναμαι νὰ μὴ ὁμολογήσω, ὅτι ἐν τῷ παρ' ἡμῖν εἰσηγμένῳ συστήματι τῆς δημοσίας παιδεύσεως παντὸς βαθμοῦ πολλὰ ὑπάρχουσι τὰ ἐκ μακρᾶς πείρας πεπληρωμένα ἀποδειχθέντα. Πολλαὶ διατάξεις ἐκ τοῦ δυσεφαρμόστου αὐτῶν ἔρειναν ἐν ἀχρηστίᾳ, οὐκ ὀλίγαι δὲ ἐλλείψεις ἀνεπληρώθησαν διὰ διαταγμάτων καὶ ὑπουργικῶν διαταγῶν, κατὰ τὰς κρίσεις τῶν ἑκάστοτε διοικούντων τὰ τῆς παιδείας· ὁ τρόπος δ' οὗτος τῆς διορθώσεως ἔφερεν ἐν μέρει ἀνωμαλίας τινάς, ὅθεν εἶναι ἀνάγκη συστηματικῆς ἀναθεωρήσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν νόμων, ἀνατιθεμένης τῆς σπουδαίας ταύτης ἐργασίας εἰς ἐπιτροπείαν ἐκ τῶν ἀρίστων παρ' ἡμῖν κατά τε τὴν παιδείαν καὶ τὴν περὶ τὴν διδασκαλίαν ἐμπειρίαν, ἵνα φερέγγυον οὕτω ὑποβληθῇ εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τῆς Βουλῆς καὶ περιβληθῇ νομοθετικὸν κῦρος τὸ παρ' αὐτῆς καταρτισθησόμενον προκείμενον σχεδίασμα.

Καθυποβάλλω εὐσεβάστως ὑπ' ὄψιν τῆς Υ. Μεγαλειότητος πίνακα εὐσύνοπτον τῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καταστάσεως τῆς ἐν τῷ βασιλείῳ προκαταρκτικῆς ἢ στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας, ὡς ἀποτελούσης τὰς πρώτας βάσεις τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς διαμορφώσεως τοῦ λαοῦ, ἐπέστησα ἐξ ἀφετηρίας ὅλην μου τὴν προσοχήν, πεπεισμένος ὅτι ἐκπληρῶ καθῆκον ἱερόν, ἀνταποκρινόμενος εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τοῦ ἔθνους μέριμναν τῆς Υ. Μεγαλειότητος.

Ἡ βαθμηδὸν ἀνάπτυξις τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν διαστήματι τῆς παρελθούσης δεκαετίας, καθ' ἣν ὁ ἀριθμὸς τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀπὸ 498 ἔφθασε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς 1230 ἐξ ὧν 199 τῶν κορασίων, ἀποδεικνύει, Μεγαλειότατε, ὅτι ἡ πρὸς τὴν παιδείαν καὶ τὰ γράμματα ροπὴ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους εἶναι πάτριος αὐτοῦ κληρονομία, τὴν ὁποίαν οὐδεμία δύναμις ἀνθρωπίνη δύναται πλέον νὰ τὸ στερήσῃ.

Εὐχαρίστως ἄρα δύναμαι νὰ πληροφορήσω τὴν Υ. Μεγαλειότητα ὅτι κανεὶς τῶν δήμων δὲν στερεῖται σήμερον δημοτικοῦ σχολείου, οἱ πλεῖστοι δὲ ἐξ αὐτῶν ἔχουσι τρία καὶ τέσσαρα σχολεῖα, καὶ πολλοὶ πέντε καὶ ἓξ, ἐν οἷς διδάσκονται τοὐλάχιστον αἱ στοιχειωδέστεραι γνώσεις τοῦ ἀναγινώσκειν, γράφειν καὶ ἀριθμεῖν, τῶν ὁποίων τὴν ἀνάγκην αἰσθάνεται πλειότερον καθ' ἡμέραν ὁ ἑλληνικὸς λαός.

Τὸ δὲ ὑπουργεῖον, οὗ προΐσταμαι, πᾶσαν αἴτησιν τῶν δήμων περὶ συστάσεως νέων δημοτικῶν σχολείων παρ' αὐτοῦς, καὶ προθύμως παραδέχεται, καὶ ἐκ τῶν ἐνόντων ὑποβοηθεῖ διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ δημοσίου πλειοτέρας ἢ ὀλιγωτέρας χορηγίας, καθ' ὅσον ἤθελεν ἐπαρκεῖ τὸ προϋπολογιζόμενον κατ' ἔτος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ποσὸν ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ κράτους.

Παρεκτὸς δὲ τῶν δημοτικῶν τούτων σχολείων, ἐν οἷς διδάσκουσι διδά-

σκαλοι ἐξετασθέντες καὶ βαθμολογηθέντες ὑπὸ τῶν διοριζομένων ἐπὶ τούτῳ κατ' ἔτος, μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1864 διάλυσιν τοῦ Διδασκαλείου, ἐπιτροπῶν, κατὰ τὸ παραδεδεγμένον ἀνέκαθεν σύστημα τῆς ἀλληλοδιδακτικῆς μεθόδου, διδάσκουσιν ἐπὶ διδάκτροις ἐν τοῖς μικροῖς καὶ ἀπωκισμένοις ἰδίως χωρίοις, καὶ γραμματοδιδάσκαλοι τὰ κοινότερα τῶν γραμμάτων, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν διδασκομένων ἐν αὐτοῖς δύναται νὰ ὑπολογισθῇ (διότι ἀκριβὴς αὐτῶν κατάλογος δὲν διατηρῆται) εἰς δώδεκα ἕως δεκαπέντε χιλιάδας.

Εἰς τὰ σχολεῖα τῶν κορασίων, τῶν ὁποίων τὴν σύστασιν καὶ αὔξησιν παντὶ τρόπῳ ἐπισπεύδει τὸ ὑπουργεῖον, οὗ προϊσταμαι, φαίνονται ὄχι τόσον πρόθυμοι οἱ χωρικοὶ μάλιστα δῆμοι, διότι, παρεκτὸς τῶν κυριωτέρων κωμοπόλεων, καὶ ἰδίως τῶν πρωτευουσῶν τῶν νομῶν, ὅπου ἡ διδασκαλία τῶν κορασίων προβαίνει καὶ ἀκμάζει, οἱ λοιποὶ τῶν δήμων, ἢ δὲν συνιστῶσι παρ' αὐτοῖς σχολεῖα κορασίων, ἢ δὲν στέλλουσι τὰ κοράσιά των εἰς τὰ ὑπάρχοντα τοιαῦτα, διότι αἱ πατροπαράδοτοι προλήψεις, παριστῶσαι τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ γυναικείου φύλου ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν αὐστηρότητα τῶν ἀρχαίων ἠθῶν, ἀποτρέπουσι τοὺς πλείστους τῶν γονέων τοῦ ν' ἀπασχολῶσι τὰ κοράσια αὐτῶν, συμμεριζόμενα συνήθως τὰς οἰκιακὰς καὶ ἀγροτικὰς ἐργασίας τῶν γονέων, πρὸς ἐκμάθησιν γραμμάτων.

Εἶναι βέβαιον ὅτι αἱ τοιαῦται ἰδέαι ἐκλείπουσι βαθμηδὸν ἢ μετριάζονται καθ' ἡμέραν· ἀλλ' οὐχ ἧττον, καθ' ἣν σήμερον εὑρίσκεται μεταβατικὴν κατάστασιν τὸ ἔθνος, οἱ πλεῖστοι τῶν ὀρεινῶν καὶ ἀπωκισμένων ἰδίως δήμων, καὶ ὁλόκληρος μάλιστα ἐπαρχία ἡ Δωρὶς δὲν ἔχουσιν οὔτε ἓν σχολεῖον κορασίων, καὶ διὰ τοῦτο, ἐν ᾧ τὰ σχολεῖα τῶν ἀρρένων ἐν διαστήματι τῆς τελευταίας δεκαετίας ὑπερεδιπλασιάσθησαν, τὰ τῶν κορασίων μόλις ὑπερέβησαν κατὰ 24 τὸν πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ἀριθμόν. Καὶ ἐννοῶ πάντοτε τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ μακρὰν τῶν πρωτευουσῶν, ὅπου εἶναι καὶ πλειοτέρα ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν γυναικῶν. Καθότι ὅσον διὰ τὰς πρωτευούσας, ἐκεῖ τὰ σχολεῖα τῶν κορασίων ὑπερηὐξησαν, καὶ ἰδίως ἐν Ἀθήναις, Σύρῳ καὶ Πάτραις. Καὶ τοῦτο διότι, πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἐκπαιδευόμεναι ὡς δημοδιδάσκαλοι, ἀδυνατοῦσαι διὰ τὸ ὀλίγον τοῦ μισθοῦ, νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ ἐπαρχιακὰ σχολεῖα, ὅπου ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ συνοδεύωνται καὶ ὑπὸ μητρὸς ἢ ἀδελφῆς, συνιστῶσιν ἰδιωτικὰ σχολεῖα ἐντὸς τῶν μεγαλοπόλεων, προτιμῶσαι νὰ ζῶσι παρὰ τοῖς οἰκείοις των.

Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἐν ταῖς ἑπτὰ νήσοις εὑρίσκεται κατὰ τὸ παρὸν εἰς οὐχὶ εὐάρεστον κατάστασιν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι, ἐπὶ τῆς προστασίας, ὁ ἀριθμὸς τῶν δημοτικῶν σχολείων ἦτον ὑπερβάλλων, καὶ πᾶσα σχεδὸν κώμη εἶχε καὶ τὸ σχολεῖόν της, ἀλλ' οἱ διδάσκοντες ἐν αὐτοῖς, ἱερεῖς οἱ πλεῖστοι καὶ ἐφημέριοι τῆς ἰδίας ἐνορίας, ἦσαν ὀλιγομαθεῖς, ἵνα μὴ εἴπω ἀμαθεῖς ὁλότελα. Μισθοδοτούμενοι δὲ παρεκτὸς τούτου καὶ ἀνεπαρκῶς (24—30 δραχμὰς τὸν μῆνα, καὶ μερικοὶ 16 μόνον), μόλις ἐπήρκουν πρὸς ἁπλῆν διατροφὴν τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε καιρὸν οὔτε ὄρεξιν εἶχον νὰ ἐπαυξήσωσι τὰς γνώσεις των.

Ἡ κατάστασις αὕτη ἐβελτιώθη βαθμηδὸν καὶ καθόσον ἐνεδέχετο μετὰ τὴν ἕνωσιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὔτε ν' ἀντικατασταθῶσι δι' ἑτέρων ἦτον δυνατὸν, οὔτε καὶ νὰ ἐκπαιδευθῶσι πλέον, ὡς ὑπερήλικες ἤδη οἱ πλεῖστοι, ἀνεγνωρίσθησαν μὲν, καθυποβληθέντες εἰς ἐπιπόλαιόν τινα ἐξέτασιν, ὑπεχρεώθησαν δὲ νὰ ἐξοικειωθῶσι βαθμηδὸν πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν ἐν ὅλῳ τῷ βασιλείῳ σύστημα τῆς διδασκαλίας· ἀλλ' οὐχ ἧττον εἶναι μακρὰν εἰσέτι τὸ νὰ κατορθωθῇ καὶ παρ' αὐτοῖς τὸ ὁμοιόμορφον καὶ τελεσφόρον τῆς διδασκαλίας, καὶ οὔτε ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν, οὔτε ἡ ἐξέλεγξις τῆς προόδου εἶναι ἐφικτὴ τό γε νῦν ἔχον. Καθόσον καὶ ἡ μισθοδοσία αὐτῶν, καί τοι ἐξομοιωθεῖσα πρὸς τὴν κατὰ τὰ λοιπὰ τοῦ βασιλείου μέρη, βαρύνει ὁλόκληρος τὸ δημόσιον, ὡς τῶν δημοτικῶν προσόδων μήπω προσδιωρισμένων. Καὶ διὰ τοῦτο ἐν Ζακύνθῳ, ὅπου ὑπῆρχον ἐπὶ τῆς ἑνώσεως 31 δημοτικὰ σχολεῖα, κατηργήθησαν πρὸ δύο ἐτῶν τὰ εἴκοσιν, ὡς ἀδυνάτου καθεστώσης τῆς μισθοδοτήσεως τῶν διδασκάλων.

Ὡς πρὸς τὴν ὅλην δὲ τοῦ βασιλείου διαίρεσιν, παρατηρεῖται ὅτι ἡ Πελοπόννησος ὑπερέχει τῶν λοιπῶν τριῶν τμημάτων κατὰ τὸ ποσὸν καὶ τῶν σχολείων καὶ τῶν μαθητῶν, κατὰ τὴν ἑφεξῆς ἀναλογίαν.

Στερεὰ τῷ 1869·	σχολεῖα	368,	μαθηταὶ	18967.
Πελοπόννησος·	»	507,	»	28240.
Νῆσοι τοῦ Αἰγαίου·	»	117,	»	7483.
» » Ἰονίου	»	148,	»	5944.

Τῶν ἀριθμῶν δὲ τούτων παραβαλλομένων πρὸς τοὺς τοῦ 1868 ὡς ἑφεξῆς·

Στερεά·	σχολεῖα	348,	μαθηταὶ	19031.
Πελοπόννησος·	»	488,	»	29380.
Νῆσοι τοῦ Αἰγαίου·	»	107,	»	6986.

Φαίνεται ἐν μὲν τῇ Πελοποννήσῳ αὔξησις σχολείων μὲν 19, ἐλάττωσις δὲ μαθητῶν 1140, ἐν δὲ τῇ Στερεᾷ αὔξησις μὲν σχολείων 20, ἐλάττωσις δὲ μαθητῶν κατὰ 64.

Τὴν ἀνωμαλίαν δὲ ταύτην αἰτιολογεῖ ἔνθεν μὲν ἡ κατ' ἀρέσκειαν ἑκάστοτε αὐξομείωσις τῶν ἰδιωτικῶν σχολείων, ἔνθεν δὲ ἡ πρὸ ἑνὸς ἔτους συρροὴ τῶν εἰς τὸ ἑλληνικὸν Κράτος προσφυγόντων ἐκ Κρήτης ἀδελφῶν ἡμῶν, ὧν οἱ παῖδες ἐδιδάσκοντο ἐπὶ διετίαν ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 14 μαΐου 1870.

Α. Δ. ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ.

ΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑ.

Ὁ ἀοίδιμος ἱδρυτὴς τῶν Ὀλυμπίων καὶ μέγας τῆς Ἑλλάδος εὐεργέτης ΕΥΑΓΓΕΛΗΣ ΖΑΠΠΑΣ ἐγεννήθη τῷ 1800 ἐν τῷ Λαμπόβῳ τῆς ἐπαρχίας Ταπελανίου τῶν Ἰωαννίνων. Μόλις δὲ ἤρξατο νὰ μανθάνῃ γράμματα καὶ 13ετὴς ἐστρατολογήθη ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Ἐνασκηθεὶς δὲ εἰς τὰ ὅπλα, τὰ ἔστρεψε μετ' ὀλίγον κατ' αὐτοῦ, καὶ εἶτα ἔλαβε μέρος ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπαναστάσει τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μάρκου Βότσαρη, οὗτινος ἦτο ὑπασπιστής.

Κατὰ τὸ 1831 ἀπῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον καὶ ἐνοικιάσας μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου τοῦ Κ. Ζάππα ἀλλεπαλλήλως μέχρι τοῦ 1842 διάφορα μοναστηριακὰ κτήματα συνεκέντρωσε διὰ τῆς ἱκανότητος αὐτοῦ ἀρκετὴν περιουσίαν, καὶ κατὰ τὸ 1844 ἠγόρασε μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου πολλὰ καὶ μεγάλα κτήματα προκαλέσαντα ἄρθονα κέρδη, δι' ὧν ἐπενόησε διὰ λαμπροῦ κατορθώματος νὰ μιμηθῇ τοὺς μεγάλους εὐεργέτας τῆς Ἑλλάδος. Τὸ 1859 συνέστησεν ἐν Ἀθήναις τὰ νέα Ὀλύμπια, καὶ ἰδὼν τὰ ἀποτελέσματα συνέταξε τὸ 1860 τὴν χειρόγραφον αὐτοῦ διαθήκην, ἀφιερώσας ἅπασαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ σχεδὸν ἀπὸ ἓξ ἑκατομμύρια διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν τῆς Ἑλλάδος δυνάμεων. Κατὰ δὲ τὸ 1865 ἀπῆλθεν ἄγαμος ὁ ταγματάρχης οὗτος τῆς ἑλληνικῆς φάλαγγος εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς ἀφήσας ἐκτελεστὴν τῆς διαθήκης του τὸν φιλογενέστατον Κ. Ζάππαν ἐξαδελφόν του, ὅπως φροντίσῃ διὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν Ὀλυμπίων.

Ἐὰν πλεῖστοι σ' ἐμιμοῦντο εἰς τὰ ἔργα σου, ὦ Ζάππα,
Κ' ἐλευθέριος ὁ Ἕλλην τὴν πατρίδα του ἠγάπα,

Τῆς εὐκλείας οἱ αἰῶνες ἤθελον ἀναφανῶσι
Κ' ἡ Εὐρώπη τὰ πρωτεῖα 'ς τὴν Ἑλλάδα θὰ τὰ δώσῃ.

Εἰς τὴν παροῦσαν τῶν Ὀλυμπίων περίοδον εὐκόλως δύναταί τις νὰ συναντήσῃ ἐκεῖνα τὰ περιστατικὰ τὰ ὁποῖα ἡ πρώτη τοῦ 1859 περίοδος μᾶς εἶχεν παρουσιάσει. Εἰς τὴν πρώτην περίοδον ἐτέθησαν αἱ βάσεις τοῦ σκοποῦ τῆς συστάσεως τῶν Ὀλυμπίων, καὶ εἰς πᾶν θέαμα ὁ νοῦς ἀνυψοῦτο καὶ ἡ φαντασία ἐγένετο ζωηροτέρα. Μᾶλλον δὲ τῶν ἄλλων ἡ διάνοια τοῦ ζῶντος τότε ἀγωνοθέτου ἔλαβεν ἐξαισίαν ὑπεροχὴν, ἐπελθούσης εἰς αὐτὸν τῆς ἰδέας, ἵνα ἀναλάμψωσιν οἱ χρόνοι τῆς εὐκλείας καὶ δόξης, καὶ ἀναγεννηθῇ τὸ ἱστορικὸν ὄνομα Ἑλλάς. Διὰ τοῦτο, ἐνῷ τὰ πρῶτα Ὀλύμπια ἐτελέσθησαν εἴς τινας οἰκίας, ἤτοι τὸ παλαιὸν πολοτεχνεῖον, τὴν σήμερον βλέπομεν ἀξιοπρεπρεπὲς προσωρινὸν μέγαρον, σχεδὸν ὅμοιον μὲ βασιλικὸν παλάτιον, αἱ δὲ ἐπερχόμεναι περίοδοι μᾶς προαγγέλουσι τὴν ἀνοικοδόμησιν εὐρυχωροτάτου καὶ μεγαλοπρεπεστάτου παλατίου, ὅπερ

ἐν τῷ μέσῳ θέλει εἶσθαι κρυστάλινον. Ἰδοὺ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀγωνοθέτου καὶ ἡ ἐξ ἐλευθεριότητος ἀφιέρωσις ὁλοκλήρου τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

Εἰς τὴν παροῦσαν τῶν Ὀλυμπίων περίοδον βλέπομεν νὰ προσκαλῶνται καὶ ἔρχωνται πάντες οἱ Ἕλληνες, οἱ δυνάμενοι ἀνθρώπινα ἔργα νὰ παρουσιάσωσι καὶ νὰ λάβωσι μέρος ἐν αὐτοῖς. Εἰς αὐτὰ δὲν ἐξαιροῦνται οὔτε οἱ Ἕλληνες τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Σμύρνης, Χίου, Σάμου, Κύπρου, Κρήτης, Αἰγύπτου, Θεσσαλίας, Ἠπείρου, Μακεδονίας καὶ οἱ ἁπανταχοῦ εὑρισκόμενοι, καὶ δὲν ἔρχονται μόνον νὰ ἐπισκεφθῶσι τὰ Ὀλύμπια, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν τοῦ Κέκροπος, ἐν ᾗ σώζονται τὰ περιφημότερα τῶν προγόνων ἡμῶν ἔργα καὶ μνημεῖα, τὰ ὁποῖα παρακινοῦσι τοὺς ἀπὸ περάτων γῆς σοφοὺς καὶ πεπαιδευμένους νὰ ἔρχωνται καθεκάστην καὶ τὰ ἐπισκέπτωνται περιηγούμενοι συνάμα καὶ βλέποντες καὶ ἑκάστην ἱστορικὴν τοποθεσίαν. Καὶ τῷ ὄντι ἐκτὸς τῶν εὐγενῶν ξένων βλέπομεν ἐκ πλείστων μερῶν τῆς ἐλευθέρας καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος Ἕλληνας μετασχόντας εἰς τὰ Ὀλύμπια, ἀγωνισθέντας καὶ ἀγωνιζομένους περὶ τοῦ στεφάνου καὶ τῶν βραβείων.

Τὰ σημερινὰ Ὀλύμπια ὡς πρὸς τὴν συρροὴν τῶν προσελθόντων, καὶ τὴν προθυμίαν τῶν Ἑλλήνων ἐγγίζουσι νὰ ὁμοιάζωσι τὰ παλαιὰ Ὀλύμπια. Τοῦτο δεικνύει, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ γεννᾷ τέκνα ἄξια τῶν προγόνων αὐτῶν. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι ἄνευ Ὁμήρου ὁ Ἀχιλλεὺς θὰ ἦτο ἀσήμαντος στρατιώτης, καὶ ἄνευ Περικλέους ἔργα ἀκροπόλεως καὶ περίφημοι γλύπται θὰ ἦσαν ὀλίγοι, καὶ πρέπει νὰ σημειώσωμεν καλῶς, ὅτι τὸν ἀοίδιμον Ζάππαν μόνον οἱ ὑψηλὴν ἰδέαν τῶν Ὀλυμπίων ἔχοντες Ἕλληνες δύνανται νὰ τὸν ἀπαθανατήσωσι, συμμετέχοντες καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ. Ὁ δὲ διὰ τοῦ Μεγαλοσταύρου τιμηθεὶς παρὰ τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως Γεωργίου ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπίων κ. Δ.Χρηστίδης φαίνεται, ὅτι εἶναι εἰς τὴν παροῦσαν περίοδον ὁ Ὅμηρος τοῦ Ζάππα. Ἀλλ' ὁποία σύμπτωσις! Ἐνῷ εἰς τὰ ἀρχαῖα Ὀλύμπια πᾶς πόλεμος κατὰ τὴν τέλεσιν αὐτῶν ἀνεστέλλετο, τὴν σήμερον βλέπομεν ὅτι εἶναι ἕτοιμοι πρὸς βομβαρδισμὸν οἱ Παρίσιοι, ἡ πηγὴ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, καὶ ἡ μήτηρ τῆς συστάσεως τῶν πρώτων κατὰ τὸν παρελθόντα καὶ παρόντα αἰῶνα ἐκθέσεων, ἐξ ὧν ἀνεφύησαν τὰ Ὀλύμπια, καὶ ἐνῷ ἐν Ἀθήναις ἀνακαλοῦνται οἱ ἀρχαῖοι τῆς εἰρήνης χρόνοι, ἐκεῖ ἐκθαμβοῦται ὁ ὀρθαλμὸς εἰς τὴν σπαραξικάρδιον σφαγὴν, ἐν ᾗ μετέσχον ἀρτίως καὶ τριάκοντα ἄξια τέκνα τοῦ Λεωνίδου τῶν Θερμοπυλῶν.

Εἰς τὰ παλαιὰ Ὀλύμπια βλέπομεν ἄμιλλαν μεταξὺ τῶν ἀτόμων, ἐκεῖ βλέπομεν τὴν ἀνδρίαν νὰ κατέχῃ τὸν στέφανον τῆς ἀρετῆς. Ἡ ἀνδρία αὐτῶν ὁμοιάζει μὲ τὴν ὁρμὴν τοῦ βρυχωμένου λέοντος, ἡ δὲ μαλθακότης καὶ θηλυπρέπεια ἀποστρέφεται ὡς κακή τις γλήνη. Εἰς τὰ νέα ὅμως Ὀλύμπια βλέπομεν κἄτι τι περισσότερον, τὴν μὲν ἄμιλλαν τὴν βλέπομεν μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν, τῶν δήμων, τῶν πόλεων καὶ αὐτῶν τῶν ἀτόμων, τὴν δὲ ἀνδρίαν θεωροῦμεν ὡς ἐπομένην τοῦ νοός. Ὁ ἀτμὸς, τὸ σύρμα, ἡ πυρίτις καὶ ἐν γένει αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι ἔφερον τὴν διαφορὰν τῶν αἰώνων. Ἐνῷ εἰς τοὺς ἀρχαίους ἠμιλλᾶτο ἡ ὡραιότης καὶ ἡ ἀνδρία, ὁ δὲ

Κρατῖνος καὶ ἄλλοι ἐλάμβανον τοὺς στεφάνους, τὴν σήμερον οἱ δῆμοι, αἱ πόλεις καὶ τὰ ἄτομα ἰδίως λαμβάνουσι τὰ πρωτεῖα διὰ τὴν ὑπεροχήν, ἥτις σκοπεῖ νὰ φέρῃ τὴν ἐθνικὴν πρόοδον, καὶ ἀνταποκριθῇ εἰς τὸν νέον πολιτισμόν, τὸν ὑπερυψοῦντα τὰ ἔθνη.

Εἰς τὰ ἀρχαῖα Ὀλύμπια βλέπομεν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐκράτει ἐν ἑαυτῇ τὴν φιλοδοξίαν, μὴ ἐπιτρέπουσα εἰς ἄλλους λαοὺς νὰ συμμετάσχωσι τῆς σωματικῆς ἰδιότητος. Τὴν σήμερον δὲ ὁ διαγωνισμὸς εἶναι γενικὸς, καὶ εἰς τὰ Ὀλύμπια βλέπει τις ἐπὶ τῶν ἔργων ἑκάστης πόλεως, τὴν ἱστορίαν αὐτῆς, τὴν ἱστορίαν τοῦ δήμου τῆς ἐπαρχίας καὶ τὴν ἀτομικὴν ἀξίαν ἑκάστου ἐκθέτου. Τὴν σήμερον ὅσον μικρὸν καὶ ἂν ἦναι τὸ πνεῦμα, ἔχει τὰ μέσα, ὥστε νὰ ὑπερτερήσῃ τῆς ἀρχαίας ἀνδρίας. Ἰδοὺ διαφορὰ τῶν αἰώνων. Τὸ πάλαι ἀπηγορεύετο ἡ εἴσοδος τῶν δούλων εἰς τὰ Ὀλύμπια καὶ ἡ συμμετοχὴ τῶν ξένων εἰς αὐτὰ, τὴν σήμερον δὲ βλέπομεν τὸ ἀντίθετον ὡς πρός τινας λεγομένους εὐγενεῖς καὶ πλουσίους. Ἰδοὺ καὶ διαφορὰ ἐπὶ τὰ χείρω. Παραλείποντες δὲ τοιαύτας διαφορὰς λέγομεν, ὅτι τοιαῦτα ἔργα τοιούτου ἔθνους τεσσάρων μόλις δεκάδων ἐτῶν ζωὴν μετροῦντος, μετὰ τὰς κακουχίας τοσούτων αἰώνων δὲν παρέχουσιν ἐλπίδα ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς μορφώσεως, παραβαλλόμενα πρὸς ἄλλα ἔργα ἄλλων ἐθνῶν, πολλῶν ἑκατοντάδων ζωὴν μετρώντα; Ἂς ἐλπίσωμεν. Ἀλλὰ σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει, λέγει σοφόν τι λόγιον.

Διελθόντες ὑπὸ πολλοὺς αἰῶνας οἱ Ἕλληνες ἄνευ τῶν Ὀλυμπίων μᾶς ἐγκατέλιπον ὡς κληροδοσίαν τὴν Θεὰν ἐλευθερίαν, αὕτη δὲ διαπλασθεῖσα μᾶς ἤνοιξε στάδιον, ὅπερ οἱ χαλεποὶ καιροὶ ἔκλειον ἡμῶν. Ἡ πλατεῖα τοῦ Συντάγματος καὶ ἐκείνη τῆς Ὁμονοίας μαρτυροῦσι τοὺς καρποὺς τῆς διὰ τιμίων αἱμάτων ἐξαγορασθείσης ἐθνικῆς ἐλευθερίας, τὰ δὲ τέκνα ταύτης προέκοψαν εἰς τὴν παροῦσαν ἐποχήν. Εἰς τὴν παροῦσαν ἐποχὴν τῶν νέων Ὀλυμπίων βλέπομεν, ὅτι ὁ θρίαμβος τῶν ὑλικῶν δυνάμεων δὲν περιβάλλεται ὡς τὸ πάλαι μὲ τὰ δημόσια χειροκροτήματα, ἀλλ' ἡ γεωργία καὶ ἡ βιομηχανία προαγγέλλουσιν ἡμῖν τοὺς στεφάνους, τοὺς ὁποίους μέλλομεν νὰ δρέψωμεν. Αὗται ὅμως, ὡς νήπια παρουσιαζόμεναι, δὲν δύνανται νὰ καθέζωσι τὸν πλεῖστον χῶρον τῶν Ὀλυμπίων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος συνέπεσε περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ χώρου τῶν Ὀλυμπίων, ἂς εἰσέλθωμεν ἐν αὐτοῖς καὶ ἐξετάσωμεν τὰ ἐκτεθέντα προϊόντα καὶ ἔργα, καὶ ἴδωμεν κατὰ πόσον ταῦτα παρέχουσιν ἐλπίδας αἰσίου μέλλοντος, καὶ τί τὸ ἐλλεῖπον, οὗτινος ἀπόλυτον ἀνάγκην ἔχομεν, ὅπως ἐπιμεληθῶμεν πρὸς ἀπόκτησιν παντὸς, τὸ ὁποῖον τὰ Ὀλύμπια ἀπαιτοῦσι πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν.

Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ ΕΝ ΤΟΙΣ ΟΛΥΜΠΙΟΙΣ.

Γλυπτική. Ἐπισκεπτόμενοι τὰ δωμάτια, ἐν οἷς εὑρίσκεται ἡ στολίζουσα ταῦτα καλλιτεχνία, ἂς σταματήσωμεν ὀλίγον, ὅπως θεωροῦντες αὐτὰ, εὐχαριστήσωμεν τὴν ὁρασίν μας. Ἐὰν δὲ κατὰ τὰς παραδόσεις ἡ γλυπτικὴ ἦναι ἀρχαιοτέρα τῆς ζωγραφικῆς, ἂς ἀρχίσωμεν κατὰ πρῶτον ἀπὸ

τὴν ἀγαλματοποιΐαν. Ἐν πρώτοις ἔρχεται εἰς τὴν μνήμην μας ὁ Φειδίας. Τὰ ἀθάνατα τοῦ Φειδίου καὶ Πραξιτέλους ἔργα, ἀμυδρὰν ἐντύπωσιν προξενοῦντα εἰς τὴν μνήμην μας, παρουσιάζονται ἐν σκιᾷ ἀπέναντι ἐκείνων, τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ θεωρήσωμεν, καὶ μάτην ζητοῦμεν ν' ἀφαιρέσωμεν τὴν σύγκρισιν, ὅπως κορεσθῶμεν εἰς τὰς ἐκτεθειμένας ἰδέας τῶν μιμητῶν τῶν προγόνων μας. Ἐν συνόλῳ θεωροῦντες πάντα, χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν ἓν πρὸς ἕν, βλέπομεν ἐξιστόρησιν διαφόρων προσώπων διαφόρων αἰώνων, καὶ λαμβάνομεν εὐχαρίστησιν εἰς τὴν ποικιλίαν τῆς θέας, πειθόμενοι, ὅτι ἡ γλυπτικὴ τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἐμφανιζομένη ἐν Ἑλλάδι, παρέχει χρηστὰς περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας. Προχωροῦμεν ἓν βῆμα, ἀλλ' ἐμφανίζεται πάλιν ἡ σκιὰ τοῦ Φειδίου, τὴν ὁποίαν θεωροῦμεν διὰ τῆς φαντασίας ἐπὶ στιγμὴν, καὶ στρέφοντες τὰ βλέμματα πρὸς τὰ ὁρατὰ ἔργα βλέπομεν αὐτὰ ν' ἀκολουθῶσιν ἀπὸ μακρὰν τὴν σκιὰν, καὶ νὰ ῥίπτωσιν ἓν μακρυνὸν κύταγμα πλησίον τοῦ οὐρανοῦ, ἐπιθυμοῦντα νὰ βαδίσωσι μὲ βήματα γίγαντος, ἀλλὰ κύπτουσι μὲ σεβασμὸν εἰς τὴν μετεωρουμένην σκιὰν, προσπαθοῦντα ν' ἀκολουθήσωσι τὰ ἴχνη αὐτῆς.

Ἐπὶ τέλους ἐξαλείφεται ἡ σκιὰ, καὶ τὰ ὁρατὰ ἀντικείμενα καθιστῶσι ζωηροτέραν τὴν φαντασίαν μας, καὶ προσηλοῦται εἰς αὐτὰ ἡ προσοχή μας παρερχομένου τοῦ ῥεμβασμοῦ τῆς ὀνειροπολησίας, ἥτις ἀπροσδοκήτως ἐπὶ στιγμὴν μᾶς εἶχε καταλάβει. Πλησιάζομεν τὰ ἔργα καὶ ἐκπληττόμεθα εἰς τὴν θέαν Πεντελίου καὶ Παρίου λευκοῦ λίθου, καὶ Μηλίου ὀρυκτοῦ. Ἀόρατα ὄντα ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐμψύχων θέλουσι νὰ μᾶς ὁμιλήσωσιν, ἀλλ' ἡ ἄψυχος ὕλη, ἐξ ἧς ἐπλάσθησαν ἐμποδίζει τὴν φωνὴν, καὶ ὑπὸ σκέψιν ταῦτα διατελοῦντα μένουσιν ἀκίνητα. Μένομεν καὶ ἡμεῖς ἀκίνητοι, ταῦτα μιμούμενοι, καὶ φοβούμενοι, μήπως ταράξωμεν τὴν γαλήνην, ἐφ' ἧς διατελοῦσιν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους δὲν ἀντέχομεν καὶ ἕτερον βῆμα πρὸς αὐτὰ κάμνομεν.

Καθὼς δὲ τὰ ψυχρὰ καὶ ὁμιχλώδη κλίματα ἀποκαθιστῶσι ψυχροὺς καὶ σοβαροὺς τοὺς χαρακτῆρας τῶν ἀνθρώπων, καὶ οὗτοι εἶναι ὅλως διόλου διαφορετικώτεροι ἐκείνων, οἵτινες ἀνατρέφονται καὶ ζῶσιν εἰς καθαρὸν οὐρανὸν, χαρίεσσαν καὶ γελῶσαν φύσιν, ἥτις ἐξαστράπτει καὶ ἀνυψοῖ τὸν νοῦν καὶ οἰστρηλατεῖ τὴν φαντασίαν, οὕτω πως καὶ ὁ μελαγχολικὸς θεατὴς εἰσερχόμενος εἰς τὰ δώματα τῆς καλλιτεχνίας λαμβάνει διαφορετικωτέρας διαθέσεις, προερχομένας ἐκ τῶν διαφόρων ἀναμνήσεων καὶ τῶν διαφόρων παραστάσεων καὶ ἐντυπώσεων, αἵτινες συγκινοῦσι τὴν καρδίαν. Διότι ἐδῶ μὲν βλέπει τὴν ψυχὴν πετῶσαν, ἐκεῖ δὲ τὸν ἔρωτα μειδιῶντα, δεξιὰ τὴν ἐλευθερίαν συντρίβουσαν τὴν τυραννίαν, ἀριστερὰ τὴν σοφίαν διαλάμπουσαν, πρῶτον ἀπαντᾷ τὴν φαντασίαν ἀνυψουμένην, δεύτερον τὴν σκέψιν γεννῶσαν ὑψηλὰς ἰδέας, προηγεῖται τὸ μεγαλεῖον μὲ τὴν δόξαν του, ἕπεται ἡ ἀνδρία στεφανωμένη, εὑρίσκει τὴν εὐφυΐαν θριαμβεύουσαν, ἀπαντᾷ τὴν φύσιν, τέλος βλέπει τὴν σπουδὴν σφριγῶσαν καὶ πᾶν ὅ,τι δύναται εὐαρέστως νὰ τὸν διαθέσῃ.

Διαφοροτρόπως δὲ διατεθέντες καὶ ἡμεῖς συλλογιζόμεθα, ἐὰν ταῦτα πάντα ἦσαν ἀκατέργαστος ὕλη, ἣ αὐτὴ ἡ φύσις τὰ ἔπλασε, καὶ ταλαν-

τεύεται πρὸς καιρὸν ἡ κρίσις μας, προστρέχομεν νὰ εὕρωμεν τὸν δημιουργόν των, καὶ ἡ σκέψις μας εἶναι μακρὰν τοῦ νὰ εὕρῃ ὅτι ἀνθρωπινος χεὶρ τὰ ἔπλασεν, ἕως ὅτου τρέχων ὁ ὀφθαλμὸς εὑρίσκει περὶ αὐτὰ δελτίον προσκεκολλημένον, περιέχον τὰ ἑξῆς, ἔργον Δρόση, ἔργον Κόσσου, ἔργον Φιττάλη κλπ.

Ὑπὸ τοιαύτης ἰδέας κατελήφθημεν περιερχόμενοι τὰ δωμάτια τῆς γλυπτικῆς καὶ θεωροῦντες τὰ περίφημα ἀγάλματα τῶν νέων καλλιτεχνῶν τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Ἂς ἔλθωμεν δὲ ἤδη νὰ σημειώσωμεν ἓν ἕκαστον ταύτων, ἀρχόμενοι ἀπὸ ἕκαστον γλύπτην καὶ

Α'. Ὁ κ. Λεωνίδας Δρόσης ἐκ Τριπόλεως ὁρμώμενος, καθηγητὴς τῆς γλυπτικῆς ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ, καὶ ἱππότης τοῦ ἀργυροῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος ἐξέθεσε τὰ ἑξῆς ἔργα αὐτοῦ·

1) Τὴν Σαπφὼ ἐκ μαρμάρου εἰς μέτριον ἀνάστημα κρατοῦσαν τὴν κιθάραν. Τὸ περίφημον τοῦτο ἄγαλμα ἐβραβεύθη καὶ ἐν Παρισίοις τὸ 1867, ἔχει δὲ κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον καὶ χρυσωμένας τὰς παρυφὰς αὐτοῦ.

2) Τὴν Ἑλλάδα τοῦ 1821, ἐκ μαρμάρου. Περίφημος ἡ ἐκφραζομένη ἰδέα, καὶ ἐξαίσιον τὸ ἔργον.

3) Τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον ἐκ γύψου.

4) Τὴν Πηνελόπην, σύζυγον τοῦ Ὀδυσέως, ἐκ γύψου εἰς φυσικὸν μέγεθος, καθημένην ἐπὶ ἀνακλίντρου καὶ τυλίσσουσαν εἰς μίτον κλωστήν, ἥτις κόπτεται, ἡ δὲ Πηνελόπη μένει σύννους, κατειλημμένη ὑπὸ βαθέος συλλογισμοῦ. Ἡ φαντασία τοῦ ποιητοῦ ἐξέχει εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπερ κατὰ τὸ 1867 ἐβραβεύθη ἐν Παρισίοις. Ἡ δὲ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς Γεώργιος προσήνεγκε 30 χιλ. δρ. ἵνα ἐπὶ μαρμάρου κατασκευασθῇ διὰ τὰ ἀνάκτορα.

5) Δύο ἀετώματα ἐξ ὀπτοῦ πηλοῦ ἐν σμικρῷ, ἅτινα θὰ ἐκτεθῶσιν εἰς τὴν ἀνεγειρομένην Σίνειον Ἀκαδημίαν.

Τὸ ἓν τούτων παριστᾷ τὴν γένεσιν τῆς Ἀθηνᾶς, ὅτε ὁ Ἥφαιστος ἐκτύπησε τὴν κεφαλὴν τοῦ Διὸς καὶ ἐξῆλθεν αὐτη. Ὁ δὲ ἐν φωτογραφίᾳ Ζεὺς ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἀετώματος τούτου.

Τὸ ἕτερον παριστᾷ τοὺς 12 θεοὺς τῶν ἀρχαίων, ἐξ ὧν λείπει ὁ Ποσειδῶν, ἡ Ἑστία καὶ ὁ Ἑρμῆς.

Β'. Ὁ κ. Ἰω. Κόσσος Τριπολίτης βραβευθεὶς διὰ τὰ ἔργα του ἐξέθηκε·

1) Τὸν Ῥήγαν Φερρᾶιον ἐκ μαρμάρου εἰς μέτριον σχῆμα, σκεπτόμενον καὶ συλλαμβάνοντα τὴν ἰδέαν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος.

2) Προτομὴν τοῦ βασιλέως Γεωργίου ἐπὶ μαρμάρου ἀξίας 2,000 δραχμ.

3) Ὁμοίαν τῆς βασιλίσσης Ὄλγας ἀξίας 1800 δραχμ.

Γ'. Ὁ κ. Γεώργιος Φιττάλης Τήνιος ἐξέθηκε·

1) Τὸν Θησέα ἐκ γύψου εἰς φυσικὸν μέγεθος δένοντα τὸ πέδιλόν του.

2) Τὴν Κλεοπάτραν ἐκ γύψου, κρατοῦσαν ὄφιν, ὅστις τὴν ἐδάγκασε.

3) Τὸν Ὀρφέα ἐκ γύψου παίζοντα τὴν κιθάραν.

4) Τὸν Ἕκτορα ἐκ γύψου ἀποχαιρετῶντα τὴν σύζυγόν του Ἀνδρομάχην.

5) Τὸν Πάριν. 6) τὸν Ἀρίονα καὶ ἕτερα ἐκ γύψου.

Διὰ τὰ ἔργα του ταῦτα ἐβραβεύθη ἐν Μονάχῳ ἔνθα τὰ ἐποίησε.

Δ'. Ὁ κ. Στέφ. Βαρούτης μαθητὴς τοῦ κ. Λ. Δρόση ἐξέθηκε.

1) Τὴν Ψυχὴν μὲ πτερὰ ἐπὶ μαρμάρου εἰς μέτριον μέγεθος. Διὰ τοῦ ἔργου τούτου, ὅπερ εἶναι τεχνικώτατον, ἡ Ψυχὴ φαντάζεται τὸν Ἔρωτα καὶ ὑπάγει νὰ τὸν φονεύσῃ κρατοῦσα εἰς τὴν δεξιὰν ἐπίχρυσον ἐγχειρίδιον, εἰς δὲ τὴν ἀριστερὰν λυχνίαν, ἐξ ἧς πίπτει σταγὼν ἐλαίου ἐπὶ τοῦ Ἔρωτος καὶ ἐξυπνῶν οὗτος ἀπέρχεται.

2) Τὸν Βάκχον ἐκ γύψου κρατοῦντα σταφυλὴν καὶ θύρσον.

3) Τὸν Σαμψὼν ἐκ γύψου ἐν σμικρῷ φονεύοντα Φιλισταῖον.

Ε'. Πολυτεχνεῖον. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Πολυτεχνείου διακρίνονται εἰς τὰς ἀντιγραφάς. Ἐξ αὐτῶν ὁ κ. Π. Σταυράκης ἐξέθηκε λαμπρὸν ἀνθοδέσμης κόσμημα ἐπὶ μαρμάρου διαπρέπον διὰ τὴν μεγάλην λεπτότητα τῆς ἐργασίας. Ὁ κ. Δ. Μπογιακλῆς τὴν ἐκ γύψου προτομὴν τῆς Ἠοῦς, ἀντίγραφον, καὶ ὁ κ. Σ. Μέγκλης τὴν κεφαλὴν τοῦ Διός, ἐπὶ μαρμάρου, καὶ ἕτεροι ἄλλα.

Ϛ'. Ἔχομεν καὶ τὴν βιομηχανικὴν καλλιτεχνίαν. Ὁ κ. Ἰω. Χαλεπᾶς ἔχει ἐκθέσει δύο μνημεῖα τάφων, ἐπίσημα ἔργα. Ὁ κ. Ἰω. Μαλάκης τρία μνημεῖα καὶ δύο καπνοδόχους, καὶ ὁ κ. Γ. Φιττάλης τὸ μνημεῖον τοῦ Βαρβάκη ἐκ γύψου.

Ζ ω γ ρ α φ ι κ ή. Μεταβαίνομεν ἀκολούθως εἰς τὸ δωμάτιον τῆς ζωγραφικῆς. Ἐκεῖ ἡ τοῦ συλλογισμοῦ τῆς σοφίας καὶ τῆς ὑπομονῆς ἐμπνευσις, ἥτις ἐνεργεῖ εἰς τὸν κόσμον μᾶς παρουσιάζει ἔργα μαγευτικῶν χρωμάτων, τὰ ὁποῖα εὐχαριστοῦσι καὶ συγκινοῦσι τὴν ψυχὴν καὶ ἀπατῶσι τὰς αἰσθήσεις μας. Ἐνταῦθα βλέπομεν τὴν ἐκ γύψου προτομὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου (ἔργον τοῦ ἐκ Σμύρνης Ἐμμ. Πραξίου) καὶ περὶξ αὐτῆς τὴν ζωγραφικὴν, ἥτις προσπαθεῖ νὰ πνίξῃ τὴν ποίησιν τοῦ ἐστεμμένου τούτου ποιητοῦ.

Ἐνταῦθα δὲν ἔχομεν εἰκόνας οὔτε τοῦ Ἀπελλοῦ οὔτε τοῦ Ῥαφαὴλ, ὥστε καὶ οἱ ποιηταὶ τῶν ἔργων αὐτῶν νὰ ἐξαπατηθῶσιν, ἔχομεν ὅμως ἔργα τοῦ Προσαλέντου, τοῦ Ι. Δούκα, τοῦ Μαρίνου Ματζαβίνου, τοῦ Σπ. Χατζηγιαννοπούλου, τοῦ Ν. Νίκου, τοῦ Ι. Ταμβάκη, τοῦ Ν. Φαρμακίδου, τοῦ Ι. Μαργαρίτου, τοῦ Ἀρ. Κατσαΐτου, τοῦ Σπ. Καλαβοκᾶ καὶ ἄλλων, τὰ ὁποῖα θαυμάζομεν καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι δύνανται καὶ οὗτοι νὰ συγκρίνωσι τὰ ἔργα αὐτῶν μὲ τὰ ἐκείνων.

Ἡ διὰ τῆς ἐλαιογραφίας αὕτη καλλιτεχνία τῆς ζωγραφικῆς καταστρέφει τὴν ἄγονον ἡμῶν προκατάληψιν, ὅτι δὲν θέλουσιν ἀναφανῇ νέοι Ἀπελλαῖ καὶ Ῥαφαὴλ, καὶ δίδει μίαν δικαίαν ὑπερηφάνειαν εἰς ἕκαστον ἐκθέτην διὰ τοῦ θαυμασμοῦ τῶν ἔργων του, καὶ μεγίστην τιμὴν εἰς ἑκάστην ἐπαρχίαν, ἐκ τῆς ὁποίας δὲν ἐλλείπει ἡ προθυμία τοῦ ἐκθέτου καὶ ἡ καλλονὴ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. Ἐκ δὲ τῆς μεγίστης εὐχαριστήσεως, ἣν ἠσθάνθημεν σημειοῦμεν τὰ ἔργα ἑκάστου καὶ :

Α'. Ὁ κ. Προσαλέντης ἐποίησεν ἔργα τὴν πρώτην κατέχοντα θέσιν τὰ ἑξῆς·

1) Εἰκόνα εἰς φυσικὸν μέγεθος, παριστῶσαν Ἑβραῖον φυλάργυρον, ἐμπιστευόμενον τὰς κλειδάς του εἰς τὴν κόρην του, καὶ κρυφίως παρατηροῦντα τὸν ἐραστὴν αὐτῆς.

2) Τὴν εἰκόνα τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη καὶ 3) τὴν τοῦ στρατηγοῦ Χ. Χατζῆ Πέτρου.

Τὴν πρώτην τούτων ἐξέθεσεν ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς, τὰς ἄλλας τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν. Διακρίνονται ἡ μὲν διὰ τὴν φαντασίαν, αἱ δὲ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν.

Β'. Ὁ κ. Ἰω. Δούκας ἐξέθεσε· 1) τὸν νῦν μητροπολίτην Ἀθηνῶν Θεόφιλον· 2) τὸν κ. Ἀσώπιον· 3) τὸν ἐν Βιέννῃ ἱερέα Ἀγαθάγγελον· 4) τὴν ἀδελφήν του· 5) τὸν ἑαυτόν του· 6) ἑτέραν νεάνιδα· 7) στρατηγόν τινα τοῦ μεσαιῶνος· 8) δύο νεάνιδας· 9) προτομὴν ἀνδρὸς κοιμωμένου· 10) ὁμοίαν γέροντος καὶ 11) ἑτέραν γραίας. Τὰ ἔργα ταῦτα θεωροῦνται θαυμάσια καὶ ἀμφισβητοῦσι τὰ πρωτεῖα. Ἔχει προσέτι καὶ ἀντιγραφὰς, 1) τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὸν Ἔρωτα· 2) προτομὴν ζωγράφου τινός· 3) ὁμοίαν ἑτέρου, καὶ 4) ὁμοίαν τοῦ Rubens ζωγράφου.

Γ'. Ὁ κ. Μαρῖνος Ματσαβίνος ἐκ Κερκύρας ἐξέθεσεν ἱερέα τινὰ ἐκ φύσεως, καὶ πλεῖστα ἄλλα διάφορα ἀξιοθαύμαστα ἔργα.

Δ'. Ὁ κ. Σπ. Χατζηγιανόπουλος ὁ βραβευθεὶς διὰ τοῦ χιλιοδράχμου ἄλλοτε εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον ἐξέθεσεν· 1) εἰκόνα μετρίου μεγέθους τῆς ἁγίας Τριάδος· 2) τὴν ἁγίαν Ἀλεξάνδραν εἰς μέτριον μέγεθος, διακρινομένην διὰ τὸ σεμνὸν καὶ διὰ τὸ βυζαντινὸν σχῆμα· 3) τὸν ἅγιον Γεώργιον καὶ ἁγίαν Ὄλγαν. Λαμπρὰ ἡ σύνθεσις.

Ε'. Ὁ κ. Ν. Νίκος ἐκ Ζακύνθου ἐξέθηκε τὴν πυρπόλησιν τῆς μονῆς τοῦ Ἀρκαδίου.

Ϛ'. Ὁ κ. Ἰω. Ταμβάκης τρεῖς λαμπρὰς ἁγιογραφικὰς εἰκόνας.

Ζ'. Ὁ κ. Ν. Φαρμακίδης τὴν Βουβουλίναν ἐντὸς λέμβου ὡπλισμένης μὲ ναύτας, ἡ δὲ θάλασσα κυματίζει.

Η'. Ὁ κ. Ἰω. Μαργαρίτης, τὴν μάχην τοῦ Καραϊσκάκη ἐν σκιαγραφίᾳ.

Θ'. Ὁ κ. Σπ. Κατσαΐτης ἐκ Κερκύρας τρεῖς εἰκόνας μαθητῶν.

Ι'. Ὁ κ. Σπ. Καλαβίκας τὸν ἐσταυρωμένον Ἰησοῦν Χριστόν. Θαυμάσιον καὶ σπάνιον ἔργον.

ΙΑ'. Ὁ κ. Β. Γ. Ζωγράφος τὴν Παναγίαν εἰς μέγα μέγεθος.

ΙΒ'. Ὁ κ. Δ. Λυκούδης τὴν Παναγίαν καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Προδρόμου. Περίφημα ἔργα, καὶ

ΙΓ'. Ὁ κ. Δ. Δομπραΐδης μίαν χωρικὴν, ἣ γύφτισαν εἰς φυσικὸν μέγεθος παίζουσαν τὸ ντέλφι. Τὸ ἔργον τοῦτο τὸ κατατάττουσί τινες μεταξὺ τῶν πρώτων διὰ τὴν μεγάλην ἐπιτυχίαν του.

Ὑδατογραφήματα. Ἐκ τῶν ὑδατογραφημάτων διαπρέπουσι τὰ ἔργα τοῦ κ. Λάντσα, ἐκ τούτων δὲ πρωτεύουσιν· 1) ὁ ναὸς τῆς ἀπτέρου Νίκης· 2) ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός· 3) τὸ θέατρον τοῦ Ἡρώδου, καὶ 4) ὁ ναὸς τοῦ Παρθενῶνος. Τὰ τελευταῖα μάλιστα εἶναι ἄξια μεγάλης προσοχῆς.

Χαλκογραφήματα καὶ λιθογραφήματα. Δὲν εἶναι μικροῦ λόγου ἄξια καὶ τὰ ἔργα τῆς χαλκογραφίας καὶ λιθογραφίας, δι' ὧν στολίζεται ἡ ἔκθεσις καὶ ποικίλλεται ἡ καλλιτεχνία. Ὁ κ. Δ. Ἀνδρεάδης ἔχει ἐκθέσει περίφημον χαλκογραφίας ἔργον διὰ τοῦ γαλβανισμοῦ. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ κ. Αὔγ. Κόλλας. Πλησίον τῶν ἔργων τούτων βλέπει τις καὶ μίαν συλλογὴν χαλκογραφίας (ἀτσαλογραφίας) θαυμασίας τέχνης τοῦ ὁπλοστασίου Ναυπλίου ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Μπαροῦ. Ὁ δὲ κ. Ι. Ζωχιὸς (υἱὸς) μηχανικὸς,

ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὴν μεγαλειτέραν σχολὴν τῆς μηχανικῆς τῶν Παρισίων καὶ ἐξελθὼν ἐκ τῶν πρώτων διεκρίθη διὰ τὰ ἔργα του, ἐξέθεσε δὲ δύο πλάκας ἐκ χαλκοῦ συνθεμένας διὰ τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος ἑνὸς μέτρου, ἐφ' ὧν εἶναι χαλκογραφημένοι ὑδρογραφικοὶ χάρται. Τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι ἐξαίσια διὰ τὴν ἑλληνικὴν καλλιτεχνίαν.

Ἂν δὲ καὶ τὰ μέγιστα προώδευσεν ἐν Ἑλλάδι ἡ λιθογραφία, μολαταῦτα ἔκτακτα καὶ σπουδαῖα ἔργα δὲν μᾶς παρουσιάσθησαν πολλά. Ὁ κ. Ἀντ. Βαρβέρης καλλιγράφος ἐξέθηκε τρία ἔργα· 1) εἰκόνα τοῦ βασιλέως· 2) εἰκόνα τῆς βασιλίσσης, καὶ 3) πρόγραμμα χοροῦ. Αἱ τρεῖς αὗται εἰκόνες συνθεμέναι μὲ διαφόρους ὕμνους εἰς συνθέματα κοσμημάτων, ἀγγέλων, γραμμάτων, ὕμνων διὰ τῆς χειρὸς (ἐκτὸς τῶν εἰκόνων τῶν βασιλέων αἵτινες εἶναι φωτογραφία) καὶ διὰ χρωματιστῆς καὶ χρυσῆς μελάνης εἶναι ἔργον, τὸ ὁποῖον τὰ μέγιστα τιμᾷ καὶ συνιστᾷ τὸν ἐκθέτην. Ὁ δὲ κ. Γ. Κόλμαν παρουσίασε τὰ πλέον ἐπιτυχέστερα τῆς λιθογραφίας ἔργα. Ἄξιοι δὲ παρατηρήσεως εἶναι καὶ δύο γεωγραφικοὶ χάρται ἐκτεθέντες ὁ μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Κόλμαν, ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Π. Βουγιούκα ὀρυκτολόγου. Ἐξ αὐτῶν ὁ πρῶτος εἶναι τοῦ μακαρίτου Γ. Παγῶντος λιθογραφηθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Κόλμαν, ὁ δὲ δεύτερος περιέχει τὰ ὀρυκτὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ δὲν εἶναι τέλειος, καθόσον δὲν περιέχει τὰ ὀρυκτὰ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν.

Ἀρχιτεκτονικὰ σχέδια. Πολλὰ καὶ ποικίλα σχέδια τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καλύπτουσι τὸ μέγαρον τῶν Ὀλυμπίων. Ὡς τοιαῦτα δὲ εἶναι σχέδια καταστημάτων, ναῶν, μνημείων ἡρώων, καὶ διάφορα ἄλλα. Οἱ κκ. Δ. Γεωργιάδης, Σπ. Ζένος, Κ. Πρινόπουλος Ἀθηναῖοι ἐξέθεσαν πολλὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀρχιτεκτονικὸν σχέδιον τοῦ κ. Δ. Ἐλευθεριάδου ἐκ Σύρου διὰ ναὸν τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος πεσόντων ἡρώων δὲν εἶναι ὑποδεέστερον τῶν λοιπῶν διὰ τὴν τεκτονικὴν ἐφεύρεσιν.

Πολυτεχνεῖον. Τὰ διάφορα καλλιτεχνικὰ ἔργα τῶν μαθητῶν τοῦ Πολυτεχνείου πληροῦσιν ἰδιαιτέραν αἴθουσαν εἰς τὴν βορεινὴν πλευρὰν τῶν Ὀλυμπίων καὶ διακρίνονται διὰ τὴν μεγάλην εὐφυΐαν ἐπιμονὴν καὶ ὑπομονὴν τῶν ἐργασθέντων ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐμφαίνουσιν, ὅτι ἀρίστους καλλιτέχνας θ' ἀποκτήσωμεν, καὶ ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἔχωμεν ἀξίους μηχανικούς, ὡς ἐμφαίνονται ἐκ τῶν τηλεγραφικῶν ἐργαλείων αὐτῶν, καὶ τῶν ἐργαλείων τῆς σιδηρουργικῆς, τὰ ὁποῖα πληροῦσι τὴν ῥηθεῖσαν αἴθουσαν, θαυμαζόμενα ὑπὸ τῶν εἰδημόνων καὶ παντὸς θεατοῦ.

Διελθόντες ἐπιτροχάδην τὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα χωρὶς νὰ δυνηθῶμεν νὰ δώσωμεν διὰ περιγραφῆς ἀξίας τὸν προσήκοντα εἰς αὐτὰ χρωματισμὸν πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν κκ. καλλιτεχνῶν δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν, ὅτι ἀρκούντως ἡσθάνθημεν χαρὰν διὰ τὴν πρόοδον τῆς ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας· ἀλλ' ἀποτεινόμενοι πρὸς αὐτοὺς ἐρωτῶμεν ποῦ εἶναι τὰ λοιπὰ ἔργα τοῦ Κόσσου; ποῦ τὰ τῶν Φιτταλῶν; ποῦ τὰ τοῦ Φιλιππότου; ποῦ τὰ τοῦ Λύτρα; τοῦ Σκόπα; τοῦ Φραγκλῆ τοῦ ἐκθέσαντος ἐν Παρισίοις τὸν Μινόταυρον; ποῦ τόσων ἄλλων; Λάβετε θάρρος, κ. καλλιτέχναι· διότι προστάτην τῆς καλλιτεχνίας ἐκτιμῶντα τὰ λαμπρὰ ἔργα καὶ τὴν δραστηριότητά σας, βλέπομεν, ὅτι ἔχετε αὐτὸν τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα. Θαρρεῖτε καὶ ἡ

ἑπομένη περίοδος, πεπείσμεθα, ὅτι σπουδαίως θέλει σᾶς ἐκτιμήσει. Λάβετε ὑπ' ὄψιν τὸν κ. Δ. Δρόσην πόσον ἐξετίμησεν αὐτὸν ἡ τῶν Παρισίων τοῦ 1867 ἀνωτάτη ἐπιτροπὴ τῆς ἐκθέσεως, ἥτις ἐκτὸς τῶν βραβείων ἐτίμησεν αὐτὸν καὶ διὰ δώρων ἀξίας 500 δραχμῶν.

Φωτογραφία. Ἡ κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἀνακαλυφθεῖσα φωτογραφία, ἥτις οὐδὲν ἴχνος τῶν ἀπεικονιζομένων ἀντικειμένων ἀφίνει ἀσημείωτον, καὶ διακρινομένη διὰ τὴν μεγάλην ἀκρίβειαν, μεθ' ἧς ἀχρωματίστως ἐν σμικρῷ καὶ μεγάλῳ σχήματι ἀπομιμεῖται τὰ ὁρατὰ πράγματα, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐν νηπιότητι εἰσήχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα. Σήμερον δὲ βλέπομεν, ὅτι γιγαντιαίως προώδευσεν, ὥστε καὶ βῆμα ἕτερον ἐπὶ τοῦ χρωματισμοῦ ἐπιδιώκει νὰ κάνῃ. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ μέσου τούτου οὐδόλως σκοπεῖ νὰ ὑποσκελίσῃ διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τὴν καλλιτεχνίαν τῶν ἐλαιογραφημάτων, ὅσον σκοπεῖ τὴν ὑλικὴν ἐπιδίωξιν διὰ τῆς ἀνανεώσεως τῶν ἔργων καὶ τῆς κατασκευῆς φυσικωτέρων, ὧν ἡ κοινωνία αἰσθάνεται τὴν εὐχάριστον ἀνάγκην.

Δεκατριῶν ἐτῶν ζωὴν μετροῦσα ἐν Ἑλλάδι ἡ φωτογραφία ἀριθμεῖ ὑπὲρ τὰ εἴκοσι φωτογραφικὰ καταστήματα καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας. Ἐξ αὐτῶν πολλὰ εἶναι τὰ διαπρέποντα εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ ἰδίως τὰ τοῦ Κολόμβου, Μωραΐτου, Μαργαρίτου, Βάθη, Στρατηγοπούλου καὶ ἄλλων. Πάντες οὗτοι ἐξέθηκαν ἐν τοῖς Ὀλυμπίοις λαμπρὰ καὶ σπουδαῖα ἔργα διακρινόμενα διὰ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ τὴν τέχνην τοῦ νὰ παριστῶνται τὰ πρόσωπα ἐντὸς τεχνικῶν φύλλων δένδρων, σταυροῦ κτλ. Ἐκτὸς δὲ τῶν εἰκόνων ἀρχαίας καὶ νέας ἐποχῆς, καὶ διὰ χρωματισμοῦ, ἔχουσιν ἐκθέσει φωτογραφημένας καὶ ἀρχαιότητας, μνημεῖα, μέγαρα, καὶ ἄλλα ἀντικείμενα. Ἐκ δὲ τῶν ἐπαρχιῶν ἀπέστειλε σπουδαῖα ἔργα καὶ ὁ ἐκ Κερκύρας κ. Αὔγουστος Κόλλας, ὁ ἐκ Σύρου κ. Γ. Δαμιανὸς καὶ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει κ. Β. Καργόπουλος. Πάντα δὲ τὰ φωτογραφήματα εἶναι διαφόρου μεγέθους.

Ξυλογραφία. Ἀφοῦ ὁ περίφημος Ἕλλην ξυλογράφος κ. Ἀγαθάγγελος ὁ εἰς τὰς παγκοσμίους ἐκθέσεις τοῦ Λονδίνου κατὰ τὸ 1851 βραβευθείς, ὡς καὶ εἰς τὰς μετὰ ταῦτα, ἔπαυσε ὡς ἐκ τοῦ γήρατος νὰ ἐργάζηται, βλέπομεν μετ' εὐχαριστήσεως νὰ παρουσιάζωνται ἄξιοι μιμηταὶ αὐτοῦ. Τὰ ἐκτεθέντα ἔργα τοῦ μοναχοῦ Γαλακτίωνος, τοῦ Κ. Παπαγεωργίου, τοῦ Ἰωσὴφ Παπαβασιλείου καὶ ἄλλων δεικνύουσιν κατὰ πόσον προοδεύει ἡ ξυλογραφία. Εἰς σταυρὸς τοῦ Γαλακτίονος ἀξίας 800 δραχμ. εἶναι ἀξιοθαύμαστος διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ λεπτότητα. Ἄξιον μεγάλης προσοχῆς εἶναι καὶ ἓν θυμιατήριον ξύλινον ἐκτεθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Αὐλωνίτου ἐκ Κερκύρας, ὅστις τὸ κατεσκεύασεν ἐξ ἑνὸς τεμαχίου ξύλου καὶ συνδέεται ἀλληλενδέτως ἀπὸ ἑκατὸν τεμάχια ἀξίας δραχμ. 1500 καὶ ἕτερα ἄλλα.

Τυπογραφία. Χυτήριον τυπογραφικῶν στοιχείων ἔχομεν ἐν Ἀθήναις τὸ τοῦ κ. Λ. Μηλιάδου, ὅστις ἐξέθηκε διάφορα ἑλληνικὰ καὶ γαλλικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τῶν 8—48 στιγμῶν, ὡς καὶ διάφορα κοσμήματα. Τὸ κατάστημα ὅμως τοῦ κ. Κορομηλᾶ, ὅπερ μετὰ τοῦ Τόμπρα τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι συνεστήθη δὲν ἐξέθηκεν, ἂν καὶ πρωτεύῃ κατὰ τὴν τελειότητα, ἀλλ' οὔτε καὶ τὸ ἐθνικὸν τυπογραφεῖον. Ἐξέθηκαν ὅμως διάφορα συγγράμματα

καλῶς τυπωμένα τὰ τυπογραφεῖα τῶν κκ. Περρῆ-Βαμπᾶ, Ἰω. Ἀγγελοπούλου, Ν. Πάσσαρη, τὸ ἐν Πάτραις τοῦ κ. Α. Σ. Ἀγαπητοῦ καὶ τὸ ἐν Σύρῳ τοῦ κ. Καραβατσέλου. Πάντα δὲ τὰ ἐκτεθέντα ἔργα ἐξέχουσι διὰ τὴν φιλοκαλίαν.

Μουσικὰ ὄργανα. Ἄξια μεγίστης παρατηρήσεως εἶναι τὰ ἐκτεθέντα μουσικὰ ὄργανα καὶ ἰδίως ἐκεῖνα, ἅτινα οὐδεμίαν διαφορὰν ἔχουσιν ἀπὸ τὰ εὐρωπαϊκά. Τὸ ἐν Ναυπλίῳ ὁπλοστάσιον διακρίνεται ὡς πρὸς τὰς σάλπιγγας. Ὁ κ. Γ. Α. Μακρόπουλος δι' ὀκτὼ μουσικὰ ὄργανα, ὧν ἓν μανδολῖνον σύγκειται ἀπὸ 11,276 τεμάχια ἐκ 19 διαφόρων ξύλων. Ὁ τεχνίτης οὗτος εἶναι αὐτοδίδακτος καὶ ἐβραβεύθη κατὰ τὸ 1867 ἐν Παρισίοις, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῶν τεχνῶν. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ κ. Ἐμμ. Βελούδιος ἐξέθηκε ἀξιόλογα μουσικὰ ὄργανα, καθὼς καὶ ὁ λοχαγὸς κ. Μάγγελ ἓν κλαρινέτον ἀξίας 55 δραχμῶν.

ΣΤΑΔΙΟΝ ΚΑΙ ΑΓΩΝΕΣ.

Δὲν πρόκειται νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ ἀρχαίου Σταδίου. Τὸ ἀρχαῖον παρὰ τὸν Ἰλισσὸν ποταμὸν Στάδιον, κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Λυκούργου καὶ κοσμηθὲν παρὰ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ διὰ τοὺς δρόμῳ ἀγωνιζομένους καὶ κατόπιν δι' ἄλλους ἀγῶνας, μᾶς τὸ παρέδωκεν ἡ παρέλευσις τῶν πολλῶν αἰώνων εἰς τοιαύτην ἀθλίαν καὶ ἀγνώριστον κατάστασιν, ὥστε οὐδὲν σημεῖον ἐμαρτύρει τὴν μεγάλην λαμπρότητα καὶ πολυτέλειαν αὐτοῦ, οὔτε ἀνεμίμνησκεν ὁποῖα ἀθάνατα ἔργα διὰ τὴν πρόοδον τῶν ἀρχαίων χρόνων ἐτελοῦντο ἐν αὐτῷ. Ἡ κατερείπωσις καὶ ἐξαφάνισις παντὸς ἴχνους τῆς ἀρχαίας μεγαλοπρεποῦς ἐκ πεντελησίου λίθου κατασκευῆς αὐτοῦ ἦτο τὸ μόνον κληροδότημα τῶν αἰώνων εἰς τοὺς ἀπογόνους τῶν Ἑλλήνων.

Προκειμένου δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ νέου Σταδίου, δὲν πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν πάλιν νέον Στάδιον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἀρχαῖον Στάδιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐτελέσθησαν οἱ νέοι τῶν Ὀλυμπίων ἀγῶνες, ὡς ἐτελοῦντο τὸ πάλαι οἱ τῶν ἀρχαίων. Ὑπὸ τὰ ἐρείπια λοιπὸν τούτου κατεσκευάσθη ὠοειδὴς αὐτοῦ πλατεῖα τοιαύτη, τὴν ὁποίαν, μόνον ἐὰν ἠγείφετό τις πρόγονος ἡμῶν, ἤθελε μᾶς εἴπει, ἂν ἦτο ὁμοία ἢ διαφορετικὴ μὲ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ πλατεῖαν, ἡμεῖς ὅμως δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν, ὅτι τὸ σχῆμα αὐτῆς κατά τε τὸ μῆκος καὶ πλάτος καὶ ἐν γένει τὸ ἐμβαδὸν, φαίνεται νὰ ἦτο τὸ αὐτὸ μὲ τὸ ἀρχαῖον· διαφορὰ ὑπάρχει ἐν πολλοῖς ἄλλοις καὶ ἰδίως ὡς πρὸς τὰ ἑδώλια τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν λοφίσκων, ἀλλ' οἱ λοφίσκοι οὗτοι παρασκευασθέντες διὰ τῆς διαχαράξεως δρομίσκων ἐπὶ τῶν κλιτύων αὐτῶν, ἐν οἷς ἐτέθησαν ἀπειράριθμοι σημαῖαι, καὶ καταληφθέντες ἀπὸ τρισμυρίας περίπου ψυχὰς παντὸς φύλλου πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας, ἀνεπλήρουν διὰ τῆς μεγάλης ποικιλότητος πᾶν ὅ,τι τὸ ἀρχαῖον Στάδιον ἤθελε καταγοητεύσει τὴν ὅρασιν, καὶ ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν, ὅτι μεγάλη ὕλη ἐδόθη εἰς τοὺς φωτογράφους, ὅπως ἐξαίσια τοῦ ἀμφιθεατρικοῦ θεάματος ἀπεικονίσματα παρουσιάσωσι, τὰ ὁποῖα ἀδυνατεῖ ὁ κάλαμος ἡμῶν νὰ περιγράψῃ.

Ἡ εὐπρέπεια, μεθ' ἧς πάντα διεκοσμήθησαν, ἐνεφαίνετο οὐ μόνον εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Σταδίου καὶ τὸν ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν αὐτῆς λοφίσκον, ἀλλ' ἀκόμη καὶ εἰς τὸν ὑπὲρ τὴν σφεδόνην τρίτον πρὸς μεσημβρίαν λοφίσκον, ὅστις ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον διασκευασθεὶς περιεῖχε τὰ βασιλικὰ θεωρεῖα, ἐφ' ὧν εἰσῆλθον αἱ ΑΑ. ΜΜ. μετὰ τῆς ἀκολουθίας των, ὁ πρωθυπουργὸς μετὰ τῶν ὑπουργῶν, τὰ διπλωματικὰ σώματα, ἄλλα ἐπίσημα πρόσωπα, καὶ βουλευταί. Ὑπὸ τὰ θεωρεῖα ταῦτα παρεσκευάσθησαν ἕδραι καὶ καθίσματα διὰ ἑπτακόσια περίπου πρόσωπα, τὰ ὁποῖα κατελήφθησαν ἀπὸ ἕκαστον τῶν πληρωσάντων τρεῖς δραχμάς.

Ἐάν τις εὑρίσκετο εἰς μαγευτικὸν κῆπον ἢ δάσος καὶ ἔβλεπεν ὅλην τὴν ποικιλίαν τῆς φύσεως ἀκμαζούσαν, βεβαίως δὲν ἤθελεν αἰσθανθῆ περισσοτέραν τέρψιν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ὁ ἔμψυχος ἀνθὼν τοῦ Σταδίου παρίστα κατὰ τὴν 15 9βρίου τοῦ 1870 περὶ τὴν μεσημβρίαν μέχρι τῆς 5 μ.μ. Ἀπὸ μακρὰν δὲ ὁ μεταβαίνων εἰς τὴν τέλεσιν τῆς ἐθνικῆς πανηγύρεως τοῦ Σταδίου κατελαμβάνετο ὑπὸ ἀνεκφράστου ἐνθουσιασμοῦ καὶ τέρψεως εἰς τὴν θέαν ποικιλομόρφου θεάματος, τὸ ὁποῖον πρώτην φορὰν ἔβλεπεν. Ὅτε δὲ ἐπλησίαζεν εἰς τὸ Στάδιον καὶ ἔβλεπε νὰ κινῶνται αἱ κλιτύες τῶν λοφίσκων ἀπὸ τὰ χειροκροτήματα πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους, καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐγείρωνται τὰ καθήμενα ἔμψυχα τῶν λόφων ἄνθη, ὅπως βλέπωσι τούτους, καὶ πάλιν νὰ κάθηνται, ἐνόμιζεν ὅτι ὀνειροπολεῖ διὰ τὸ πρωτοφανὲς τοιούτου θεάματος. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἀφανὴς ἥλιος δὲν ἔλειψεν ὅπως χαιρετήσῃ τὴν πανελλήνιον πανήγυριν, καὶ ῥίπτων τὰς χρυσοειδεῖς ἀκτῖνάς του πρὸς τὸν μεσημβρινὸν λοφίσκον δώσῃ νέον χρωματισμὸν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Σταδίου εἰς τὴν χρωματισθεῖσαν ποικιλίαν.

Δὲν πρέπει δὲ νὰ παραλείψωμεν ὅτι ἡ κίνησις τῶν κύκλῳ τοῦ Σταδίου συρρεόντων, ἡ ἀδιάκοπος κατὰ χιλιάδας προσέλευσις τῶν ἐντὸς τῆς πρωτευούσης ἐναπομενόντων μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας τῆς πανηγύρεως, ἡ διατηρηθεῖσα ἄκρα ἡσυχία καὶ τάξις, ἡ θρησκευτικὴ, οὕτως εἰπεῖν, εὐλάβεια παντὸς προσερχομένου, ἡ εὐγενὴς συμπεριφορὰ καὶ ὁ εὐπρεπὴς τρόπος τῶν ἐπιτετραμμένων τὴν τάξιν, ἦσαν τὰ μόνα, ἅτινα τὴν καρδίαν συνεκίνουν διὰ τὴν ἐναρκτήριον πανήγυριν εἰς τὰς νέας Ἀθήνας.

Ἀλλὰ διατί δὲν συνέβη τὸ ἐλάχιστον ἄτοπον εἰς μίαν τοιαύτην ἐκπληκτικὴν πανήγυριν; Διότι ὅλων ἡ προσοχὴ καὶ τὰ βλέμματα ἦσαν ἐστραμμένα εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν ἐμψύχων ἀνθέων τῶν λόφων καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους καὶ διπλάσιοι θεαταὶ ἠδύναντο ἀπροσκόπτως νὰ βλέπωσι. Ποῖοι δὲ εἶναι οἱ ἀγῶνες οὗτοι καὶ οἱ ἀγωνιζόμενοι; Οἱ τελεσθέντες ἀγῶνες ἐπὶ τῆς μεγάλης κυκλοτεροῦς καὶ κυπρεπισμένης πλατείας ἦσαν δίαυλος, ἀναβίβχησις ἐπὶ κάλω, ἅλμα ἐπὶ κοντῷ, δισκοβολία, ἅλμα τριπλοῦν, ἀναβίβχησις ἐπὶ ἱστὸν, ἀκοντισμὸς, ἑλκυστὶς, καὶ πάλη μετ' ἀλινδήσεως. Οἱ ἀγωνιζόμενοι ἦσαν 31. Οἱ δὲ Ἑλλανοδίκαι ἦσαν οἱ κκ. Φίλ. Ἰωάννου, καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας, Βουσάκης, πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου καὶ Γρ. Παπαδόπουλος, τμηματάρχης τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν. Τούτους παρηκολούθουν ὁ γυμνασίαρχος τῶν ἀγωνισθέντων κ. Ἰνιγγ, εἷς κῆρυξ καὶ δύο κλητῆρες.

φυτὰ καὶ ζῶα ὡς ἐκ τῆς προκυψάσης διαδοχῆς τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν· καὶ ὅτι ἡ κατάστασις αὕτη διαρκέσασα χιλιάδας τινὰς ἐτῶν ὁρίζει τὴν παραδεισίαν ἐποχήν, ἣν ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος σοφὸς ἐπίσης ζωγραφίζει μετὰ ζωηρῶν χρωμάτων, ὡς καὶ τὴν κατόπιν ἐπελθοῦσαν περίοδον τῆς γενικῆς διαφθορᾶς, ἥτις ἐπὶ τέλους τοσοῦτον ηὔξησεν ὥστε ἐγένετο ἀνάγκη νὰ παρουσιασθῇ κομήτης ἕτερος, ἵνα καταπνίξῃ ὁλόκληρον τὸ ἐπάρατον ἐκεῖνο γένος ἐντὸς τῶν ἰδίων ὑδάτων. Ἐπειδὴ δὲ ἔκτοτε τὰ πράγματα βαίνουσιν ὅπως γνωρίζομεν, καὶ ἐπειδή, ὅπως γνωρίζομεν, εὑρισκόμεθα καὶ πάλιν εἰς πολὺ αἰφνίδιον κατήφορον, πρέπει μετ' ὀλίγον νὰ περιμένωμεν τέταρτον κομήτην, οὐχὶ τοσοῦτον προσβλητικὸν ὡς τὸν πρῶτον, οὐδὲ τοσοῦτον ὑδαρῆ ὡς τὸν δεύτερον, ἀλλὰ φλογερὸν μᾶλλον, ὅστις θέλει μεταβάλει εἰς κονίαν καὶ τέφραν τὴν πτωχὴν γῆν, καὶ πάντα τὰ οἰκοῦντα ἐπ' αὐτῆς.

Σημειωτέον δὲ πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὅτι τὸ σύγγραμμα τοῦ Whiston (1708), ἐν ᾧ μαγειρεύονται αἱ θεωρίαι αὗται, ἐθαυμάσθη ἅμα ἐκτυπωθὲν ὡς τὸ ὕψιστον προϊὸν τῆς ἀνθρωπίνης ὀξυνοίας, καὶ ἀνεγνώσθη παρὰ νέων καὶ γερόντων μετὰ τοσαύτης λύσσης, ὅσης βεβαίως ἑτέρα μυθιστορία δὲν ηὐτύχησε ν' ἀπολαύσῃ μέχρι τοῦδε.

Ὁ Burnett (1681) προσεπάθησε νὰ συνδιαλλάξῃ τὴν Μωσαϊκὴν γένεσιν μετὰ τῶν ἐκκεντρικῶν αὐτοῦ ἰδεῶν πολλάκις λίαν παραδόξως. Ὁ Καρτέσιος (1685) ἐκοπάνισε τὴν ἀνέκαθεν αὐθύπαρκτον καὶ σκληρὰν ὕλην τοῦ χάους, καὶ μετέδωκε εἰς τὴν κόνιν αὐτῆς, οὐδεὶς ἐννοεῖ τὸ πῶς, περιστροφικήν τινα κίνησιν, ὡς ἡ τοῦ ἀνεμοστροβίλου, ἐξ ἧς παρήχθησαν ἥλιος καὶ σελήνη καὶ πλανῆται. Ὁ Lazzaro Morro (1740) λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τῆς ἡφαιστιακῆς ἐμφανίσεως τοῦ παρὰ τῇ Νεαπόλει (1538) Monte Nuovo, προήχθη εἰς τὴν ἐφεύρεσιν ἰδίας κοσμογονίας, ἐν ᾗ πρωταγωνιστεῖ τὸ κεντρικὸν πῦρ, ἐνῷ ὁ Pallas (1777) παράγει τὸ σύμπαν ἄνευ τῆς ἐλαχίστης βοηθείας τοῦ πυρὸς ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ ἀρχικοῦ ὠκεανοῦ «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ ὠκεανός». Ὁ δὲ στρατάρχης Bieberstein (1802) ἀποδεικνύει ὅτι οἱ πλανῆται καὶ οἱ δορυφόροι παρήχθησαν ἐκ τῆς συγκολλήσεως ἀερολίθων, καὶ ἔχουσιν ἄρα κοινὴν τὴν καταγωγὴν πρὸς τοὺς διάττοντας· καὶ ἄλλοι ἄλλα παράδοξα περὶ τούτων δογματίζουσι.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Buffon, ὁ καθ' ἡμᾶς Πλίνιος, ἐδοκίμασε τὴν ἰσχὺν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸ στάδιον τοῦτο. Κατ' αὐτὸν ἐν ἀρχῇ ἦν μόνος ὁ ἥλιος καὶ περὶ αὐτὸν ἄπειρος πλῆθος κομητῶν, περιπλανωμένων κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν. Τινὲς δὲ τῶν κομητῶν ἔπρεπε, τοῦ χρόνου προϊόντος, νὰ πλησιάσωσι πρὸς τὸν ἥλιον περισσότερον τοῦ δέοντος· καὶ τότε συνέβη ἓν τῶν δύο, ἢ συνήντα ὁ κομήτης τὸν ἥλιον καθέτως ἐπ' αὐτοῦ ὁ δεύων, καὶ τότε προσεκολλᾶτο ἐπαυξάνων τὴν μᾶζαν τοῦ ἡλίου καὶ ἀντικαθιστῶν τὴν διὰ τῆς ἀκτινοβολίας ἀπώλειαν, ἢ συνήντα ὁ κομήτης τὸν ἥλιον πλαγίως, διυλάκιζεν τὴν ἐπιφάνειάν του, καὶ ἀπέκοπτε μεῖζον ἢ ἔλασσον μέρος αὐτοῦ, ὅπερ συμπαρέσυρεν εἰς τὴν ἐκτεταμένην αὐτοῦ τροχιάν. Ἐπειδὴ δέ, ὡς ὁ κύριος Buffon ἀκριβέστατα γνωρίζει, ὁ ἥλιος εἶναι φύσει ῥευστός, καὶ ἐπειδή, ὡς μετὰ πλείστης βεβαιότητος ἀποφαίνεται, πάντες οἱ θέλοντες νὰ προσβάλωσι τὸν ἥλιον κομῆται πρέπει ἐξάπαντος νὰ

ἔλθωσιν ἀπὸ δυσμῶν, ἐξηγεῖται ἄνευ κόπου ἡ μόρφωσις καθὼς καὶ ἡ κίνησις τῶν πλανητῶν πάντων· διότι, ἐνῷ ὁ κομήτης συμπαρέσυρε τὸ ῥάκος ἐκεῖνο τοῦ ῥευστοῦ ἡλίου δίκην ῥύακος ἢ οὐρᾶς ἐξ ὕδατος, τὸ ῥεῦμα τοῦτο ἀπεχωρίζετο κατὰ διαφόρους μικροτέρας ἢ μεγαλειτέρας σφαίρας, κατεχούσας, ἀναλόγως τῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀποστάσεως, ὅπου ἀπεκόπησαν ἐκ τῆς οὐρᾶς, διάφορον περὶ τὸν ἥλιον τοῦτον περιστροφικὴν ταχύτητα, καὶ συγχρόνως κίνησιν περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα. Οὕτως ἐσχηματίσθησαν οἱ πλανῆται καὶ ἐξ αὐτῶν ἀπαραλλάκτως οἱ δορυφόροι· ἐπειδὴ δὲ ὁ κομήτης ἦρχετο ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς πρὸς τὸν ἥλιον, ἐξηγεῖται σαφέστατα διατί καὶ ἡ ἐτησία καὶ ἡ ἡμερησία τῶν πλανητῶν κίνησις συμβαίνει καὶ τόρα κατὰ τὴν διευθυνσιν ταύτην.

Ἡ ὑπόθεσις αὕτη τοῦ μεγάλου φυσιολόγου τῆς Γαλλίας ἐθεωρήθη ἐπὶ πολὺν καιρὸν οὐ μόνον ὡς ἡ ἀρίστη, ἀλλὰ καὶ ὡς ἡ μόνη ἀληθής. Πρὸς τοῦτο δὲ συνετέλεσεν οὐχὶ τοσοῦτον τὸ ἀνθηρὸν ὕφος δι' οὗ καθωράϊσεν ὁ ποιητὴς τὸν ἴδιον μῦθον, ὅσον ἡ παράτολμος βεβαιότης, δι' ἧς παρηκολούθει μέχρι τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν τὸ τῆς κοσμογονίας μέγα συμβεβηκός. Διισχυρίζεται π. χ. ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ κομήτου ἀποκοπὲν ἡλιακὸν ῥάκος, ἐξ οὗ ἐσχηματίσθη ἡ ἡμετέρα Γῆ, διετέλεσε 3000 ἔτη πεπυρακτωμένον, καὶ ἄλλας 34000 ὡς ἐκ τῆς θερμότητος τετηκός· ὅτι δὲ καὶ μετὰ ταῦτα αἱ θάλασσαι ἦσαν μεμιγμέναι μετὰ τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐπειδὴ ἡ ὑψηλὴ θερμοκρασία τῆς γῆς μετέβαλε τὰ ὕδατα εἰς ἀτμούς· μετὰ ἑτέρας δὲ 25000 ἐτῶν κατέπεσε τέλος τὸ ὕδωρ τοῦτο ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ἐκάλυψε τὴν γῆν εἰς ὕψος 12000 ποδῶν· ἀλλὰ μετὰ ἄλλας 20000 ἐτῶν κατεπόθη τὸ ὕδωρ τοῦτο ὑπὸ τῆς γῆς, μάλιστα περὶ τὸν ἰσημερινὸν ὅπου ἐκ τῶν πόλων ἐῤῥεεν, ὥστε οἱ πόλοι πρῶτοι ξηρανθέντες ἤρξαντο νὰ ἀποψύχωνται· ἕνεκα τούτου ἀναφαίνονται περὶ τοὺς πόλους τὰ πρῶτα ἴχνη τῆς φυτικῆς καὶ ζωϊκῆς ὑπάρξεως (μάμμουθοι). Τούτους καὶ ἄλλους τοιούτους λήρους λέγει ὁ Buffon, οὓς προσπαθεῖ νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ ὡς ἀληθείας ἀναμφιβόλους ἀπορρεούσας ἐκ τῶν δῆθεν μαθηματικῶν αὐτοῦ ὑπολογισμῶν(!)

Τὰς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἰδέας τοῦ ἐξόχου ἀμερικανοῦ Franklin ἐκοινοποίησεν ἡμῖν ὁ Lichtenberg· ἐπειδὴ δὲ ἀμφότεροι οἱ ἄνδρες οὗτοι εἶσιν ἀνώτεροι πάσης μικρολογίας, θεωρῶ καλὸν ν' ἀναφέρω τινὰ περὶ τοῦ κοσμογονικοῦ τούτου συστήματος, ἵνα ἐκ τῆς ἀντιπαραθέσεως πρὸς τὸ σύστημα τοῦ Buffon καταδειχθῇ πῶς τὰ ἔξοχα πνεύματα καὶ σφάλλοντα δὲν ἐξέρχονται τοῦ κύκλου τῶν νόμων τῆς φύσεως. Πρὸς κατάληψιν δὲ τῆς ἰδέας τοῦ Φραγκλίνου πρέπει ν' ἀναμνησθῶμεν τοῦ φυσικοῦ νόμου τοῦ Μαριώτου, καθ' ὃν ὅταν ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ πιέζηται, καθίσταται τοσοῦτον πυκνότερος ὅσον ἡ πιέζουσα αὐτὸν θλῖψις εἶναι μεγαλειτέρα, ὥστε διπλῆ ἢ τριπλῆ πίεσις καθιστᾷ τὸν ἀέρα δὶς ἢ τρὶς πυκνότερον. Οἱ φυσικοὶ προήγαγον τὰ περὶ τούτου πειράματα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ἐπὶ τέλους ὁ ἀὴρ δύναται τοσοῦτον νὰ πιεσθῇ καὶ νὰ πυκνωθῇ, ὥστε π. χ. ὁ χρυσὸς νὰ ἐπιπλέῃ ἐπ' αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ νοήσωμεν κάθετον καὶ πρὸς τὰ ἄνω ἀνοικτὸν φρέαρ διῆκον μέχρι τοῦ κέντρου τῆς γῆς, τὸν δὲ ἐν τῷ φρέατι τούτῳ ἀέρα τῆς αὐτῆς θερμοκρασίας πρὸς τὸν

ἐξωτερικὸν ἐλεύθερον, καὶ τὸν νόμον τοῦ Μαριώτου ἀληθεύοντα διὰ πᾶν βάθος, αἱ ἐν τῷ φρέατι στιβάδες τοῦ ἀέρος θὰ ἦσαν τοσοῦτον πυκνότεραι ὅσον βαθύτερον θα ἔκειντο, ὥστε εἰς βάθος 7 ½ μὲν γαλλ. μιλίων θὰ ἔπλεε ἐπὶ τοῦ ἀέρος τὸ ὕδωρ, εἰς βάθος 10 ½ ὁ κασσίτερος, εἰς βάθος 11 ὁ ἄργυρος καὶ εἰς βάθος 11 ½ ὁ χρυσός. Ἐὰν δηλ. ἐφέρετο ὁ χρυσὸς δι' οἱασδήποτε δυνάμεως ὑπὸ τὸ βάθος τῶν 11 ½ μιλίων εἰς τὰς ὑποκειμένας πυκνοτέρας στιβάδας καὶ ἐγκαταλείπετο εἰς ἑαυτὸν, θὰ ἀνήρχετο μόνος ὡς ὁ φελλὸς ἀπὸ τὰ βάθη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν θαλασσῶν μέχρι 11 1)2 μιλίων ὑπὸ τὸ στόμιον τοῦ φρέατος.

Τούτων τεθέντων, ἐπειδὴ, λέγει ὁ Φραγκλῖνος, αἱ ἐπὶ τῆς γῆς παρουσιαζόμεναι καταστροφαὶ εἶναι τόσον πελώριαι, ὥστε νὰ μὴ δύνανται ν' ἀποδοθῶσιν εἰς σῶμα πάντη στερεὸν, οὐδὲ κατὰ τὰς ἐποχὰς, καθ' ἃς ζῶμεν, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς εἶναι ὑγρά τις μάζα, πυκνοτέρα πάντων τῶν ἐπὶ γῆς στερεῶν σωμάτων, ἅτινα ὡς ἐκ τούτου ἐπ' αὐτῆς ἐπιπλέουσιν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ ἀὴρ κατὰ τὰ προεκτεθέντα εἶναι ἐπιδεκτικὸς τοιαύτης πυκνότητος ὅταν ὑπερμέτρως πιέζηται, πολὺ πιθανὸν ὁλόκληρος ἡ γῆ νὰ ἐγεννήθη ἐκ τοῦ ἀέρος τούτου, ὅστις πρὸς τὸ κέντρον, κατὰ τὸν μαριωτικὸν ἴσως νόμον, ἐπὶ πλεῖον συνεπυκνώθη. Ἐντὸς δὲ τοῦ ἀέρος τούτου πάντα τὰ σώματα, εἴτε ἔξωθεν πλησιάζοντα, εἴτε σχηματιζόμενα ἐντὸς αὐτοῦ ἐκ τῶν ἰδίων ἑτερογενῶν πρὸς τὸν ἀέρα τοῦτον στοιχείων, ἀνάγκη νὰ τοποθετηθῶσιν εἰς ὡρισμένην τινὰ ἀπὸ τοῦ κέντρου ἀπόστασιν, ὥστε ὅταν πολλὰ ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν συνέλθωσι νὰ σχηματίσωσι εἶδός τι σκληροῦ κυτάλου, σφαιρικόν τινα φλοιὸν, περικλείοντα πανταχόθεν τὸν ἐσώτερον καὶ πυκνότερον ἀέρα, καὶ ὄντα πολλαχοῦ ἀρκούντως λεπτὸν ὥστε νὰ διαῤῥήγνυται ὑπὸ τῶν ἔνδοθεν ἐπ' αὐτοῦ ἐνεργουσῶν δυνάμεων.

Ἐὰν κατὰ συνέπειαν παραδεχθῶμεν, ὅπως ὁ Φραγκλῖνος, ὅτι πᾶσα ὕλη μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ δυνάμεων ἐξεπλοῦτο κατ' ἀρχὰς ὡς ἀτμὸς ἐντὸς τοῦ διαστήματος, ἕπεται ὅτι, ὅταν ἡ ἕλξις τῶν ἀτόμων τῆς ὕλης ταύτης ἤρξατο νὰ ἐνεργῇ, αἱ βαρύτεραι ἀτμίδες ἐπλησίασαν μᾶλλον πρὸς ὡρισμένον τι κέντρον, περὶ ὃ καὶ συνεπυκνώθησαν ὅσον ἐπολυπλασιάζοντο· οὕτω πιθανὸν νὰ ἐμορφώθη ἡ ἐξ ἀέρος σφαῖρα, ἐφ' ἧς ἐπεκάθησαν τὰ λοιπὰ σώματα ὡς ἀνωτέρω ἐῤῥέθη. Καὶ πολλὰ μὲν τῶν σωμάτων τούτων κατ' ἀρχὰς λίαν βαθέως βυθισθέντα, ἀνέπλευσαν πάλιν ὡς ἐκ τῆς αὐξούσης πυκνότητος, προσεκολλήθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν καὶ ἐσχημάτισαν τὸν φλοιὸν τοῦτον, τὴν ἐπιφάνειαν ταύτην τῆς γῆς, ἐφ' ἧς κατοικοῦμεν, καὶ ἥτις εἶναι κατὰ τὸ παρὸν τοσοῦτον βυθισμένη ἐντὸς τῆς ὅλης ἀερίας σφαίρας, ὥστε νὰ κῆται ὑπεράνω αὐτῆς μόνη ἡ σημερινὴ ἀτμοσφαῖρα. Χημικαὶ δὲ ἀντιδράσεις, ἀνάπτυξις ἀερίων, ἐκκροτήσεις ἀτμῶν, φαινόμενα συμβαίνοντα ἐν τῷ πυκνῷ ἀέρι ὑπὸ τὸν φλοιὸν τοῦτον ἢ θὰ διατρυπῶσι βεβαίως αὐτὸν, καὶ οὕτω ἐξηγοῦνται αἱ ἡφαιστειακαὶ καὶ ποσειδωνιακαὶ ἀνατροπαὶ, αἱ ἐρημώσασαι πολλάκις τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἢ θὰ παράγωσι τοὐλάχιστον κύματα ἐντὸς τοῦ πυκνοῦ ἀέρος ἔχοντα χιλιάδας μιλίων μῆκος καὶ καθιστάμενα εἰς ἡμᾶς φανερὰ ὡς κίνησις τοῦ ἐδάφους, τρομώδης δηλ. ὡς σεισμοί.

Αἱ ἀρχικαὶ αὗται ἀτμίδες, ἡ ὁμίχλη, ἡ μήτηρ αὕτη ὕλη, ἡ ἐντὸς τοῦ χάους διεσπαρμένη, ἢ ὅπως ἄλλως καὶ ἂν καλέσωμεν αὐτὴν, δὲν ταὐτίζεται πρὸς τὸν ἡμέτερον ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα, ἐπειδὴ οὗτος ἀπορρέει ἐξ ἐκείνης. Τὴν αὐτὴν περίπου ἰδέαν εἶχεν καὶ ὁ Νεύτων διισχυριζόμενος ὅτι τὰ πάντα ἀπεχωρίσθησαν διὰ συμπυκνώσεως ἀπὸ ὕλης τινὸς πτητῆς, ὅπως συμπυκνοῦται τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῶν ἀτμῶν, καὶ ὅτι τὸ συμπύκνωμα τοῦτο συνεπάγη κατὰ παντοίας μορφὰς, ἃς παρατηροῦμεν ἐπὶ τῶν σωμάτων τῆς γῆς. Ἐὰν δὲ ἡ φράσις ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ στερεὰ σώματα κατὰ τὴν ἐσχάτην αὐτῶν ἀνάλυσιν συνίστανται ἐξ ἀέρος φανῇ εἴς τινας παραδοξολογίας, ἀναμιμνήσκω εἰς αὐτοὺς ὅτι ὀξυγόνον καὶ ὑδρογόνον ἀέρια παράγουσι τὸ ὕδωρ, καὶ τοῦτο καθίσταται πάγος· ὅτι τὸ ὕδωρ τοῦτο ῥιπτόμενον ἐπὶ πυρακτωθέντος γύψου ἑνοῦται μετ' αὐτοῦ παράγων σκληρόν τι σῶμα, δι' οὗ κατασκευάζομεν ἀνδριάντας, οἵτινες ἄρα κατὰ μέρος ἐκ δύο ἀερίων σχηματίζονται· τοιαῦτα παραδείγματα διδάσκει ἡ χημεία πλεῖστα. Ἀλλ' ἡ ἡμετέρα πρόθεσις δὲν εἶναι νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἰδέαν τοῦ Φραγκλίνου· διὸ ἐγκαταλείποντες τὴν σειρὰν ταύτην τῶν συστημάτων, ἀρχόμεθα τῆς περιγραφῆς τῶν οὐσιωδῶν χαρακτήρων τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ συστήματος, ἀφ' ὧν ἐπορίσθη ὁ Laplace τὴν κοσμογονίαν αὐτοῦ, ἣν μόνην σήμερον παραδέχεται ὡς πιθανὴν (οὐχὶ ὡς ἀληθῆ) ἡ ἐπιστήμη.

Καίτοι τὰ στοιχεῖα τοῦ πλανητικοῦ συστήματος φαίνονται τυχαῖά τινα ὄντα, ἔχουσιν ὅμως ἰδιότητάς τινας ἐξαιρετικὰς κοινὰς εἰς πάντας τοὺς πλανήτας, καὶ διὰ τοῦτο ἀξίας ἰδιαιτέρας μνείας.

Καὶ πρῶτον παρατηροῦμεν ὄχι ἄνευ θαυμασμοῦ ὅτι πάντες οἱ πλανῆται ἀνεξαιρέτως κινοῦνται κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς· κατ' αὐτὴν δὲ ταύτην τὴν διεύθυνσιν κινοῦνται καὶ οἱ δορυφόροι περὶ τοὺς ἑαυτῶν πλανήτας, καὶ οἱ πλανῆται περὶ τὸν ἴδιόν των ἄξονα· ὅθεν συμπεραίνομεν ὅτι ἐπειδὴ ὑπὲρ τὰς 130 κινήσεις ἐκτελοῦνται κατὰ τὴν αὐτὴν φορὰν, δὲν δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν τὴν συμφωνίαν ταύτην εἰς τυχαίαν σύμπτωσιν· ἐὰν δὲ καὶ ὑποβάλωμεν τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς γνωστοὺς κανόνας τοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν πιθανοτήτων, εὑρίσκομεν ὅτι δυνάμεθα νὰ διακινδυνεύσωμεν ἑκατομμύρια ἀπέναντι ἑνὸς ὅτι ἡ παράδοξος αὕτη ταύτότης τόσων κινήσεων προέρχεται ἐκ μιᾶς τινος καὶ κοινῆς αἰτίας. Ἐπειδὴ δὲ τοσοῦτον πιθανότητος βαθμὸν δὲν φέρει οὔτε μία κἂν τῶν ἀποκαλουμένων ἱστορικῶν ἡμῶν ἀληθειῶν, σχεδὸν ἀναγκαζόμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι δύναμίς τις ἄγνωστος ἡμῖν παρήγαγε τὴν κίνησιν ταύτην.

Καὶ ἑτέρα δὲ ἐπίσης ἀξία λόγου ἰδιότης τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος εἶναι ἡ μικρὰ ἐκκεντρότης, ἣν παρατηροῦμεν παρὰ πᾶσι τοῖς πλανήταις. Καὶ οἱ μὲν ὀκτὼ μεγάλοι πλανῆται διαγράφουσι πάντες τροχιὰς περίπου κυκλικάς· ἐκ δὲ τῶν ἀστεροειδῶν πολλοὶ ὑποβάλλονται εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν, τινὲς δὲ ἔχουσιν εἰς τὰς τροχιὰς αὐτῶν ἐκκεντρότητα κατά τι μείζονα, ἀλλὰ οὐδόλως ἴσην πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκεντρότητα τῶν κομητικῶν τροχιῶν. Ἐν γένει δὲ αἱ τροχιαὶ τῶν πλανητῶν καὶ κομητῶν καθίστανται ἕνεκα τῆς ἰδιότητός των ταύτης τόσον πολὺ ἀπ' ἀλλήλων διάφοροι, ὥστε ἐλλείπει ἐντελῶς μεταίχμιον μεταξὺ αὐτῶν. Ἐκ τῶν πλανητῶν οὐδεὶς γνωστὸς φέρεται ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ἀλλὰ πολλοὶ κομῆται κινοῦνται ὀπισθοδρομικῶς.

Τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς ἐγκλίσεως τῶν τροχιῶν τούτων πρὸς τὸν ἡλιακὸν ἰσημερινὸν, ἥτις διὰ μὲν τοὺς μεγάλους πλανήτας εἶναι ἐλαχίστη, καὶ διὰ τοὺς πλείστους μικροὺς ἐπίσης μικρὰ, ἐνῷ τοὐναντίον αἱ ἐγκλίσεις τῶν κομητικῶν τροχιῶν ἔχουσι τυχαίαν τινα τιμὴν οἱουδήποτε μεγέθους.

Τὰ φαινόμενα ταῦτα εἶναι προφανῶς πάντα διάφορα τῶν λοιπῶν φαινομένων τῆς κινήσεως τῶν πλανητῶν· διότι αἱ κινήσεις τῶν πλανητῶν ἐν ταῖς τροχιαῖς αὐτῶν, καὶ αὐταὶ αἱ ἀνωμαλίαι τῶν κινήσεων τούτων, εἶναι ἁπλοῦν καὶ ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα τοῦ νόμου τῆς καθολικῆς βαρύτητος, καὶ ἐξηγοῦνται διὰ τοῦ νόμου τούτου πληρέστατα. Ἀλλὰ τὰ τρία φαινόμενα, περὶ ὧν ἐνταῦθα πρόκειται οὐδόλως δὲν σχετίζονται μετὰ τοῦ νόμου τούτου, διὸ καὶ πρέπει νὰ θεωρηθῶσι προερχόμενα ἀπὸ ὅλως διαφόρου πηγῆς. Διότι, οἱοσδήποτε καὶ ἂν ᾖ ὁ νόμος οὗτος τῆς ἕλξεως, πλανήτης τις ὑποκείμενος εἰς τὸν νόμον τοῦτον δύναται ἐπίσης νὰ κινῆται περὶ τὸν ἥλιον ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ἢ καὶ ἀντιστρόφως· ἀλλ' ὅταν πάντες ἀνεξαιρέτως κινοῦνται κατὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν δὲν πρέπει ν' ἀναζητήσωμεν τὸ αἴτιον τῆς συμφωνίας ταύτης εἰς τὸν νόμον ἐκεῖνον, ἀλλ' εἰς τὴν πρώτην τοῦ συστήματος σύστασιν εἰς διάταξίν τινα ἐνεργηθεῖσαν κατὰ τὸν χρόνον τῆς παραγωγῆς τοῦ συστήματος τούτου. Ἡ φορὰ τῆς κινήσεως τῶν πλανητῶν, ἡ ἔγκλισις τοῦ ἐπιπέδου τῶν τροχιῶν αὐτῶν, καὶ ἡ μείζων ἢ ἐλάσσων ἐκκεντρότης τῶν τροχιῶν τούτων, ἰδοὺ τὰ ὅλως ἀνεξάρτητα ποσὰ τοῦ συστήματος, ὁρισθέντα βεβαίως ὑπὸ τῆς φύσεως πρὸς σκοπούς, ὧν τινας πιθανὸν νὰ δυνάμεθα ν' ἀνεύρωμεν.

Ὑπόθεσις τοῦ Laplace. Αἱ τρεῖς αὗται πᾶσι τοῖς πλανήταις κοιναὶ ἰδιότητες, ἡ ἐτησία καὶ ἡμερησία κίνησις ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, ἡ μικρὰ ἐκκεντρότης καὶ ἡ ἐπίσης μικρὰ ἔγκλισις τῶν τροχιῶν αὐτῶν, περὶ ὧν μέχρι τοῦδε οὐδεμία ἐδίδετο ἐξήγησις, φαίνονται βεβαίως προερχόμεναι ἐκ δυνάμεώς τινος ἐνεργησάσης κατὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ συστήματος τούτου, καὶ παρέχουσαι τὰ ἀναγκαῖα διδόμενα, ἀφ' ὧν πιθανῶς δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν γενικάς τινας ἰδέας περὶ τῆς παραγωγῆς ταύτης. Τὴν ὁδὸν, ἣν ἠκολούθησεν ὁ Laplace, πρὸς ἐξήγησιν τῆς γενέσεως τοῦ πλανητικοῦ συστήματος, προτιθέμεθα ἀμέσως νὰ ἐκθέσωμεν.

Οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ αἰτία, ἡ παραγαγοῦσα τὰ τρία ταῦτα φαινόμενα, ἐπενήργησε βεβαίως ἐπὶ πάντων τῶν πλανητῶν, καὶ ἐπειδὴ οὗτοι ἀφίστανται ἀπ' ἀλλήλων κατ' ἀποστάσεις τρισμεγίστας, πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ἐν ἀεριοειδεῖ τινι ῥευστῷ καταπληκτικῶν διαστάσεων. Ἐπειδὴ δὲ μετέδωκε πᾶσι σχεδὸν τοῖς πλανήταις κυκλικὴν κίνησιν περὶ τὸν ἥλιον κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, πρέπει τὸ ῥευστὸν τοῦτο νὰ περιεκύκλου τὸν ἥλιον ὡς ἀτμοσφαῖρά τις. Ἡ ἡλιακὴ αὕτη ἀτμοσφαῖρα, ἥτις πολὺ πιθανὸν νὰ ἦτο τότε ἁπλῆ συνέχεια αὐτοῦ τοῦ ἡλιακοῦ πυρῆνος, εἶχεν ἄρα κατ' ἀρχὰς, ἴσως ὡς ἐκ τῆς ἐπενεργείας ἀκαταλογίστου θερμότητος ἐν αὐτῇ ὑπαρχούσης, διαστάσεις ὑπερβαλλούσας τὴν ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀπόστασιν τοῦ Ποσει-

δῶνος, καὶ ἀκολούθως ψυχρανθεῖσα συνεστάλη ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ σημερινοῦ ἡλίου.

Τότε ἄρα ὡμοίαζεν ὁ ἡμέτερος ἥλιος πρὸς νεφελοειδῆ ἀστέρα, πρὸς μέγαν τινὰ φωτοπυρῆνα, ὑπὸ σφαιροειδοῦς ἀτμοκαλύμματος περιβαλλόμενον. Πολὺ δὲ πιθανὸν καὶ αὐτὸς ὁ φωτεινὸς πυρὴν κατὰ τὴν ἀρχέγονον ταύτην ἐποχὴν νὰ μὴν ὑπῆρχε καὶ νὰ ἦτο τὸ ὅλον παρεμφερὲς πρὸς λεπτοτάτην τινα, λίαν ἐκτεταμένην, χαοτικὴν νεφελότητα.

Ἐὰν δὲ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ φωτεινὸς οὗτος πυρὴν, τὸ ἔμβρυον τοῦ μέλλοντος ἡλίου, ἐκινεῖτο περιστροφικῶς περὶ ἑαυτὸν, διά τινος δυνάμεως, ὅπερ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἕλξεως τῶν ἐκτὸς τῆς ἡλιακῆς ἀτμοσφαίρας εὑρισκομένων σωμάτων ἠδύνατο νὰ προέλθῃ, ἔπρεπε βεβαίως κατ' ὀλίγον νὰ συμμετάσχῃ σύμπασα ἡ ἀτμοσφαῖρα τῆς κινήσεως ταύτης. Ἐὰν δὲ ἤδη ἡ κατ' ἀρχὰς βασιλεύουσα μεγίστη θερμότης ἤρχιζε βαθμηδὸν νὰ ἐκλίπῃ ἐκ τῶν ὑψίστων στρωμάτων τῆς ἀτμοσφαίρας ταύτης, ἔπρεπε βεβαίως ἡ ἀτμοσφαῖρα αὕτη ν' ἀποχωρισθῇ ἀνὰ στιβάδας, ὧν τὰ μέρη καὶ τώρα ὡς καὶ πρὶν περιεστρέφοντο περὶ τὸν ἥλιον. Ἐὰν δὲ τυχὸν ὑπῆρχε καί που ἐντὸς τῶν στιβάδων τούτων πυκνοτέρα τις μάζα, προσείλκυσεν αὕτη βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον τὰ παρακείμενα τῶν στιβάδων μέρη, ἐσφαιροποίησε τὴν μάζαν αὐτῶν καὶ οὕτω παρήχθησαν οἱ πλανῆται. Ἐκ τούτων βλέπομεν ὅτι, ἐὰν τὰ σώματα ταῦτα οὕτως ἐγεννήθησαν, ἡ διεύθυνσις τῆς κινήσεως αὐτῶν περὶ τὸν ἥλιον πρέπει νὰ ταὐτίζηται πρὸς τὴν κίνησιν ἣν αὐτὸς ὁ ἥλιος εἶχεν· ὥστε οὕτως ἡ κοινὴ ἐτησία κίνησις τῶν πλανητῶν τούτων ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς λίαν καλῶς ἐξηγεῖται. Ἐπειδὴ δὲ τὰ μᾶλλον ἀπέχοντα ἀπὸ τοῦ ἡλίου μέρη πληνήτου τινὸς οὕτω γεννηθέντος, ὡς ἐκ τῆς περιστροφῆς τοῦ ὅλου ἡλιακοῦ σώματος, εἶχον μείζονα ταχύτητα τῶν πλησιεστέρων πρὸς τὸν πυρῆνα, ἔπρεπεν ἐκ τούτου νὰ γεννηθῇ κίνησις τοῦ πλανήτου τούτου περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα καὶ μάλιστα κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐτησίας αὐτοῦ κινήσεως, δι' οὗ ἁπλούστατα ἐξηγεῖται ἡ κοινὴ διεύθυνσις τῆς ἡμερησίας κινήσεως τῶν πλανητῶν τούτων.

Οἱ πλανῆται οὗτοι, οἱ παραχθέντες ἐκ τῆς συμπυκνώσεως τῶν παρακειμένων μερῶν στιβάδος τινὸς τῆς ἡλιακῆς ἀτμοσφαίρας, πρέπει κατ' ἀρχὰς, ὅτε βεβαίως ἡ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῶν μάζαν ἐνυπάρχουσα θερμότης ἦτο λίαν ὑψηλὴ, νὰ κατεῖχον πολὺ μείζονα χῶρον, καὶ νὰ μετεμορφώθησαν βαθμηδὸν διὰ τῆς συνεχοῦς ἀποψύξεως, ὡς καὶ ἡ ἡλιακὴ ἀτμσφαῖρα, εἰς πυκνότερον πυρῆνα περιβεβλημένον ἰδίαν ἀτμοσφαῖραν, ἐξ ἧς ἡ ἀπόψυξις τῶν ἐξωτάτων στιβάδων παρήγαγε τοὺς δορυφόρους, ὅπως καὶ οἱ πλανῆται ἐκ τῆς ἡλιακῆς ἀτμοσφαίρας ἐγεννήθησαν.

Καθόσον δὲ αἱ βαθμηδὸν ἀποψυχόμεναι στιβάδες ἀπεχωρίζοντο ἐκ τῆς λοιπῆς ἐσωτερικῆς ἀτμοσφαίρας τοῦ ἡλίου, ἔπρεπεν ἡ μάζα, ἐξ ἧς αἱ στιβάδες αὗται συνίσταντο, ὡς ἐκ τῆς περιστροφικῆς τοῦ ἡλίου κινήσεως, νὰ σωρευθῇ περὶ τὸν ἡλιακὸν ἰσημερινὸν, ὅπερ ἐξηγεῖ τὸ τρίτον φαινόμενον, ὅτι δηλ. αἱ τροχιαὶ ὅλων σχεδὸν τῶν πλανητῶν μόνον πλησίον τοῦ ἡλιακοῦ ἰσημερινοῦ εὑρίσκονται, ἢ ὅτι αἱ ἐγκλίσεις τῶν τροχιῶν αὐτῶν μετὰ τοῦ ἡλιακοῦ ἰσημερινοῦ εἰσιν ἐλάχισται.

Ἐνῷ δὲ ὁ μὲν ἐξώτατος σφαιρικὸς φλοιὸς τῆς ἡλιακῆς ἀτμοσφαίρας ὑπὸ μορφὴν ῥευστοῦ ἀποψυγέντος μὲν ὀπωσοῦν ἀλλὰ πάντοτε εἰσέτι θερμοτάτου, ἐταπεινοῦτο δυνάμει τῆς περιστροφῆς τοῦ ἡλιακοῦ σώματος περὶ τὸν ἰσημερινὸν αὐτοῦ ὁμοιομόρφως καθ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ φλοιοῦ τούτου, χωρὶς ν' ἀποχωρίζηται εἰς τμήματα, ἡ δὲ σύμφυρσις τῆς μάζης τῆς στιβάδος ταύτης περὶ τὸν νέον αὐτῆς πυρῆνα συνέβαινε μετ' ἀταράχου ὁμαλότητος, ἔπρεπε περὶ τὸν πυρῆνα τοῦτον νὰ μορφωθῇ δακτύλιος κατ' ἀρχὰς μὲν ῥευστὸς, εἶτα δὲ διὰ τῆς διαρκοῦς ἀποψύξεως στερεός. Ἀλλ' ἡ μὲν κανονικότης, ἡ πρὸς παραγωγὴν τοιούτου τινὸς δακτυλίου ἀπαραίτητος, κατέστησε σπανιωτάτην τὴν ἐμφάνισιν τοῦ τοιούτου φαινομένου· διὸ καὶ ἓν μοναδικὸν παράδειγμα ἐν παντὶ τῷ ἡμετέρῳ ἡλιακῷ συστήματι τοιούτου δακτυλίου ἔχομεν, τὸ τοῦ Κρόνου· ἐνῷ συνήθως πρέπει νὰ διεῤῥάγη κατ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς μορφώσεως αὐτοῦ ὁ δακτύλιος εἰς πολλὰς διακεκριμένας μάζας, αἵτινες τότε καθ' ἑαυτὰς, ὡς δορυφόροι τοῦ νέου πλανήτου, ἤρξαντο περὶ αὐτὸν νὰ στρέφωνται.

Ἡ αὐτὴ κανονικότης τῆς γενέσεως τῶν πλανητῶν, ἐὰν πράγματι τοιαύτη ὑπῆρχεν, ἔπρεπε νὰ θέσῃ τοὺς μὲν πλανήτας ἀκριβῶς ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τοῦ ἡλιακοῦ ἰσημερινοῦ, τοὺς δὲ δορυφόρους ἀκριβῶς ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τῶν ἰσημερινῶν τῶν σχετικῶν πλανητῶν, καὶ νὰ καταστήσῃ τὸ σχῆμα τῶν τροχιῶν αὐτῶν εἰς κύκλον ἐντελῆ. Ἀλλὰ πᾶσα μικρὰ ἀνωμαλία ἔπρεπε βεβαίως νὰ ἐπιφέρῃ τροποποιήσεις τόσον εἰς τὰς ἐγκλίσεις, ὡς καὶ εἰς τὰς ἐκκεντρότητας τῶν τροχιῶν τούτων, καὶ φαίνεται ὅτι αἱ ταραχαὶ αὗται οὐδέποτε ὑπῆρξαν ἀρκούντως ἰσχυραὶ, ὥστε νὰ ἀπομακρύνωσι τὸ ἕτερον τῶν δύο τούτων στοιχείων πολὺ ἐκ τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ καταστάσεως· διὸ ἀνευρίσκομεν σήμερον τόσον τὰς ἐγκλίσεις, ὡς καὶ τὰς ἐκκεντρότητας πασῶν τῶν πλανητικῶν τροχιῶν μεταξὺ στενοτάτων ὁρίων μεταβαλλομένας.

Κατ' αὐτὴν τὴν ἔκθεσιν τῆς μορφώσεως τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ συστήματος ὡς βλέπομεν, οἱ κομῆται οὐδόλως δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν· ἀλλ' ἐὰν παραδεχθῶμεν, ὡς καὶ πολὺ πιθανὸν, ὅτι οἱ κομῆται περιφέρονται ἐντὸς τοῦ διαστήματος ἀπὸ συστήματος εἰς σύστημα, ὁ ἡμέτερος κόσμος ἐσχηματίζετο τὸ κατ' ἀρχὰς μόνον ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ σώματος, τοῦ Ἡλίου, ἔχοντος τότε τεραστίους διαστάσεις, περὶ τὸ ὁποῖον περιεφέροντο καὶ οἱ ἐντὸς τοῦ χάους κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν κινούμενοι ἀπολελυμένοι κομῆται, ὡς σώματα ξένα πρὸς τὸν ἡμέτερον ἥλιον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ κομῆται οὗτοι συνήντων τὸν ἥλιον κατὰ τὰς τροχιὰς αὐτῶν μετὰ διαφόρου ταχύτητος καὶ διευθύνσεως, ἔπρεπε βεβαίως αἱ ἐγκλίσεις αὐτῶν μετὰ τῆς ἐκλειπτικῆς νὰ ὦσιν οἱαιδήποτε, ὅπερ συμφωνεῖ πληρέστατα μετὰ τῶν παρατηρήσεων.

Καί τοι δὲ ἡ ὑπόθεσις αὕτη τοῦ Λαπλὰς περὶ τῆς γενέσεως τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος καὶ ὡς σαφὴς καὶ ὡς νουνεχὴς δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ, ἐκφέρομεν ὅμως αὐτὴν, ὡς καὶ ὁ πατὴρ αὐτῆς, μετὰ πάσης τῆς δυσπιστίας, εἰς ἣν ὑποβάλλεται πᾶσα ἡμετέρα ἰδέα μὴ ἀποῤῥέουσα ἀπὸ τὰς αὐστηρὰς τοῦ ὑπολογισμοῦ ἀρχάς. Κατὰ δὲ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἡ ἀρχέ-

γονος τῶν ἡμετέρων πλανητῶν μάζα πρέπει νὰ ἦτο ῥευστή· τοῦτο βεβαίως εἶναι πιθανώτατον, διότι καθ' ἣν ἐποχὴν τὸ ἡμέτερον ἡλιακὸν σύστημα ἀνεπτύσσετο, τὰ στερεὰ καὶ ὑγρὰ αὐτοῦ μέρη δὲν διεκρίνοντο ἀπ' ἀλλήλων· καὶ τοῦτο μαρτυρεῖται μὲν καὶ ὑπὸ τῆς γῆς ὡς καὶ ὑπὸ τῆς ἴσης χρονικῆς διαρκείας τῆς περιοδικῆς καὶ περὶ τὸν ἄξονα κινήσεως τῆς σελήνης καὶ τῶν δορυφόρων τοῦ Διός· ἀλλ' αἱ παρατηρήσεις δι' ὧν τὰ συμπεράσματα ταῦτα βασανιζόμενα φαίνονται ἀληθῆ εἰσιν ἀβέβαιοι, ὡς μαρτυρεῖται ὑπὸ τῆς ἀμφιβολίας ἣν ἐξέφρασεν ὁ διάσημος ἀστρονόμος τῆς Ῥώμης ἀββᾶς Sechi περὶ τῆς ἰσότητος τῆς περὶ τὸν ἄξονα καὶ περὶ τὸν Δία κινήσεως τῶν δορυφόρων τοῦ μεγίστου τούτου πλανήτου.

Ἑτέρα ἀντιλογία κατὰ τοῦ συστήματος τοῦ Laplace εἶναι ὅτι δι' αὐτοῦ δὲν ἐξηγεῖται διατί τὰ ἀπὸ τῆς νεφελότητος ἀποχωρισθέντα ἡλιακὰ μέρη ἀπώλεσαν τὴν αὐτόφυτον αὐτῶν ἰδιότητα, διατηρουμένην εἰσέτι εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς νεφελότητος, ὡς μαρτυρεῖ ὁ σημερινὸς ἥλιος. Βεβαίως εἰς τὴν ἔνστασιν ταύτην δυνάμεθα ν' ἀπαντήσωμεν, ὅτι, ὡς γνωστόν, ὁ ἥλιος ὀφείλει τὴν δύναμιν ταύτην εἰς τὴν μεγίστην θερμοκρασίαν ἣν εἰσέτι διατελεῖ ἔχων, ἐνῷ οἱ πλανῆται, ὡς πολὺ ἐλάσσονα κατ' ὄγκον σώματα, διήνυσαν πρότερον τοῦ ἡλίου τὸ στάδιον τῆς ἀποψύξεως, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι διατρέχουσιν ἅπαντα τὰ σώματα τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος· ἀλλ' ὅμως εἶναι πάντοτε ἀνεξήγητον πῶς δὲν διατηρεῖται ἐπὶ τῶν πλανητῶν οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος τοῦ περιπλοκωτάτου βεβαίως μηχανισμοῦ ἐκείνου, δι' οὗ συντηρεῖται ἐπὶ τοῦ ἡλίου ἡ διηνεκὴς ἀνάπτυξις καὶ ἐκπομπὴ τοσαύτης θερμότητος καὶ τοσούτου φωτός.

Ὁ λόγος τέλος τῶν πυκνοτήτων τοῦ ἡλίου καὶ τῶν πλανητῶν δὲν συμβιβάζεται ἐντελῶς μετὰ τῆς θεωρίας ταύτης. Καὶ εἶναι μὲν αἱ πυκνότητες τοῦ Ἑρμοῦ, τῆς Ἀφροδίτης, τῆς Γῆς, καὶ τοῦ Ἄρεος σχεδὸν ἴσαι καὶ πολὺ μείζονες τῶν πυκνοτήτων τῶν λοιπῶν πλανητῶν, αἵτινες καὶ αὗται περίπου συμβιβάζονται, ἀλλ' ἡ ἀναλόγως πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀπόστασιν ἐλάττωσις τῶν πυκνοτήτων, ὡς τὴν ὑποθέτουσιν συμφώνως πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Λαπλάς, δὲν ἀνευρίσκεται.

Διάρκεια τοῦ συστήματος. Ἀφοῦ μέχρι τοῦδε ἐτολμήσαμεν νὰ ἐκτείνωμεν τὰς ἐρεύνας ἡμῶν ἐπὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος κατὰ τὴν γηραιοτάτην ἀρχαιότητα, στρέψωμεν ἤδη τὸ βλέμμα εἰς τὸ μεμακρυσμένον μέλλον, καὶ ἴδωμεν ποίας τοῦτο καλύπτει ἐλπίδας καὶ ποίους φόβους ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν.

Οἱ ἀστρονόμοι ἀνεκάλυψαν ἐν τῷ ἡλιακῷ συστήματι πολλὰς ἰδιότητας, δι' ὧν κατωρθώθη μετὰ πάσης τῆς προσηκούσης πιθανότητος ν' ἀνιχνεύσωμεν ὁποία τις περίπου ἦτο ἡ κατάστασις αὐτοῦ κατὰ ἐποχὴν πολὺ προγενεστέραν τῆς ὑπάρξεως τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. Δὲν ὑπάρχουσιν ἄρα γε καὶ ἕτεραι ἰδιότητες τοῦ συστήματος τούτου παρέχουσαι εἰς ἡμᾶς τὰ μέσα, νὰ ἀποκαλύψωμεν τὴν ἐν τῷ σκοτεινῷ μέλλοντι τύχην αὐτοῦ τοὐλάχιστον ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ καθησυχάσωμεν ἑαυτοὺς περὶ τῆς περαιτέρω διαρκείας τοῦ μεγάλου τούτου καὶ θαυμασίου οἰκοδομήματος; Διότι, καί τοι καὶ ἡμεῖς αὐτοί, ὡς καὶ πάντα τὰ περὶ ἡμᾶς, θὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν ἐξ

ἧς ἐλήφθησαν γῆν, καί τοι ὑπενδίδομεν ἀγογγύστως εἰς τὴν κοινὴν ταύτην μοῖραν ὅλων τῶν περὶ ἡμᾶς κινουμένων καὶ ζώντων, δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ καταπνίξωμεν τὸν ἡμέτερον πόθον, ἐνῷ ἀποχωροῦμεν ἀπὸ τοῦ θεάτρου τούτου, ἄλλα ὄντα κατὰ ἀτελεύτητον ἀλληλουχίαν νὰ ἀπολαύσωσιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς σκηνῆς τῶν ἀγαθῶν τῆς ζωῆς, καὶ ὁ οὐρανός, ὁ ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν ἀναπεπταμένος, νὰ διαμείνῃ στερεὸς καὶ ἀκλόνητος, καὶ ὁ αὐτὸς ἥλιος καὶ ἡ αὐτὴ σελήνη οἵτινες ἐπέλαμψαν ἐπὶ τῶν πράξεων ἡμῶν μετὰ τοσαύτης ἱλαρότητος, νὰ φωτίσωσιν ἐν τῷ μέλλοντι τὰ ἄνθη ἅτινα θὰ ἀναβλαστήσωσι ἐπὶ τῶν τάφων ἡμῶν.

Εἶναι περιττὸν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι κατὰ τὰς τοιαύτας ἐρεύνας δὲν πρόκειται περὶ ἀνωμαλιῶν καὶ παραχῶν προελευσομένων ὑπὸ δυνάμεων ἀπροσδοκήτων καὶ ἐξωτερικῶν. Πολὺ πιθανὸν τὸ ὅλον τοῦτο σύστημα, ὡς ὁ ἐν τῇ Κασσιόπῃ ἀναφανεὶς ἀπλανής, ν' ἀνάψῃ καὶ ν' ἀποτεφρωθῇ διὰ λόγους ἐπίσης εἰς ἡμᾶς ἀγνώστους, ὥστε οὐδὲ ἴχνος τῶν περὶ ἡμᾶς ὄντων νὰ διαμείνῃ. Τοιαῦται καταστροφαὶ, πιθαναὶ ἢ μὴ, δὲν προβλέπονται, καὶ οὐδόλως συσχετίζονται μετὰ τῶν τραποποιήσεων τῶν κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους ἀναγκαίως ἐπελευσομένων, ἐνῷ ὁ χρόνος παρέρχεται, περὶ ὧν μόνον ἐνταῦθα δυνάμεθα νὰ προβλωμεν· ὅτι ἄνθρωπός τις ὑπὸ τοῦ κεραυνοῦ πλήττεται οὐδόλως ἐπηρεάζει τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· ὅτι ὅμως πάντες οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐν γένει πάντα τὰ ζῶντα ὑπόκεινται εἰς τὴν διαρκῆ τριβὴν καὶ φθορὰν τοῦ ἰδίου σώματος, τοῦτο παρέχει εἰς ἡμᾶς φόβους μὴ τυχὸν ἐπὶ τέλους ἡ μηχανὴ σταθῇ. Καὶ ἡ μεγάλη αὕτη καὶ ἀξιοθαύμαστος μηχανὴ, ἡ ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν ἡμῶν, φέρει ἄρά γε τοιαῦτα ἴχνη, ἀφ' ὧν ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν τὴν στάσιν, τὴν διάλυσιν αὐτῆς, ἔστω καὶ εἰς ἐποχὰς λίαν ἀπομεμακρυσμένας;

Ἐνταῦθα ἄρα πρόκειται περὶ ἐκείνων τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς πλανητικῆς κινήσεως, εἰς ἣν ὑποβάλλεται ἕκαστον τῶν σωμάτων τοῦ ἡλιακοῦ ἡμῶν συστήματος καθ' ἑαυτό· ἀλλ' αἱ ἀνωμαλίαι αὗται ὡς διδάσκει ἡ ἀστρονομία εἰσὶ περιοδικαὶ καὶ αἰώνιαι. Καὶ αἱ μὲν περιοδικαὶ ἀφορῶσι τὴν θέσιν τοῦ πλανήτου ἐπὶ τῆς ἰδίας τροχιᾶς, αἱ δὲ αἰώνιαι μεταβάλλουσι τὴν θέσιν τῆς τροχιᾶς ταύτης. Καὶ αἱ μὲν πρῶται βεβαίως οὐδόλως συμβάλλουσι πρὸς τὰς καταστροφὰς τοῦ ὅλου· ἀλλ' αἱ δεύτεραι; καὶ νὰ καταστρέψωσι δύνανται, καὶ θὰ κατέστρεφον ἤδη ὁλόκληρον τὸ σύστημα τοῦτο, ἐὰν αἱ μεταβολαὶ τῆς τροχιᾶς ἀτελευτήτως αὔξανον μετὰ τοῦ χρόνου καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε ἔννοιαν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν συμβαίνει, καὶ οἱ φόβοι ἡμῶν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου φαίνονται ἀνυπόστατοι.

Τὰ τρία στοιχεῖα. Ἴδωμεν τὸ τοσοῦτον σπουδαῖον ζήτημα ἐκ τοῦ πλησίον. Εἶπον κατὰ προλαβοῦσάν τινα διάλεξιν ὅτι πᾶσα τροχιὰ πλανήτου ἢ κομήτου ἔχει ἓξ μεγέθη ὁρισμοῦ εἴτε στοιχεῖα, δι' ὧν αὕτη ἀναγνωρίζεται καὶ διακρίνεται πάσης ἑτέρας τροχιᾶς. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα εἰσί· 1) ὁ μέγας ἄξων ἢ ὁ περιοδικὸς χρόνος· 2) ἡ ἐκκεντρότης· 3) ἡ ἔγκλισις· 4) ἡ θέσις τοῦ περιηλίου· 5) ἡ θέσις τοῦ συνδέσμου· 6) ἡ ἐποχὴ, εἴτε ἡ θέσις τοῦ πλανήτου ἐπὶ τῆς τροχιᾶς κατά τινα ὡρισμένον χρόνον.

Εἶναι περιττὸν νὰ παρατηρήσω ὅτι τὰ τρία τελευταῖα ἐκ τῶν στοιχείων

τούτων οὐδόλως ἐπηρεάζουσι τὴν διάρκειαν τοῦ ὅλου συστήματος, ὡς πάντη ἀδιάφορα ἐὰν ὁ μέγας ἄξων κῆται κατὰ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν διεύθυνσιν, ἐὰν ἡ τροχιὰ τέμνῃ τὴν ἐκλειπτικὴν κατὰ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν γραμμὴν, ταῦτα δὲν δύνανται νὰ παραβλάψωσι τὴν εὐστάθειαν τοῦ ὅλου, ὅπως καὶ ἡ θέσις ἣν ἔχει κατά τινα χρόνον ὁ πλανήτης ἐν τῇ τροχιᾷ αὐτοῦ.

Δὲν ἔχει ὅμως τὸ πρᾶγμα ὁμοίως καὶ διὰ τὰ τρία πρῶτα στοιχεῖα. Ὁ μέγας ἄξων οὐδόλως δύναται νὰ ὑρίσταται μεταβολὰς, οὔτε κἂν περιοδικὰς, διότι καὶ πᾶσα περιοδικὴ αὐτοῦ μεταβολὴ, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος, ἀμέσως ἤθελε παραμορφωθῆ εἰς ἀδιάλειπτον αὔξησιν ἢ ἐλάττωσιν αὐτοῦ. Πᾶς δὲ πλανήτης, οὗτινος ἡ μεσαία ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀπόστασις καὶ πρὸς στιγμὴν ἤθελε μεταβληθῆ, ἤθελε πλησιάζειν ἀδιαλείπτως πρὸς τὸν ἥλιον ἢ ἤθελεν ἀπομακρύνεσθαι ἀπ' αὐτοῦ, καὶ τοῦτο ἀναμφιβόλως θὰ παρεβλαπτε μεγάλως τὴν κατάστασιν τῆς ζωϊκῆς οἰκονομίας ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ.

Τὰ δὲ ἕτερα δύο στοιχεῖα, δηλ. ἡ ἐκκεντρότης καὶ ἡ ἔγκλισις, δύνανται μὲν νὰ ὑρίστανται μεταβολάς τινας, ἀλλ' αὗται πρέπει νὰ περικλείωνται μεταξὺ ὁρίων στενωτάτων, ἐὰν τὸ σύστημα ἐπὶ τέλους δὲν πρέπει νὰ διαταραχθῇ. Ἐὰν π. χ. ἡ ἐκκεντρότης τῆς γηΐνου τροχιᾶς τοῦ χρόνου προϊόντος ηὔξανεν, ἡ καθίστατο ἡ τροχιὰ αὕτη ἐλλειψοειδεστέρα, ἢ ἐὰν ἡ σελήνη περιφερομένη ἐπλησίαζεν ἀδιαλείπτως πρὸς τὴν γῆν, ἐξάπαντος ὡς ἐκ τοῦ πρώτου ἤθελε μετασχηματισθῆ ὁ χαρακτὴρ τοῦ τροπικοῦ ἔτους, ὅσον ἀφορᾷ τοὐλάχιστον τὴν θερμοκρασίαν, ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου ἤθελε καταπέσει ἐν τέλει ἡ σελήνη ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐὰν δὲ καὶ ἡ τῶν τροχιῶν τῶν ἄλλων πλανητῶν ἐκκεντρότης παρομοίως παρήλλασσε, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν θὰ ἐπλησίαζόν ποτε εἰς τὴν γῆν ἀρκούντως. τὸ ἡμέτερον ἔτος ἢ καὶ τὰ ἔτη ἐκείνων θὰ ἀπέβαινον βραχύτερα ἢ ἐπιμηκέστερα, αἱ ὧραι τοῦ ἔτους δὲν θὰ συνεδέοντο μετὰ ὡρισμένης τινὸς θερμοκρασίας μέσης, οἱ νῦν μικροὶ φαινόμενοι πλανῆται καὶ δορυφόροι αὐτῶν θὰ ηὔξανον τερατωδῶς, ἐνῷ ἄλλοι θὰ ἀπέβαινον ἀόρατοι, τὰ ῥεῖθρα τοῦ ὠκεανοῦ θὰ ἐπέπιπτον ἐνίοτε ἐπὶ τῆς γῆς ὡς κατακλυσμοὶ, καὶ ἡ ἐπὶ τέλους ἀναπόφευκτος συνάντησις τῆς ἡμετέρας γῆς μετὰ ἑτέρου τινὸς οὐρανίου σώματος θὰ κατέστρεφε πᾶσαν ὀργανικὴν ζωὴν ἐπὶ τῶν πλανητῶν τούτων, ὡς καὶ αὐτοὺς τοὺς πλανήτας.

Ἀλλὰ ἡ μαθηματικὴ ἀνάλυσις δεικνύει ὅτι τὰ μὲν τρία τελευταῖα στοιχεῖα, ἡ θέσις τοῦ περιηλίου, ἡ θέσις τῶν συνδέσμων, καὶ ἡ ἐποχὴ, ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς αὐξήσεως τοῦ χρόνου καὶ δύνανται κατὰ συνέπειαν μετ' αὐτοῦ ἀδιαλείπτως ν' αὐξήσωσι, καὶ τοῦτο ἀληθῶς συμβαίνει· ἀλλ' ὡς ἐρρέθη, τὰ στοιχεῖα ταῦτα δὲν ἐπηρεάζουσι τὴν σταθερότητα τοῦ συστήματος· ὅτι δὲ τὰ τρία πρῶτα, τὸ μῆκος τοῦ ἄξονος, ἡ ἐκκεντρότης, καὶ ἡ ἔγκλισις, οὐδόλως ἐκ τοῦ χρόνου ἐξαρτώμενα ἐκφέρονται διὰ ποσῶν περιοδικῆς αὐξομειώσεως καὶ δύνανται τοῦ χρόνου προϊόντος νὰ ὑρίστανται οὐχὶ ἀδιαλείπτους ἀλλὰ περιοδικῶς ἐπανερχομένας μεταβολάς.

Καὶ ἡ μὲν ἀναλυτικὴ ἀξία τοῦ μεγέθους τοῦ μεγάλου ἄξονος τῶν τροχιῶν ἐξαρτωμένη ἐξ ἀριθμῶν ἀσυμμέτρων εἶναι τοιαύτη, ὥστε διὰ πάντας τοὺς πλανήτας ἡ περιοδικὴ αὐτῆς μεταβολὴ ἔχει τιμὴν μηδέν· τοὐτέστι τὸ μέγεθος τῶν μεγάλων ἀξόνων τῶν τροχιῶν εἶναι ἀμετάβλητον. Ἀπὸ τὴν σπουδαιοτάτην ἄρα ταύτην ὄψιν οὐδόλως ἔχομεν νὰ φοβηθῶμεν ἀνωμαλίας δυναμένας νὰ ἐπιφέρωσι τὴν καταστροφὴν τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰς ἀναλυτικὰς ἐκθέσεις τῆς τιμῆς τῶν δύο στοιχείων ἐκκεντρότητος καὶ ἐγκλίσεως, αὗται δεικνύουσιν ὅτι, ἐὰν μὲν οἱ πλανῆται στρέφωνται καθ' οἱανδήποτε διεύθυνσιν περὶ τὸν ἥλιον, θὰ ὑρίσταντο τὰ στοιχεῖα ταῦτα μεταβολὰς ἀδιαλείπτου αὐξήσεως καὶ θὰ ἐπήρχετο ἡ τοῦ συστήματος τελικὴ καταστροφὴ, ἐὰν ὅμως στρέφωνται κατὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν αἱ μεταβολαὶ τῶν στοιχείων τούτων θὰ συνέβαινον περιοδικῶς μεταξὺ ὡρισμένων ὁρίων· ἀλλ' εὐτυχῶς πάντες οἱ πλανῆται στρέφονται περὶ τὸν ἥλιον ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς· ὅθεν συμπεραίνομεν ὅτι καὶ αἱ ἐκκεντρότητες καὶ αἱ ἐγκλίσεις τῶν τροχιῶν οὐ μόνον δὲν δύνανται ἀδιαλείπτως ν' αὐξήσωσιν, ἀλλ' αὐξομειοῦνται μεταξὺ λίαν στενῶν ὁρίων, ἢ ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὅτι ἡ μονιμότης τοῦ ἡμετέρου συστήματος εἶναι βεβαία, καὶ ἡ ἐπ' ἄπειρον διάρκεια αὐτοῦ ἀσφαλής.

Ἐὰν δὲ θεωρήσωμεν τὸ πρᾶγμα πλησιέστερον, ἀνακαλύπτομεν καὶ ἑτέρας τινὰς ἰδιότητας, αἵτινες, ἐπειδὴ δὲν ὑποβάλλονται εἰς τὸν ὑπολογισμὸν, φαίνονται μᾶλλον ὡς τυχαῖαι, ἐνῷ πραγματικῶς πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν τῆς εὐσταθείας συντελοῦσιν. Οὕτω π. χ. ἐκ τῶν μεγάλων πλανητῶν ὁ Ἑρμῆς καὶ ὁ Ἄρης ἔχουσι μὲν τὴν μεγίστην ἐκκεντρότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐλαχίστην μάζαν, ὡς ἐπίσης πάντες οἱ μικροὶ πλανῆται ἔχοντες ἐλλειψοειδεστάτας τὰς τροχιὰς εἶναι σώματα ἐλάχιστα. Ἐὰν δὲ ὁ Ζεὺς, ὁ μέγιστος τῶν πλανητῶν, εἶχε τοσαύτην ἐκκεντρότητα τροχιᾶς ὅσην π. χ. ἡ Ἥρα ἢ ἡ Παλλὰς, ἡ εὐσταθεια τοῦ ἡμετέρου συσήματος θὰ ἦτο πολὺ ἀμφίβολος· διότι ἡ γῆ καὶ ἄλλοι μικροὶ πλανῆται ἐλκόμενοι τότε λίαν ἀνισάκις ὑπὸ τοῦ Διὸς κατὰ τὰς διαφόρους ἀποστάσεις, θὰ μετέβαλλον τὰς τροχιὰς αὐτῶν εἰς ἐπιμηκεστάτας ἐλλείψεις, καὶ ἢ θὰ ἔπιπτον ἐπὶ τοῦ ἡλίου, ἢ θὰ περιεπλανῶντο εἰς λίαν μεμακρυσμένας ἀπ' αὐτοῦ χώρας τοῦ οὐρανοῦ· ἀλλὰ πολὺ ἐκπληκτικώτερος καταφαίνεται ὁ σύνδεσμος οὗτος μεγάλων ἐκκεντροτήτων μετὰ ἐλαχίστων μαζῶν εἰς τοὺς κομήτας, οἵτινες ἐὰν εἶχον πολλὴν μάζαν, καὶ ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου αὐτῶν ἀριθμοῦ καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀταξίας τῶν κινήσεων αὐτῶν κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν ἐν τῷ οὐρανῷ θὰ ἐπέφερον ταχύτατα τὴν παντελῆ καταστροφὴν τοῦ ἡμετέρου συστήματος.

Ἐκ τούτων συμπεραίνομεν ὅτι δι' ἁπλουστάτου τινὸς μηχανισμοῦ τοῦ συστήματος οἱ μὲν μεγάλοι ἄξονες τῶν τροχιῶν διαμένουσιν ἀμετάβλητοι, αἱ δὲ ἐκκεντρότητες καὶ ἐγκλίσεις μεταβάλλονται μέν, ἀλλὰ περιοδικῶς μεταξὺ στενοτάτων ὁρίων· ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς εὐσταθείας τῶν τριῶν τούτων στοιχείων ἐξαρτᾶται κυρίως ἡ μονιμότης καὶ ἡ ἐν τῷ μέλλοντι τάξις τῶν πλανητικῶν κινήσεων, συμπεραίνομεν ὅτι κατὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ συστήματος τούτου ἡ φύσις προθεμένη τὴν ἐξασφάλισιν τῆς συντηρήσεως αὐτοῦ ἐσφράγισε τὸ ἔργον της διὰ τῆς σφραγίδος ἀδιαλείπτου διαρκείας. Τοῦ δὲ σκοποῦ τούτου ἐπέτυχεν ὡς πάντοτε διὰ δύο μέσων, λίαν ἀναξίων πα-

ρατηρήσεως φαινομένων κατὰ πρῶτον, ἐκλέξασα δηλ. διὰ τὰ μεγέθη τῶν ἀξόνων, ἢ ὅπερ ταὐτὸ διὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιοδικῆς κινήσεως ἀριθμοὺς ἀσυμμέτρους, καὶ ἀναγκάσασα πάντας τοὺς πλανήτας νὰ στρέφωνται κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν περὶ τὸν ἥλιον.

Ἑτέρα τις καὶ διὰ τῆς ἐλαχίστης προσοχῆς ἀνακαλυπτομένη ἰδιότης τοῦ πλανητικοῦ συστήματος φαίνεται ἔχουσα τὸν αὐτὸν σκοπόν. Τὸ ἡλιακὸν κράτος οὐ μόνον ἐν συνόλῳ, ἀλλὰ κατὰ τὰ καθέκαστα, πολιτεύεται μοναρχικῶς. Ὁ Ἥλιος, τὸ κέντρον τῶν πλανητικῶν κινήσεων, ὑπερτερεῖ πάντων τῶν πλανητῶν ἐν συνόλῳ κατὰ τὴν μάζαν (τοὐτέστι κατὰ προσωπικὴν ἰσχὺν) ὑπὲρ τὰς ἑπτακοσίας φοράς· τὴν αὐτὴν δὲ ὑπεροχὴν παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὰς μεταξὺ πλανητῶν καὶ δορυφόρων σχέσεις· ἡ μάζα τῆς γῆς εἶναι 80κις μεγαλειτέρα τῆς μάζης τῆς σελήνης, καὶ ἡ τοῦ Διὸς ὑπερτερεῖ τὴν μάζαν τῶν τεσσάρων αὐτοῦ δορυφόρων ὑπὲρ τὰς 6000 φοράς. Αἱ ἐκ τῶν σχέσεων τούτων ἀναπτυσσόμεναι ἔλξεις τοῦ ἡλίου πρὸς τοὺς πλανήτας, καὶ τῶν πλανητῶν πρὸς τοὺς ἰδίους δορυφόρους δὲν συγχωροῦσιν ἐντὸς τοῦ ἡλιακοῦ κράτους ἀνωμαλίας ὀπωσοῦν σπουδαίας, δυναμένας νὰ ἐπιφέρωσι τὴν ἀταξίαν καὶ τὴν ἀποσύνθεσιν τοῦ ὅλου. Ἐὰν π. χ. αἰφνιδίως ὁ Ζεὺς ἐξηφανίζετο, θὰ ἐβλέπομεν ἀμέσως τοὺς περὶ αὐτὸν μετὰ τοσαύτης τάξεως περιστρεφομένους τέσσαρας δορυφόρους νὰ σκορπισθῶσιν ἐντὸς τοῦ διαστήματος, καὶ ἄλλος μὲν νὰ στραφῇ περὶ τὸν ἥλιον εἰς ἔλλειψιν, ἄλλος δὲ ἐπὶ ὑπερβολῆς νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπ' αὐτοῦ πρὸς τὸ χάος. Ἀλλὰ ἡ ὕπαρξις ἰσχυρῶν δυνάμεων τοσοῦτον ὑπερτερουσῶν τὰς ὑποδεεστέρας εἶναι οὐσιωδέστατον στήριγμα πολιτεύματος, ὅπερ προτιθεται νὰ συντηρήσῃ τὰ ἴδια αὐτοῦ μέρη εἰς σύνδεσμον στενόν, καὶ νὰ μὴ διαταραχθῇ κατὰ τὴν κανονικότητα τῆς ἰδίας αὐτοῦ κινήσεως καὶ ἐνεργείας.

Καὶ ἐπ' αὐτῆς δὲ τῆς γῆς παρατηροῦμεν τὰ ἴχνη τῆς τοιαύτης προθέσεως τῆς φύσεως νὰ δώσῃ εἰς τὰ ἔργα αὐτῆς διάρκειαν καὶ μονιμότητα· τοιαύτη εἶναι ἡ μονιμότης τῶν πόλων τῆς γῆς, καὶ ἡ ἰσορροπία τῶν θαλασσῶν αἵτινες καλύπτουσι τὸ πλεῖστον τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς, ἥτις, ὡς μαρτυρεῖ ἡ πεῖρα, ἀπὸ χιλιάδων ἐτῶν δὲν διεταράχθη. Τὰ δύο ταῦτα φαινόμενα, τὰ τοσοῦτον ἀναπόφευκτα διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ὀργανικῶν ὄντων, δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἁπλοῦν ἀποτέλεσμα τῆς περιστροφῆς τῆς γῆς, συνδυαζομένης μετὰ τῆς καθολικῆς ἕλξεως· διότι διὰ τῆς περὶ τὸν ἄξονα κινήσεως ἐπιέσθησαν οἱ πόλοι, καὶ διὰ τοῦ πιεσμοῦ ὁ ἄξων οὗτος τῆς περιστροφῆς κατέστη ἐλεύθερος καὶ ἀμετάβλητος· ἐκ δὲ τῆς ἐνεργείας τῆς ἕλξεως συνεπυκνώθη ἡ μάζα τῆς γῆς περὶ τὸ κέντρον μᾶλλον ἢ περὶ τὴν ἐπιφάνειαν, ὥστε σήμερον ἡ μέση πυκνότης τῆς γῆς νὰ ὑπερτερῇ τὴν πυκνότητα τῶν θαλασσίων ὑδάτων· ὅπερ μόνον ἐπαρκεῖ πρὸς συντήρησιν τῆς ἰσορροπίας τοῦ ὠκεανοῦ καὶ πρὸς χαλιναγώγησιν τῆς μανίας τῶν κυμάτων αὐτοῦ.

Καθ' ὅλας λοιπὸν τὰς παρατηρήσεις ταύτας φαίνεται ὅτι ἡ φύσις ἐπίτηδες διέθετο τὰ στοιχεῖα οὕτως, ὥστε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν συντήρησιν τοῦ ὡραίου καὶ μεγαλοπρεποῦς αὐτῆς ἔργου, καὶ ὅτι σχεδιάζουσα τὴν τακτοποίησιν τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος μετεχειρίσθη τοὺς αὐτοὺς κατα-

σκευῆς νόμους, οἵτινες τῇ ἐχρησίμευσαν πρὸς συντήρησιν τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἐπ' αὐτῆς ὀργανικῶν ὄντων.

Ἀλλὰ ἡ γενικὴ διάχυσις τοῦ φωτὸς ἐντὸς τοῦ διαστήματος ἀποδεικνύει ὅτι τὸ χάος τοῦτο ἐν ᾧ οἱ πλανῆται περιφέρονται δὲν εἶναι ἐντελῶς κενόν, ὅτι εἶναι πεπληρωμένον δι' ὕλης τινός, ἔστω καὶ λεπτοτάτης, κωλυούσης τῆς κινήσεως αὐτῶν τὰ ἀποτελέσματα· καὶ μέχρι τοῦδε δὲν κατέστη μὲν φανερὰ ἡ ἀντίστασις τῆς ὕλης ταύτης εἰς τὰς πλανητικὰς κινήσεις, διότι τὰ σώματα ταῦτα εἶναι πολὺ πυκνά, ἀλλὰ εἰς τοὺς κομήτας, καὶ μάλιστα εἰς τὸν κομήτην τοῦ Encke παρετηρήθη τῆς ὕλης ταύτης ἡ ἐπιῤῥοή· δυνάμεθα μάλιστα διὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ ν' ἀποδείξωμεν ὅτι ἕνεκα τῆς ἀντιστάσεως τῆς ὕλης ταύτης, ὁ μέγας ἄξων ἄρα καὶ ὁ περιοδικὸς χρόνος τοῦ κομήτου περὶ τὸν ἥλιον συνεχῶς ἐλαττοῦνται καὶ ὅτι ἐπὶ τέλους τὸ περιφερόμενον σῶμα θὰ πέσῃ ἐπάνω εἰς τὸν ἥλιον. Κατὰ τὰς παρατηρήσεις αὐξάνει ἡ ταχύτης τοῦ κομήτου τούτου κατὰ τὸ χιλιοστὸν ἑαυτῆς ἀνὰ δέκα περὶ τὸν ἥλιον περιστροφάς· ἐὰν δὲ ἡ αὔξησις αὕτη ἦναι ὁμοειδὴς, ἡ ταχύτης τῆς κινήσεως τοῦ σώματος θέλει διπλασιασθῆ μετὰ 16,000 ἔτη. Ἐὰν δὲ ὁ Ζεὺς ἠδύνατο νὰ ἐπαυξήσῃ τὴν ταχύτητα τῆς κινήσεως αὐτοῦ καθ' ἕκαστον ἑκατομμύριον ἐτῶν κατὰ τὸ δισεκατομμυριοστὸν ἑαυτῆς, θὰ ηὔξανεν αὐτὴν κατὰ ἓν χιλιοστὸν μετὰ 70 ἑκατομ. ἐτῶν, καὶ μετὰ 49,000 ἑκατ. ἐτῶν ἡ ταχύτης τῆς κινήσεως αὐτοῦ θὰ καθίστατο διπλασία. Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν φαίνηται ἡ περίοδος αὕτη καταπληκτικὴ, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς αὐξήσεως τῆς κινήσεως θὰ ἦναι διαρκὴς προσέγγισις καὶ ἐπὶ τέλους πτῶσις τοῦ πελωρίου τούτου πλανήτου ἐπὶ τοῦ ἡλιακοῦ σώματος. Ἐπίσης δὲ καὶ ἡ ἡμετέρα γῆ, τῶν χρόνων παρερχομένων, ἀποβαίνουσα ταχυτέρα θέλει ἐπιστρέψει ἐπὶ τέλους εἰς τὸν ἥλιον ἀφ' οὗ ἐλήφθη· ὁ δὲ ἀκαταμέτρητος χρόνος ὁ ἀναγκαῖος πρὸς συμπλήρωσιν τῆς πτώσεως ταύτης δὲν θέλει ἐμποδίσει τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς φρικτῆς ταύτης καταστροφῆς· διότι ὅσον εἶναι βέβαιον ὅτι τὰ οὐράνια σώματα περιστρέφονται ἐντὸς ὕλης ἀνθισταμένης εἰς τὴν κίνησιν τόσον εἶναι ἀναμφίλεκτον ὅτι τὸ ἀμετάβλητον τῶν κινήσεων καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ αἰωνία διάρκεια τοῦ συστήματος, ὡς ἔχει σήμερον, εἶναι ἀδύνατος.

Καί τοι λοιπὸν δυνάμεθα νὰ καθησυχάσωμεν ἑαυτοὺς περὶ τῆς διαρκείας τοῦ συστήματος ἐπαναπαυόμενοι ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἁπλῶν καὶ ἀξίων θαυμασμοῦ φυσικῶν νόμων, οἵτινες μᾶς πείθουσιν ὅτι ἔχνος ἐσωτερικὸν τῆς μελλούσης καταστροφῆς δὲν ὑπάρχει, ἡ μακρὰ ὅμως αὕτη διάρκεια, ὡς ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς ταύτης αἰτίας δὲν εἶναι αἰωνία. Δὲν δυνάμεθα ἄρα παρατόλμως ν' ἀποφανθῶμεν ὅτι μετά τινος βεβαιότητος ἀνεδιφήσαμεν τὸν κρύφιον τοῦ κόσμου ὀργανισμόν.

Ἐὰν ὅμως σκεφθῶμεν ὅτι πάντα τὰ ἐπὶ γῆς ὄντα ἔχουσι μίαν μόνην, καὶ πολλάκις βραχυτάτην, περίοδον ὑπάρξεως, μετὰ τὴν ὁποίαν ἀφανίζονται, καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν μορφὴν τοὐλάχιστον δὲν ἀναφαίνονται πλέον, —ἐὰν ἴδωμεν ὅτι ἕκαστος χειμὼν καταστρέφει τὰ ἄνθη τοῦ παρελθόντος ἔαρος.—ὅτι πλῆθος οἰκογενειῶν καὶ ὁλόκληρα γένη ζώων ἐξηφανίσθησαν μέχρις ἑνὸς—ὅτι ὁλόκληρα ἔθνη ἀνθρώπων, ἔθνη ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἐ-

τρόμαζεν ἡ γῆ παρῆλθον ἐφήμερα, ὡς αἱ εἰκόνες τοῦ σκοτεινοῦ θαλάμου — ὅτι πάντα, πάντα τὰ περὶ ἡμᾶς παρασυρόμενα ὑπὸ τοῦ ῥεύματος τοῦ χρόνου φέρονται ἀκράτητα πρὸς τὴν τελικὴν αὐτῶν διάλυσιν καὶ καταστροφὴν —ὅτι ἡ γῆ ἐφ' ἧς οἰκοῦμεν καλύπτεται μὲ τὰ ἐρείπια καὶ μὲ τὴν κόνιν ζώων καὶ φυτῶν προκατακλυσμιαίων—ὅτι ἔρχεται καιρὸς ὅτε θὰ περιφέρωνται ὑπεράνω τῶν πυραμίδων, καὶ ὑπεράνω τῶν μεγαλοπόλεων τῆς Εὐρώπης, ὡς σήμερον ἡμεῖς περιφερόμεθα ὑπεράνω τῆς Βαβυλῶνος καὶ τῆς Μέμφιδος.—

Ἐρωτῶμεν ἑαυτούς, ἆρά γε ἐκ τοῦ ἐπίσης γενικοῦ τούτου νόμου τῆς φύσεως, οὗτινος ἡ καταστρεπτικὴ ἐνέργεια ὁρθαλμοφανῶς πανταχόθεν μᾶς περικυκλοῖ, θὰ ὑπεξαιρέσῃ ἑαυτὴν ἡ γῆ, καὶ τῶν οὐρανῶν τὸ στερέωμα; Ποῖον δικαίωμα θὰ εἶχον διὰ τοιαύτην ἀπαίτησιν; Ποῖον δικαίωμα θὰ εἴχομεν ἡμεῖς αὐτοί, οἱ χθὲς καὶ αὔριον ἀνύπαρκτοι, ν' ἀπαιτήσωμεν τὴν αἰωνιότητα τῆς ἡμετέρας κατοικίας; Δὲν εἴδομεν ἀστέρας νὰ ἐκλείψωσι καὶ ὁλόκληρα συστήματα ἡλίων ν' ἀναφλεχθῶσι; (φρικτὰ θεάματα, πλησίον τῶν ὁποίων οἱ κατακλυσμοὶ καὶ οἱ σεισμοὶ τῆς γῆς, καὶ ὁ ἐντὸς μιᾶς στιγμῆς θάνατος χιλιάδων εἶναι εὐτυχὲς συμβεβηκός). Καὶ ἐν τούτοις, ὅσον καὶ ἂν ὑποτεθῇ μεγάλη φρικαλέα τις τοιαύτη καταστροφή, εἶναι μεγάλη μόνον δι' ἡμᾶς, διότι ἡμεῖς εἴμεθα μικροί. Εἰς τοῦ οὐρανοῦ ὅμως τὰ ὕψη μετροῦσι δι' ἄλλου μέτρου, καὶ ὁλόκληρον τὸ ἡμέτερον σύστημα, καὶ ὁλόκληρος ὁ ἡμέτερος γαλαξίας, εἶναι ἁπλοῦν σημεῖον τοῦ ὅλου ἀκαταμετρήτου καὶ ἀτελευτήτου κόσμου. Ἐὰν λοιπὸν καὶ αὐτὸ τὸ ἐλάχιστον σημεῖον ἐντὸς τοῦ πλανητικοῦ συστήματος, ἐὰν καὶ ἡ ἡμετέρα γῆ, ὡς οἱ καρποὶ τῶν λειμώνων αὐτῆς, ὡριμάσῃ κατ' ὀλίγον καὶ γηράσῃ πρὸς τὴν καταστροφήν, ἐὰν ἐξ αὐτῶν τῶν φυσικῶν δυνάμεων, αἵτινες παρήγαγον καὶ συνετήρησαν αὐτήν, πέπρωται πάλιν νὰ ἐξαφανισθῇ, πρέπει ἆρά γε νὰ δυσαρεστηθῶμεν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ αἰωνίου τούτου νόμου τῆς φύσεως; Δὲν χρεωστοῦμεν ἑαυτοὺς καὶ πάντα τὰ ἡμέτερα καὶ ὁλόκληρον τὴν ἡμετέραν γῆν εἰς τὰ στοιχεῖα; Ἐὰν λοιπὸν ταῦτα ἐξυπνήσαντα ἀπαιτήσωσιν ὅ,τι μᾶς ἐδάνεισαν, ἐὰν τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ καὶ ὁ ἄνεμος, οἵτινες ἐκατοίκησαν καὶ ἐγονιμοποίησαν τὴν ἡμετέραν γῆν, ἐξακολουθοῦντα τὸν ἴδιον αὐτῶν ῥοῦν θελήσωσι καὶ νὰ τὴν καταστρέψωσιν; Ἐὰν ὁ ἥλιος, ὅστις ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον μᾶς ἐφώτισε καὶ μᾶς ἐθέρμανεν, ὅστις ἐπὶ χιλιάδας ἐτῶν ἀνέθρεψεν ἡμᾶς τοὺς ζῶντας καὶ διηύθυνε τὴν γῆν διὰ χρυσῶν ἡνίων περὶ τὴν ζῶσαν αὐτοῦ μορφήν, σύρῃ πάλιν εἰς τὴν φλεγομένην αὐτοῦ ἀγκάλην τὴν μὴ συντηρουμένην πλέον καὶ γηράσκουσαν τῆς γῆς δύναμιν, ἐὰν καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τῶν ἡμετέρων ἡμερῶν πληρώσας τὴν ζωὴν καὶ τὸν προορισμὸν αὐτοῦ σβεσθῇ καὶ ἐκλείψῃ ἐκ τοῦ χοροῦ τῶν ζωοποιῶν ὄντων — βεβαίως ἡ ὑπόθεσις εἶναι τρομερὰ—ἀλλὰ τί θὰ συνέβαινεν, εἰμὴ ὅ,τι ὀφείλει κατὰ τὸν αἰώνιον τῆς φύσεως νόμον νὰ συμβῇ; Διότι ὅπου ἐντὸς τοῦ παντὸς παρατηροῦμεν παραγωγὴν, αὔξησιν καὶ πολλαπλασιασμόν, ἐκεῖ πρέπει νὰ συνυπάρχῃ ἐλάττωσις καὶ θάνατος, καὶ ὅπου ἡ πρόοδος τῶν ὄντων ἔγκειται ἐν τῇ μεταβολῇ ἐκεῖ ἐπέρχεται ἐξάπαντος καταστροφή, μορφῆς μεταβολὴ τοὐλάχιστον· πᾶν ὅ,τι καλεῖται

σῶμα, δηλ. ἐφήμερον, βαίνει πρὸς τὴν ἰδίαν διάλυσιν, ὑπὸ οὐδεμιᾶς δυνάμεως κατακρατούμενον. Καὶ ὅπως κεῖνται ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ἡμετέρων ὀρέων, καὶ ἐντὸς τῶν σπλάχνων τῆς γῆς αἱ ἀπολιθώσεις καὶ τὰ λείψανα φυτῶν καὶ ζωων τοῦ ἐξαφανισθέντος παναρχαίου ἐκείνου κόσμου, οὕτω πολὺ πιθανὸν θὰ διασκορπισθῶσιν ἐντὸς τοῦ χάους τὰ εὐρωτιῶντα συντρίμματα τῆς ἀψίδος ταύτης τῶν οὐρανῶν. Ὁ ἥλιος οὗτος θὰ σβεσθῇ καὶ οὐδὲν ἴχνος τοῦ φωτὸς αὐτοῦ θὰ ἐναπολειφθῇ ἐντὸς τῶν οὐρανῶν, ὡς οὐδὲν ἐναπελείφθη ἴχνος τοῦ ἀρχαίου τῶν πλανητῶν φωτός. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἀστέρες, τοῦ οὐρανοῦ τὰ ἄνθη, θὰ καταῤῥεύσωσι καὶ θὰ μαρανθῶσιν ὡς φθινοπωρινὰ φύλλα μεθ' ὧν οἱ ἄνεμοι παίζουσι, καὶ ἡ μεγάλη αὕτη καὶ κυανῆ θάλασσα, ἐφ' ἧς ἐπὶ τοσοῦτον ἔπλευσαν, θέλει περιπλανήσει αὐτοὺς εἰς τὸν ἀπέραντον τῶν κόσμων ὠκεανὸν καὶ καταποντίσει αὐτοὺς ἐντὸς τῆς ἀΰσσου τῆς αἰωνίας νυκτός. Εἷς μόνος, μὴ ἔχων ὄνομα, εἷς μόνος εὑρισκόμενος ὑπεράνω τοῦ ὠκεανοῦ τῶν κόσμων, ὅστις θροεῖ εἰς τοὺς πόδας τοῦ θρόνου αὐτοῦ, ἐνῷ θὰ ἀνυψοῦνται καὶ θὰ ταπεινοῦνται πρὸ αὐτοῦ τὰ κύματα τῆς μεγάλης τοῦ παντὸς καταστροφῆς, ἐκεῖνος μόνος θὰ διαμείνῃ ἀμετάβλητος καὶ αἰώνιος.

Α. ΣΠΑΘΑΡΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΗι ΑΠΟΥΛΙΑι ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΠΟΙΚΙΩΝ.

Οἱ μὲν ἀρχαῖοι τοῦ Λατίου κάτοικοι εἶχον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τὴν οὕτω καλουμένην Μεγάλην Ἑλλάδα, οἱ δὲ νῦν ἀπόγονοι αὐτῶν, εἰ μὴ ἐκείνην ἔχουσιν, οὐχ ἧττον ὅμως ποιοῦνται καὶ οὗτοι λόγον περὶ μιᾶς Ἑλλάδος ἐν τῇ Terra d'Otranto τῆς μεσημβρινοανατολικῆς ἐπαρχίας τοῦ ἄλλοτε Βασιλείου τῆς Νεαπόλεως. Αὕτη συγκροτεῖται ἐκ τῶν πολιχνίων καὶ κωμῶν τοῦ Μαρτάνου, Καλιμέρας, Καστριγνάνου, Ζολλίνου, Μαρτιγνάνου, Στερνατίας, Σολέτου καὶ Κυριλλιανοῦ, οἰκουμένων ὑπὸ 15,000 Ἑλλήνων διὰ τῆς αὐτῶν γλώσσης τοῦ ἰδιάζοντος ἰματισμοῦ καὶ τῶν ἠθῶν, ἐθίμων, παραστάσεων καὶ παραδόσεων ἀπὸ τῶν περιοικούντων Ἰταλῶν διακρινομένων. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἀνωτέρω περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος ὑπῆρχον καὶ ἕτεραι κῶμαι ἑλληνικῆς καταγωγῆς ἐπέκειτα τῶν εἴκοσιν, ἐκ τινος δὲ διατάγματος τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ τοῦ Γ', ἐκδοθέντος ἐν ἔτει 1384, ἀποδείκνυται ὅτι ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις καὶ ἡ Γελατῖνα κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος ᾠκεῖτο ὑφ' Ἑλλήνων. Ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον τῇ τοῦ χρόνου προβάσει ἐπεκράτησε τὸ ἰταλικὸν στοιχεῖον. Ἐν Μελπιγνάνῳ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα σχεδὸν ἐξέλιπεν, ἐν δὲ τῇ Κούρσῃ, Καπραρίκᾳ, Κανόλῃ, καὶ Κατροφιάνῳ, ἔνθα ἀπ' αἰῶνος, ὡς εἰπεῖν ἀποκλειστικῶς ἡ ἑλληνικὴ ἐλαλεῖτο, μόλις τανῦν ἐννοεῖται ὑπὸ τῶν μᾶλλον προβεβηκότων· ἐν τῇ Γελατίνᾳ ὅμως καὶ ἄλλοις τισὶ τόποις εὐάριθμοι μόνον λέξεις ἑλληνικαὶ διεσώθησαν ἐν τῇ καθομιλουμένῃ ἰταλικῇ τῶν κατοίκων, οἱονεὶ ὡς λείψανα τῆς προτέρας γλώσσης.

Ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις, καὶ ἰδίως ἐν ταῖς τῆς ἐπαρχίας Ναρδοῦς κειμέναις ἑλληνικαῖς ἀποικίαις, ἐν Γαλατώνῃ καὶ Φουλτσιάνῳ ἥ τε ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐξέλιπε πρὸ πολλοῦ καὶ ὁ ἰμματισμὸς ἐξηλλάχθη, καὶ δὴ καὶ ἔνθα μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν ἡ ἑλληνικὴ ἦτο ἡ μόνη καὶ κυρία γλῶσσα, νῦν λαλεῖται καὶ ἡ ἰταλικὴ μετὰ τοσαύτης ὅση καὶ ἐκείνη εὐχερείας ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν, ἐφ' ᾧ οὗτοι καὶ ἄνδρες δίγλωσσοι προσαγορεύονται ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν. Αἱ γυναῖκες μόνον διατηροῦσι καὶ παραφιλάττουσι σταθερῶς ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην, ἅπερ παρέλαβον ἤθη τε καὶ γλῶσσαν ἀποκλείουσαι πᾶν ὅ,τι ὀθνεῖον καὶ ἐκ τῶν Ἰταλῶν ἢ Λατίνων, ὡς ἀποκαλοῦσιν αὐτούς, φαίνεται ἀπορρέον. Ἀλλ' ὅμως καθ' ὅμοιον τρόπον δὲν ἠδυνήθησαν καὶ τὰς μικρὸν κατὰ μικρὸν παρεισδυομένας ἰταλικὰς λέξεις νὰ παρακωλύσωσιν, εἰς ἃς μόνον ἑλληνικὰς καταλήξεις προσαρτῶσι, καὶ φόβος ἐπίκειται μήποτε, ἕνεκα τῆς μετὰ τῆς λοιπῆς Ἰταλίας αὐξανούσης ἐπιμιξίας, τῆς ἰταλικῆς ὡς γλώσσης τῆς κυβερνήσεως, τοῦ λαοῦ, τῶν ἱερέων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τῶν διδασκάλων ἐν τοῖς σχολείοις μετὰ δύο ἀπὸ τοῦδε γενεὰς ἐκ τῶν διαλέκτων τῶν ἑλληνικῶν τούτων ἀποικιῶν οὐδὲν ἕτερον ἀπολειφθῇ ἢ ἡ ἁπλῆ ἀνάμνησις, ὅτι αὗταί ποτε ἐλαλοῦντο.

Καὶ ὅμως ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἐξεταζόμεναι αὗται ἔχουσι μέγιστον τὸ

διάφορον. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπιστεύετο, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος ταύτης ἦσαν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων ἀποίκων τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος (Magnae Graeciae) μεταναστεύσαντες εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν περὶ τὸ 1050 π. Χ., τῶν συγγραφέων δέ τινες ὑπελάμβανον αὐτοὺς αὖθις ὡς Ἕλληνας πρὸ τοῦ ἐπελθόντος δουλίου ἤματος τὴν ἰδίαν αὐτῶν λιπόντας πατρίδα καὶ πιθανῶς μετὰ τῶν Ἀλβανῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν μεταβάντας καὶ ἐν τῇ Καλαβρίᾳ καὶ Ἀπουλίᾳ ἐγκαταστηθέντας. Κατὰ τὰς νεωτάτας ὅμως ἐρεύνας, ἃς ὁ σοφὸς καθηγητὴς Κ. Dott Giuseppe Morosi ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν διαλέκτων τῆς Terra d'Otranto Studi sui Dialetti Graecie etc) ἐποιήσατο, ἐξάγεται ὅτι οἱ Ἕλληνες οὗτοι ἀναμφιλέκτως κατὰ τὸν συμπίπτοντα χρόνον μεταξὺ τῆς ἕκτης καὶ δεκάτης ἑκατονταετηρίδος ἐκ τῆς χερσονήσου τῆς Πελοποννήσου μετηνάστευσαν· ἐνῷ, κατὰ τὸν γεωγράφον Στράβωνα(1), λέγοντα ὅτι ἐξαιρουμένων τῆς Νεαπόλεως Ῥηγίου καὶ Τάραντος ἅπασαι αἱ πόλεις τῆς μεγάλης Ἑλλάδος γλῶσσάν τε ῥωμαϊκὴν καὶ ἔθιμα παρέλαβον καὶ μάλιστα ἡ τοῦ Τάραντος ἀποικία πλουσιωτέρα μᾶλλον οἰκουμένη καὶ ἀκμαιοτέρα, ἥτις ἔτι καὶ μετὰ τοῦτο διετέλει οὖσα ἐν ἐμπορικῇ ἐπιμιξίᾳ μετὰ τῆς μητροπόλεως ἤδη λίαν πρωΐμως κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα οὐδὲν ἴχνος ἑλληνικῆς γλώσσης διεφύλαξεν, ἀδύνατον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ διετηρήθη ἐν τοῖς τόποις τούτοις καὶ ὅτι ὅλως τὰς αὐτὰς ὑπέστη μεταβολάς, οἵας περ καὶ οἱ παρ' ἡμῖν. Παρατηροῦντες ὅμως τὰς νῦν διαλέκτους τῶν ἐν λόγῳ ἀποικιῶν ἀκριβέστερον ἀναγνωριζόμεν ἔν τε τῇ προφορᾷ, τῷ τε σχηματισμῷ τῶν λέξεων καὶ τοῖς γραμματικοῖς τύποις τὴν αἰολοδωρικὴν χροιάν, ἥτις τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα ὑπάρχει καὶ τῶν παρ' ἡμῖν διαλέκτων. Καὶ οὐ μόνον ἐλλείπουσιν αἱ πολλαὶ ξενικαὶ λέξεις, γαλλικαὶ καὶ ἰδίως ἑνετικαὶ αἱ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν σταυροφοριῶν καὶ τῆς τῶν Ἑνετῶν δεσποτείας εἰς τὴν νεοελληνικὴν εἰσαχθεῖσαι, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ σλαβικαί, ἀλβανικαὶ καὶ τουρκικαί, ἐξ ὧν πλεῖσται αἱ ἡμέτεραι κατεῖχοι διάλεκτοι καὶ ἔτι καὶ σήμερον που καὶ που διασώζουσι μὴ ἔτι τέλεον ἀποσκορακισθείσας· πᾶσαι δ' αἱ ξενικαί, ἅς τις ἀκούει παρὰ τοῦ στόματος τῶν ἐν τῇ Ἀπουλίᾳ Ἑλλήνων εἶναι εἴτε ἑλληνικῆς εἴτε λατινικῆς ἀρχῆς· ὧν αἱ μὲν χρονολογοῦνται ἐξ ὅτου ἡ Πελοπόνησος ἦν τοῖς Ῥωμαίοις ὑποκειμένη καὶ εἶναι ἐν χρήσει καὶ παρ' ἡμῖν, αἱ δὲ παρελήφθησαν ἐκ τῶν διαλέκτων τῶν περικειμένων ἰταλικῶν ἐθνοτήτων.

Ἐκ τούτου ἄρα ἀσφαλὲς ἐξάγεται, συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐν τῇ Ἀπουλίᾳ ἑλληνικὴ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν σταυροφοριῶν ἀπεκρίθη τῆς νεοελληνικῆς ὑποκύψασα μέχρι τοῦ χρόνου τούτου εἰς τὰς αὐτὰς ταύτῃ τύχας. Ἐκ δὲ τῶν εἰς τὴν θρησκείαν ἀναφερομένων λέξεων ἐξάγεται, ὅτι οἱ ἀποικήσαντες πρῶτοι νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν Πελοπόνησον ἦσαν χριστιανοὶ καὶ ἑπομένως ἡ ὑπὸ τοῦ Κ. Morosi προσδιορισθεῖσα τῆς ἀποικήσεως αὐτῶν περίοδος λίαν ὀρθή, καθ' ἣν καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ τοῦ βυζαντινοῦ κράτους σχέσεις πλειστά-

(1) Νυνὶ δὲ πλὴν Τάραντος καὶ Ῥηγίου καὶ Νεαπόλεως ἐκβαρβαρῶσθαι συμβέβηκεν ἅπαντα καὶ τὰ μὲν Λευκανοὺς καὶ Βρεττίους κατέχειν, τὰ δὲ Καμπανοὺς καὶ τούτους λόγῳ τὸ δ' ἀληθὲς Ῥωμαίους... Βιβλ. ΣΤ'. Κεφ. 1. § 2.

κις παρέσχον τοῖς Ἕλλησιν ἀφορμὰς πρὸς ζήτησιν νέας πατρίδος. Τὸ ἔτος ὅμως, καθ' ὃ ἡ ἀποίκησις αὕτη ἐγένετο, νὰ προσδιορισθῇ εἶναι λίαν δυσχερές, ἅτε ἐλλειπούσης πάσης πρὸς τοῦτο ἱστορικῆς ἀποδείξεως, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν παραδόσεων τοῦ λαοῦ τούτου οὐδεμίαν περὶ τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ μνείαν ποιουμένων. Ὁ νῦν χωρικὸς ἐρωτώμενος περὶ τῆς αφτοῦ καταγωγῆς οὐδὲν ἄλλο γινώσκει ἢ ὅτι πέραν τῆς θαλάσσης κατῴκουν ἄνθρωποι ὁμόγλωσσοι καὶ ὁμόφυλοι.

Οἱ ἐν τῇ Καλαβρίᾳ Ἕλληνες μετὰ τῶν ἐν τῇ Terra d'Otranto ἔχουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν καταγωγήν, ὡς δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν διαλέκτων αὐτῶν, αἱ δὲ τοπικαὶ διαλεκτικαὶ διαφορότητες δύνανται γενικῶς εἰς δύο νὰ διαιρεθῶσι συστήματα, εἶναι δὲ τοσοῦτον μικραὶ καὶ τοσοῦτον ὀλίγον ἀλλήλων ἀπέχουσαι, ὥστε οἱ κάτοικοι τέλεον δύνανται νὰ ἐννοῶσιν ἀλλήλους. Καὶ ἡ μὲν ἐν Μαρσάνῳ καὶ Καλιμέρᾳ διάλεκτος μεγίστην ἔχει τὴν ὁμοιότητα τῇ οὕτω καλουμένῃ τσακωνικῇ, ἡ δὲ ἐν Στερνατίᾳ καὶ Καστριγνάνῳ σχεδὸν ἀπαράλλακτος τῇ ἐν Καλαβρίᾳ· ἀλλ' ἡ ἐν Καργέσῃ, ἀποικίᾳ ἐν Κορσικῇ κατὰ τὴν δεκάτην ἑβδόμην ἑκατονταετηρίδα ἱδρυθείσῃ, πρὸς οὐδεμίαν τούτων δύναται νὰ παραβληθῇ καὶ ἐξομοιωθῇ, δι' οὓς κατέχει πολλοὺς ἰδιωτισμούς.

Πρὸς ἁπλοῦν τῆς γλώσσης δεῖγμα ἀρκεσθῶμεν ἐνταῦθα νὰ μεταφέρωμεν ἐκ τῆς τοῦ K. Morosi συλλογῆς (1) προσευχητικόν τι ᾆσμα παιδίου, ὃν ἐν Μαρτάνῳ καὶ Σολέτῳ ἐν χρήσει καὶ ὅπερ διὰ τὸ ἀφελὲς εἰς τὰ ὡραιότατα ἄνθη τοῦ εἴδους τούτου τῆς δημοτικῆς ποιήσεως ἀνήκει.

Καὶ ἐν μὲν Μαρτάνῳ ἀκούεται οὕτω:

« Πετῶ 'ς τὸ κροββατάκι μου νὰ 'πλώσω,
ἔπεσα μὲ τὴμ Vergine (2) Μαρία,
Ε (=καὶ) Vergine Μαρία ἐπῆρθε ἀποὺ 'δῶ,
Μο' 'φῆκε τὸ Χριστὸ γιὰ cumpania ». (3)

Ἐν δὲ Σολέτῳ οὕτω:

« 'Σ τὸ κροββατάκι μου 'μβαίνω ἐγὼ νὰ 'πλώσω.
κὴ 'μβαίνω μὲ τὴμ μάννα μου Μαρία
ἡ μάννα μου Μαρία 'πάει ἀποῦ δῶ
καὶ μοῦ 'φίνει (τ)ὸ Χριστὸ γιὰ cumpania ».

(1) Ὅσον πολύτιμος εἶναι ἡ συλλογὴ αὕτη, τοσοῦτον ἀφ' ἑτέρου ἐμπεριέχει ἔλλειψιν σπουδαίαν, ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν κείμενον ἰταλικῇ ἀλφαβήτῳ εἶναι ἐκδεδομένον· οὕτω π. χ. τ' ἀνωτέρω:

Petto 'sto crowatacimu na ploso
Epesa me tim Vergine Maria
E Vergine Maria epirte apu 'ttu,
Mo' 'fiche to Cristo ja cumpagnia.

(2) Παρθένος. (3) συντροφία.

Ἀλλὰ καὶ τὰ ναναρίσματα, οἱ μῦθοι, τὰ μυθάρια καὶ αἱ παροιμίαι ἔχουσι πρὸς τῷ ἰδιορρύθμῳ καὶ ἕτερον μέγα διάφορον.

Ἐξ ἀρχαίων ἑλληνικῶν δεισιδαιμονιῶν ἢ παραδόσεων τῷ λαῷ ἰδιαζουσῶν ἐν ταῖς ἐν Ἀπουλίᾳ ἀποικίαις ὀλίγα τινὰ λείψανα διεσώθησαν. Ἔν τινι ὁμοτικῷ τοῦ Μαρτάνου ᾄσματι γίνεται μνεία τοῦ ἀγρίου Κύκλωπος· ἐν δὲ τοῖς μυρολογίοις ἀπαντῶσί που καὶ που αἱ μάγισσαι, αἵτινες ὡς Μοῖραι τοῖς μαγικοῖς αὐτῶν ᾄσμασι καταδικάζουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς βραχὺν καὶ ταλαίπωρον βίον· ὁ θάνατος προσωποποιεῖται μὲ τὰς Ἅρπυιας, κρατῶν τὰς δειμαλέας μοιρικὰς βίβλους, ἀλλὰ καὶ ἡ Τύχη, ᾗ ἀποδίδοται πᾶν κακὸν καὶ ἀγαθόν· αὕτη εἶναι παραίτιος πάσης κακοδαιμονίας· αὕτη περὶ μέσας νύκτας ἐξεγείρει τὸν ἐρωτι εἰλημμένον καὶ παρουσιάζει αὐτῷ ἀπίνδαλμα τῆς θαυμαζομένης ἐρωμένης· αὕτη ἡ καθ' ὁδὸν αὐτὸν ἀπαντῶσα καὶ προσφωνοῦσα πῶς διάγει; πρὸς ὃν, ἀποκρινόμενον « καλῶς· ἔγραψα πάντα ἐπὶ τοῦ μαρμάρου » λέγει· « Μωρέ, ὦ τρίμωρε! εἴθε ἔγραψας ταῦτα ἐπὶ τῆς ἄμμου, ἐπειδὴ ὁ ἐπὶ τοῦ μαρμάρου γράφων ἐρωτόληπτος πάντοτε μωρότερος γίνεται, ὅσον πλέον ἀγαπᾷ ».

Τὰ τοῦ γάμου καὶ τῆς ταφῆς ἔθιμα οὐ πολύ τι διαφέρουσι τῶν παρ' ἡμῖν, μὴ δυνάμενοι δὲ δυστυχῶς νὰ παραβάλωμεν αὐτὰ τοὐλάχιστον πρός τινα ἠπειρωτικὰ κατὰ τὴν πραγματείαν τοῦ ἡμετέρου ἀδελφοῦ κ. Γ. Χασιώτου, ἣν δὲν ἔχομεν πρόχειρον, ἀνωφελὲς δὲ ἴσως ἦθελεν εἶσθαι ἂν πρὸς τὴν γερμανικὴν μετάφρασιν τῆς εἰρημένης πραγματείας ὑπὸ σοφοῦ καθηγητοῦ γενομένην ἐκάμνομεν, καὶ πρὸς τὰ ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι τῆς ταφῆς κατὰ τὴν ἀξιόλογον πραγματείαν τοῦ κ. Πρωτοδίκου, ἀρκούμεθα εἰς βραχείαν τούτων ἀφήγησιν.

Καὶ κατὰ μὲν τὴν ἡμέραν τῆς στέψεως ἐν Μαρτάνῳ καὶ ἄλλοις τισὶ τόποις ἐκλέγεται ὡς παράνυμφος εἷς νέος, ὅστις τὴν νύμφην, λευχειμονοῦσαν καὶ ἄνθεσιν ἐστεμμένην, ὑπὸ τῶν πλησιεστάτων δ' αὐτῆς συγγενῶν περιστοιχιζομένην, κατὰ τὴν ἐκ τῆς οἰκίας εἰς τὴν ἐκκλησίαν μετάβασιν αὐτῆς, ἀκολουθεῖ, τοῦ νυμφίου ὁμοίως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ εὐθύμου πλήθους τῶν συγγενῶν ὄντος παρεπομένου αὐτῇ.

Κατὰ δὲ τὴν τοῦ θανάτου μέλους τινός, ἐπισήμου μάλιστα οἰκογενείας, συνέρχονται οἵ τε συγγενεῖς καὶ φίλοι ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἀποβιώσαντος· αἱ γυναῖκες θρηνοῦσι καὶ κλαίουσι περιστάμεναι εἰς τὴν ὑπὸ τεσσάρων λαμπάδων φωτιζομένην κλίνην, ἐφ' ἧς κεῖται ὁ νεκρός, τὴν καλλίστην ἠμφιεσμένος ἐσθῆτα, ἣν κατὰ τὸν βίον αὐτοῦ ἐφόρει. Καθ' ὡρισμένας ὥρας εἰσέρχονται αἱ μυρολογίστριαι, ἔχουσαι τοὺς πλοκάμους ἀκόσμους καὶ καθειμένους, ἐπὶ δὲ τοῦ προσώπου εἰκονισμένον μαρασμὸν καὶ ἐκπεφρασμένην οἰονεὶ φθινοπωρινὴν θλῖψιν φέρουσαι· ἀδιαλείπτως εὑρίσκονται ἐν κινήσει κρατοῦσαι ὁτὲ μὲν ἐν τῇ μιᾷ, ὁτὲ δὲ ἐν τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ ῥινόμακτρον· τύπτουσι στῆθη, χεῖρας, γόνατα· ἀποτίλλουσι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ προκαλοῦσι τὴν ἀρχιμυρολογίστραν, τοὐτέστι τὴν πλησιεστέραν τῶν συγγενῶν τοῦ ἀποθανόντος, εἰς τὴν ἔναρξιν τοῦ θρήνου καὶ γόου. Ἐξ ὑπαμοιβῆς δὲ μυρολογοῦσαι ἐξυφαίνουσιν ἐξ ὑπογυίου ἕκασται κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς συγγενείας καὶ φιλίας τὸν ὕμνον τοῦ ἀποθανόντος καὶ τὸ πένθος τῶν ὑπολει-

φθέντων καὶ τὰς λύπας διακοπτόμεναι ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ λυγκὸς, ὀλολυγῆς καὶ ὀλοφυρμοῦ. Τοῦτο δ' ἐξακολουθοῦν τρεῖς κατὰ συνέχειαν ἡμέρας ἐπαναλαμβάνεται τὴν ἀμέσως ἑπομένην κυριακήν. Ὅταν δὲ ὁ νεκρὸς ταφῇ, αἱ γυναῖκες κατ' ἔθος δὲν ἵστανται πλέον ὄρθιαι, ἀλλ' ἐν τῷ δωματίῳ, ἐν ᾧ τὸ πένθος, κάθηνται, κύκλον ἀποτελοῦσαι μετὰ τῶν μυρολογιστριῶν, συνολοφυρόμεναι καὶ συγκλαίουσαι.

Ἂν τυχὸν ὁ τεθνεὼς ἐξέπνευσεν ἑσπέραν, προσεύχονται ἐπὶ μικρὸν μεθ' ἓν μυρολόγιον οἱ περιστάμενοι καὶ ἀφίνουσι τὰς θύρας ἠνεῳγμένας ἐκ τῆς προλήψεως, ὅτι τὴν νύκτα αἱ ψυχαὶ ἔρχονται ἐκ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς χάριν αὐτῆς, ἵνα ὁμοίως θρηνήσωσι καὶ προσευχηθῶσιν ὑπὲρ τοῦ ἀποβιώσαντος. Τὸν νεκρὸν φερόμενον εἰς τὴν ἐκκλησίαν δὲν συνοδεύει ἡ οἰκογένεια, ἀλλ' οἶκοι μένουσα τεθλιμμένη καὶ περίλυπος οὔτε μαγειρεύει, οὔτε καρυκεύει πρὸς μείζονα τοῦ πένθους ἐπίδειξιν, λαμβάνει δ' ἐπὶ 8—14 ἡμέρας, πολλάκις καὶ ἐπὶ τέσσαρας ἑβδομάδας παρὰ τῶν φίλων καὶ συγγενῶν ἀλληλοδιαδόχως τὸ καλούμενον παράψωμα.

Ὁ οἶκος πλύνεται καὶ καλλύνεται μετὰ δέκα ἡμέρας ἀπὸ τῆς ταφῆς· ἡ δὲ κλίνη, ἐφ' ἧς ὁ νεκρὸς ἦτο, παραδίδοται εἰς τὸ πῦρ. Πρὸς ἔτι ἐπὶ πολὺν χρόνον τηροῦνται καί τινες ἄλλαι δεισιδαιμονίαι. Αἱ γυναῖκες π. χ. νήθουσαι ἐν καιρῷ νυκτὸς οὐδεμίαν κλωστὴν καὶ οὐδὲν λίνον ἀφίνουσιν ἐπὶ τῆς ἀτράκτου, ἵνα μὴ δῆθεν τὴν ἐργασίαν τοῦ ἀποθανόντος καταφρονήσωσι. Τὰ μυρολόγια λίαν συγκινητικὰ ὄντα εἶναι κατά τε τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως καὶ τὸ πραγματικὸν σχεδὸν ὅμοια τοῖς ἡμετέροις.

Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὰς ἡμετέρας μελέτας καὶ κρίσεις ἀνδρῶν λογιωτάτων οὕτως ἔχοντα ἔστωσαν ἱκανὰ πρὸς συμπλήρωσιν ὧν ἄλλοτε ὁδοῦ πάρεργον ἐν τῇ «Κλειοῖ» ἐγράψαμεν ἀφορμὴν λαβόντες ἐκ τῆς πολυτίμου συγγραφῆς τοῦ κ. Βερνάρδου Σμιδτίου, ἀνδρὸς τῶν εὖ ἠκόντων παιδείας καὶ τῶν ἄκρων φιλελλήνων. Χαίρομεν δὲ σφόδρα βλέποντες νῦν καὶ τοὺς ἡμετέρους οὐκ ἀμελῶς πρὸς τὰ τῆς δημοτικῆς ἡμῶν γλώσσης ἔχοντας, ἀλλὰ μετὰ ζήλου ἀσχολουμένους, ὡς ὁ κ. Σάββας Ἰωαννίδης, οὗτινος πραγματεῖα περὶ Τραπεζοῦντος ὅσον οὔπω τῶν πιεστηρίων ἐξέρχεται καὶ προαναγγέλλει διαφώτισιν οὐκ εὐαρίθμων σκοτεινῶν μέχρι τοῦδε ζητημάτων, οἷα τὰ ἐν τῷ πρώτῳ, πέμπτῳ καὶ ἕκτῳ μέρει, ἔνθα λόγος περὶ τῶν ἀρχαίων τῆς χώρας ἐκείνης κατοίκων ἔσται, τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς διαιρέσεως, τῶν ἐκεῖθι ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων καὶ τῆς νῦν λαλουμένης διαλέκτου, περὶ ἃ νῦν ἀσχολοῦνται ἀκαμάτως τινὲς τῶν Γερμανῶν καὶ Ἄγγλων. Φρονοῦμεν μάλιστα, ὅτι ἡ τῆς Τραπεζοῦντος διάλεκτος τὰ μέγιστα θέλει κινήσει τὸ διάφορον τῶν γραμματικῶν φιλολόγων, καθ' ὅσον αὕτη, ὡς ἐξ ὀλίγων τινῶν ἐν τῇ «Πανδώρᾳ» καὶ ἀλλαχόθι δημοσιευθέντων δύναταί τις νὰ κρίνῃ, εἶναι τὰ μάλιστα ἀξιοπαρατήρητος, ἔνθα δ' ἡ γλῶσσα καθαρωτέρα διετηρήθη, ἐκεῖ ἑπόμενον καὶ τὰ τῶν ἀρχαίων ἤθη καὶ ἔθιμα.

Ἐν Βυρτσβούργῳ, κατ' αὔγουστον τοῦ 1870.

Χ. ΧΑΣΙΩΤΗΣ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ.

Βασίλειος ὁ οὐρανοφάντωρ καὶ μέγας, ἐγεννήθη ἐν Καισαρείᾳ, πόλει εὐάνδρῳ καὶ ἀκμαζούσῃ, τελευτῶντος τοῦ 329 μ. Χ. ἐξ οἴκου ἐπιφανοῦς. Πατὴρ μὲν αὐτοῦ ἦν Βασίλειος ὁ ἐκ Πόντου, υἱὸς Μακρίνης τῆς παρὰ Γρηγορίῳ τῷ θαυματουργῷ μαθητευσάσης, μήτηρ δ' Ἐμμέλεια, ἐπὶ κάλλει καὶ ἀρεταῖς διαπρέπουσα. Ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ γνωστοί εἰσιν Μακρίνα, ἡ πρεσβυτέρα ἀδελφή, ἐν παρθενίᾳ διαβιώσασα καὶ μεταδοῦσα τῷ Βασιλείῳ τὴν πρὸς τὸν μοναστικὸν βίον κλίσιν αὐτῆς, Γρηγόριος ὁ ἐπίσκοπος Νύσσης προχειρισθείς, καὶ Πέτρος, ὁ νεώτατος πάντων, ἐπίσκοπος Σεβαστείας γενόμενος. Ἐκτραφεὶς ὁ Βασίλειος παρὰ τῆς προμήτορος αὐτοῦ Μακρίνης ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου μετέβη νεώτατος ἔτι εἰς Κωνσταντινούπολιν, κἀκεῖθεν εἰς Ἀθήνας, τὴν πόλιν ἐκείνην, ἥτις, καίπερ ἐκπεσοῦσα, διετέλει ὅμως οὖσα ἡ πρωτεύουσα τοῦ διανοητικοῦ κόσμου. Ἐκεῖ ὁ Βασίλειος συνῆψε στενὴν φιλίαν μετὰ τοῦ ἐρασμίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, ἥτις διέμεινεν, ἐκτὸς ἐλαχίστων διαλειμμάτων, μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καὶ ἐγνώρισεν Ἰουλιανὸν τὸν Παραβάτην, οὗ τὰ ἀντιχριστιανικὰ αἰσθήματα ὑπενόησαν ἀμφότεροι. Ἐκεῖ ἠκροάσατο τῶν τότε περιβλέπτων σοφιστῶν, τοῦ Λιβανίου καὶ Θεσπεσίου καὶ Ἱμερίου καὶ Προαιρεσίου, καὶ ἐμελετήσας ἅπασαν τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν καθιέρου τὰς ὥρας τῆς σχολῆς αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, ἀφ' ἧς ἐξεμύζησε πάντα τὰ ἄνθη καὶ τὰς χάριτας τῆς ἀττικῆς καλλιεπείας· καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας δ' ἐπιδοθεὶς οὐ μικρὰν προσεκτήσατο γνῶσιν τῆς ἀστρονομίας, τῆς γεωμετρίας καὶ τῆς ἰατρικῆς.

Οὕτω παρασκευασθεὶς ὁ Βασίλειος, οὗ ὁ χαρακτὴρ ἐκ παίδων ἔτι εἰς πρεσβυτικὴν ἀπέκλινε σοβαρότητα καὶ ἐμβρίθειαν, ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Καισάρειαν, ὅπου μετῆλθε τὸ τοῦ συνηγόρου ἐπάγγελμα, δι' οὗ παρεσκευάζοντο οἱ εἰς πολιτικὰ ἀξιώματα ἀπαλειφόμενοι. Ἀλλὰ τὸ μὲν ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτοῦ ὠθούμενος, τὸ δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Μακρίνης πεισθεὶς, εἰκοσιεπτέτης ἤδη ἐβαπτίσθη ἐν τῇ μητροπόλει Καισαρείας ἐνώπιον πάντων τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ· εἶτα, πάσης ἄλλης ἀπαλλαγεὶς φροντίδος καὶ τὰ ἴδια κτήματα εἰς ἐλέη διανείμας δαψιλῆ, περιῆλθεν ἐπὶ δύο ἔτη Αἴγυπτον, Παλαιστίνην, Συρίαν καὶ Μεσοποταμίαν, ἐπισκεπτόμενος τὰ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ χριστιανικὰ ἱερά, ἀκροώμενος τῶν θεολόγων, ἀποθαυμάζων τοὺς ἁγίους ἄνδρας καὶ ἐνθέου πληρούμενος ζήλου ἐκ τῆς θέας τῶν ἁγίων τόπων, οἵτινες ἀνεκάλουν αὐτῷ τοσαύτας ἀναμνήσεις. Ἐπισκεψάμενος δὲ καὶ τὰ διάφορα ἐρημητήρια καὶ ἰδὼν μετὰ λύπης τὴν κατάχρησιν τοῦ ἀσκητικοῦ καὶ ἀλυσιτελοῦς τοῖς πλησίον βίου, συνέλαβε καὶ ἐξετέλεσε τὴν ἰδέαν τῆς συστάσεως κοινοβίων, ἤτοι τῆς ἐν κοινῷ φιλοπόνου ἀναχωρήσεως εἰς μονήρεις

τόπους, ἐν οἷς οἱ ἀναχωροῦντες ἅμα μὲν εἰς γόνιμον μελέτην καὶ ἐργασίαν ἐπιδίδονται, ἅμα δὲ λυσιτελεῖς τοῖς πλησίον καθίστανται διδάσκοντες καὶ εὐποιοῦντες. Ἐπὶ τούτῳ ἐξελέξατο ἐν Πόντῳ ἐράσμιον ἐνδιαίτημα, ὅπερ περιγράφει αὐτὸς ἔν τινι πρὸς τὸν Γρηγόριον ἐπιστολῇ, λίαν ἀποζούσῃ τῶν ἑλληνικῶν μελετῶν καὶ τοῦ φιλομηρικοῦ τοῦ ἀνδρός. «Ὄρος, λέγει, ἐστὶν ὑψηλόν, βαθείᾳ ὕλῃ κεκαλυμμένον, ψυχροῖς ὕδασι καὶ διαφανέσιν εἰς τὸ κατ' ἄρκτον κατάῤῥυτον· τούτου ταῖς ὑπωρείαις πεδίον ὕπτιον ὑπεστόρεσται, ταῖς ἐκ τοῦ ὄρους νοτίσι διηνεκῶς πιαινόμενον· ὕλη τούτῳ αὐτομάτως περιφυεῖσα ποικίλων καὶ παντοδαπῶν δένδρων, μικροῦ δεῖν ἀντὶ ἕρκους αὐτῷ γίνεται, ὡς μικρὰν εἶναι πρὸς τοῦτο καὶ τὴν Καλυψοῦς νῆσον, ἣν δὴ πασῶν πλέον Ὅμηρος εἰς κάλλος θαυμάσας φαίνεται». Ἡρησυχάσας αὐτόθι ὁ Βασίλειος ἦρξε τὴν ἄχρι τοῦ νῦν ἐν τοῖς μοναστηρίοις τῆς Ἀνατολῆς τηρουμένην τάξιν, καθ' ἣν μετὰ τοῦ θεωρητικοῦ βίου συνδυάζεται ἡ σπουδὴ καὶ αἱ ἀγροτικαὶ ἐργασίαι· μετ' οὐ πολὺ ἦλθε παρ' αὐτὸν καὶ ὁ ἐράσμιος μὲν τὸ ἦθος, ἀλλὰ καὶ ποιητικὸς καὶ ἀσταθής, Γρηγόριος, ἀηδιάσας τὰς βιωτικὰς μερίμνας· ἀλλὰ μικρὸν ἔπειτα ὁ ποιητὴς τοῦ χριστιανισμοῦ, μὴ ὑποφέρων τὴν ἐρημικὴν ζωὴν, ἀπῆλθεν ἐγκαταλιπὼν τὸν Βασίλειον, ὅστις καὶ αὐτὸς μετ' ὀλίγον χρόνον μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως βοηθήσῃ τὸν ἐπίσκοπον Ἀγκύρας ἐν τῇ συζητήσει αὐτοῦ πρὸς τὸν περιφανῆ Ἀρειανὸν Εὐνόμιον.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ μέγα ἀληθῶς καὶ πολύμοχθον τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς στάδιον. Ἡ χριστιανωσύνη κατεπολεμεῖτο τότε ὑπὸ ἐχθροῦ πολὺ φοβερωτέρου τῶν ἄχρις ἐκείνου, ὑπὸ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, ἀρτίως βασιλεύσαντος. Ὅπλα κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ὁ χρηστὸς μὲν καὶ πεπαιδευμένος, ἀλλὰ καὶ μονομανὴς ἐκεῖνος βασιλεὺς μετεχειρίσθη οὐχὶ τὰ συνήθη καὶ τυραννικά, ἀλλὰ τὴν παρακώλυσιν τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν εἰς τοὺς χριστιανούς. «Ἡ σοφία ὑμῶν, ἔλεγε τοῖς χριστιανοῖς, ἀμάθεια καὶ ἀγροικία· αἱ δὲ τῆς Ἑλλάδος τέχναι καὶ τὰ γράμματα ἡμῖν ἀνήκουσι ταῖς λατρευταῖς τῶν θεῶν αὐτῆς». Ἡ σωτηρία τοῦ χριστιανισμοῦ τότε ἀπὸ τοῦ δεινοῦ ἐκείνου ἀντιπάλου ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τοὺς δύο φαεινοὺς τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀστέρας, εἰς τὸν Βασίλειον καὶ Γρηγόριον. Ὁ χριστιανισμὸς εἶχε παγιωθῆ ὑλικῶς διὰ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων καὶ διὰ τῶν ἀτρύτων ἀγώνων τῶν προγενεστέρων πατέρων, καὶ ἰδίᾳ Ἀθανασίου τοῦ Ἀλεξανδρείας, οἵτινες μικρὸν ἐφρόντιζον περὶ τῶν χαρίτων τοῦ λόγου καὶ περὶ τῆς θύραθεν παιδείας, εἰς τὴν παγίωσιν μόνον καὶ ἀναλλοίωτον τήρησιν τοῦ δόγματος ἀφορῶντες. Ἡ εὐγλωττία τοῦ τε Ἀθανασίου καὶ τῶν ἄλλων ἐκείνων πατέρων ἦν οἷα ἐνέπρεπεν εἰς στρατευομένην Ἐκκλησίαν, καθαρά, ἀπέριττος, ἄπλαστος, τὰ πάντα εἰς τὴν οὐσίαν θυσιάζουσα, οἱονεὶ ἁμάρτημα θεωροῦσα τὸ ν' ἀνέλθῃ μέχρι ῥητορικοῦ ὕψους. Ἀλλ' ὁ Βασίλειος καὶ Γρηγόριος ἔχοντες νὰ καταπολεμήσωσιν οὐχὶ ἀπηνεῖς διώκτας, οὐδ' αἱρετικῶν γνώμας, ἀλλὰ τὴν ἀμαθίαν, εἰς ἣν προσεπάθει νὰ καταδικάσῃ τὸν χριστιανισμὸν ὁ Ἰουλιανός, ἐκτραφέντες ἐκ παίδων εἰς τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν, ἧς ἐμυήθησαν πάσας τὰς καλλονάς, συνέλαβον τὴν μεγάλην ἀλη-

θῶς ἰδέαν τοῦ νὰ συνδέσωσι τὴν ἠθικὴν τοῦ χριστιανισμοῦ διδασκαλίαν μετὰ τῶν μεγάλων διανοητικῶν ἀρετῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρᾶς χάριτος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ οὕτω κατενεγκόντες καίριον τραῦμα κατὰ τοῦ ἀγωνιῶντος ἐθνισμοῦ νὰ καταστήσωσιν ἀληθῆ διάδοχον τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ τὸν ἑλληνοχριστιανισμόν. Τοὐντεῦθεν ἡ ἐν πᾶσι σχεδὸν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν προσπάθεια ὅπως ἅμα μὲν κοσμήσωσιν αὐτὰ τοῖς ἄνθεσι τῆς ἀττικῆς εὐγλωττίας, ἅμα δὲ καταδεικνύωσιν ἑκάστοτε ἐν τῇ ἑλληνικῇ φιλοσοφίᾳ τοὺς ἀσθενεῖς τύπους καὶ οἱονεὶ τὰς προφητείας τῶν χριστιανικῶν διδαγμάτων. Οὕτω Πλάτων καὶ Δαυΐδ, Αἰσχύλος καὶ Ἡσαΐας συναντῶνται πολλάκις ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν καὶ τὰ λόγια ἀμφοτέρων παρατίθενται πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἑλληνοχριστιανισμοῦ.

Ἀμφότεροι ἄρα κατεπολέμησαν τὰς ἀξιώσεις τοῦ Ἰουλιανοῦ, σφοδρότερον μὲν ὁ Γρηγόριος ἐν τοῖς δύο στηλιτευτικοῖς λόγοις, ἐμβριθέστερον δὲ καὶ ἀττικώτερον ὁ Βασίλειος. Τότε περίπου φαίνεται συγγράψας ὁ μέγας πατὴρ τὴν παραίνεσιν «πρὸς τοὺς νέους ὅπως ἂν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων», ἐν ᾗ καταλάμπει ἅπαν τὸ ἐναρμόνιον κάλλος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰ καὶ οὐχὶ ἄμικτον ἐπιτηδεύτεώς τινος καὶ ἀνατολικοῦ ὄγκου. Ἡ παραίνεσις αὕτη κατά τε τὸ εἶδος καὶ τὴν οὐσίαν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ ἀριστούργημα τοῦ Βασιλείου καὶ ὡς ἡ βάσις ἐφ' ἧς ᾠκοδόμηται ἡ μέχρι τοῦ νῦν χριστιανικὴ παίδευσις καὶ ἐφεδράζονται αἱ νεώτεραι εὐρωπαϊκαὶ κοινωνίαι. Εὐρεῖα ἀνάλυσις τῆς περισπουδάστου ἐκείνης πραγματείας ἐξέρχεται τοῦ στενοῦ κύκλου τοῦ παρόντος λεξικοῦ, διὸ καὶ περιοριζόμεθα εἰς ὀλίγας μόνον περὶ αὐτῆς λέξεις. Διαγράψας ὁ θεῖος πατὴρ τῆς ἐπαγγελίας τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τὸ ὕψος τῶν χριστιανικῶν λόγων παραδέχεται ἀκολούθως τὴν ἀνάγκην τῆς πρὸς παραδοχὴν τούτων παρασκευῆς διὰ τῶν ὡραίων τούτων λόγων: «Ἕως γε μὴν ὑπὸ τῆς ἡλικίας ἐπακούειν τοῦ βάθους τῆς διανοίας αὐτῶν οὐχ οἷόν τε, ἐν ἑτέροις οὐ πάντη διεστηκόσιν, ὥσπερ ἐν σκιαῖς τισι καὶ κατόπτροις, τῷ τῆς ψυχῆς ὄμματι τέως προγυμναζόμεθα, τοὺς ἐν τακτικοῖς τὰς μελετας ποιουμένους μιμούμενοι. . . . Καὶ ἡμῖν δὴ οὖν ἀγῶνα προκεῖσθαι πάντων ἀγώνων καὶ πονητέα εἰς δύναμιν· καὶ ἐπὶ τὴν αὐτοῦ παρασκευὴν καὶ ποιηταῖς καὶ λογοποιοῖς καὶ ῥήτορσι, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμιλητέον, ὅθεν ἂν μέλλῃ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν ὠφέλειά τις ἔσεσθαι». Μετὰ δὲ ταῦτα διὰ γραφικωτάτης καὶ ἀληθεστάτης εἰκόνος καταδεικνύει κατὰ πόσον ὁ ἑλληνισμὸς προλειαίνει τὸ τοῦ χριστιανισμοῦ ἔργον· «Ὥσπερ οἱ δυσοποιοί, λέγει, παρασκευάσαντες πρότερον θεραπείαις τισὶν ὅτι ποτ' ἂν ᾖ τὸ δεξόμενον τὴν βαφὴν, οὕτω καὶ τὸ ἄνθος ἐπάγουσιν, ἄν τε ἀλουργὸν, ἄν τέ τι ἕτερον ᾖ· τὸν αὐτὸν δὴ καὶ ἡμεῖς τρόπον, εἰ μέλλει ἀνέκπλυτος ἡ τοῦ καλοῦ παραμένειν δόξα, τοῖς ἔξω δὴ τούτοις προτελεσθέντες, τηνικαῦτα τῶν ἱερῶν καὶ ἀπορρήτων ἐπακουσόμεθα παιδευμάτων, καὶ, οἷον ἐν ὕδατι τὸν ἥλιον ὁρᾶν ἐθισθέντες, οὕτως αὐτῷ προσβαλοῦμεν τῷ φωτὶ τὰς ὄψεις». Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ποιητικωτάτην ταύτην εἰκόνα καὶ ἑτέραν συνεπάγεται χαρίεσσαν, ὅπως ἀποδείξῃ πληρέστερον τὴν ἀμοιβαίαν σχέσιν

τῆς ἑλληνικῆς καὶ χριστιανικῆς παιδεύσεως καὶ τὴν ἑκατέρας αὐτῶν ἰδιάζουσαν ἀρετήν. «Ἤπου, καθάπερ φυτοῦ οἰκεία μὲν ἀρετὴ τῷ καρπῷ βρύειν ὡραίῳ, φέρει δέ τινα κόσμον τὰ φύλλα τοῖς κλάδοις περισειόμενα· οὕτω δὴ καὶ ψυχῇ, προηγουμένως μὲν καρπὸς ἡ ἀλήθεια, οὐκ ἄχαρί γε μὴν οὐδὲ τὴν θύραθεν σοφίαν περιβεβλῆσθαι οἷόν τινα φύλλα, σκέπην τε τῷ καρπῷ καὶ ὄψιν οὐκ ἄωρον παρεχόμενα». Οὕτως ἔπραξε, προσεπιφέρει καὶ Μωσῆς καὶ Δανιήλ. Ἀκολούθως ἐφίστησι τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς καλῆς ἐκλογῆς ἵνα «μὴ διὰ τῆς τῶν λόγων ἡδονῆς παραδεξάμενοί τι λάθωμεν τῶν χειρόνων, ὥσπερ οἱ τὰ δηλητήρια μετὰ μέλιτος προσιέμενοι». Ἀλλὰ καὶ αὖθις ὑπὸ τοῦ διαπύρου πρὸς τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν ἔρωτος ὁρμώμενος, θαυμάζει μὲν τὰ τοῦ Ἡσιόδου, ἄπασαν δὲ τὴν Ὁμήρου ποίησιν ἀρετῆς λέγει εἶναι ἔπαινον, ἐπαινεῖ Σόλωνα καὶ Θέογνιν καὶ Πρόδικον καὶ προσεπιλέγει· «Καὶ σχεδὸν ἅπαντες, ὧν δὴ καὶ λόγος τις ἐστὶν ἐπὶ σοφίᾳ, ἢ μικρὸν, ἢ μεῖζον, εἰς δύναμιν ἕκαστος, ἐν τοῖς ἑαυτῶν συγγράμμασιν, ἀρετῆς ἔπαινον διεξῆλθον οἷς πειστέον καὶ πειρατέον ἐπὶ τοῦ βίου δεικνύναι τοὺς λόγους». Ἀλλὰ καὶ τῶν μεγάλων πράξεων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων μνείαν ποιούμενος εὑρίσκει ἐν πολλαῖς αὐτῶν προσεπικύρωσιν τῶν ἠθικωτάτων τοῦ Εὐαγγελίου διδαγμάτων καὶ ἐφεξῆς περαίνει τὸν λόγον συνιστῶν τὴν τῆς ψυχῆς ὑπὲρ τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν, πολλοῖς καὶ ταῦτα ῥητοῖς καὶ παραδείγμασι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀρτύων. Οὕτως ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἀνὴρ συνεδύαζε τὴν χριστιανικὴν μετὰ τῆς ἑλληνικῆς παιδεύσεως.

Καθ' ἅπασαν τὴν παραίνεσιν ταύτην ὁ Βασίλειος φαίνεται ἐραστὴς τῆς ἀττικῆς καλλιεπείας, ἣν τοσοῦτον ἀπεθαύμαζεν ἐν τῷ σοφιστῇ Λιβανίῳ, ὡς ἐκ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῶν του καταφαίνεται. Ἡ εὐγλωττία ὅμως τοῦ μεγάλου τῆς Ἐκκλησίας πατρὸς, καίπερ μὴ ἐξηρημένη τῆς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐπιτηδεύσεως, κατὰ τοῦτο τῆς τῶν σοφιστῶν διέφερεν, ὅτι ἡ μὲν τούτων ἁπλοῦν τῆς διανοίας ἀποκύημα, ἄψυχος ὅλως καὶ ψυχρά ἐστιν ἀπομίμησις, κόσμον τεθνηκότα εἰς τὸ μέσον παράγουσα, ἡ δὲ τοῦ Βασιλείου καὶ Γρηγορίου καὶ Χρυσοστόμου ἐκ τῶν περὶ ἑαυτοὺς ζώντων καὶ κινουμένων τὰ ἀντικείμενα ἁρυομένη ὁρμᾶται ἐκ τῶν παθῶν καὶ τῶν νοσημάτων τῆς ψυχῆς, ἐν οἷς ἡ ἀρχὴ τῆς εὐγλωττίας, κατ' Ἀριστοτέλην. Διὸ καὶ ἡ ἀληθὴς τούτων εὐγλωττία ὑπερεξακοντίζει τὴν σοφιστικὴν τῶν Λιβανίων τέχνην ἐξαίρουσα τὴν ψυχὴν καὶ συγκινοῦσα τὴν καρδίαν.

Τοῦ Ἰουλιανοῦ ἀποθανόντος, ὁ Βασίλειος, ὅστις εἶχεν ἤδη λάβει τοῦ κυριωτέρους τῆς ἱερωσύνης βαθμοὺς καὶ ἐν τέλει ἐχειροτονήθη ἱερεὺς ἐν Καισαρείᾳ ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου, πικρανθεὶς ἕνεκα τοῦ φθόνου, ὃν διήγειρεν ἡ εὐγλωττία αὐτοῦ καὶ τῆς δυσμενείας αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου, καθησύχασεν ἐπὶ μικρὸν εἰς τὸ ἐν Πόντῳ ἄσυλον αὐτοῦ, ὅθεν ἐξῆλθε μετ' οὐ πολὺ ἀνακτησάμενος τὴν τοῦ ἐπισκόπου εὔνοιαν καὶ διὰ τῆς συνέσεως καὶ τῶν ἀγαθοεργιῶν αὐτοῦ προσελκυσάμενος τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας πάντων τῶν ἐν τῇ Καισαρείᾳ, ἧς λιμῷ κατατρυχομένης ἀπήγγειλε τὸν περίφημον παραμυθητικὸν λόγον «Ἐν λιμῷ καὶ αὐχμῷ», δι' οὗ συγκινήσας τοὺς πλουσίους ἔπεισεν αὐτοὺς νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν τῶν πενήτων, αὐτὸς πρῶτος θυσιάσας τὴν ὑπολειπομένην αὐτῷ περιουσίαν. Ἀποθανόντος

δὲ, τῷ 370, τοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου, ὁ Βασίλειος διαδεξάμενος αὐτὸν εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν τῆς Καισαρείας θρόνον, ἐγένετο ἀληθὴς τοῦ λαοῦ πατὴρ αὐτὸς μὲν λιτότατα διαιτώμενος, πολλὰ δ' ἀνεγείρων ἐν Καισαρείᾳ φιλανθρωπικὰ καταστήματα, ἐν οἷς καὶ πτωχοτροφεῖον καὶ νοσοκομεῖον. Ἀλλὰ πολλὰς ἔπιε πικρίας κατὰ τὸ ὀκταετὲς τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ διάστημα, ἐρίσας μὲν πρῶτον πρὸς Ἄνθιμον τὸν Τυάνων ἐπίσκοπον περὶ τῆς κώμης Σασίμων, ἧς ὁ Βασίλειος προεχειρίσατο ἐπίσκοπον τὸν φίλον αὐτοῦ Γρηγόριον, ὅστις θελήσας νὰ μεσιτεύσῃ μεταξὺ τῶν δύο ὑπόνοιαν ἔσχε παρὰ Βασιλείῳ ὡς χαριζόμενος τῷ Ἀνθίμῳ καὶ τούτου ἕνεκα παρητήθη ψυχρανθεὶς πρὸς καιρὸν μετὰ τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ συμμαθητοῦ καὶ φίλου· εἶτα ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ Εὐσεβίου τοῦ Σεβαστείας, ὅστις ἀρειανίζων κρύφα καὶ ὕποπτος τοῖς ἐπισκόποις γενόμενος ὑπεκρίνατο πρὸς τὸν Βασίλειον παραδοχὴν τοῦ ἐν Νικαίᾳ συμβόλου, μέχρις οὗ ἀποκαλυφθείσης τῆς ὑποκρισίας αὐτοῦ, πολλὰς ἐξήμεσε κατὰ τοῦ Βασιλείου λοιδορίας.

Νέα μετ' ὀλίγον ἐπῆλθε κατὰ τοῦ Βασιλείου δοκιμασία, ἐξ ἧς ὁ θεῖος πατὴρ ἐξῆλθε θριαμβεύσας. Οὐάλης ὁ αὐτοκράτωρ, ἀρειανόφρων καὶ εἰς Καισάρειαν μέλλων μεταβῆναι, προϋπεμψε τῷ 372 τὸν ὕπαρχον Μόδεστον ὅπως πείσῃ τὸν Βασίλειον ν' ἀσπασθῇ τὴν μετὰ τῶν Ἀρειανῶν κοινωνίαν ἐπὶ ποινῇ ἐξορίας· ἀλλ' ὁ Βασίλειος διὰ πολλῆς εὐσταθείας εἰς τὰς διαταγὰς ἐκείνας ἀπαντήσας καὶ εἰπὼν ὅτι καὶ τὸν θάνατον αὐτὸν προαιρήσεται τοῦ ἀσεβῆσαι, ἐφειλκύσατο τὸν θαυμασμὸν καὶ τὸ σέβας τοῦ τε ὑπάρχου καὶ τοῦ Οὐάλεντος, ὅστις ἐλθὼν εἰς Καισάρειαν ἐθαύμασε τὴν ψυχαγωγικὴν δύναμιν τῶν λόγων αὐτοῦ. Αἱ μετέπειτα ἐνέργειαι τῶν Ἀρειανῶν παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Οὐάλεντι ἐναυάγησαν πάντοτε, καὶ ὁ Βασίλειος διέμεινεν ἐπίσκοπος μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, συμβάντος τῷ 379, τὴν 1 ἰανουαρίου, ὅτε ἡ Ἐκκλησία ἑορτάζει τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου ἀνδρός. Τοσαύτη δ' ἦν, λέγει ὁ Ναζιανζηνός, ἡ ἐπὶ τῆς ἐκφορᾶς τοῦ λειψάνου αὐτοῦ συρροὴ τοῦ πλήθους, ὥστε οὐκ ὀλίγοι ἀπέθανον ἐκ τοῦ ὠθισμοῦ καὶ τῆς συγκλονήσεως, οἳ καὶ ἐμακαρίζοντο ὡς ἀξιωθέντες νὰ συναποθάνωσι μετὰ τοῦ ἁγίου ἀνδρός, οἱ δὲ κλαυθμοὶ κατέπνιγον τὴν ψαλμῳδίαν τῶν ἱερέων, καθὸ θρηνούντων οὐ μόνων τῶν χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐθνικῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων, ὧν πάντων κοινὸς ὑπῆρξεν εὐεργέτης.

Τοιοῦτος ὁ ἀνὴρ, οὗ ἡ σοφία καὶ σύνεσις περιάδονται, εἰ καὶ ταπεινῶς, καὶ εἰς τὰ δημώδη ἡμῶν ἄσματα, ἐν οἷς ὁ ἔνθεος τῆς Ἐκκλησίας φωστὴρ παρίσταται ὡς κρατῶν εἰς χεῖρας «χαρτὶ καὶ καλαμάρι».

Τὰ συγγράμματα τὰ φερόμενα ἐν ὀνόματι τοῦ Μεγάλου Βασιλείου εἰσὶ γνήσια καὶ ἀμφιβαλλόμενα ἢ νόθα· καὶ γνήσια μὲν εἰσὶ ἀ. Εἰς τὴν ἑξαήμερον, ὁμιλίαι 9· β'. Ὁμιλίαι 17 εἰς τοὺς ψαλμούς· γ'. Ὁμιμιλίαι 30 περὶ διαφόρων ὑποθέσεων· δ'. Περὶ βαπτίσματος λόγοι δύο· ε'. Περὶ τῆς ἐν παρθενίᾳ ἀληθοῦς ἀφθορίας· στ'. Ἑρμηνεία εἰς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν· ζ'. Ἀτρρητικὸς ἢ ἀνατρεπτικὸς τοῦ ἀπολογητικοῦ τοῦ δυσσεβοῦς Εὐνομίου εἰς λόγους ἢ βιβλία πέντε· η'. Κεφάλαια τριάκοντα περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις

Ἀμφιλόχιον, ἐπίσκοπον Ἰκονίου· θ'. Ἀσκητικά· ι'. Ἐπιστολαί· ια'. Λειτουργία· ιβ'. Λόγοι 24 ἐκλεχθέντες διὰ Συμεὼν τοῦ μαγίστρου καὶ λογοθέτου. Ἀμφιβαλλόμενα δὲ ἡ νόθα α'. Ὁμιλίαι δύο εἰς τὴν ἑξαήμερον· β'. Ὁμιλία εἰς τὸν παράδεισον γ'. Περὶ γραμματικῆς γυμνασίας· δ'. *De consolatione in adversis* ε'. *De laude solitariae vitae* ς'. *Admonitio ad filium spiritalem* ζ'. Περὶ νηστείας· η'. Ὁμιλία εἰς τό: «Μὴ δῷς ὕπνον σοῖς ὄμμασι, μηδὲ ἐπινυστάξῃς σοῖς βλεφάροις»· θ'. Ἔκθεσις πίστεως ἐν συντόμῳ. ι'. Σχόλια εἰς τοὺς ρν' ψαλμούς· ια'. *Rations sylogisticae contra Arianos quod filius sit deus* ιβ'. Ἐγκώμιονεἰς τοὺς παραπίπτοντας καὶ ἁμαρτάνοντας· ιγ'. Ἐγκώμιον εἰς Μελέτιον ἐπίσκοπον ιδ'. Περὶ φωτίσματος. ιέ. Περὶ τοῦ ὅτι ἀκατάληπτός ἐστιν ὁ Θεός· ις'. Εὐχαὶ εἰς τὴν ἁγίαν πεντηκοστήν. Ἡ καλλίστη ἔκδοσις τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ εἶναι ἡ ὑπὸ Ἰουλιανοῦ Γαρνιέρου ἐν Παρισίοις, 1721—1730 γενομένη, εἰς τόμους 3, εἰς φύλλον.

(Ἐκ τοῦ παρ' ἡμῶν ἐκδιδομένου Λεξικοῦ ἱστορίας καὶ γεωγραφίας).

Η ΥΠΟ ΤΩΝ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΩΝ ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ.

(Ἀπόσπασμα ἀνεκδότων σημειώσεων).

Ἐν μέσῳ τοῦ φθοροποιοῦ πολέμου, ὅστις μαστίζει τὴν ἀνθρωπότητα καὶ καταισχύνει τὸν πολιτισμὸν τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος, τὴν μόνην παραμυθίαν εὑρίσκει ὁ ἄνθρωπος ἐλπίζων ὅτι οὐκ εἰς μακρὰν θ' ἀνατείλῃ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν τὰ ἔθνη ἀδελφικὴν τείνοντα χεῖρα θ' ἁσπασθῶσιν ἄλληλα καὶ εἰς λήθην θὰ ῥίψωσι τὸ μέλαν παρελθόν, ὅπερ δυσοίωνοί τινες γλαῦκες ἀπαίσιον κρώζουσαι καὶ τὰ κοχλάζοντα ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν πάθη νὰ κορέσωσιν ἐπιζητοῦσαι προσπαθοῦσι νὰ ἐπαναγάγωσι κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον.

Εἰς τὴν μεγάλην ταύτην κονίστραν, ἣν τὰ ἔθνη θὰ διαθράμωσιν ὅπως ἀφίκωνται εἰς τὸν χρυσοῦν τῆς ἀνθρωπότητος αἰῶνα, ὁ Ἕλλην, οὗ τὸ παρελθὸν εἶναι πρόσδος καὶ ἐξανθρωπισμός, ὁ Ἕλλην, οὗ ἡ θρησκεία εἶναι ἀγάπη καὶ ἐλπίς, ὁ Ἕλλην, ὅστις ἐπὶ πολλῶν ἤδη σταυρῶν τὰς χεῖρας διεκπετάσας ἐμόχθησε διὰ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς γλώσσης αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς προόδου τῶν σταυρούντων αὐτόν, οὐδενὸς βεβαίως θὰ μείνῃ δεύτερος.

Ἀλλ' ἀνάγκη ἀπόλυτος καὶ κατεπείγουσα διὰ πάντα τὰ ἔθνη, ἰδίως δὲ δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, ἡ ἐνδελεχὴς τῆς ἱστορίας τοῦ παρελθόντος μελέτη· διὰ τῆς μεγάλης ταύτης διδασκάλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, διὰ τῆς ἰσχυρᾶς ταύτης φωνῆς, ἣν ἐκπέμπουσιν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν τάφων ὅπως τοὺς ζῶντας διδάξωσι, τὰ ἔθνη δύνανται νὰ ἐμφορηθῶσι τοῦ ἔρωτος πρὸς τὸ καλὸν καὶ τῆς ἱερᾶς φρίκης ἀπέναντι τοῦ κακοῦ, τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ζωοποιὸν εἰρήνην καὶ τῆς ἀποστροφῆς πρὸς τοὺς φθοροποιοὺς πολέμους, τοῦ θαυμασμοῦ πρὸς τοὺς μεγάλους κατακτητὰς τῆς ἐπιστήμης καὶ τοὺς κήρυκας τοῦ ἐξανθρωπισμοῦ, καὶ τοῦ μίσους πρὸς τοὺς μεγάλους ἐκείνους λῃστὰς τῶν ἐθνῶν, οὓς ἡ ἀμαθία καὶ ἡ βαρβαρότης ἀπεθέωσεν ἀποκαλέσασα αὐτοὺς εὐφημότερον κατακτητὰς καὶ ἥρωας. Ἐφ' ὅσον τὰ ἔθνη δὲν αἰσθανθῶσι τὰ ἱερὰ καὶ ἅγια ταῦτα αἰσθήματα, ἐφ' ὅσον ὡς δόξαν ὑπολαμβάνουσι τὸ ἔνδαλμα τῆς ψευδοδοξίας, ἧς τὰς ῥυτίδας καλύπτει μὲν εἰσέτι παχὺ ψιμμύθιον, ἀλλ' ἤτις ὡς τὸ παρ' Ἀριστοφάνει γραΐδιον ἅμα τῆς δᾳδὸς ἀναφθείσης ἀποστρέφει τὴν κεφαλὴν ἀνακραυγάζουσα: ἄ, ἄ, τὴν δᾳδα μή μοι πρόσφερε, τὸ μέγα ὄνειρον τῆς ἀδελφοποιήσεως τῶν ἐθνῶν θὰ μένῃ ἀνεκπλήρωτον καὶ νέα αἵματα τὴν ἀνθρωπότητα θὰ κηλιδῶσιν, ὡς κηλιδοῦσιν αὐτὴν σήμερον καὶ ὡς ἐκηλίδωσαν αὐτὴν κατὰ τοὺς αἰῶνας τῶν σταυροφοριῶν, ὧν ἱστορικῆς τινος σκηνῆς τὴν ἀφήγησιν ἐπιχειροῦμεν διὰ βραχέων.

Τὸ οἰκτιστον πάντων ἐν τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ εἶναι ὅτι τὸ αἷμα ἐρρύεσεν ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης, ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐκραύγασε διὰ τοῦ προφήτου αὐτοῦ: Θυσίας αἱμάτων βδελύσσεται Κύριος, ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ ὅστις ἀπὸ τοῦ σταυροῦ συνεχώρει τοὺς σταυροῦντας, καὶ ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ πόλει, ἐν ᾗ ἐτελέσθη ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ἡ μεγάλη τοῦ Γολγοθᾶ θυσία. Φανατικοὶ τοῦ Χριστοῦ ὀπαδοὶ ἐμιαναν ἐκεῖ τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, ὃν ἔφερον, εἰς αἷμα ἀθώων γυναικῶν καὶ παιδίων.

. . . . . Ἀρχόμεθα τῆς ἀφηγήσεως ὅτε οἱ σταυροφόροι εἰσήρχοντο εἰς Παλαιστίνην. Ἐκ πεντακοσιακισχιλίων μαχητῶν, οἵτινες ἀπέβησαν εἰς Ἀσίαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς, μόλις περιεσώθησαν μέχρι Παλαιστίνης περὶ τοὺς πεντηκοντακισχιλίους. Εἰσελθόντες εἰς Παλαιστίνην οἱ σταυροφόροι, ἀφίκοντο μετὰ μακρὰν καὶ ἐπίπονον πορείαν εἰς Ἐμμαοὺς, ὅπου ὁ Ἰησοῦς ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν ἐπεφάνη τῷ Λουκᾷ καὶ Κλεόπᾳ· αἴφνης ἐπιφαίνεται ἐνώπιον αὐτῶν ἡ ἁγία πόλις· ἀκίνητοι ἐξ ἐκπλήξεως καὶ σεβασμοῦ ἵστανται οἱ σταυροφόροι καὶ μετὰ μικρὸν γενικὴ ἀκούεται κραυγὴ εἰς οὐρανὸν διήκουσα: Ἱερουσαλὴμ, Ἱερουσαλὴμ, ὁ Θεὸς τὸ θέλει, ὁ Θεὸς τὸ θέλει (Dieu le veult). Ἡ θρησκεία, τὸ μέγα τοῦτο αἴσθημα, ὅπερ καταβάλλει καὶ αὐτὰς τὰς μᾶλλον κακούργους ψυχὰς, ἐπικρατεῖ πάντων τῶν κακῶν παθῶν· οἱ σταυροφόροι γονυπετοῦσι πάντες καὶ δάκρυα μετανοίας καὶ κατανύξεως καταβρέχουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν εἰς τὴν θέαν τῶν τόπων, ἐν οἷς ὁ Ἰησοῦς ἔπαθεν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Οἱ τέως ἀλαζόνες καὶ θρασεῖς ἡγεμόνες, οἱ τέως ἄγριοι καὶ κτηνώδεις στρατιῶται, ταπεινοὶ νῦν καὶ εὐσεβεῖς, θρηνοῦσι τὰ ἀνομήματα αὐτῶν.

Ἀλλ' ἡ στιγμὴ αὕτη τῆς θρησκευτικῆς κατανύξεως παρέρχεται ταχέως· ἡ σάλπιγξ καλεῖ τοὺς πολεμιστὰς εἰς τὴν μάχην· τὸ κτηνῶδες αἴσθημα ὑπερισχύει· οἱ σταυροφόροι ἐγείρονται, διαγράφουσι τὸ στρατόπεδον, χαρακοῦσιν αὐτό· τὰ ὅπλα ἀκονῶνται, τίθενται οἱ φρουροὶ, ἐπισκοπεῖται ἡ πόλις, μηχαναὶ κατασκευάζονται, καὶ παρασκευάζονται οἱ πύργοι, οἵτινες ἔμελλον νὰ καταβάλωσι τὰ ὀχυρώματα τῆς πόλεως.

Οἱ πρὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ σταυροφόροι συνεποσοῦντο, ἐὰν πιστεύσωμεν εἰς τοὺς ἱστορικοὺς, εἰς εἰκοσακισχιλίους μόνον ἄνδρας· διότι ἦσαν ἠναγκασμένοι ν' ἀποστέλλωσι διάφορα ἀποσπάσματα ὅπως φυλάττωσι τὰς κατακτήσεις αὐτῶν, ἐξασφαλίζωσι τὰ τρόφιμα καὶ διατηρῶσι τὰς συγκοινωνίας. Οἱ πολιορκούμενοι ἦσαν τριπλάσιοι περίπου τῶν πολιορκούντων· ἑξηκοντακισχίλιοι περίπου Σαρακηνοὶ ὑπερισπίζοντο κατὰ τῶν σταυροφόρων τὴν ἁγίαν πόλιν.

Οἱ μουσουλμάνοι ἐξέρχονται τῶν τειχῶν καὶ ἐπιτίθενται κατὰ τῶν σταυροφόρων· λυσσωδῶς συγκροτεῖται πάλη ἀνδρὸς πρὸς ἄνδρα· πλεῖστοι ἡγεμόνες τῶν σταυροφόρων διακρίνονται κατὰ τὴν τρομερὰν ἐκείνην πάλην, μάλιστα δὲ πάντων ὁ Ταγκρέδος, ὁ Ἀχιλλεὺς τοῦ μεγαλοφυοῦς μὲν ἀλλ' ἀτυχοῦς Τορκουάτου Τάσσου. Ὁ χριστιανὸς ἥρως, ἐκμανὴς ὑπὸ θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, καταδιώκει τοὺς μουσουλμάνους μέχρι τῶν πυλῶν τῆς πόλεως καὶ καταλιπὼν ὀπίσω πάντας τοὺς συστρατιώτας αὐτοῦ ἵσταται μόνος ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν. Ἐκεῖ ἀναπολήσας ἐν ἐκστάσει τὸν μέγαν πρόλογον τῆς μεγάλης τοῦ Γολγοθᾶ τραγῳδίας, λησμονῶν τὴν γῆν, εἰς τὸν οὐρανὸν μόνον ἀποβλέπων, γονυπετεῖ καὶ ἐπικαλεῖται τὸν Θεὸν, ὑπὲρ οὗ ἔλαβε τὰ ὅπλα· κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν, πέντε Σαρακηνοὶ κυκλώσαντες ἐπιτίθενται κατ' αὐτοῦ· ἀπωθῶν διὰ τῆς ἀσπίδος αὐτοῦ τὰς τῶν ἐχθρῶν προσβολὰς διαπερᾷ ξίφει τὰς πανοπλίας αὐτῶν καὶ ἀποκτείνας πάντας ἐπιστρέφει νικητὴς εἰς τὸ στρατόπεδον.

Οἱ σταυροφόροι, ὀλιγάριθμοι ἀφ' ἑνὸς, ἀφ' ἑτέρου δ' ἀνυπομονοῦντες καὶ

μὴ ἀνεχόμενοι τὴν βραδυτῆτα τακτικῆς πολιορκίας ἐφώρμησαν ὅπως κυριεύσωσιν ἐξ ἐφόδου τὴν ὀχυρὰν πόλιν· ἀλλ' ἡ ἀνδρία καὶ αἱ ἐπανειλημμέναι αὐτῶν προσπάθειαι ἐναυάγησαν καθ' ὁλοκληρίαν ἀπέναντι τοῦ ὀχυροῦ τῆς θέσεως καὶ τῆς ἰσχυρᾶς ἀμύνης τῶν πολιορκουμένων· οἱ μουσουλμάνοι ἀποκρούσαντες τοὺς ἐφορμῶντας κατεκρήμνισαν ἀπὸ τῶν τειχῶν τοὺς παρατολμοτέρους ὅσοι κατώρθωσαν ν' ἀναβῶσιν εἰς αὐτά.

Ἀλλ' οἱ ἀκάματοι πολιορκηταὶ μετὰ ὀλιγοήμερον ἀνάπαυσιν διακοπεῖσαν ὑπὸ συνεχῶν ἐξόδων τῶν πολιορκουμένων, ἐφώρμησαν ἐκ νέου κατὰ τῆς πόλεως, συναποφέροντες ἀπειλητικοὺς κριοὺς, τρομεροὺς καταπέλτας, ὑψηλοὺς πύργους πλήρεις στρατιωτῶν. Κρατερὰ ὑπῆρξεν ἡ ἔφοδος, κρατερὰ δὲ καὶ ἡ ἄμυνα· ἀφ' ἑνὸς μὲν αἱ πολεμιστήριοι μηχαναὶ τῶν πολιορκητῶν ἐκσφενδονίζουσι κατὰ τῆς πόλεως βέλη, λίθους, βράχους ὁλοκλήρους, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ γρηγοριανὸν ἡ ὑγρὸν πῦρ καταφλέγει τοὺς πύργους· ἐξ ἄλλου, τέλος, οἱ Σαρακηνοὶ σκιάζουσι τὸν ἥλιον διὰ τῶν φλογερῶν αὐτῶν βελῶν. Ἑκατέρωθεν ἐπικαλοῦνται πρὸς βοήθειαν τὸν φανατισμὸν, τὴν δεισιδαιμονίαν, τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ᾅδην· ἐνταῦθα ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως λυσίκομοι μάγισσαι καλοῦσι τὸν θάνατον καὶ ζητοῦσι δι' ἐξορκισμῶν καὶ ἄλλων γοητειῶν καὶ μαγγανευμάτων νὰ διαταράξωσι τὴν τάξιν τῶν στοιχείων· ἐκεῖ, ἔξω τῆς πόλεως, οἱ χριστιανοὶ ἐπίσκοποι ἀνακραυγάζουσιν ὅτι ἔβλεπον τὰς σκιὰς πολλῶν ἐπισκόπων πρὸ μικροῦ ἀποθανόντων ἐπιφαινομένας εἰς τὰς τάξεις αὐτῶν καὶ τὴν νίκην προαγγελλούσας. Τὸ αἷμα ῥέει ποταμηδὸν, ἡ ἀνδρία μετατρέπεται εἰς λύσσαν· οἱ χριστιανοὶ κατορθόνουσι ν' ἀναβῶσι σωρηδὸν εἰς τὰ τείχη· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐκπολιορκηθέντες, πανταχόθεν περισφιγγόμενοι, καταπονηθέντες ὑπὸ τοῦ ἐπιτεθέντος κατ' αὐτῶν ὄγκου καταπίπτουσι τῶν τειχῶν, ἐξηντλημένοι, καταπεπλημμένοι, ἀποτεθαρρηκότες καὶ ἀναμένοντες τὸν θάνατον. Ἡ νίκη φαίνεται βεβαία ὑπὲρ τῶν πολιορκουμένων· ἀλλ' αἴφνης ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν ἐπιφαίνεται ἱππεὺς λαμπρὰν φορῶν πανοπλίαν· ὁ εὐσεβὴς καὶ πανοῦργος Φαυμόνδος ἀνακράζει ὅτι ὁ ἱππεὺς ἐκεῖνος εἶναι ὁ ἅγιος Γεώργιος ἐρχόμενος νὰ πολεμήσῃ ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν καὶ τοῦ σταυροῦ. Ἡ πίστις ἀποβάλλει τὴν ἰδέαν τοῦ κινδύνου· τὸ θάρρος ἀναγεννᾶται· οἱ χριστιανοὶ τρέχουσι καὶ πάλιν εἰς τὴν μάχην· οὐδεὶς πλέον περὶ θανάτου σκέπτεται, πάντες δὲ περὶ τῆς νίκης μόνον φροντίζουσι. Θρησκευτικὴ μανία τὰς δυνάμεις διπλασιάζει τῶν χριστιανῶν· αἱ γυναῖκες, οἱ γέροντες, οἱ παῖδες συνενοῦσι τοὺς ἀσθενεῖς αὐτῶν βραχίονας εἰς τοὺς τῶν στρατιωτῶν. Ἐν μέσῳ χειμάρρων λίθων καὶ πυρὸς, ἐν μέσῳ εὐχωλῆς καὶ οἰμωγῆς ὀλλύντων τε καὶ ὀλλυμένων, ἀπειλητικὸς προχωρεῖ ὁ ὑψηλὸς τοῦ Γοδεφρείδου πύργος· ἐκτείνει τὴν κρεμαστὴν αὐτοῦ γέφυραν καὶ ῥίπτει αὐτὴν ἐπὶ τῶν τειχῶν, ἅτινα οἱ πολιορκούμενοι κατεκάλυψαν διὰ σάκκων ἀχύρου καὶ ἐρίου μεστῶν· βέλη πυρώδη ἀναφλέγουσι τοὺς σάκκους ἐκείνους· σφοδρὸς ἄνεμος ἀπωθεῖ καπνοῦ καὶ φλογῶν σίφωνας πρὸς τὸ μέρος τῶν Σαρακηνῶν, οἵτινες κλονισθέντες ὀπισθοδρομοῦσιν· ὁ Γοδεφρείδος μετ' ἄλλων ἡγεμόνων εἰσορμᾷ εἰς τὴν πόλιν, ἐν ᾧ ἀλλαχόθεν εἰσέρχονται εἰς αὐτὴν ὁ Ταγκρέδος μετά τινων ἄλλων ἀνδρείων· περιδεεῖς οἱ μουσουλμάνοι εἰς παντελῆ τρέπονται φυγήν· ἡ Ἱε

ρουσαλὴμ ἀντηχεῖ μυρίας κραυγάς: ὁ Θεὸς τὸ θέλει· σωρηδὸν τέλος οἱ σταυροφόροι εἰσελαύνουσιν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν.

Ἀλλ' οἱ Σαρακηνοί, ὑπὸ τοῦ σουλτάνου αὐτῶν ἐνθαρρυνθέντες, χωροῦσι καὶ αὖθις ἐπὶ τὴν μάχην καὶ ἀπεγνωκότες καταπίπτουσι κατὰ τῶν χριστιανῶν· οὗτοι καταπονηθέντες ὑπὸ τῆς αἰφνιδίου καὶ ἀπεγνωσμένης ταύτης ἁμύνης ἀναγκάζονται νὰ ὑποχωρήσωσιν· ἀλλ' ὁ Ἐβράρδος, εἷς τῶν σταυροφόρων ἀρχηγῶν, ἄγων τὴν ἐρεδρείαν, δραμὼν ἀναζωπυρεῖ τὴν ἐξαντληθεῖσαν αὐτῶν ἀνδρίαν, ἐμπνέει τὸν τρόμον εἰς τὰς τάξεις τῶν Σαρακηνῶν, οἵτινες ἀπογνόντες τῆς σωτηρίας, καταλιμπάνουσι τὴν νίκην, ῥίπτουσι τὰ ὅπλα καὶ φεύγουσι δρομαῖοι. Κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν, ἥτις κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐλογίσθη θαῦμα, οἱ σταυροφόροι εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἡμέραν παρασκευὴν ἀκριβῶς κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν, καθ' ἣν τὰ ἱερὰ βιβλία ἀναφέρουσιν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ.

Ὅσῳ πλειότερον διημφισβητήθη ἡ νίκη τοσούτῳ ᾠμότερα ὑπῆρξεν ἡ ἐκδίκησις τῶν νικητῶν. Οὐδὲν αἴσθημα οἴκτου ἢ συμπαθείας πρὸς τοὺς ἡττηθέντας ἐπλήρου τὰς καρδίας τῶν σταυροφόρων. Ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἐν ᾗ ὁ σταυρὸς, τὸ ὄργανον τῶν βασάνων, ἤρθη μέχρις οὐρανοῦ ὄργανον γενόμενος τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ὁ σταυρὸς, τὸ σύμβολον τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης, κατεκυλίσθη εἰς τὸ αἷμα τῶν ἀθώων παρθένων καὶ νηπίων. Ἐνταῦθα παρὰ τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος ἀπεσφάττοντο γέροντες καὶ νήπιοι παῖδες· ἐκεῖ, ὅπου ἡ Παρθένος Μαρία ἐθρήνει ὡς νεκρὸν τὸν Ἰησοῦν, παρθένοι ἡτιμάζοντο καὶ γυναῖκες ἐξεκοιλιάζοντο· παρέκει βρέφη ἐδιχοτομοῦντο, πανταχοῦ ἐπεκράτει ἀκολασία, βεβήλωσις, λεηλασία, λύσσα, σφαγὴ, ἐρήμωσις. Αἱ ὁδοὶ ἐπεστρώθησαν διὰ πτωμάτων, καὶ ἐνῷ τὰ ξίφη τῶν σταυροφόρων ἐβάπτοντο εἰς ἀχνίζοντα στήθη, οἱ πόδες αὐτῶν ἔπλεον εἰς ποταμοὺς αἱμάτων. Πληθὺς δυστυχῶν Σαρακηνῶν ζητοῦσιν ἄσυλον εἰς τὸ τέμενος ἐκεῖνο, ὅπερ ὑπῆρξεν ἄλλοτε, λέγουσιν, ὁ περίβλεπτος τοῦ Σολομῶντος ναὸς, ὁ ναὸς ἐκεῖνος ὃν ὁ Θεὸς ἀπηγόρευσε τῷ Δαβὶδ νὰ οἰκοδομήσῃ ὡς ἔχοντι κεκηλιδωμένας ὑπὸ ἐχθρικῶν αἱμάτων τὰς χεῖρας· ἀλλὰ τὸ ἄσυλον τοῦτο ὑπῆρξεν ὁ τάφος αὐτῶν· ὑπὸ τὴν στοὰν τοῦ κτιρίου ἐκείνου, λέγει αὐτόπτης μάρτυς, τὸ αἷμα ἀνυψοῦτο μέχρι τοῦ χαλινοῦ τῶν ἵππων.

Φρικώδεις καὶ εἰδεχθεῖς αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, καθ' ἃς ἁλίσκεται ἐξ ἐφόδου ὑπὸ λυσσωδῶν ἐχθρῶν μία πόλις σκηναὶ εἰδεχθεῖς, ἃς μόνη δύναται νὰ περιγράψῃ ἡ χεὶρ τοῦ ἀμιμήτου ποιητοῦ τῆς Θείας Κωμῳδίας, εἶναι τὰ συνήθη ἐπακόλουθα τοιαύτης ἁλώσεως. Ὁ ἄνθρωπος φρίττει ἀναλογιζόμενος ὅτι ὑπῆρξαν ἄνθρωποι τοιαῦτα τολμήσαντες κατὰ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς καὶ λησμονεῖ τί ἐπράσθενον καὶ τί ἐπίστευον οἱ παθόντες, τοῦτο μόνον ἐνθυμούμενος ὅτι ἦσαν ἄνθρωποι.

Ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς ἁγίας πόλεως. Ἐν μέσῳ τοῦ στρατοῦ ἐκείνου τῶν λυσσαλέων Κουρήτων, τῶν ἀδυσωπήτων πρὸς τὰ πτώματα αὐτῶν, μόνος ὁ Γοδεφρεῖδος — πρὸς παραμυθίαν τῆς ἀνθρωπότητος — φειδόμενος τῶν ἡττηθέντων δὲν ἠθέλησε νὰ κηλιδώσῃ τὸν θρίαμβον αὐτοῦ

διὰ τῆς σφαγῆς. Ἀφοπλισθεὶς εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην, ἀποδύεται τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ, εἰσέρχεται γυμνόπους εἰς τὸν ἅγιον Τάφον καὶ ταπεινῶς προσπίπτει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τῶν βασιλέων, τῶν λαῶν καὶ τῶν στρατῶν.

Εἰς τὴν θέαν τοῦ ἐναρέτου ἐκείνου ἡγεμόνος καταπαύει ἡ λύσσα, ἡ ἐκδίκησις κοπάζει, τὸ αἴσθημα τοῦ οἴκτου ἀναγεννᾶται· τὸ παράδειγμα τοῦ στρατηγοῦ παρασύρει πάντας τοὺς πολεμιστὰς, οἵτινες προσπίπτουσιν εὐλαβῶς πρὸ τοῦ βωμοῦ. Τὰς τοῦ πολέμου καὶ τῆς λύσσης κραυγὰς διαδέχεται αἰφνης βαθεῖα σιωπὴ, ἣν διακόπτουσι μόνοι οἱ στεναγμοὶ καὶ αἱ δεήσεις τῶν χριστιανῶν· αἱ χεῖρες, ἃς ἀνατείνουσιν εἰς οὐρανὸν, εἰσὶ βεβαμμέναι εἰσέτι δι' αἱμάτων, ἀλλὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν πληροῦσιν ἤδη δάκρυα· τὸ κτῆνος ᾤχετο, ὁ ἄνθρωπος ἀνεγεννήθη.

Μικρὸν ὅμως διήρκεσεν ἡ θρησκευτικὴ αὕτη συγκίνησις· τὸ μίσος καὶ ὁ ἅγιος φανατισμὸς ἐπανεκτήσαντο καὶ αὖθις τὸ κράτος αὐτῶν ἐπὶ τῶν κτηνῶν ἐκείνων, ὧν ἡ καρδία ἦν σκληροτέρα τῶν ὅπλων, ἃ ἔφερον· ἐξερχόμενοι τοῦ ναοῦ, ὅπου προσεκύνησαν τῷ Θεῷ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης, κατεδίκασαν ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ πάντας τοὺς αἰχμαλώτους εἰς θάνατον.

Δέκα ἡμέρας διήρκεσεν ἡ τρομερὰ σκηνὴ τῆς ἀκολασίας, τοῦ φόνου καὶ τῆς λεηλασίας· ὅτε δὲ ἐκορέσθη αἵματος ἡ καρδία τῶν θηρίων ἐκείνων, ὁ κόμης τῆς Φλανδρίας προέτεινεν εἰς τοὺς σταυροφόρους νὰ ἐκλέξωσι βασιλέα εἰς ὃν ν' ἀναθέσωσι τὴν φύλαξιν τοῦ ἁγίου Τάφου, ὃν κατεκτήσαντο, καὶ ἵν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ γνώμη αὐτοῦ ὑπηγορεύθη ὑπὸ τοῦ γενικοῦ συμφέροντος καὶ οὐχὶ τῆς φιλοδοξίας ἐκήρυξεν ὅτι δὲν θὰ παρεδέχετο τὸ σκῆπτρον ἐὰν προσεφέρετο αὐτῷ. Ἀποφασίζεται ἡ ἐκλογὴ, ὁμολογητέον δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἐκλογὴν ταύτην τὸ πρὸς τὴν ἀρετὴν σέβας ὑπερίσχυσε τῆς ζηλοτυπίας· οἱ πάντες ὁμοψήφως ἐξελέξαντο Γοδεφρεῖδον τὸν Βουϊλλῶν, ὁ δὲ γενναῖος καὶ μετριοπαθὴς ἐκεῖνος ἡγεμὼν ἀπαντᾷ εὐγενῶς τὰς λέξεις ταύτας· « Ἀποδέχομαι τὸ βάρος ὅπερ μοὶ ἐπιβάλλετε, ἀλλ οὐχὶ καὶ τὰς τιμὰς καὶ τὸν βαθμὸν εἰς ὃν θέλετε νὰ μὲ ἀνυψώσητε· οὐδέποτε βασιλικὸς στέφανος θὰ περιδάλῃ τὴν κεφαλήν μου ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἐν ᾗ ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου περιεβλήθη στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ».

Ἡ ἐπιτυχία τῆς κολοσσαίας ταύτης ἐπιχειρήσεως καὶ ἡ ἀπολύτρωσις τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐπλήρωσε καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολὴν χαρᾶς μὲν τοὺς χριστιανούς, ἀπογνώσεως δὲ τοὺς Σαρακηνούς. Πάντες οἱ διαφυγόντες τὴν σφαγὴν Σαρακηνοὶ συνήνωσαν τὰ ὅπλα καὶ τὴν λύσσαν αὐτῶν μετὰ τῶν τοῦ χαλίφου τοῦ Καΐρου, ὅστις προϋχώρει καὶ μετ' οὐ πολὺ παρουσιάσθη ἡγούμενος τοῦ στρατοῦ τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ἀσκάλωνος. Οἱ σταυροφόροι ἐξῆλθον τῆς ἁγίας πόλεως καὶ ἦλθον πρὸς συνάντησιν αὐτῶν· οἱ Σαρακηνοὶ ἐπλήρουν εὐρεῖαν πεδιάδα, κατέκλυζον τὰ δάση καὶ ἐκάλυπτον τὰ ὄρη διὰ τῶν πολυπληθῶν αὐτῶν σωμάτων· δισμύριοι χριστιανοὶ μόνον ἑτόλμησαν νὰ προκαλέσωσιν εἰς μάχην τὸν σωρὸν ἐκεῖνον τῶν πολεμιστῶν· ἀλλ' οἱ τεράστιοι ἄθλοι τῶν χριστιανῶν ἱππητῶν, οὓς ἐξώγκωσε καὶ ἐμεγάλυνεν ἡ φήμη καὶ ἡ ἅλωσις τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἐπλήρωσαν τρόμου τὰς καρδίας τῶν Σαρακηνῶν.

Περίτρομοι ἅμα τῇ πρώτῃ προσβολῇ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ εὗρον φεύγοντες τὸν θάνατον. Ὁ αἰγυπτιακὸς στρατὸς κατεστράφη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου καὶ ἡ νίκη τῆς Ἀσκάλωνος ἀπεπεράτωσεν ἐνδόξως τὴν πρώτην σταυροφορίαν.

Περὶ τῆς σταυροφορίας ταύτης κρίνων γάλλος τις ἱστορικὸς λέγει τὰ ἀκόλουθα, ἅτινα ἐπαναλαμβάνομεν τοσοῦτῳ μᾶλλον ὅσῳ δὲν δύνανται νὰ κακισθῶσιν ἐπὶ μεροληψίᾳ. «Ἡ σταυροφορία αὕτη θὰ ἔσωζε καὶ θὰ ἐπαγίου τὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορατορίαν ἂν διηύθυνεν αὐτὴν ἡ σύνεσις καὶ ὁ ζῆλος πεφωτισμένης θρησκείας. Ἡ δικαιοσύνη ἀπῄτει ὅπως ἀποδοθῶσι τῷ αὐτοκράτορι τῶν Ἑλλήνων αἱ παρὰ τῶν Σαρακηνῶν ἁρπαγεῖσαι ἐπαρχίαι· ἀλλ' ἡ φιλοδοξία κατεσίγασε τὴν συνείδησιν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ὑγιᾶ πολιτικήν. Οἱ σταυροφόροι ἠθέλησαν νὰ φυλάξωσι τὰς κατακτήσεις αὐτῶν δι' ἑαυτοὺς καὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ὑπερασπισθῶσιν αὐτάς. Ἀρχηγοὶ στρατιωτικῆς δημοκρατίας, ἀναρχικῆς καὶ τιμαριωτικῆς, ἐν ᾗ οὐδεὶς ἤθελε νὰ ὑπακούῃ, πάντες οἱ πρίγκηπες, οἱ εὐγενεῖς, οἱ ἱππόται, ὅσοι δὲν ἔλαβον γαίας ἢ ἡγεμονείας, ἔσπευσαν νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰς σημαίας τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν καὶ ἔφυγον ἐξ Ἀνατολῆς. Ἐπεδείξαντο εἰς τὴν διαγωγὴν αὐτῶν τοσαύτην σταθερότητα ὅσην καὶ ἀγαθὴν πίστιν. Ὁ Βοημοῦνδος ἐφύλαξε τὴν Ἀντιόχειαν, ὁ Βαλδουῖνος τὴν Ἔδεσσαν. Ὁ Ἀλέξιος πραρεχώρησε τὴν Λαοδίκειαν εἰς τὸν κόμητα τῆς Τολώσσης, ὁ ἐρημίτης Πέτρος ἀποστραφεὶς τὸν κόσμον ἐπανέστρεψεν εἰς Γαλλίαν, ὅπου ἐκλείσθη ἐντὸς μοναστηρίου, καὶ πρὸς ἄμυναν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔμειναν μόνον τριακόσιοι ἱππόται, ἡ γενναιότης τοῦ Γοδεφρείδου καὶ τὸ ξῖφος τοῦ Ταγκρέδου.»

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς μεγάλης ταύτης ἐπιδρομῆς τῆς Δύσεως ὑπῆρξαν ὀλεθριώτατα διὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἰδίᾳ διὰ τὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν, ἥτις θὰ κατέρρεεν ἤδη τότε, ἄνευ τοῦ γενναίου αὐτοκράτορος Ἀλεξίου. Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα ὑπῆρξαν ὀλέθρια διὰ δύο λόγους, καὶ διὰ τὸ κακὸν παράδειγμα ὅπερ ἔδωκαν τὰ στίφη ἐκεῖνα τὰ ὅλως ἀδιοργάνωτα καὶ ἀχαλίνωτα εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, καὶ διὰ τὴν μεγάλην καταστροφὴν ἣν ἐπήνεγγεν ἡ ἐπιδρομή.

Τῷ ὄντι τὰ ἐπιδημικὰ ἤθη τοῦ τιμαριωτικοῦ συστήματος ὑπῆρξαν πηγὴ ἀταξίας καὶ παρακμῆς. Ἡ ῥωμαϊκὴ μοναρχία, κατόπιν δὲ καὶ ἡ βυζαντινὴ ὤφειλον τὴν μακρὰν αὐτὴν διάρκειαν εἰς τὴν ἑνότητα τῆς ἀνωτάτης ἐξουσίας καὶ εἰς τὴν ἁπλότητα τῆς ὀργανώσεως αὐτῶν. Οὐδεμία ἐν αὐταῖς ὑπῆρχεν ἄλλη δύναμις ἐκτὸς τοῦ μονάρχου, τῆς γερουσίας, καὶ τοῦ λαοῦ. Ὁ στρατὸς ἐξήσκει μὲν μεγάλην ἐπιρροήν, ἀλλὰ τοῦτο ἐγίνετο βίᾳ καὶ οὐχὶ δικαίῳ. Τὰ ἄτομα ἦσαν ἁπλῶς πολῖται καὶ ὑπήκοοι οἱανδήποτε καὶ ἂν κατεῖχον τάξιν ἢ ἀξίωμα. Ἐντεῦθεν προέκυπτον ἡ τάξις καὶ ἡ μονιμότης, ἐν ᾧ ἡ δύσις παρουσιάζει τὴν εἰκόνα συγχύσεως καὶ χάους· ἦτο οὕτως εἰπεῖν ἀρχιπέλαγος ἡγεμονίσκων πριγγήπων, δεσποτῶν, κομήτων, βαρόνων, διαδόχων τῶν ἀρχηγῶν ἀγρίων φυλῶν, πάντοτε ἐνόπλων, πάντοτε πιεζόντων τοὺς λαούς, πάντοτε ἐπιβαλλόντων τοῖς ἡγεμόσι, πάντοτε ἀνεξαρτήτων, καίπερ φερόντων τὸ ταπεινὸν ὄνομα ὑποτελῶν καὶ λιγίων (lig). Τῆς ὠργανωμένης ταύτης βαρβαρότητος, τῆς ἀλαζόνος καὶ ταραχικῆς ἀριστο-

κρατίας τὸ παράδειγμα ἐχαλάρωσε μετ' ὀλίγον ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι τοὺς δεσμούς, οἵτινες συνέδεον τοὺς μεγιστάνας μετὰ τῶν αὐτοκρατόρων. Πολλοὶ τῶν πρώτων ἐν Μακεδονίᾳ ἢ ἐν Ἠπείρῳ, ἐν Ἑλλάδι ἢ ἐν Ἀσίᾳ, τὴν αὐτονομίαν ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ζητήσαντες, ἐδιχοτόμησαν εἰς πολλὰ μικροβασίλεια τὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν· τοῦτο δ' ὑπῆρξεν ἓν τῶν κυριωτάτων αἰτίων, καὶ τολμῶμεν εἰπεῖν τὸ κυριώτατον, τῆς ταχείας πτώσεως τῆς αὐτοκρατορίας ταύτης. Πᾶσα βασιλεία καθ' ἑαυτῆς μερισθεῖσα ἐρημοῦται καὶ ἀπόλλυται.

Καὶ τοῦτο μὲν ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρῶτον· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ θέσις τῆς αὐτοκρατορίας ἐδεινώθη ἔτι μᾶλλον ὡς ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης. Οἱ Σαρακηνοὶ ἀποχωρήσαντες τῆς Παλαιστίνης, ἐκδιωχθέντες ἐξ Ἀντιοχείας καὶ Κιλικίας, ἐφώρμων εἰς τὴν Καππαδοκίαν, προσέβαλλον τὴν Νίκαιαν, ἐπηύξανον διηνεκῶς τὰς δυνάμεις αὐτῶν καὶ ἀνεχώρουν κατὰ πᾶσαν ὥραν ἐκ Χαλεπίου μετ' ἐπικουριῶν ἐκ Περσίας ὅπως εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Ἀσίαν ἣν κατηρήμουν. Οὕτως ὁ γενναῖος Ἀλέξιος ἔβλεπε τὰς χώρας αὐτοῦ διαμελιζομένας ταὐτοχρόνως ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, ὑπὸ τῶν Λομβαρδῶν καὶ ὑπὸ τῶν Γάλλων. Ἐν Εὐρώπῃ ἡ τῶν σταυροφοριῶν μανία λυσσωδεστέρα καθ' ἑκάστην ἀπέβαινεν· ἐλησμονοῦντο τὰ παθήματα καὶ ὁ ἀλγεινὸς θάνατος, ὃν ὑπέστησαν μυριάδες ἀνθρώπων ἐν ταῖς μάχαις, ἢ ἐκ τοῦ λιμοῦ, ἢ ἐξ ἀσθενειῶν καὶ οἱ πάντες ἀπέβλεπον εἰς τὴν δόξαν τῶν ὀλιγίστων ἐπιζησάντων καὶ ἐδελεάζοντο ἀκούοντες μυθώδεις διηγήσεις περὶ τῶν ἡγεμονιῶν, ἃς οὗτοι διενείμαντο πρὸς ἀλλήλους καὶ περὶ τῶν θησαυρῶν, οὓς ἡ νίκη ἀπήνεγκεν αὐτοῖς. Ἡ Δύσις ἐξέπεμπε καθ' ἑκάστην τοὺς ἐπιδρομικοὺς εἰς τὴν Ἀνατολὴν χείμαῤῥους. Στέφανος ὁ Καρνούτου ἐπανῆλθεν εἰς Ἀσίαν πολυάριθμον ἄγων στρατόν· τούτῳ δ' ἠκολούθησαν μετὰ μικρὸν διακοσιακισχίλιοι ἄλλοι σταυροφόροι ἀρχηγὸν ἔχοντες τὸν κόμητα τῆς Τολώσσης. Διαφλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ στήσωσι τὸν σταυρὸν ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ἕδρας τῶν χαλιφῶν καὶ νὰ κυριεύσωσι τὴν Βαγδάτην, ἐχώρησαν ἀτάκτως, ἄνευ πειθαρχίας, μηδεμίαν λαβόντες πρόνοιαν περὶ ἐξασφαλίσεως τροφίμων· διαβάντες δὲ τὸν Ἅλυν, ἐλεηλάτησαν ἀδιακρίτως χριστιανούς τε καὶ Σαρακηνοὺς καὶ ἀπωλοντο πάντες, οἱ μὲν ἐκ τοῦ λιμοῦ, οἱ δὲ ὑπὸ τὸν ἀκινάκην τῶν Σαρακηνῶν, οἵτινες ἀπέσφαξαν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ πεντηκοντακισχιλίους αὐτῶν. Ἄλλα στίφη σταυροφόρων ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ δουκὸς τῆς Ἀκουιτανίας καὶ τοῦ κόμητος Νεβὲρ ἀποδεκατισθέντα εἴς τινα κατὰ τῶν Βουλγάρων μάχην ἀπώλοντο ὁλοσχερῶς ἐν Ἀσίᾳ καταστραφέντα κατὰ μυριάδας ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν. Πάντες ὅσοι διέφευγον τὰ παθήματα ταῦτα, ἐλησμόνουν ὅτι περιεφρόνησαν τὰς συμβουλὰς τοῦ Ἀλεξίου καὶ κατηγόρουν αὐτὸν διὰ τὰ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀσυνεσίας καὶ ἀπροβουλίας παθήματα. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τῶν διηγήσεων τούτων ἀπέστειλε πρεσβείαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα μεμφόμενος ὡς προδότη τοὺς χριστιανούς. Ἀγανακτήσας δικαίως ὁ Ἀλέξιος διὰ τὴν ἐξυβριστικὴν ταύτην μορφὴν ἀπήντησε δικαιολογούμενος οὐχὶ διὰ λόγων κενῶν, ἀλλὰ δι' ἔργων, μεγίστην μὲν περιαπτόντων αὐτῷ τιμὴν ἀποστομούντων δὲ πληρέστατα τοὺς συκοφάντας αὐτοῦ.

Τριακόσιοι κόμητες, Ἰταλοί, Γερμανοί καὶ Γάλλοι περιέπεσαν εἰς χεῖρας τοῦ σουλτάνου τοῦ Χαλεπίου, ὅστις ἐκράτει αὐτοὺς ἀλυσσιδέτους· ὁ Ἀλέξιος ἔχων πολλοὺς καὶ ἐπισήμους σαρακηνοὺς αἰχμαλώτους ἀπειλεῖ τὸν σουλτάνον ὅτι θ' ἀποσφάξῃ αὐτούς, ἂν μὴ παραδοθῶσιν αὐτῷ οἱ κόμητες, καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπιτυγχάνει τὴν ἀπολύτρωσιν αὐτῶν. Ὁ παράτολμος Βοημοῦνδος, ὁ ἄσπονδος οὗτος τοῦ Ἀλεξίου καὶ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἐχθρός, περιπεσὼν εἰς ἐνέδραν συλλαμβάνεται αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν· ὁ Ἀλέξιος ταῦτα μαθὼν προσφέρει εἰς τοὺς Σαρακηνοὺς πλούσια λύτρα πρὸς ἐξαγορὰν τοῦ ἀμειλίκτου ἐκείνου ἐχθροῦ, ὅστις δὲν ἔπαυε ταράττων τὴν αὐτοκρατορίαν· ἀλλ' ὁ Βοημοῦνδος φοβούμενος μὴ περιπέσῃ εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξίου κατορθόνει νὰ πληρωθῶσι τὰ λύτρα αὐτοῦ ὑπὸ τῶν σταυροφόρων. Μόλις δ' ἀπελευθερωθεὶς συναθροίζει τοὺς πολεμιστὰς αὐτοῦ καὶ καταλαμβάνει ἄνευ ἀφορμῆς τὴν Λαοδίκειαν· ὁ Βατουμίτης ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος παρὰ τῷ φιλοδόξῳ ἐκείνῳ ἡγεμόνι, κατεμέμψατο αὐτοῦ διὰ τὴν ἀπιστίαν, ὑπέμνησεν αὐτῷ τοὺς ὅρκους αὐτοῦ καὶ παρήνεσεν αὐτὸν νὰ παραδώσῃ τὴν Ἀντιόχειαν. Ἀλλ' ὁ ἰταμὸς Νορμανδὸς ἀπεκρίνατο τῷ αὐτοκράτορι· «Ἐὰν τοὺς ὑμετέρους πόθους δὲν ἱκανοποιήσαμεν, ὑμᾶς αὐτοὺς αἰτιᾶσθε· ὑμεῖς τὸν λόγον καὶ τὰς ὑποσχέσεις περὶ βοηθείας παρέβητε· τρεῖς ὅλους μῆνας ἡ πολιορκία τῆς Ἀντιοχείας διήρκεσε· καθ' ὅλον τοῦτον τὸν χρόνον ἤμεθα ἠναγκασμένοι νὰ πολεμῶμεν κατὰ πλήθους ἐχθρῶν καὶ κατὰ τοῦ λιμοῦ, ὅστις ἐξηνάγκασεν ἡμᾶς ἀποτρόπαιον νὰ λαμβάνωμεν τροφήν, ἣν οὐδέποτε ἀνθρώπινον ἀπεγεύσατο στόμα. Ἐνῷ δ' εἰς τὰ τοῦ λιμοῦ παθήματα ἀνθιστάμεθα καὶ εἰς τοὺς κινδύνους τοῦ πολέμου, ἐγκατελείφθημεν ἐν τῇ ἀγωνίᾳ ἐκείνῃ ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν σου· ἀλλ' ὅμως, ἐκ τύχης ὑπερβάσης πάσας ἡμῶν τὰς προσδοκίας, ἐτρέψαμεν εἰς φυγὴν τὸν στρατὸν τοῦ σουλτάνου τοῦ Χορασσὰν καὶ διετηρήσαμεν τὴν Ἀντιόχειαν. Εἶναι λοιπὸν δίκαιον σήμερον νὰ σοὶ ἀποδώσωμεν κούφως κατάκτησιν ἀντὶ τοσούτων μόχθων, ἱδρώτων καὶ αἵματος ἀγορασθεῖσαν;». Τὸ ἰταμὸν καὶ ἄδικον τῆς ἀπαντήσεως ταύτης, δι' ἧς ὁ πανοῦργος Νορμανδὸς προσεπάθει νὰ καλύψῃ ὑπὸ σκιὰν δικαίου τὴν ἀσύγγνωστον αὐτοῦ ἐπιορκίαν, ἐξώργισε τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξιον, ὅστις ἔτι μᾶλλον ἐξήρθη λαβὼν ὁμοίαν ἀπάντησιν καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀυθεισῶν δ' οὕτω τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τάραντος.

Πᾶσα ἡ ὑπὸ τοῦ παπισμοῦ οἰστρηλατουμένη Ἰταλία συνεμάχησε τῷ Βοημούνδῳ κατὰ τῶν σχισματικῶν Ἑλλήνων· ὁ κατὰ τοῦ Ἀλεξίου πόλεμος ἐθεωρήθη σταυροφορία, ἱερωτέρα καὶ αὐτῆς ἐκείνης ἥτις κατεκτήσατο τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος. Ἡ Πίσα καὶ ἡ Γένουα ἐξώπλισαν πολυπληθῆ στόλον καὶ ἔδραμον πρὸς βοήθειαν τοῦ νορμανδοῦ ἡγεμόνος. Ὁ στόλος τοῦ Ἀλεξίου διοικούμενος ὑπὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ συναπαντᾷ τὸν ἐχθρικὸν παρὰ τὴν νῆσον Ῥόδον· ἡ ναυμαχία συγκροτεῖται· οἱ Ἕλληνες μεταχειρίζονται νέον τι μέσον ὅπως νικήσωσι τοὺς ἐχθρούς· βάλλουσιν εἰς τὰς πρῴρας τῶν πλοίων ὀρειχαλκίνους λεόντων κεφαλὰς ἐξερευγομένας κατὰ τῶν ἰταλικῶν πλοίων πυρόκονιν συγκειμένην ἐκ θείου καὶ ῥητινώδους κόμμεως.

Δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ἀρά γε τὴν ἐπινόησιν ταύτην ὡς τὴν πρώτην χρῆσιν τῆς πυρίτιδος; Δὲν δυνάμεθα ν' ἀποφανθῶμεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου τοῦτο μόνον ἐκ τῆς ἱστορίας γινώσκομεν, ὅτι χρῆσις τῆς πυροκόνεως δὲν ἐγένετο ἐν Εὐρώπῃ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ὅτι μόλις διακόσια μετὰ ταῦτα ἔτη ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Ἀζιγκούρτ, ἂν δὲν ἀπατᾷ ἡμᾶς ἡ μνήμη, οἱ Ἄγγλοι τοῦ Ἐδουάρδου Γ' καὶ τοῦ γενναίου αὐτοῦ υἱοῦ τοῦ Μέλανος Ἡγεμόνος, ποιησάμενοι πρώτην φορὰν χρῆσιν τῆς πυροκόνεως ἐπτόησαν καὶ κατενίκησαν τοὺς Γάλλους καίτοι δεκαπλασίους τὸν ἀριθμόν. Ὁπωσδήποτε, οἱ Ἕλληνες καταναυμαχοῦσι τοὺς ἐχθρούς, ὁ δὲ Καντακουζηνὸς εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην ἐφορμᾷ κατὰ τῆς Λαοδικείας καὶ ἐκπολιορκεῖ αὐτήν. Ἠττηθεὶς οὕτω κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ὁ Βοημοῦνδος, μὴ ἔχων δὲ πλέον μηδὲ στόλον, μηδὲ στρατόν, φοβούμενος μὴ περιπέσῃ εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξίου ἀποφασίζει νὰ μεταβῇ εἰς Ἰταλίαν καὶ ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὴν φυγὴν αὐτοῦ μηχανᾶται τάδε. Ἀναθεὶς τὴν φύλαξιν τῆς Ἀντιοχείας τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ Ταγκρέδῳ, διαδίδει τὴν φήμην τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἡ κηδεία τελεῖται, οἱ ὑπήκοοι αὐτοῦ θρηνοῦσιν, ἐπιχαίρουσιν οἱ ἐχθροί· τὸ σῶμα μετακομίζεται εἰς ἓν τῶν πλοίων ἐπὶ λαμπροῦ φερέτρου, πολλὰς ἔχοντος ὀπὰς ὅπως μὴ παρακωλύηται ἡ ἀναπνοὴ αὐτοῦ· οἱ Ἕλληνες ἐσεβάσθησαν τὴν νεκρικὴν ταύτην πομπήν. Εἰς ταῦτα ἡ Κομνηνόπαις Ἄννα ἐπιπροσθίθησιν ὅτι ὁ Βοημοῦνδος ὅπως ἐξαπατήσῃ ἔτι μᾶλλον τοὺς εὐπίστους αὐτοῦ ἐχθροὺς διέταξε νὰ κρύψωσιν ὑπὸ τὸ φέρετρον αὐτοῦ πτῶμα ἀλέκτορος, οὗ ἡ ἀποφορὰ καθίστα ἔτι πιθανώτερον τὸ ψεῦδος αὐτοῦ. Ἀφικομένου δὲ τοῦ πλοίου εἰς Κέρκυραν, ὁ νορμανδὸς ἡγεμών, ἐκτὸς κινδύνου γενόμενος, ἐξέρχεται τοῦ τάφου καὶ μεταπεμψάμενος τὸν διοικητὴν διατάττει αὐτὸν νὰ φέρῃ εἰς τὸν Ἀλέξιον τοὺς λόγους τούτους· «Εἰμὶ ὁ Βοημοῦνδος υἱὸς τοῦ Ῥοβέρτου Γυισκάρδου, οὗ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀνδρίαν ἐδοκίμασας· οὐδὲ τὰς νίκας μου ἐλησμόνησα, οὐδὲ τὰς ψευδεῖς σου ὑποσχέσεις, οὐδὲ τὰς παρὰ σοῦ γενομένας μοι προσβολάς, οὐδὲ τὰς παγίδας ἃς μοι ἔστησας, οὐδὲ τοὺς κινδύνους εἰς οὓς περιέστησάς με. Ἐξηπάτησα τὸ μίσος σου προσποιηθεὶς τὸν νεκρόν, ἀλλ' εἰμὶ ζῶν, βλέπω τὸν ἥλιον ἐν Κερκύρᾳ ὅθεν ἀποστέλλω σοι τὴν εἴδησιν ταύτην, ἥτις πληρώσει σου τὴν καρδίαν δέους ἅμα καὶ ἄλγους, Ζῶ πρὸς δόξαν τῶν ἐμῶν καὶ πρὸς δυστυχίαν σοῦ. Ὁ ἀνεψιός μου Ταγκρέδος θὰ ὑπερασπισθῇ γενναίως τὴν Ἀντιόχειαν κατὰ σοῦ· ἐγὼ δ' ἅμα τὸν πορθμὸν διαβὰς θὰ ἐξοπλίσω ὑπὲρ ἐμοῦ τὰ πολεμικώτατα τῶν ἐθνῶν, τοὺς Λομβάρδους, τοὺς Γερμανούς, τοὺς Φράγκους· φόνων θὰ πληρώσω τὰς ἐπαρχίας σου καὶ θὰ κυριεύσω τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἥτις θὰ κολυμβᾷ εἰς τὸ αἷμα τῶν κατοίκων αὐτῆς».

Ἀνυπόμονος ὅπως ἐκτελέσῃ τὰ ἄγρια καὶ φονικὰ αὐτοῦ σχέδια, ὁ Βοημοῦνδος ἅμα ἀφικόμενος εἰς Ἰταλίαν στρατολογεῖ καὶ συμμαχεῖ μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. Καθ' ἑκατοστύας οἱ Γάλλοι τρέχουσιν ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτοῦ· ἡ Ἰταλία σύμπασα ἐξοπλίζεται, οἱ Γενουῆται καὶ οἱ Πισάται παρέχονται πλοῖα, ὁ πάπας κηρύττει σταυροφορίαν κατὰ τοῦ χριστιανοῦ Ἀλεξίου καὶ ὁ ἡγεμὼν τοῦ Τάραντος εἰσελαύνει ἐκ νέου εἰς Ἰλλυρίαν, ἄγων ἑβδομηκοντακισχιλίους ἄνδρας.

Εἰς τὴν δεινὴν ταύτην περίστασιν οὐδ' ἡ πολιτικὴ περίνοια, οὐδ' ἡ στρατηγικὴ σύνεσις ἐγκατέλιπον τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξιον· συμμαχίας ἐπιζητῶν νυμφεύει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας Λαδισλάου· ταὐτοχρόνως δ' ἀνακαλεῖ ἐξ Ἀσίας πάντα τὰ στρατεύματα αὐτοῦ καὶ προχωρεῖ πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην. Ὁ Ταγκρέδος ἐπωφεληθεὶς ἐκ τοῦ ἀντιπερισπασμοῦ τούτου κυριεύει παρὰ τῶν Ἑλλήνων τὴν Κιλικίαν. Ἐνῷ δ' ὁ ἀκάματος Ἀλέξιος πανταχόθεν πολιορκούμενος ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, ὑπὸ τῶν βαρβάρων τοῦ βορρᾶ ἦν ἠναγκασμένος νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν αὐτοκρατορίαν κατὰ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Ἰταλῶν καὶ τῶν Γάλλων, ἀνακαλύπτει τρομερὰν συνωμοσίαν, ἣν καταβαλὼν συγχωρεῖ τοῖς συνωμόταις καὶ βαίνει εὐθὺς κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

Ὁ Βοημοῦνδος ἐπολέμει τὸ Δυρράχιον· ὁ αὐτοκράτωρ ἀποφεύγων τὴν ὁριστικὴν μάχην κάμπτει τοὺς ἐχθρούς, κυριεύει τὰς παραλίας, καταλαμβάνει τὰς ὑψηλὰς θέσεις καὶ ἀποστέλλει διάφορα ἀποσπάσματα πρὸς φύλαξιν τῶν κλεισωριῶν. Ἀφ' ἑτέρου ὁ ναύαρχος Καντακουζηνὸς ἀποκρουσθεὶς τὸ πρῶτον παρὰ τὸ Βριντήσιον ὑπὸ τοῦ ἰταλικοῦ στόλου νικᾷ ἐπὶ τέλους αὐτὸν καὶ γίνεται κύριος τῆς θαλάσσης, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἁλαζὼν Βοημοῦνδος περικλεισθεὶς πανταχόθεν γίνεται ἀπὸ πολιορκητοῦ πολιορκούμενος.

Τὴν ὡς ἐκ τῆς σιτοδείας ἀγωνίαν τοῦ ἀγρίου Νορμανδοῦ ἐπηύξανεν ἔτι μᾶλλον τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ· ὁ συνετὸς Ἀλέξιος ἐτιθάσσευσε τὸν θηριώδη ἐκεῖνον λέοντα καὶ ἐδάμασεν αὐτὸν διὰ τοῦ λιμοῦ. Ἠναγκασμένος ν' ἀποθάνῃ ἢ νὰ συνθηκολογήσῃ ζητεῖ τέλος πάντων τὴν εἰρήνην καὶ λαβὼν ὁμήρους πρὸς ἀσφάλειαν μεταβαίνει πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ ὑπογράψῃ εἰρήνην ὑπαγορευθεῖσαν μὲν ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης ἀλλὰ ταπεινωτικὴν διὰ τὴν κενοδοξίαν τοῦ Βοημούνδου.

Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης ὁ ἡγεμὼν τοῦ Τάραντος ὁμολογῶν τὰ παρελθόντα ἁμαρτήματα αὐτοῦ ἀνεγνώρισεν ἑαυτὸν ὑποτελῆ καὶ ὑπήκοον τοῦ αὐτοκράτορος, ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν Λαοδίκειαν, ὑπεσχέθη νὰ ὑπερασπίζηται τὴν αὐτοκρατορίαν, νὰ ἐκτελῇ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀλεξίου καὶ ὤμοσε νὰ μὴ πολεμήσῃ ποτὲ κατ' αὐτοῦ, μάρτυρας τῶν ὅρκων ἐπικαλούμενος τὸν Θεὸν, τὴν Παρθένον, τοὺς Ἁγίους, τὸ Εὐαγγέλιον, τοὺς ἥλους τοῦ τιμίου σταυροῦ καὶ τὸν ὡς ἐκ θαύματος εὑρεθέντα ἐν Συρίᾳ σίδηρον τῆς λόγχης. Ὁ δ' αὐτοκράτωρ παρεχώρησεν αὐτῷ τὴν κατοχὴν τῆς Ἀντιοχείας, πολλῶν ἄλλων πόλεων καὶ μέρους τῆς Ἀρμενίας, ἐπιφυλάσσων δ' ἑαυτῷ τὸ δικαίωμα τοῦ διορισμοῦ τοῦ τῆς Συρίας πατριάρχου.

Ἡ ἀξιομνημόνευτος αὕτη εἰρήνη ἐγένετο τῷ **1109**· τῆς εἰρήνης συνομολογηθείσης, ὁ Βοημοῦνδος ἐπανέκαμψεν εἰς Ἰταλίαν ὅπου ἀπέθανε μετὰ δύο ἔτη καθ' ἣν στιγμὴν καταπατῶν τοὺς ὅρκους παρεσκευάζετο νὰ εἰσβάλῃ αὖθις εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν.

Οὕτως αἱ σταυροφορίαι, ἀφ' ὧν ἠδύνατο δικαίως νὰ ἐλπίζῃ ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία μικρὰν ἀναψυχὴν τῶν πανταχόθεν περιστοιχούντων αὐτὴν, νέας ἐπιπροσέθηκαν πληγὰς, αἵτινες τῷ χρόνῳ κατεβίβασαν αὐτὴν εἰς τὸν τάφον.

Η ΣΥΝΗΘΕΙΑ ΤΟΥ ΧΕΙΡΟΚΡΟΤΕΙΝ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙΣ.

Εἴθισται πάλαι τοῖς χριστιανοῖς, ὁμιλούντων ἐπ' ἐκκλησίας τῶν ἱερῶν ῥητόρων, νὰ ἐκφράζωσι τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῶν διὰ χειροκροτήσεων καὶ ἀνευφημιῶν, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ τὴν δυσαρέσκειαν δι' ἐκφράσεων καὶ ἐπιδείξεων ἀποδοκιμασίας, ὅπως καὶ ἐν τοῖς θεάτροις καὶ τοῖς βουλευτηρίοις καὶ ἀλλαχοῦ ἐπὶ τῶν ἐξόχων μελῳδῶν καὶ μουσικῶν καὶ πολιτικῶν ῥητόρων καὶ ἄλλων.

Τὴν συνήθειαν ταύτην εὑρίσκομεν ἀκμάζουσαν ἐν τῇ χριστιανικῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τῆς δ' καὶ ε' ἑκατονταετηρίδος.

Ἐπευφημίαι καὶ κρότοι καὶ ἀλαλαγμοὶ καὶ ἄλλαι τοιαῦται θεατρικαὶ ἐπιδείξεις ἀπαντῶσιν ἤδη ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πατριάρχου τῆς Ἀντιοχείας Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, τοῦ διαβοήτου ἐκείνου αἱρεσιάρχου τῆς γ' ἑκατονταετηρίδος (ἐφάνη δὲ οὗτος καὶ γνωστὸς ἐγένετο ἀπὸ τοῦ ἔτους 260 καὶ ἑξῆς). Ἀλλὰ τότε μὲν ὁ καλὸς ἐκεῖνος ἱεράρχης ἐζήτει τὰ τοιαῦτα καταναγκαστικῶς παρὰ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ, καὶ ἐκόλαζε τοὺς μὴ χειροκροτοῦντας καὶ εὐφημοῦντας αὐτὸν ἐν μέσῳ τῷ ναῷ, καθὼς καὶ ἡ τὰ κατ' αὐτὸν ἐκτραγῳδοῦσα ἐγκύκλιος συνοδικὴ τῆς ἐκκλησίας ἐπιστολὴ μαρτυρεῖ, ἔνθα καὶ ταῦτα μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ματαιοφροσύνης αὐτοῦ τὰ ἄθλα φέρονται (ὅρ. Εὐσεβ. Ἐκκλ. ἱστορ. βιβλ. Ζ' κεφ. 30). Ἀλλ' ἐν τοῖς ὑστέροις χρόνοις καὶ μάλιστα περὶ τὸ τέλος τῆς δ' καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ε' ἑκατονταετηρίδος αἱ ἐκδηλώσεις αὗται ἦσαν ἐκούσιαι.

Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τούτου δέον ἐν πρώτοις νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὴν ἕξοχον εὐγλωττίαν τῶν τοῦ δ' καὶ ε' αἰῶνος ἐκκλησιαστικῶν ῥητόρων, παρὰ τοῖς ὁποίοις ὁ ἁπλοῦς καὶ ἀπέριττος λόγος τῶν πρώτων διδασκάλων περιεκοσμήθη δι' ὅλων τῶν καλλονῶν τῆς τέχνης. Καὶ τῷ ὄντι, πάντες σχεδὸν οἱ χριστιανοὶ ῥήτορες τῶν χρόνων τούτων φαίνονται ἀνθαμιλλώμενοι πρὸς τοὺς λογάδας τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου καὶ μάλα σπουδάζοντες ἵνα κατ' οὐδὲν τούτων κατώτεροι φαίνωνται ἐν τοῖς λόγοις.

Ἐξαιρέτως δὲ ὀφείλομεν νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς ὅσα λέγει ὁ ἐπὶ τῆς ε' ἑκατονταετηρίδος (ἀρχομένης) ἀκμάζων Ἡσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης, τὴν κατάστασιν ἐν γένει τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας ὡς πρὸς τοῦτο διὰ βραχέων μὲν, ἀλλ' ἄριστα περιγράφων ὡς ἑξῆς: «Δεινὸς λόγων ἔρως ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν ἐπεκώμασε· λόγων δὲ φημὶ οὐ τῶν σωφρονίζειν, ἀλλὰ τῶν τέρπειν τοὺς ἀκούοντας δυναμένων· οὐ πνευματικῶν, ἀλλὰ σοφιστικῶν· οὐκ ἀποστολικῶν, ἀλλὰ δημοσθενικῶν· οὐ προφητικῶν, ἀλλ' ἐριστικῶν· οὐ τῶν τὴν ψυχὴν εὐφραῖναι δυναμένων, ἀλλὰ τῶν τὴν ἀκοὴν θέλγειν εἰωθότων· οὐ τῶν διὰ τοῦ ἐμπνεῖσθαι ὑπὸ τῶν πράξεων τοῦ λέγοντος ζώντων, ἀλλὰ τῶν διὰ τὴν εὐγλωττίαν εἰς ἀκοὰς νεκρὰς ἐνηχουμένων . . . ὁ δὲ λόγος οὐκ εἰς ὠφέ-

λειαν καὶ ἔργων ἐπίδειξιν, ἀλλ' εἰς κρότον μόνον τελευτᾷ». (Βιβλ. Ε', ἐπιστολ. 201).

Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ἐκρύθμου ταύτης καὶ μωρᾶς τάσεως τῆς τοσοῦτον ἤδη ἀναπτυχθείσης παρὰ τῷ χριστιανικῷ λαῷ, ἣν ὁ ἱερὸς Ἰσίδωρος ὡς δεινὸν λόγων ἔρωτα χαρακτηρίζει, οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τὴν διάδοσιν καὶ ἐπικράτησιν τῆς περὶ οὗ ὁ λόγος συνηθείας καὶ ἡ ματαιοφροσύνη πολλῶν λειτουργῶν τῆς ἐκκλησίας τὰ μάλιστα ἐνασμενιζομένων εἰς τοὺς ἐπαίνους καὶ τὰς χειροκροτήσεις τῶν ἀκροατῶν αὐτῶν.

Τοῦτο τεκμαιρόμεθα καὶ ἐξ ἄλλων, μάλιστα δὲ ἐκ τῶν ἑφεξῆς λόγων Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. «Πολλὰ πολλοὶ πράττουσιν ὑπὲρ τοῦ εἰς μέσον στάντες μακρὸν ἀποτείνειν λόγον· κἂν μὲν κρότων τύχωσι τῶν ἀπὸ τοῦ πλήθους, γέγονεν αὐτοῖς τοῦτο βασιλείας ἴσον· ἂν δὲ μετὰ σιγῆς τὸν λόγον καταπαύσωσι, γεέννης ὅπου μᾶλλον αὐτοῖς χαλεπωτέρα κατέστη τῆς σιγῆς ἡ ἀθυμία. Τοῦτο τὰς ἐκκλησίας ἀνέτρεψεν, ὅτι καὶ ὑμεῖς οὐ ζητεῖτε λόγον ἀκοῦσαι κατανυκτικόν, ἀλλὰ τέρψαι δυνάμενον καὶ τῷ ψόφῳ καὶ τῇ συνθέσει τῶν ῥημάτων, καθάπερ μελῳδῶν καὶ κιθαριστῶν ἀκούοντες· καὶ ἡμεῖς ψυχρῶς καὶ τελαιπώρως ποιοῦντες ταῖς ὑμετέραις ἐπιθυμίαις ἐπόμεθα, δέον ἐκκόπτειν ταύτας . . . . καὶ κάλλη λέξεων περιεργαζόμεθα καὶ συνθήκας καὶ ἁρμονίας ὅπως εὐφράνωμεν, οὐχ ὅπως ὠφελήσωμεν· ὅπως θαυμασθῶμεν, οὐχ ὅπως διδάξωμεν· ὅπως τέρψωμεν, οὐχ ὅπως κατανύξωμεν· ὅπως κροτηθῶμεν καὶ ἐπαίνου τυχόντες ἀπέλθωμεν, οὐχ ὅπως τὰ ἤθη ῥυθμίσωμεν» (Ὁμιλ. Λ', εἰς τὰς Πράξ. τῶν Ἀποστόλ. τόμ. Θ' σελ. 238 ἔκδ. Montefalc.)

Ὁ κλεινὸς καὶ ὄντως χρυσορρήμων οὗτος τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλος, ὁ εἴπέρ τις καὶ ἄλλος τῶν συγχρόνων αὐτοῦ τῶν τιμητικῶν τούτων νομιζομένων ἐνδείξεων παραπλαύσας, πολλάκις προέτρεψε τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ ἵνα ἀποστῶσι τῆς συνηθείας ταύτης ὡς ἀτόπου καὶ ἀσυμβιβάστου πρὸς τὴν χριστιανικὴν σεμνότητα καὶ τὴν περὶ τὰ θεῖα εὐλάβειαν. «Οὐκ ἔστι θέατρον ἡ Ἐκκλησία, ἔλεγεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος τῆς Ἀντιοχείας, ἐκφωνῶν τὸν δεύτερον περὶ τῶν ἀνδριάντων λόγον, οὐκ ἔστι θέατρον ἡ Ἐκκλησία ἵνα πρὸς τέρψιν ἀκούωμεν. Ὠφεληθέντας ἐντεῦθεν ἀπιέναι χρή, κερδάναντάς τι πλέον ἢ μέγα, οὕτως ἀποχωρεῖν δεῖ . . . Τί μοι τῶν κρότων ὄφελος τούτων; τί δὲ τῶν ἐπαίνων καὶ τῶν θορύβων; Ἔπαινος ἐμὸς τὸ διὰ τῶν ἔργων ὑμᾶς ἐπιδεῖξαι τὰ λεγόμενα ἅπαντα. Τότε ἐγὼ ζηλωτὴς καὶ μακάριος, οὐχ ὅταν ἀποδέχησθε, ἀλλ' ὅταν μετὰ προθυμίας ποιῆτε ἁπάσης ἅπερ ἂν ἀκούσητε παρ' ἡμῶν» (τόμ. Β' σελ. 25).

Τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνει καὶ τὰ ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν ἀνδριάντων, καὶ ἐν τῷ λόγῳ περὶ ἀκαταλήπτου, καὶ ἐν τῇ ιζ' ὁμιλ. εἰς τὸν Ματθαῖον καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀλλ' ὡς φαίνεται οὐδὲν ἢ μικρὰ κατώρθουν διὰ τῶν ἐπανειλημμένων καὶ θερμῶν αὐτοῦ παραινέσεων· διότι καὶ παραινοῦντα τὸ πλῆθος ἐχειροκρότει αὐτόν.

Ἀξιοσημείωτος δὲ εἶναι ἡ ἀκόλουθος μακρὰ κατὰ τῆς συνηθείας ταύτης παραίνεσις τοῦ ἱεροῦ πατρός, ἐν ᾗ συμβουλεύων τὴν ἀποχὴν ἀπὸ τῶν

τοιούτων ἐπιδείξεων δι: ἐκροτήθη. «Πιστεύσατέ μοι οὐκ ἄλλως λέγω· ἐπειδὰν λέγω κροτῶμαι, παρ' αὐτὸν μὲν τὸν καιρὸν ἀνθρώπινόν τι πάσχω· τί γὰρ οὐκ ἂν τις εἴποι τὸ ἀληθὲς; καὶ γάννυμαι καὶ διαχέομαι, ἐπειδὰν δὲ ἀπελθὼν οἴκαδε ἐννοήσω τοὺς κροτήσαντας οὐδὲν ὠφεληθέντας . . . ὀδυνῶμαι καὶ στένω καὶ δακρύω καὶ ὡς εἰκῇ πάντα εἰρηκὼς, οὕτω διάκειμαι καὶ πρὸς ἐμαυτὸν λέγω· τί μοι τὸ ὄφελος τῶν ἱδρώτων, τῶν ἀκουόντων οὐκ ἐθελόντων καρποῦσθαί τι παρὰ τῶν λόγων τῶν παρ' ἡμῶν; Καὶ πολλάκις ἐνενόησα θεῖναι νόμον τὸν κωλύοντα τοὺς κρότους καὶ πείθοντα μετὰ σιγῆς ὑμᾶς ἀκροᾶσθαι καὶ τῆς προσηκούσης εὐταξίας. Ἀλλ' ἀνάσχεσθε, παρακαλῶ, καὶ πείσθητέ μοι· καὶ εἰ δοκεῖ, τοῦτον κυρώσωμεν τὸν νόμον ἤδη, μηδενὶ τῶν ἀκουόντων ἐξεῖναι κροτεῖν μεταξὺ λέγοντός τινος· ἀλλ' εἰ βούλοιτο θαυμάζειν, θαυμαζέτω σιγῇ· οὐδεὶς ὁ κωλύων, πᾶσα δὲ ἡ σπουδὴ καὶ ἡ προθυμία περὶ τὸ δέχεσθαι τὰ λεγόμενα γινέσθω. Διὰ τί ἐκροτήσατε; περὶ τούτου τὸν νόμον τίθημι, ὑμεῖς δὲ οὐδὲ ἀκοῦσαι ἀνέχεσθε; . . . Καὶ οἱ τῶν ἔξω φιλόσοφοι διελέγοντο, καὶ οὐδεὶς οὐδαμοῦ κρότος αὐτοῖς εἵπετο· καὶ οἱ ἀπόστολοι ἐδημηγόρουν, καὶ οὐδαμοῦ τοῦτο πρόσκειται ὅτι μεταξὺ λεγόντων ἐκείνων τοῖς κρότοις διέκοπτον οἱ ἀκούοντες τὸν λέγοντα. . . . Πολλῷ βέλτιον μετὰ σιγῆς ἀκούσαντα, διὰ τῆς μνήμης ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ κροτεῖν καὶ ἐν οἰκίᾳ καὶ ἐν ἀγορᾷ, ἢ πάντα ἀπολέσαντα ἀπέρχεσθαι οἴκαδε κενὸν, οὐκ ἔχοντα τῶν κρότων τὴν ὑπόθεσιν. Πῶς δὲ οὐ καταγέλαστος ὁ ἀκροατής; πῶς οὐ κόλαζι καὶ εἴρων νομισθήσεται μᾶλλον, ὅτι μὲν καλῶς εἶπεν ὁ διδάσκαλος ἀποφαινόμενος, τί δὲ εἶπεν οὐκ ἔχων δεῖξαι... Πῶς οὐκ ἄξιος κατηγορίας ὁ μὴ δυνηθεὶς εἰπεῖν τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐπῄνεσε τὸν λέγοντα; Οὐδὲν οὕτω πρέπον ἐκκλησίᾳ ὡς σιγή, ὡς εὐταξία. Θεάτροις ἐπιτήδειος ὁ θόρυβος καὶ βαλανείοις καὶ πομπαῖς καὶ ἀγοραῖς· ἔνθα δὲ περὶ τοιούτων δογμάτων ἡ διδασκαλία, γαλήνη καὶ ἡσυχία καὶ φιλοσοφία καὶ πολὺς ὁ λιμὴν εἶναι ὀφείλει. Ταῦτα δέομαι καὶ ἀντιβολῶ πάντας εἰδέναι. Περίειμι γὰρ καὶ αὐτὸς τρόπους παντοίους ἐπιζητῶν, δι' ὧν ὠφεληθῆναι δυνήσομαι τὰς ὑμετέρας ψυχάς. Οὐ μικρὸς δὲ οὗτος ὁ τρόπος εἶναί μοι δοκεῖ· οὐχ ὑμᾶς ὠφελήσει μόνους, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς· οὐκ ἀφήσει ἐκτραχηλίζεσθαι, οὐδὲ ἐπαίνων καὶ δόξης ἐρᾶν, οὐδὲ τὰ τέρποντα λέγειν, ἀλλὰ τὰ ὠφελοῦντα· οὐδὲ περὶ συνθήκας καὶ κάλλη λέξεων, ἀλλὰ περὶ νοημάτων δύναμιν πᾶσαν ἀπασχολεῖν τοῦ καιροῦ τὴν ῥοπήν. Εἴσελθε εἰς ζωγραφεῖον, καὶ ὄψει πολλὴν ἐκεῖ τὴν σιγήν· οὐκοῦν καὶ ἐνταῦθα· καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα εἰκόνας γράφομεν βασιλικὰς καὶ οὐδεμίαν ἰδιωτικὴν, διὰ τῶν χρωμάτων τῆς ἀρετῆς. Τί τοῦτο; πάλιν κροτεῖτε; οὐκ εὔκολον τὸ πρᾶγμα δοκεῖ, καὶ τοῦτο οὐ φύσει, ἀλλὰ τῇ συνηθείᾳ πολλῇ μήπω κατορθοῦν αὐτὸ μεμαθηκέναι... Διὰ τοῦτο διαβεβλήμεθα καὶ παρ' Ἕλλησιν ὡς πρὸς ἐπίδειξιν πάντα ποιοῦντες καὶ πρὸς φιλοτιμίαν. Ἀλλ' ἐὰν τοῦτο κωλυθῇ, καὶ τῶν προεδριῶν ὁ ἔρως σβεσθήσεται... Ναί, παρακαλῶ· κυρώσωμεν τοῦτον τὸν

νόμον, ἵνα πάντα κατὰ τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν πράττοντες, τῆς παρ' αὐτοῦ φιλανθρωπίας ἀξιωθῶμεν» κτλ. (Ὁμιλ. λ', εἰς τὰς Πράξ. τῶν Ἀποσ. τομ. Θ', σελ. 238—240 καὶ Ὁμιλ.έ, εἰς τὴν πρὸς Τίτ. ἐπιστολ. τόμ. 11. σελ. 763.).

Τὴν συνήθειαν ταύτην εὑρίσκομεν ἐπικρατοῦσαν οὐ μόνον ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ βορείῳ ἀνθυπατικῇ Ἀφρικῇ, ἔνθα ἐπίσης μεγάλου καὶ σοφοῦ τῆς Ἐκκλησίας πατρὸς, τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου, ἡ φωνὴ ἠκούετο.

«Τί λοιπὸν ὀφείλω νὰ πράξω σήμερον, ἀναφωνεῖ οὗτος εἰς μίαν τῶν ὁμιλιῶν του, τί ἄλλο εἰμὴ νὰ ὑποδείξω εἰς ὑμᾶς τὸν κίνδυνον, ὃν διατρέχω ἐκ τῶν ὑμετέρων ἐπαίνων; Προσέχων τοὺς παρ' ὑμῶν ἐπαίνους, κινδυνεύω νὰ ἀποκρύπτω τὰς ἀσχημίας τοῦ ἡμετέρου βίου. Ὁ Θεὸς ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ὁποίου διανοοῦμαι καὶ ὁμιλῶ γινώσκει ὅτι δὲν μὲ εὐφραίνουσι τοσοῦτον αἱ εὐφημίαι τοῦ λαοῦ, ὅσον ἀνιᾷ καὶ ἄγχει με ἡ μέριμνα τῆς κατὰ Χριστὸν πολιτείας τῶν ἐπαινούντων με· δὲν θέλω, ἀποστρέφομαι, βδελύσσομαι τοὺς ἐπαίνους ἀνθρώπων κακῶς βιούντων· ἀντὶ νὰ χαίρω, ἐξ ἐναντίας λυποῦμαι ὅταν ἀκούω αὐτούς. Ἐὰν δὲ εἴπω τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τῶν ἐπαίνων τῶν ἐναρέτων, δὲν θὰ ἦναι ἀληθές· ἐὰν δὲ πάλιν εἴπω ὅτι τὰς εὐφημίας τούτων προσίεμαι καὶ θέλω, φοβοῦμαι μὴ ἔσομαι προτιμῶν τὰ πρόσκαιρα τῶν αἰωνίων. Τί λοιπὸν νὰ εἴπω; οὔτε ὅλως θέλω οὔτε ὅλως ἀποποιοῦμαι τοὺς ἐπαίνους αὐτῶν, τὸ μὲν ἵνα μὴ ὑπὸ τῶν ἀνθρωπίνων ἐγκωμίων πτοούμενος κινδυνεύω, τὸ δὲ ἵνα μὴ ὦσιν ἀχάριστοι οἱ πρὸς οὓς κηρύττω τὸν λόγον τοῦ Κυρίου» (serm 139 tom 5, p. 912 edit Antverp.)

Ἑτέρα δὲ ὁμιλία τοῦ αὐτοῦ πατρὸς τελευτᾷ διὰ τῶν ἀκολούθων λέξεων· «Ἠκούσατε, ἐπηνέσατε, δόξα τῷ Θεῷ! ἐλάβετε τὸν σπόρον, καὶ ἀντ'αὐτοῦ λέξεις ἀπεδώκατε· ἀλλά, πιστεύσατέ μοι, οἱ ἔπαινοι ὑμῶν θλίβουσι τὴν ψυχήν μου καὶ εἰς κίνδυνον αὐτὴν ἐμβάλλουσιν·ἀνέχομαι τούτους καὶ τρέμω· διότι οὗτοι ὁμοιάζουσι μὲ τὰ φύλλα τῶν δένδρων, ἡμεῖς δὲ καρποὺς ζητοῦμεν οὐχὶ φύλλα» (Serm. 61. p. 249. βλ. καὶ Serm 96. p. 358. καὶ Enarat. in Psalm 147 tom. 4. p. 1237. καὶ Serm. 32 tom. 5. p. 206).

Ἀναφωνήσεις καὶ ἐπευφημίαι καὶ ἐπιβοήσεις καὶ κατακραυγαὶ πολλαὶ καὶ παντοῖαι ἀπαντῶσι συνήθως καὶ εἰς τὰς συνόδους τας τοπικὰς καὶ τὰς οἰκουμενικὰς, περὶ ὧν ὅρα ἰδίως τὰ πρακτικὰ τῆς γ' καὶ δ' οἰκουμενικῆς συνόδου.

Φ. ΒΡΥΕΝΝΙΟΣ.

ΠΕΡΙ ΕΚΛΟΓΗΣ ΞΕΝΗΣ ΤΡΟΦΟΥ.

Τοῖς φίλοις συντάκταις τοῦ Νεολόγου,

Ἀπαντῶν σήμερον εἰς τὴν αἴτησίν σας, ἥτις πολὺ μὲ κολακεύει, ἀμφιβάλλω ἂν ἀνταποκρίνωμαι εἰς τὴν ἐκφρασθεῖσάν μοι ζωηρὰν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ προθυμίαν σας. Ὁπωσδήποτε ὅμως στέλλω ὑμῖν ἀπόσπασμα τῶν σκέψεών μου περὶ τῆς ἐκλογῆς ξένης τροφοῦ ἐκ τοῦ προσεχῶς ἐκδοθησομένου συγγράμματός μου περὶ τῆς ὑγιεινῆς τῶν ἐγκύων, τῶν ἐπιτόκων καὶ τῶν λεχωΐδων γυναικῶν καὶ τῆς φυσικῆς ἀνατροφῆς τῶν νεογνῶν παίδων, ὅπως εὐαρεστούμενοι, φιλοξενήσητε αὐτό, ἀνεπαρκὲς μὲν καὶ ἀτελὲς ἴσως ὄν, πλὴν πρωτοφανὲς καὶ λίαν ἐπάναγκες ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ, ἔν τινι μικρᾷ γωνίᾳ τοῦ ὑμετέρου Χρόνου.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 12 δεκεμβρίου 1870.

Ὅλως ὑμέτερος

Π. ΣΑΛΑΜΠΑΝΤΑΣ, ἰατρός.

Πρωτοβουλίαν εἰς διδασκαλίαν ἰδίως τὴν οἰκογενειῶν περὶ τῆς φυσικῆς ἀνατροφῆς τῶν νεογνῶν παίδων» συναισθάνεται πρὸ πολλοῦ ἀναγκαίαν ἡ ἡμετέρα κοινωνία, καθόσον αὕτη, ἐκτὸς τῶν ἐν αὐτῇ ἐῤῥιζωμένων προλήψεων, ἐκτήσατο, ὡς μὴ ὤφελε, καὶ ὀλεθρίαν συνήθειαν ἐκ τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ νέου λεγομένου πολιτισμοῦ, ἐμπιστευομένη τὴν φυσικὴν ἀνατροφὴν τῶν νεογνῶν παίδων εἰς ξένους μισθωτοὺς ἀνθρώπους ἄνευ ἀρχῶν καὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς, πολλάκις δὲ ἀμαθεῖς καὶ ἀναγώγους. Καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι, ἴσως εἴπῃ τις,ἐμπιστεύονται τὴν φυσικὴν ἀνατροφὴν τῶν ἑαυτῶν τέκνων εἰς ξένους μισθωτούς. Ναί. Ἀλλ' οἱ Εὐρωπαῖοι ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἰσὶν ἐφωδιασμένοι μὲ τὰ καλλίτερα συγγράμματα περὶ τῆς φυσικῆς ἀνατροφῆς τῆς πρώτης ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὑπ' αὐτῶν φωτιζόμενοι καὶ ὁδηγούμενοι καθίστανται ἁρμόδιοι νὰ ἐκτιμῶσι κατ' ἀξίαν τοὺς ξένους, τοὺς ἐπιτετραμμένους τὴν φυσικὴν ἀνατροφὴν τῶν νεογνῶν παίδων, ἔχουσι πρὸς τούτοις καὶ τὰς ἀσφαλεστέρας ἐγγυήσεις παρὰ τῶν κυβερνήσεων διά τε τὸ ἠθικὸν καὶ φυσικὸν τῶν ξένων μισθωτῶν τροφῶν καὶ παιδαγωγῶν. Παρ' ἡμῖν δὲ ἀτυχῶς σκότος ἐπικρατεῖ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ποία μήτηρ, ἢ ποῖος πατὴρ ἀνέγνωσέ ποτε βιβλίον πραγματευόμενον περὶ τῆς φυσικῆς ἀνατροφῆς τῶν νεογνῶν παίδων; Ἴσως ὑπάρχει καί τις σπανία ἐξαίρεσις, ἀλλ' ἡμεῖς ὁμιλοῦμεν γενικῶς, διότι τὸ γενικὸν ἐνδιαφέρει τὸ ἔθνος ἠθικῶς τε καὶ φυσικῶς. Ἐκτὸς τούτου, ὑπὸ ποίας ἐγγυήσεις ἐπί τε τοῦ ἠθικοῦ καὶ φυσικοῦ παραλαμβάνομεν ἐντὸς τῶν σπλάγχνων τῶν οἰκογενειῶν μας τὰς ξένας τροφοὺς καὶ παιδαγωγούς; Τίνος ἰατροῦ, ἐπιφορτισμένου παρὰ τῆς κυβερνήσεως, ἀπόδειξιν περί τε τοῦ ἠθικοῦ καὶ φυσικοῦ μᾶς παρουσιάζουσιν

αἱ ἐμμισθούμεναι παρ' ἡμῶν τροφοί; Πόσον μακρὰν ἀπέχομεν τῶν τοιούτων ἐγγυήσεων! Ἡμεῖς παραλαμβάνομεν τὰς τροφοὺς ἀγνώστους τήν τε φύσιν καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὰς τοιαύτας δυστυχῶς ἐμπιστευόμεθα τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν τῶν ἡμετέρων οἰκογενειῶν. Καὶ ὅμως προκειμένου περὶ ἐνδυμάτων, ἐπιζητοῦμεν τὸν ἐπιτηδειότερον ῥάπτην, περὶ οἰκίας τὸν περιφημότερον τέκτονα, περὶ ἀγορᾶς ἀγελάδος, κυθυποβάλλομεν ταύτην εἰς παντοειδεῖς ἐξετάσεις καὶ τὴν γνώμην τῶν ἁρμοδίων ἀνδρῶν ἐπικαλούμεθα, προκειμένου δὲ περὶ τροφοῦ, παραλαμβάνομεν τὴν τυχοῦσαν.

Τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐκλογῆς ξένης τροφοῦ εἶναι σπουδαιότατον ὑρ' ὅλας τὰς ἐπόψεις τοῦ τε ἐθνικοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ βίου. Ἅπασαι ἐν γένει αἱ μισθωταὶ τροφοὶ εἰσι χωρικαὶ καὶ ἔλαβον τῆς πενίας τὴν ἀνατροφήν, ἥτις ἐκ διαμέτρου ἀντίκειται τῇ ἡμετέρᾳ. Αἱ χωρικαὶ τροφοὶ, μόλις ἀνακτῶσαι κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν τὴν χρῆσιν τῶν μελῶν τοῦ σώματος, ἀμέσως, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἠθικῆς ἀγωγῆς, καθυποβάλλονται εἰς σκληρὰ ἀγροτικὰ ἔργα, λιτώτατα τρεφόμεναι, ἁπλούστατα ἐνδυόμεναι καὶ ἀρθόνως ῥαπιζόμεναι. Καθὼς δὲ τὸ σῶμα οὕτω καὶ ἡ καρδία αὐτῶν συγχρόνως σκληρύνεται ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ βίου· τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἀμβλύνεται καὶ ὁ χαρακτὴρ διαστρέφεται ἐκ τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν βίου ὑπὲρ τὸ δέον σκληροῦ καὶ πτωχοῦ, ὥστε δὲν μένει συνήθως δι' αὐτὰς πλέον εὐαισθησία διὰ τὰς εὐγενεῖς ψυχικὰς συγκινήσεις. Ὅθεν τὸ βρέφος δὲν εἶναι δι' αὐτὰς τὸ λεπτὸν καὶ ἱερὸν πλάσμα, ὅπερ δὲν ζῇ εἰ μὴ δυνάμει τοῦ θείου, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ζωηροῦ φίλτρου τῆς μητρός. Αὗται ἀνατρέφουσι τὰ βρέφη, ὡς ἀνετράφησαν αἱ ἴδιαι κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν· ἄρα δὲν δύνανται νὰ περιποιῶνται τὰ ξένα καλλίτερα ἢ ὅσον περιποιοῦνται τὰ ἑαυτῶν.

Ἡ φυσικὴ ἀναισθησία τῶν ξένων τροφῶν αὐξάνει ἔτι πλειότερον ἀπὸ τὸ θέλγητρον τῆς αἰσχροκερδείας· τὸ ἀργύριον δι' αὐτὰς λαμβάνει ἔκτακτον ἀξίαν, ἐπειδὴ σπανίζει ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι. Δὲν ὑπάρχει ἐκπληκτικότερα φιλαργυρία τῆς τῶν μισθωτῶν τροφῶν· οὐδὲν ἄλλο ἰσχύει αἴσθημα παρ' αὐταῖς ἡ μόνη ἡ ἄπληστος ἐπιθυμία τοῦ νὰ ἐπισωρεύωσι χρήματα καὶ κουρέλια ἐπὶ κουρελίων. Τὸ βρέφος ὅπερ ἐμπιστευόμεθα αὐταῖς θεωροῦσιν ὡς προσωρινὸν προσοδοφόρον κτῆμα, παρέχον αὐταῖς ποσόν τι χρηματικὸν κατὰ μῆνα. Διαφοροῦσιν ἂν τὸ μικρὸν ὄν, ὅπερ φωνάζει ἐκ τῆς κοιτίδος, εἶναι πλάσμα, ἂν ἔχει ψυχὴν καὶ ἂν εἶναι ἐκεῖνο ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ οἰκογένεια ἀνέθεσε τὰς μελλούσης εὐτυχίας ἐλπίδας. Τοιαῦται ἰδέαι οὐδόλως συγκινοῦσιν αὐτάς. Αὗται ὑπολογίζουσι μετὰ μαθηματικῆς πολυμαθείας ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μέλλομεν νὰ ταῖς προσφέρωμεν εἰς τὸ τέλος ἑκάστου μηνός. Ἀπαιτοῦμεν ἀπ' αὐτὰς ἀφοσίωσιν; Ἀλλ' αἱ πλεῖσται οὔτε τὸ καθῆκον, οὔτε τὸ ἐπάγγελμα γνωρίζουσι κατὰ συνείδησιν. Ἐὰν ποτε ἔμαθον τί σημαίνει νὰ ἦναι γυνή τις μήτηρ, αὗται ἐρχόμεναι παρ' ἡμῖν τροφοί, λησμονοῦσι τοῦτο καὶ δὲν σκέπτονται ἢ πῶς νὰ ἐναποταμιεύωσι πλειότερον κέρδος· ἐπὶ τέλους δὲ καταντῶσι νὰ ἔχωσιν ἕνα τύλον καὶ εἰς τὴν καρδίαν, καθὼς ἔχουσι πολλοὺς τοιούτους εἰς τὰς χεῖρας καὶ εἰς τοὺς πόδας. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν διαγωγὴν αὐτῶν, ἕκαστος ἐννοεῖ ὁπόσον ὀφείλει τις νὰ ἐφίστᾷ ἐπ' αὐτῆς τὴν προσοχήν. Αἱ ξέναι μισθωταὶ τροφοὶ ἐπὶ διαφόροις προφάσεσι ζη-

τοῦσιν ἄδειαν ἀπουσίας καὶ πορεύονται εἰς ἐντάμωσιν τῶν συζύγων ἢ τῶν λεγομένων ἐξαδέλφων. Εἰς τὸν περίπατον ἐξερχόμεναι ἀφίνουσι τὸ ἡμέτερον βρέφος εἰς καμμίαν γνώριμον φιλην άδα καὶ αὐταὶ ὑπάγουσι σὲ μέρος νὰ ἐνταμώσωσι τὸν ἐξάδελφον, ἢ νὰ ἰδοῦν ἂν ἔχουν κανένα γράμμα ἀπὸ τὴν πατρίδα. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον αἱ ξέναι τροφοὶ μᾶς προσφέρουσιν ἐπὶ πληρωμῇ πλειοτέραν βλάβην ἢ ἐκδούλευσιν.

Τὸ κακὸν δὲν περιορίζεται ἐδῶ, ἀλλὰ προχωρεῖ περαιτέρω. Αἱ πλεῖσται —ἵνα μὴ εἴπωμεν ἅπασαι— τῶν μισθωτῶν τροφῶν κατάγονται ἐκ τῶν νήσων τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ πληθυσμὸς τούτων ἀνεπαισθήτως ἐλαττοῦται. Πρότινος καιροῦ μόναι αἱ τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης καὶ πενίας ἀπεφάσιζον ἐν συντριβῇ ψυχῆς ν' ἀφήσωσι τὰ ἑαυτῶν τέκνα, τοὺς συζύγους, τοὺς συγγενεῖς καὶ τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς των καὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς ξένην γῆν μακρὰν τῆς φίλης πατρίδος, μετερχόμεναι τῆς μισθωτῆς τροφοῦ τὸ ἐπάγγελμα. Νῦν δὲ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο κατέστη εἶδος βιομηχανίας, μέσον βιοποριστικὸν πολὺ εὔκολον. Καὶ αὐταὶ δυστυχῶς ἐκ τῶν χωρικῶν ἰδίως τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου αἱ γυναῖκες, αἱ ἔχουσαι ὁπωσδήποτε ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι τοὺς πρὸς τὸ ζῆν πόρους, μεταβαίνουσιν ἐξ ἐπαγγέλματος εἰς τὸ ἐξωτερικὸν νὰ πωλῶσι τὸ ἑαυτῶν γάλα! Τὴν σήμερον ἡ ἐκ τῶν νήσων τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μετάβασις τροφῶν δὲν γίνεται ὡς ἄλλοτε κατὰ μίαν, δύο ἢ πέντε καὶ ἅπαξ ἢ δὶς τοῦ χρόνου, ἀλλὰ γίνεται κατ' ἀγέλην. Καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα — καὶ δὲν λέγομεν ὑπερβολὰς ἂν εἴπωμεν καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν — τὰ ἀτμόπλοια καὶ τὰ ἱστιοφόρα πλοιάρια ξεφορτόνουσι παραμάννας εἰς τὰς ἀποβάθρας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Σμύρνης, τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἀλλαχοῦ. Νῦν δὲν γίνεται πρόσκαιρον ταξείδιον εὐαρίθμων τροφῶν ὡς ἄλλοτε, ἀλλὰ γίνεται μετοίκησις ἀνεπιστρεπτεὶ σχεδὸν πολυαρίθμων ἀτόμων, οὐ μόνον γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ ἀνδρῶν, παρακολουθούντων τὰς τροφοὺς συζύγους, διότι dolce far niente.

— Ποῦ 'πᾶς, Μανώλη;

— Σ τὴν Μπόλι.

— Καὶ τί θὰ κάμῃς;

— Τίποτε. Μόνε 'πάει ἡ γυναῖκά μου νὰ γίνῃ παραμάννα, 'πάω καὶ ἐγὼ μαζή της· τί διάβολο, ἀδελφὲ, νὰ κάμῃ κανεὶς 'ς τὸ χωριὸ, μὴ νὰ κερδίζωμεν τίποτε!

— Ἀμ' τ' ἀμπέλι σου καὶ τὸ χωράφι σου, Μανώλη;

— Σ τὸ διάβολον νὰ πάνε! ἀμ' θαρρεῖς ποῦ κερδίζομεν τίποτε ἀπ' τὰ ἔρημα;

— Ε, τὸ μικρό σου καὶ τἄλλα τὰ παιδιά σου τί τὰ ἔκαμες, Μανώλη;

— Τ' ἄφησα σὲ μιᾶς χωριανῆς νὰ τὰ κυττάζῃ.

Ἐκ τοῦ διαλόγου τούτου, οὗτινος ὑπήρξαμεν αὐτήκοοι μάρτυρες ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ, ταξειδεύοντες τῷ 1863 ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἕκαστος ἐννοεῖ ὁπόσον σήμερον τοῦ συρμοῦ κατήντησε τὸ ἐπάγγελμα τῆς τροφοῦ καὶ ὁπόσον ἐξαχρειόνει ἠθικῶς καὶ σωματικῶς οὐ μόνον τὰς γυναι-

κας ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄνδρας. Τῷ 1859, διατελοῦντες ἰδιαίτερος ἰατρὸς τῆς ἐν Κων)πόλει ἑλληνικῆς πρεσβείας, παρεκλήθημεν παρὰ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐμπορικοῦ γραφείου αὐτῆς ὅπως ἐπισκεφθῶμεν ἄπορον Ἕλληνα, πάσχοντα πρό τινος καιροῦ. Κλητὴρ τοῦ γραφείου ὡδήγησεν ἡμᾶς εἴς τι καπηλεῖον ἐν Γαλατᾷ. Ἀφιχθέντες, προέβημεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ πάσχοντος.

— Τί ἔχεις; τί αἰσθάνεσαι; εἴπομεν αὐτῷ.

— Δὲν 'μπορῶ ν' ἀνασάνω, ἀπήντησεν ὁ πάσχων.

— Καὶ ἀπὸ πότε σοῦ συνέβη τοῦτο, εἶναι πολὺς καιρός;

— Ἀφ' ὅτου ἦρθα 'ς τὴν Μπόλι.

— Καὶ πόσος καιρὸς εἶναι ἔκτοτε;

— Τέσσαρα χρόνια.

— Καὶ τί δουλειὰ κάμνεις;

— Τίποτε.

— Πῶς τίποτε;

— Νὰ, τίποτε δὲν κάμνω.

— Καὶ πῶς ζῇς;

— Ἂς ἦναι καλὰ ἡ γυναῖκά μου.

— Καὶ τί δουλειὰ κάμνει ἡ γυναῖκά σου;

— Τὴν παραμάννα· καὶ εἶναι σὲ καλὸ κονάκι, δόξα νἄχῃ ὁ ἅγιος Θεός.

Δὲν εἶναι τοῦτο μόνον τὸ κακόν. Αἱ τροφοὶ ὑπὸ τὴν ἀσφαλῆ — πολλάκις — καὶ ἰδιαιτέραν κατάστασιν αὐτῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θηλασμοῦ παρεκτρέπονται ὅλων τῶν καθηκόντων αὐτῶν πρὸς ἀργυρολογίαν. Ἐντεῦθεν ἀπὸ τῆς ταπεινῆς χωρικῆς καταστάσεως μεταβαίνουσιν αἴφνης εἰς ἐκείνην τῆς ἐπιδεικτικῆς πολυτελείας καί, λησμονοῦσαι ἑαυτὰς, ἀμιλλῶνται πρὸς τὰς κυρίας κατά τε τὰ ἄλλα καὶ τὸν συρμόν. Διδουσι χρήματα εἰς τοὺς συζύγους των ἵνα σιωπῶσι, καὶ οὗτοι κυλίονται εἰς τὰ οἰνοπωλεῖα. Περιβαλλόμεναι δὲ ὑπὸ παντοίων περιποιήσεων παρὰ τῶν μητέρων, ἐνίοτε δὲ καὶ παρὰ τῶν πατέρων τῶν θηλαζομένων νεογνῶν, ἐξαχρειόνονται ψυχικῶς καὶ σωματικῶς καὶ δὲν σκέπτονται πλέον οὔτε διὰ τὰ ἑαυτῶν τέκνα, οὔτε διὰ τὴν πατρίδα. Καὶ ποία εἶναι τόσον ἀνόητος, ὥστε ν' ἀφήσῃ βίον τόσον ἀναπαυτικόν, πλήρη θελγήτρων καὶ νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς ἐκεῖνον τὸν βαρυαλγῆ καὶ ἐπίμοχθον τοῦ χωρίου, σκάπτουσα καὶ θερίζουσα; Ἐδῶ ἀπολαύει ὅλων τῶν περιποιήσεων τοῦ ἀνετωτέρου βίου, ἐν ᾧ ἐκεῖ ἐν τῷ χωρίῳ πολλάκις μένει νῆστις· ἐδῶ τὴν χαϊδεύουσι, τῆς πληροῦσι τὸν στόμαχον καὶ τὴν τσέπην . . . τὴν ἐνδύουσι πολυτελῶς, ἐνίοτε δὲ τῇ δίδουσι καὶ μ'αν καμαριέραν. Ἐκεῖ κάτω 'ς τὸ χωριὸ, φεῦ! ἀφθόνως ῥαπίζεται, οὐδεμίαν ὑλικὴν ἔχει ὠφέλειαν καὶ ἡ τσέπη αἰωνίως κενή· ἐδῶ ἀφίνει τὴν ἀφθονίαν ἐν γένει, ἐκεῖ δὲ εὑρίσκει τὴν ἀνέχειαν καὶ τὴν ἀθλιότητα ἐν γένει.

Εὐάριθμοί τινες τροφοὶ εἴτε ἀποκάμνουσαι ἀπὸ τὸν ἀκόλαστον τοῦτον βίον, εἴτε παρὰ τῶν νομίμων συζύγων ἀναγκαζόμεναι, ἐπανακάμπτουσιν εἰς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας. Ἀλλ' ἡ ἐπιστροφὴ αὐτῶν εἶναι ὁλεθριωτέρα τῆς μετοικεσίας. Διεφθαρμέναι σωματικῶς, μεταδίδουσιν εἰς τὴν πατρίδα τὸ

μόλυσμα. Διεφθαρμέναι ἠθικῶς, ἐξάπτουσι διὰ ῥωμαντικῶν διηγήσεων περὶ τῆς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ζωῆς τὴν φαντασίαν τῶν ἀθώων εἰσέτι νεονύμφων γυναικῶν καὶ παρθένων τῆς πατρίδος, διεγείρουσαι τῶν μὲν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν, ὅπως μετέλθωσι τὸ ἡδονικώτατον ἐπάγγελμα τῆς παραμάννας, τῶν δὲ τοῦ νὰ ὑπανδρευθῶσι μίαν ὥραν ἀρχήτερα ἢ ὁπωσδήποτε νὰ ἐγκυμονῶσι, νὰ τίκτωσιν, ἵνα γείνωσι παραμάνναι. Ἐντεῦθεν νέα μετοίκησις καὶ νέα διαφθορά. Ἐπιστρέφει μία διεφθαρμένη, καὶ ἀναχωροῦσι δέκα ἀγναί, ὅπως διαφθαρῶσιν!

Οἱ δὲ σύζυγοι τούτων τί γίνονται; Ἐπιστρέφουσιν ἔνιοι καὶ ἐκ τούτων φέροντες προῖκα ἅπαντα τὰ ὕδελυρὰ ἐλαττώματα τῆς ἀκολασίας τῶν μεγάλων πόλεων, ἐν αἷς διετέλουν ἀργοί, παραδιδόμενοι εἰς τὴν κραιπάλην, ἢ ἐξερχόμενοι ἐκ τῆς ζοφώδους σκιᾶς τῶν εἱρκτῶν, ἐν αἷς ἐκρατοῦντο ὡς ἐγκληματίαι. Μετ' ὀλίγον ἡ ἐπιστρέφουσα εἰς τὴν πατρίδα τροφὸς βαρύνεται τὸν σκληρὸν τοῦ χωρίου βίον καὶ τὸν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀναμιμνησκομένη, δὲν βλέπει τὴν ὥραν ν' ἀπέλθῃ ἐκ νέου· καὶ ἂν τὸ γάλα της ἐστείρευσε, δὲν ἐπιθυμεῖ ἄλλο, ἢ τίνι τρόπῳ νὰ μείνῃ ἐκ νέου ἔγκυος, οὐχὶ ὅπως ἀπολαύῃ τῶν θελγήτρων τοῦ ἑαυτῆς τέκνου, ἀλλ' ὅπως μεταβῇ ἐκ νέου εἰς τὸ ἐξωτερικὸν, οὐδὲν ἕτερον ὀνειροπολοῦσα ἢ τοῦτο, ἐφόσον εἶναι ἐπιδεκτικὴ συλλήψεως. Ὁ δὲ σύζυγος πρόθυμος εἶναι καὶ οὗτος νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ, διότι τὰ ὅσα ἐκέρδησεν ἡ σύζυγος ἐτελείωσαν διὰ τῆς ἀργίας, καὶ συνειθίσας εἰς τὸ *dolce far niente* δὲν καταδέχεται τοῦ λοιποῦ νὰ καλλιεργήσῃ τὴν ἄμπελον. Καὶ ἀνόητος εἶναι νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὰς περιπετείας τοῦ ψύχους καὶ τοῦ καύσωνος, τρώγων ξηρὸν ἄρτον, ἐν ᾧ ἡ σύζυγός του κερδίζει τόσον πολλὰ καὶ ἀνέτως; Καὶ τί γίνονται τὰ τέκνα τῶν τοιούτων γονέων; Αἱ μὲν νεάνιδες ἀκολουθοῦσι τὸ παράδειγμα τῆς μητρὸς καὶ οἱ νεανίαι τὸ τοῦ πατρὸς, ἢ καὶ ἐνίοτε ὑπερβαίνουσι τοὺς γονεῖς ἐπὶ ἐξαχρειώσει.

Ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι τὸ κακὸν δὲν εἶναι μόνον ὑλικὸν, ἀλλὰ καὶ ἠθικὸν, κακὸν κοινωνικὸν καὶ ἐθνικόν. Αἱ πλεῖσται τῶν τροφῶν ἐγκυμονοῦσι παρανόμως, καί, ὅπως μὴ φωραθῶσι παρὰ τῶν οἰκογενειῶν, ἐν αἷς θηλάζουσι, καὶ ἀποβληθῶσι, καθότι ἡ ἐγκυμοσύνη, ὡς θέλομεν ἰδεῖ ἀλλαχοῦ, ἐπηρεάζει τὸ γάλα, προκαλοῦσιν ἐκτρώσεις. Ὅσαι δὲ δὲν δύνανται νὰ ἐπιτύχωσι τοῦ δολοφόνου σκοποῦ διὰ τῶν συνήθων μέσων, καταφεύγουσι, προχωρούσης τῆς ἀθεμίτου κυήσεως, εἰς τὰ καταγώγια τῶν πλατρῶν, ἔνθα σωματικῶς καὶ ψυχικῶς ἐξαχρειόνονται ἐξ ἀνάγκης. Τίκτουσιν ἐκεῖ καὶ τὸ τικτόμενον θνήσκει ἕνεκα ἐλλείψεως πρὸς περιθαλψιν, ἢ πνίγεται. Ἰδοὺ καθ' ὅλας ταύτας τὰς περιπτώσεις μία ἀνεκτικὴ παιδοκτονία, ὡς τὴν ὀνομάζει συγγραφεύς τις. Ἐκ τῆς τοιαύτης ἀνεκτικῆς παιδοκτονίας ἡ μὲν κοινωνία πάσχει ἠθικῶς, ἡ δὲ πατρὶς ὑλικῶς καὶ ἡ ἀπώλεια τοσούτων νέων ἀτόμων, ἅτινα ἠδύναντο νὰ φθάσωσιν εἰς ὥριμον ἡλικίαν, στερεῖ τὸ κράτος βραχιόνων, δυναμένων νὰ τὸ ὠφελῶσι πολυειδῶς καὶ οὐσιωδῶς. Καὶ ἀπόλλυνται μόνον τὰ ἔμβρυα καὶ τὰ νεογνὰ βρέφη; Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ αἱ ἄθλιαι μητέρες καταστρέφουσιν ἢ οὕτως ἢ ἄλλως τὴν ὕπαρξίν των. Ὑπολογίσατε τώρα πόσα τέκνα χάνει ἡ πατρὶς εἰς τὸ ἐξωτερικόν!

Ἐσκέφθη ποτὲ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου; ἐνόησέ

ποτε ὁπόσοι βραχίονες λείπουσι καθ' ἕκαστον ἔτος ἀπὸ τὴν πατρίδα καὶ ὁπόση διαφθορὰ εἰσάγεται εἰς αὐτὴν φυσικῶς τε καὶ ἠθικῶς; Ἐσκέφθη περὶ τῆς θεραπείας τοῦ κακοῦ τούτου, τὸ ὁποῖον ἀποδεκατίζει τὸν λαὸν καὶ διαφθείρει τὴν χώραν; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ! Πιθανὸν αἱ ἡμέτεραι σκέψεις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου νὰ μὴ ἦναι ὀρθαὶ ἐν γένει ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν βλάβην τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ τοὐλάχιστον δίδουσιν ἀφορμὴν τοῖς δοκίμοις εἰς μελέτην καὶ εἰς σκέψεις ὀρθοτέρας τῶν ἡμετέρων.

Ἐξεθέσαμεν ἐν συντόμῳ τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν κατάστασιν τῶν ξένων μισθωτῶν τροφῶν· ἤδη ὑπολείπεται νὰ εἴπωμεν καὶ δύο λέξεις περὶ τοῦ τρόπου, δι' οὗ παρ' ἡμῖν διενεργεῖται ἡ ἐκλογὴ ξένης τροφοῦ.

Ἡ ἐκλογὴ ξένης τροφοῦ εἶναι ἀντικείμενον μεγίστης σπουδαιότητος ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ τε φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ. Ὅθεν, ὅπως ἥ τε κοινωνία ἐν γένει καὶ αἱ οἰκογένειαι ἰδίως ἐννοήσωσι καλῶς τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐκλογῆς ξένης τροφοῦ, προτάττομεν σκέψεις τινὰς πεπειραμένου συγγραφέως περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου καὶ συσταίνομεν αὐτὰς εἰς τὴν σύντονον μελέτην τοῦ κοινοῦ.

« Καθὼς βλέπομεν ὅτι φυτὰ, εἰ καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου, μεταφυτευόμενα μετὰ ταῦτα εἰς ἄλλας διαφόρους γαίας, παράγουσι καρποὺς ὅλως διαφόρου γεύσεως, κατὰ λόγον τῆς τροφῆς τὴν ὁποίαν πορίζονται ἐντεῦθεν, οὕτω καὶ ἡ ὑγεία τῶν μικρῶν βρεφῶν, πολλάκις δὲ μάλιστα καὶ τὸ ἠθικὸν, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς τροφῆς, τὴν ὁποίαν λαμβάνει ἀπὸ τὴν ἀρχήν· διότι ἕκαστος γνωρίζει ὅτι ἡ ὑγεία τοῦ σώματος ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ ὑγρὰ, ἐκ τῶν ὁποίων τρέφονται καὶ διατηροῦνται ὅλα τοῦ σώματος τὰ μέλη, καὶ ὅτι τὰ ὑγρὰ ταῦτα ἄγουσι πάντοτε τὰς ἰδιότητάς των ἐκ τῆς φύσεως τῶν τροφίμων, ἐκ τῶν ὁποίων γεννῶνται. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ ἤθη, εἰς ταῦτα συνήθως ἀκολουθοῦσι τὴν κεᾶσιν, ἥτις ἐκπορεύεται ἀναντρήτως ἐκ τῶν ἰδιοτήτων τῶν ὑγρῶν, καθὼς ταῦτα ἐκ τῶν τροφίμων· κατὰ συνέπειαν οἷα εἶναι ἡ τροφὸς τοιοῦτον δύναται νὰ γείνῃ καὶ τὸ παρ' αὐτῆς θηλαζόμενον βρέφος διὰ μέσου τῆς τροφῆς (τοῦ γάλακτος) τὴν ὁποίαν ἐκ ταύτης λαμβάνει· καὶ βυζάνον ταύτην, τὸ βρέφος ἐκμυζᾷ μετὰ τοῦ γάλακτος καὶ τὰ ἐλαττώματα τοῦ τε σώματος καὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἑαυτοῦ τροφοῦ ».

Τὴν ἀλήθειαν ταύτην τρανῶς ἐπιμαρτυρεῖ ἡ καθημερινὴ πεῖρα καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ δ ιαριλονεικήσῃ λογικῶς τὸ τοιοῦτο φυσιολογικὸν ἀποτέλεσμα. Ἀλλαχοῦ ἐν τῷ ἐκδοθησομένῳ ὁσονούπω συγγράμματί μου περὶ ὑγιεινῆς τῶν ἐγκύων γυναικῶν καὶ τῆς φυσικῆς ἀνατροφῆς τῶν νεογνῶν παίδων θέλομεν ἰδεῖ ἐπὶ παραδείγματι, διατί ὁ Ἀλκιβιάδης, εἰ καὶ Ἀθηναῖος, ἦν τολμηρότερος τῶν συμπολιτῶν του, διατί ὁ Νέρων τόσον αἱμοχαρὴς καὶ πότε ἦν τοιοῦτος.

Ὑπάρχουσι μητέρες, αἵτινες εἴτε μὴ δυνάμεναι, εἴτε μὴ βουλόμεναι — καὶ τοιαῦται εἰσὶν αἱ πλεῖσται ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσι — νὰ θηλάζωσι τὰ ἑαυτῶν τέκνα διὰ τοῦ γάλακτός των, ἐπιζητοῦσι τρόπους καὶ μέσα, ὅπως δι' αὐτῶν ἀντικαταστήσωσι καὶ ἀναπληρώσωσι τὸ μητρικὸν γάλα.

Ὁ καλλίτερος ἀναντιῤῥήτως τρόπος πρὸς τὸν σποπὸν τοῦτον εἶναι ἡ ἀντικατάστασις τῆς μητρὸς διὰ ξένης τροφοῦ. Καὶ ὁποία πρέπει νὰ ἦνε ἡ ξένη τροφὸς, ἡ δυναμένη ἐπιτυχῶς ν' ἀντικαταστήσῃ παρὰ τῷ νεογνῷ τὴν ἑαυτοῦ μητέρα; Δυστυχῶς ἡ τοιαύτη ἀντικατάστασις—τόσον τοῦ συρμοῦ τὴν σήμερον εἰς τὰς μεγάλας πόλεις—διενεργεῖται τυχαίως, κούφως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς προηγουμένης ἐξετάσεως περὶ τοῦ φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ ξένης τροφοῦ. Διὸ ἄπειρα καὶ πολυειδῆ τὰ πάθη, τὰ θερίζοντα τὰ νεογνὰ κατὰ τὴν πρώτην ἰδίως ἡλικίαν. Ὅσῳ σπουδαία καὶ δύσκολος εἶναι ἡ ἐκλογὴ ξένης τροφοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον ἐλαφρῶς καὶ ἄνευ τῆς παραυτικρὰς ἐπιστημονικῆς ἐξελέγξεως διενεργεῖται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ. Συνήθως ἐκλέγουσι τὴν ξένην τροφὸν κατὰ τὸν ἑπόμενον τρόπον. Παραγγέλλουσιν αἱ οἰκογένειαι πλάτραν τινὰ ἵνα εὕρῃ μίαν καλὴν παραμάνναν, καὶ ἡ καλὴ πλάτρα παρουσιάζει αὐταῖς τὴν τυχοῦσαν, διαβεβαιόνουσα, καὶ μεθ' ὅρκου ἐν ἀνάγκῃ, ὅτι ἡ τῆς ἐκλογῆς της παραμάννα εἶναι ἀξιόλογος καὶ ὅτι ἡ οἰκογένεια θὰ μείνῃ πολὺ εὐχαριστημένη, διότι καὶ εἰς τοῦ τάδε καὶ τοῦ τάδε, ὅπου ἐβύζαξεν ἡ τοιάδε παραμάννα, ἔμειναν εὐχαριστημένοι κτλ. Ἡ τετριμμένη τῆς πλάτρας διαβεβαίωσις δὲν εἶναι ἐξέλεγξις, ἀλλὰ βάναυσος αἰσχροκέρδεια, τὴν ὁποίαν αὕτη ἀσυνειδήτως πορίζεται τόσῳ ἀπὸ τῆς παραμάννας, ἣν ἀπειλεῖ νὰ δυσφημήσῃ, ὅσῳ καὶ ἐκ τῶν οἰκογενειῶν, τὰς ὁποίας κολακεύουσα ἐξαπατᾷ διὰ ψευδῶν παραστάσεων.

Ἄλλαι δὲ οἰκογένειαι δὲν ἐμπιστεύονται πολὺ εἰς τὰς πλάτρας καὶ λαμβάνουσι τὰς ξένας τροφοὺς κατὰ σύστασιν τῶν συγγενῶν, παρὰ ταῖς ὁποίαις ἄλλοτε ἐθήλασεν ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη τροφὸς, καὶ ἡ σύστασις αὕτη τῶν συγγενῶν, ὡς εἰς ἄλλας οἰκογενείας ἡ διαβεβαίωσις τῆς πλάτρας, ἀρκεῖ νὰ πείσωσι καὶ τὰς μὲν καὶ τὰς δὲ περὶ τῆς ἐπιτυχίας ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς παραμάννας· διὸ καὶ δὲν ἐπιζητοῦσιν ἄλλας πληροφορίας. Ἀγνοοῦσι, φαίνεται, καὶ αἱ μὲν καὶ αἱ δὲ, ὅτι πλεῖσται καὶ πολυειδεῖς περιστάσεις δύνανται ν' ἀλλοιώσωσι τὸ γάλα τῆς τροφοῦ, τῆς ὑποτιθεμένης ὑγιοῦς καὶ ἄλλοτε ἐχούσης γάλα καλόν. Ἐὰν μετὰ πρῶτον τοκετὸν ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη τροφὸς, τὴν ὁποίαν μᾶς ἐκθειάζει ἡ πλάτρα ἢ μᾶς συσταίνουσιν οἱ συγγενεῖς, εἶχεν — ἐπὶ τῇ ὑποθέσει — καλὸν γάλα, ἕπεται ὅτι πάντοτε καὶ μετὰ δεύτερον καὶ τρίτον τοκετὸν ἔξει τοιοῦτο; Ἀπατᾶσθε, κυρίαι μητέρες, πιστεύουσαι τοῦτο. Ἂν ἄλλοτε ἡ τοιαύτη τροφὸς εἶχε καλὸν γάλα καὶ καλῶς τὴν ὑγείαν, δὲν ἕπεται ὅτι καὶ τώρα, ὁπότε ὑμεῖς τὴν παραλαμβάνετε, ἔχει καλῶς τήν τε ὑγείαν καὶ τὸ γάλα. Πλεῖσται, ὡς εἴρηται, περιστάσεις ἐπέρχονται ἀλλοιοῦσαι τό τε γάλα καὶ τὴν ὑγείαν. Διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖται μεγίστη προσοχὴ καὶ εἰδικότης εἰς τὴν ἐκλογὴν ξένης τροφοῦ, διότι ἐκ τῆς ἐκ τοῦ πεοχείρου καὶ τυχαίας ἐκλογῆς ξένης τροφοῦ γεννῶνται λυπηραὶ συνέπειαι εἰς πλείστας οἰκογενείας.

Ὁ ἰατρὸς, ὅστις πρέπει πρῶτος νὰ ἐρωτηθῇ ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς ξένης τροφοῦ, ἢ σπανιώτατα, ἢ καθ' ὅλου συμβουλεύεται, ἐν ᾧ αἱ οἰκογένειαι ὤφειλον εἰς τοῦτον καὶ μόνον ν' ἀναθέτωσι τὴν τοιαύτην σοβαρὰν ἀποστολὴν, διότι οὗτος εἶναι ὁ ἁρμόδιος ν' ἀποφανθῇ διὰ τῆς ἐπιστήμης περὶ τῆς καταλληλότητος ἢ μὴ οἵας δήποτε τροφοῦ. Ἀλλ' εἶναι ἀρά γε πάντοτε εὔ-

κολος καὶ εἰς τὸν ἰατρὸν ἡ ἐπιτυχὴς ἐκλογὴ ξένης τροφοῦ; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἀφ' οὗ καὶ εἰς τὸν ἰατρὸν ἀποβαίνει δυσχερεστάτη ἡ ἐκλογὴ ξένης τροφοῦ ἕνεκα πλείστων ἐλλείψεων τῶν ἀναγκαίων πληροφοριῶν, φαντάσθητε ὁποία μέλλει νὰ ἦναι αὕτη ἀπὸ τοὺς ξένους τῆς ἁρμοδίας ἐπιστήμης ἀνθρώπους, ἀπὸ τὴν πλάτραν καὶ τοὺς συγγενεῖς! Ἡ ἐκλογὴ ξένης τροφοῦ εὐθύνει τὸν ἰατρόν. Τίποτε ὀλιγώτερον καὶ τίποτε περισσότερον δὲν ἀπαιτοῦμεν παρ' αὐτοῦ, εἰμὴ μόνον νὰ μᾶς ἀσφαλίσῃ — πληρόνοντες, ἐννοεῖται, αὐτῷ τὰ ἀσφάλιστρα (τὴν βίζιταν) — ἐπὶ τῆς ἀρθονίας καὶ καλῆς ποιότητος τοῦ γάλακτος τῆς ἣν θέτομεν ὑπὸ τὴν ἐξέτασίν του ξένης τροφοῦ, τῆς καλῆς ἰδιοσυγκρασίας καὶ κράσεώς της, νὰ μᾶς διαβεβαιώσῃ ἐπιστημονικῶς ἐν γνώσει καὶ συνειδήσει, ὅτι ἡ τῆς ἐκλογῆς καὶ ἐξετάσεώς του ξένη τροφὸς δὲν πάσχει, οὔτε ἔπασχέ ποτε, ἰδίως ἀπὸ κολλητικὰς καὶ μεταδοτικὰς ἀσθενείας, αἵτινες ὑπάρχουσαι ἐν αὐτῇ εὐκόλως διοχετεύονται διὰ τοῦ γάλακτός της εἰς τὸ ἡμέτερον βρέφος. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀπαιτοῦμεν ἀπὸ τὸν ἰατρόν. Ἐρωτῶμεν τώρα εἶναι ἄρά γε εὔκολος εἰς τὸν ἰατρὸν ἡ διάγνωσις τοσούτων ἀντικειμένων διὰ μιᾶς μόνης ἐπισκέψεως; Οὐχὶ βεβαίως. Καὶ ἰδοὺ ἓν πρόσφατον παράδειγμα, ὅπερ ἀνεκοινώθη ἡμῖν παρ' ἀξιοπίστου ἐπιστήμονος ἰατροῦ.

Κυρία τις ἐν Φαναρίῳ σκοπεύουσα νὰ προσλάβῃ ξένην τροφὸν διὰ τὸ ἀρτίτοκον βρέφος της καθυπέβαλε τοιαύτην τινὰ εἰς τὸν ἐξέτασιν τοῦ τῆς οἰκογενείας ἰατροῦ. Οὗτος μετὰ ἐπισταμένην ἀκριβῆ ἐξέτασιν εὗρε τὴν τροφὸν καλῶς ἔχουσαν καθ' ὅλα ἐν γένει. Ἐπὶ τῇ διαβεβαιώσει τοῦ ἰατροῦ ἡ κυρία παρέλαβε τὴν ἐξετασθεῖσαν τροφόν, ἥτις καὶ ἐξηκολούθει θηλάζουσα. Ἀλλὰ μόλις μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς περίπου μηνὸς τὸ βρέφος, τὸ τόσον εὐτραφὲς κατ' ἀρχάς, ἤρχισεν ἰσχναῖνον, ὁ δὲ ἰδρώς του ἀπέπεμπε δυσώδη ἀποφοράν. Τὰ τοιαῦτα παρατηρήσασα ἡ μήτηρ τοῦ νεογνοῦ καθ' ἑκάστην καὶ τὴν παραμάνναν ἐξετάσασα, εὗρε ταύτην ἐμπαθῆ καὶ ὄζουσαν. Ὅθεν προσκληθεὶς ἀμέσως ὁ αὐτὸς ἰατρὸς καὶ ἐξετάσας ἐκ νέου τὴν τροφόν, εὗρεν αὐτὴν ῥθισιῶσαν. Ἀπεπέμφθη αὕτη ἀμέσως καὶ τὸ βρέφος ἐνεπιστεύθη εἰς ἄλλην, πλὴν τὰ σπέρματα μιᾶς ὀλεθρίας καχεξίας ἅτινα ἐνεφύτευσε τῷ νεογνῷ ἡ πρώτη τροφός, βλαστάνουσι δυστυχῶς καὶ ἡ ὕπαρξίς του ἐν τῷ μέλλοντι ἐπαπειλεῖται σπουδαίως.

Καὶ αὐτὸ τὸ γάλα τῆς ξένης τροφοῦ, τὸ ὁποῖον ὁ ἐπιστήμων ἰατρὸς δύναται διὰ τῶν χημικῶν ἀναλύσεων νὰ ἐξακριβώσῃ κατά τε τὴν ποιότητα καὶ ποσότητα, ὑπόκειται ἐντὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας εἰς πλείστας ὅσας μεταβολὰς καὶ ἀλλοιώσεις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπωφελεῖς ἢ ἐπιβλαβεῖς, ὡς θέλομεν ἰδεῖ ἐν τῷ ἐκδοθησομένῳ συγγράμματι. Τί δὲ εἴπωμεν περὶ τοῦ ἠθικοῦ καὶ τῶν προϋπαρξασῶν, ἀλλ' ἤδη ἀφάντων, ἀσθενειῶν τῶν ξένων τροφῶν, ἐπαγγελλομένων ἐπιδεξίως τὸν ἄγγελον; Ἀρκεῖ ἄρά γε μία ἐπίσκεψις τοῦ ἰατροῦ ὅσῳ καὶ ἂν ἦ ἐπισταμένη πρὸς διάγνωσιν τοῦ ἠθικοῦ καὶ τῶν κεκρυμμένων σωματικῶν ἀσθενειῶν καὶ ψυχικῶν παθῶν μιᾶς τροφοῦ, ἣν οὐδέποτε ἄλλοτε ἐπεσκέφθη ὁ ἰατρός; Δύναται οὗτος ἐν καλῇ τῇ πίστει ν' ἀποφανθῇ μετὰ θετικότητος ὑπὲρ ἢ καὶ κατὰ μιᾶς τροφοῦ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ θηλασμοῦ; Παραπολὺ ἀφελὴς εἶναι ὁ

τοῦτο πιστεύων, ἢ ἄγνοιαν πάσχει παχυλὴν τῆς σπουδαιότητος τῆς γαλακτοτροφίας τῶν νεογνῶν διὰ ξένης τροφοῦ.

Ἐπειδὴ λοιπὸν οὔτε συμβουλεύεται συνήθως ὁ ἰατρὸς ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς ξένης τροφοῦ, ἐπειδὴ δὲ καὶ ἂν συμβουλευθῇ ἐξαιρετικῶς, ἀποβαίνει αὐτῷ ἀδύνατος σχεδὸν διὰ μιᾶς ἐπισκέψεως ἡ διάγνωσις τῶν ἰδιοτήτων τοῦ γάλακτος καὶ τῆς φύσεως τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν παθῶν ξένης τροφοῦ, καὶ ἐπειδὴ ἅπασαι σχεδὸν αἱ ἐνδεεῖς γυναῖκες μετέρχονται τὸ ἐπάγγελμα τῆς τροφοῦ, χωρὶς νὰ ἔχωσιν ἅπασαι τὰ ἀπαιτούμενα παρὰ τῆς ὑγιεινῆς προσόντα πρὸς ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ καὶ ἐπειδὴ τέλος εὐκολώτερον ἀποβαίνει ἡ διάγνωσις αὐτῶν εἰς τὰς οἰκογενείας καὶ ἰδίως τὰς μητέρας, μεθ' ὧν ἐπὶ μακρὸν χρόνον θὰ συζῇ ἡ ξένη τροφός, δι' αὐτοὺς ὅλους τοὺς σπουδαίους λόγους εἰς τὸ ὁσονούπω ἐκδοθησόμενον σύγγραμμα περὶ τῆς αὐγιεινῆς τῶν ἐγκύων, τῶν ἐπιτόκων καὶ λεχωΐδων γυναικῶν καὶ τῆς φυσικῆς ἀνατροφῆς τῶν νεογνῶν παίδων» θέλομεν δώσει ὁδηγίας εἰς τὰς μητέρας, ὅπως δι' αὐτῶν γνωρίσωσι αἱ ἴδιαι μητέρες ἐν ἐλλείψει ἰατροῦ μίαν καλὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον παραμάνναν.

Τελευτῶντες, ἀποτείνομεν τὸν λόγον πρός τε τὰς οἰκογενείας ἐν γένει καὶ τὰς κυβερνήσεις ὅτι δέον νὰ πεισθῶσιν ἅπαξ διὰ παντὸς, ὅτι τὸ μέλλον τοῦ ἀτόμου, τῆς κοινωνίας ἐν γένει καὶ τῆς ἐπερχομένης νέας γενεᾶς ἐξαρτᾶται κυρίως ἀπὸ τῆς φυσικῆς ἀνατροφῆς τῆς πρώτης ἡλικίας. «Δέον νὰ λάβωμεν τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ κοιτίδι, ἐὰν θέλωμεν εὔρωστον καὶ ῥωμαλέον πολίτην» εἶπέ τις. Ἡ τελειοποίησις τῆς φυσικῆς ἀνατροφῆς τῆς πρώτης ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου δέον νὰ ἦναι τὸ κύριον μέλημα τῶν τε οἰκογενειῶν καὶ τῶν κυβερνήσεων· διότι ἡ ἐπιῤῥοὴ, τὴν ὁποίαν ἡ φυσικὴ ἀνατροφὴ ἐξασκεῖ ἐπὶ τῆς ἠθικῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐθνῶν, εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας καὶ ἀντιῤῥήσεως. Ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἠθικῶν καὶ ψυχικῶν προσόντων εἰς ἀδύνατον καὶ καχεκτικὸν σῶμα. Ἡ ἀτονία ἢ ἡ καχεκτικότης τοῦ σώματος συνεπάγει ἀναγκαίως τὴν ἐξασθένησιν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων· «ὑγιὴς διάνοια, ἐν σώματι ὑγιεῖ», «ἀσθενεῖ τὸ σῶμα, ἀσθενεῖ καὶ ἡ ψυχή». Ἄνευ ὑγείας δὲν ὑπάρχει εὐδαιμονία, οὔτε ὑλικὴ οὔτε ἠθικὴ διὰ τὸν ἄνθρωπον, δὲν ἀποκτῶνται πλούτη καὶ ἐπιστῆμαι καὶ οὐδέποτε ἀνελπίζεται μέλλουσα εὐημερία διὰ τὰ ἔθνη. Καὶ ὅμως δέον νὰ τὸ εἴπωμεν παῤῥησίᾳ, ὅτι δυστυχῶς παρ' ἡμῖν ἡ σπουδὴ τῆς ὑγιεινῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἰδίως τῆς πρώτης αὐτοῦ ἡλικίας, ἥτις εἶναι ὁ θεμέλιος λίθος τῶν ἄλλων ἡλικιῶν, σχεδὸν ἀγνοεῖται. Καὶ ὅσον αἰσθάνεταί τις ἐνδόμυχον χαρὰν βλέπων τὸν ἄνθρωπον προαγόμενον εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὰς τέχνας, τὴν βιομηχανίαν, καὶ καταγινόμενον ἀνενδότως, ὅπως βελτιώσῃ καὶ προαγάγῃ ἐπὶ τὸ κρεῖττον τὴν φυσικὴν ἀνατροφὴν τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, νὰ καλλωπίζῃ πόλεις, νὰ εὐτρεπίζῃ οἴκους μεγαλοπρεπεῖς καὶ κήπους ῥωμαντικούς, ἄλλην τόσην καὶ διπλασίαν αἰσθάνεται λύπην βλέπων αὐτὸν τοῦτον τὸν ἄνθρωπον, ὀλίγον φροντίζοντα, ἢ ὅλως ἀδιαφοροῦντα περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως τοῦ ἑαυτοῦ εἴδους, καὶ τῆς ἀποσοβήσεως τοσούτων ποικίλων κινδύνων, τῶν ἀπὸ τῆς ἐν τῇ κοιτιδὶ ὑπάρξεώς του περιστοιχούντων καὶ ἐπαπειλούντων αὐτόν.

ΜΑΘΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

Πρὸς τοὺς προσέχοντας τὸν νοῦν τοῖς πράγμασι.

Α'. Ἐπειδὴ πολλοὶ πολλὰ καὶ εἶπον καὶ ἔγραψαν περὶ τῶν λεγομένων ἐθνοσωτηρίων κανονισμῶν τῆς προσωρινῆς ἐκείνης ἐθνοσυνελεύσεως, οἵτινες καὶ πρόκειται πάντως ἵν' ἀναθεωρηθῶσί ποτε ὑφ' ἑτέρας ἐθνοσυνελεύσεως, ἐξέστω καὶ ἡμῖν νὰ εἴπωμέν τινα ἰδίως ὡς πρὸς τὸ περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου κεφάλαιον καὶ τὸ περὶ προνοίας ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Ἠδύνατό τις πολλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων καθόλου κεφαλαίων νὰ εἴπῃ ἐκ τῆς δοθείσης ὑπὸ τοῦ χρόνου πείρας ὁδηγούμενος· ἀλλ' ἀρκούμεθα εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα, καθ' ὅσον ἐκ τῆς ἀναλύσεως τῶν δύο ἐκείνων κεφαλαίων δύναταί τις ὡς ἐξ ὄνυχος νὰ κατανοήσῃ τὸν λέοντα, ὃν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη ὠδίνασα ἔτεκε μόλις ἡ ἐθνοσυνέλευσις ἐκείνη, καὶ μετέτρεψε τὰ πράγματα ἐπὶ τὸ β έ λ τ ι ο ν, οὐχ ὁρᾷς ;

Β'. Ἐν περιπτώσει χηρεύσεως τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου εἴτε φυσικῶς γινομένης, εἴτε παρὰ φύσιν καὶ παρὰ πάντα ἐκκλησιαστικὸν καὶ θεῖον νόμον, βλέπων τις τὴν συνδρομὴν ἀντιπροσώπων πανταχόθεν, ἀπὸ τῶν ἐνοριῶν τῆς πόλεως προϋχοντας καὶ καψιμάλιδες καὶ τὸ λοιπὸν σμῆνος καὶ ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν ἔξωθεν ἑτέρους οὐκ ὀλίγους συρρέοντας, νομίζει ὅτι ἤδη δὴ τὰ πράγματα ἡμῶν ἔλαβον διὰ τῆς τοιαύτης τακτοποιήσεως τὴν ἐφικτὴν τελειοποίησιν. Ἀλλ' ἐάν τις ἐρωτήσῃ τοὺς συντρέχοντας πρὸς ἐκλογὴν πατριάρχου ἐντίμους τοῦ ἔθνους ἀντιπροσώπους, «Ποῖ, φέρεσθε, ὦ μακάριοι;», οὐδ' αὐτοὶ οἶδασι τί ν' ἀποκριθῶσι· διότι τὸ τέλος ἀποδεικνύει τοὺς κόπους αὐτῶν ματαίους. Ἡμεῖς οἱ ἔξω, εἰ καὶ μακρὰν διατελοῦμεν τῆς πόλεως, ἀλλὰ δὲν ἀναισθητοῦμεν πρὸς τὰ γινόμενα ἔχοντές τινα κρίσιν καὶ συμπεραίνοντες πῶς συμβαίνουσι· μόνον φωνὴν ἀδυνατοῦμεν νὰ ὑψώσωμεν διὰ τὴν ἀμάθειαν, ἣν οὐδόλως αἰσχυνόμεθα νὰ ὁμολογήσωμεν, αἰσχυνόμενοι μᾶλλον νὰ βλέπωμεν ὡς παίγνιον ἓν τῶν ἱερωτάτων ἡμῶν πραγμάτων. Ἀληθῶς ποίαν ἔχει δύναμιν εἰς ἀνάδειξιν πατριάρχου ἡ ψῆφος τῶν ἀντιπροσώπων, καὶ μάλιστα τῶν ἔξωθεν καὶ τῶν προσαρτωμένων εἰς ἐπίμετρον καψιμάλιδων ; Ποίαν ὡσαύτως ἔχει ἐπιρροὴν καὶ ἡ ἀποστελλομένη παρὰ τῶν ἔξωθεν ἀρχιερέων ψῆφος ; Εἴδομεν ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἐπὶ δύο ἤδη πατριαρχικῶν ἐκλογῶν κατὰ τοὺς κανονισμοὺς γενομένων· ἐνοήσαμεν καὶ τὴν γενομένην ζημίαν τοῦ ἄλλως κενοῦ κοινοῦ ταμείου διὰ τῆς συμβάσης ἐπὶ τῶν τοποτηρητῶν δαπάνης ἐν τῷ πατριαρχείῳ δυνάμει τῆς ὁρισθείσης τεσσαρακονθημέρου προθεσμίας διὰ τὴν ἐκλογήν, καταντώσης δὶς καὶ τρὶς τεσσαράκοντα· ἀρίνομεν τοὺς διαπληκτισμοὺς μεταξὺ τῶν σεβαστῶν καὶ ἐντίμων ἐκλογέων. Μεθ' ὅλα δὲ ταῦτα καὶ τοὺς σπουδαίους ἐκείνους ἀγῶνας, τὸν ἐκλεκτὸν τοῦ λαοῦ καὶ ἄξιον διάδοχον τοῦ θρόνου τῶν Γρηγορίων καὶ Χρυσοστόμων ἀναδεικνύει πάλιν

ἡ ἱερὰ σύνοδος κατὰ προηγουμένην τῶν πλειοτέρων αὐτῆς μελῶν συνεννόησιν μετά τινων αὐτοχειροτονήτων προϋχόντων τοῦ ἔθνους, παιζόντων τὰ πράγματα ὅπως αὐτοῖς συμφέροι· οὕτω λαμβανούσης τέλος τῆς ἐκλογῆς τοῦ πατριάρχου, ἀπολύονται οἱ ἐκλογεῖς. Πόσην δὲ ὑπόληψιν ἔχουσιν ἐν Φαναρίῳ οἱ ἔξωθεν ἀντιπρόσωποι, ἐπληροφόρησεν ἡμᾶς καλῶς ὁ ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐπαρχίας ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς ἑνὸς τῶν πρώην πατριαρχῶν ἀποσταλείς, ὅστις ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας διατρίψας καὶ παρ' οὐδενὸς ἐρωτηθεὶς τὸ παραμικρόν, ἐν ᾧ τοσαῦτα διενεργοῦντο κρυφίως, ἐπανῆλθεν ἄπρακτος· διὸ συνιδοῦσα τὸ μάταιον τοῦ πράγματος ἡ ἐπαρχία δὲν ἠξίωσε ν' ἀποστείλῃ ἄλλον ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ νῦν πατριαρχεύοντος.

Γ'. Ἀλλ' ἴσως εἴποι τις, ὅτι ὁ δι' ἱερᾶς μυστικῆς ψηφίσεως ἐπ' ἐκκλησίας ἀναδεικνύμενος πατριάρχης ἐστὶν εἷς τῶν τριῶν ἐκλεκτῶν ὑποψηφίων, οἵτινες προσδιορίζονται πρότερον ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους διὰ μυστικῆς ὡσαύτως ψηφοφορίας· πῶς λοιπὸν δυνατὸν ἵνα ὁ τοιοῦτος μὴ ᾖ ἐνοπρόβλητος καὶ ὄντως ἐκλεκτὸς τοῦ λαοῦ; Εἰς τὴν ἐναντίωσιν ταύτην ἡμεῖς οἱ ἔξω δὲν δυνάμεθα ν' ἀπαντήσωμεν δι' ἣν προωμολογήσαμεν ἀμάθειαν. Ἀποροῦμεν ὅμως πῶς ἔπειτα εὐθὺς σχεδὸν μετὰ τὴν ἐνθρόνισιν ἄρχονται νὰ σχηματίζωνται φατρίαι κατὰ τοῦ λαοπροβλήτου τούτου πατριάρχου, διὰ τὴν ἀνάδειξιν τοῦ ὁποίου ἐδέησεν, ἵνα ᾖ τοιοῦτος, ὅπως γείνῃ κίνησις δὴ μεγίστη Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις ἔν τε ταῖς ἐπαρχίαις ἔξω καὶ ἐν τῇ πρωτευούσῃ εἰς διορισμὸν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους, καὶ ἔπειτα δύνανται ἡ ἱερὰ σύνοδος καὶ τὸ μικτὸν συμβούλιον κατ' ἀρέσκειαν νὰ παύσωσιν αὐτόν, ἄνευ τῆς εἰδήσεως καὶ τῆς γνώμης τοῦ ἔθνους, τὸ δὲ παλαίπωρον τοῦτο ἔθνος ἀναπαυόμενον ἐπὶ τῷ μόλις ἐνθρονισθέντι πατριάρχῃ, αἴφνης προσκαλεῖται πάλιν ἵνα πέμψῃ ἄλλους ἀντιπροσώπους καὶ προβάλῃ ἕτερον. Διὰ τί τοῦτο ; διότι ὁ τέως πατριάρχης ἐφάνη ἀ ν τ ε θ ν ι κ ό ς· πόθεν δῆλον ; οὐδαμόθεν· καὶ διὰ τί ἡ παῦσις αὐτοῦ ὑπὸ μόνης τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου ; διότι ἡ μὲν ἀντιπροσωπεύει τὴν χορείαν τῶν ἐνδημούντων ταις παροικίαις αὐτῶν ἀρχιερέων, τὸ δὲ τὸ ἔθνος αὐτὸ τὸ διεσπαρμένον ἔξω ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ! μήπως παύει ἡ ἀντιπροσωπεία αὕτη σὺν τῇ πτώσει τοῦ πατριάρχου ; μὴ οὐκ ἐνεργοῦσι πάλιν ἀντιπροσώπων χρείᾳ ἥ τε ἱερὰ σύνοδος καὶ τὸ σεβαστὸν μικτὸν ἐθνικὸν συμβούλιον ; Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἔχουσιν ἀναφαίρετα τῆς ἀντιπροσωπείας τὰ χρέη, τίς ἡ ἀνάγκη τῆς ψήφου τῶν ἔξω ἀρχιερέων μηδεμίαν ἐχούσης βαρύτητα ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ πατριάρχου ; τίς ἡ χρεία ἄλλων ἀντιπροσώπων ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς μηδὲν σημαινόντων, καὶ διὰ τί ἐπιβαρύνεται ὁ ταλαίπωρος λαὸς μὲ μάταια ἀντιπροσώπων ἔξοδα καὶ τὸ δυστυχὲς κοινὸν ταμεῖον μὲ τοποτηρητικά ; Δὲν εἶναι καλλίτερον τὰ δύο ταῦτα σώματα ἐν περιπτώσει χηρεύσεως ὁπωσδήποτε τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου συμφωνήσαντα, ὡς π ρ ὸ ς τ ὴ ν π α ῦ σ ι ν σ υ ν ε φ ώ ν η σ α ν, καὶ συνελθόντα εἰς ἓν ἐν πνεύματι ἐθνικῷ καὶ ἐν βάρει συνειδήσεως ἐν δυσὶν ἢ τρισὶ συνεδριάσεσιν ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἐκτελέσωσι τοὺς τύπους ἐκείνους τῆς ψηφίσεως καὶ ἀναδείξεως τοῦ πατριάρχου ; Τὸ ἀποτέλεσμα ἔσεται τὸ αὐτό, νομίζομεν, ὡς ἐὰν ἐγίνετο γενικὴ παντὸς τοῦ λαοῦ ψηφοφορία, ἀφ' οὗ διὰ

μιᾶς ψηφοφορίας τῆς πρώτης δὲν ἀναδεικνύεται ὁ λαβὼν τὴν πλειονοψηφίαν, καὶ μάλιστα κάλλιον καὶ ἐθνικώτερον· καθότι δὲν θέλουσι παρεισδύει εἰς τοὺς τρεῖς τελευταίους ὑποψηφίους οἱ Τραπεζοῦντος καὶ παρόμοιοι ἐμπαικτικῶς, οἵτινες καὶ ἐξ ἀνάγκης ἔπειτα περιβάλλονται τὴν πατριαρχικὴν ἀξίαν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ ἔθνους καὶ ἄξιοι τοῦ κυβερνᾶν τὸ πολυκύμαντον σκάφος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας· καὶ ἐπειδὴ ἄλλως, ὅσον συνετὸς καὶ ἄξιος ἂν ᾖ ὁ πατριάρχης, ἀδύνατον νὰ ὑπηρετήσῃ εὐαρέστως εἰς τὰ συμφέροντα καὶ τὰς ὀρέξεις ἑκάστου τῶν περικυκλούντων καὶ ἐπιβαρυνόντων αὐτὸν δι' ἰδιοτελῶν ἀπαιτήσεων καὶ ἀξιώσεων, διὰ ταῦτα πάλιν συμβούλια καὶ ἐνέργειαι κατὰ πατριάρχου ὡς ἀναξίου καὶ ἀντεθνικοῦ, πάλιν παύσεις καὶ πτώσεις πατριάρχου ἐπ' αἰσχύνῃ τοῦ ἔθνους καὶ θεατρισμῷ τῆς Ἐκκλησίας ἐνώπιον ὅλης τῆς οἰκουμένης· ἡ δὲ πολυθρύλητος ἐν τοῖς ἐθνοσωτηρίοις κανονισμοῖς ἰσοβιότης τοῦ πατριάρχου κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καὶ τὰ βασιλικὰ βεράτια μένει γράμμα νεκρὸν καὶ ἄμοιρον νοήματος. Τὸ σφάλμα ὅμως ἐστὶ τῆς προσωρινῆς συνελεύσεως, ἥτις μηδόλως λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν ἀταξίαν τῆς συχνῆς τοῦ πατριάρχου μεταλλαγῆς, μήτε τὸ πλῆθος τῶν ζώντων πρώην πατριαρχῶν, ἀφῆκε τοῖς ἐπιζητοῦσιν ἁφορμὰς τῆς ἀθεμίτου ταύτης ἀταξίας, καὶ τὸ χεῖρον ἐκανόνισεν αὐτήν, θεσπίσασα ὅτι τὰ δύο τρίτα τῶν δύο τούτων σωμάτων συμφωνήσαντα δύνανται νὰ ἐνεργήσωσι τὴν παῦσιν τοῦ διὰ τοσούτου κρότου ἐκλεγομένου πατριάρχου· ὡς πρὸς τοῦτο οὐδὲν ἔχομεν εἰπεῖν περὶ τοῦ κλήρου· διότι διαῤῥυθμίζουσα τὰ πράγματα ἡ ἐθνοσυνέλευσις αὐτὸν τοῦτον τὸν κλῆρον ἰδίως ἐπεβάλετο διορθῶσαι ὡς παραλελυμένον δῆθεν κατὰ πάντα. Πλὴν δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ἐκφράσωμεν τὴν λύπην ἡμῶν, ὅτι θεωρουμένης ἀκεραίου τῆς ἐθνοσυνελεύσεως ἐκείνης καὶ ὄντως ζηλούσης τὴν διόρθωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, τὰ ἐν αὐτῇ ἀκέραια κληρικὰ μέλη δὲν συνῃσθάνθησάν ποτε τὸ καθῆκον ὅπως διαφωτίσωσι τοὺς λαϊκοὺς συνέδρους ὡς ἀδαεῖς ὄντας, ὅτι ζῶντος τοῦ ἐπισκόπου ἡ εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ ἀντικατάστασις ἑτέρου ἔστι καὶ λέγεται ἁρπαγή, ἐπίβασις, μοιχεία οὐ σαρκὸς, ἀλλὰ πνεύματος, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, ὅτι ἐπίσκοπος παύεται τοῦ θρόνου ἢ δι' ἔγκλημα ἀσυγχώρητον παυόμενος ἅμα καὶ τοῦ ἐνεργεῖν τὰ τῆς ἱερωσύνης ὡς ἀνάξιος, ἢ δι' αἵρεσιν περὶ τὰ ἀμώμητα τῆς πίστεως δόγματα καθαιρούμενος καὶ τοῦ ἀξιώματος τῆς ἱερωσύνης ὡς βλάσφημος καὶ ἀθετήσας τὸν Θεὸν τὸν δόντα τὸ χάρισμα· ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ περιστάσει δύναται ἡ Ἐκκλησία ἵνα παραδεχθῇ παῦσιν καὶ ἀντικατάστασιν ἐπισκόπου, ἀνέχεται δὲ καὶ δικαιολογεῖ τὰς ἔξωθεν παρὰ τῶν κρατούντων ἐπιβαλλομένας δι' ἐναντίας, τυχὸν, πολιτικὰ φρονήματα παρὰ τὴν τοῦ θείου Παύλου διαταγὴν κελεύοντος «Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω· οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία εἰμὴ ἀπὸ Θεοῦ», καθ' ἣν ἐντολὴν τοῦ οὐρανοβάμονος Ἀποστόλου καὶ αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία δύναται παιδεύειν κανονικῶς τὸν ἐπίσκοπον τὸν ἀποδεικνύμενον παραβάτην καὶ ἀντιτασσόμενον τῇ ὑπὸ Θεοῦ τεταγμένῃ ἐξουσίᾳ, ἅτε διαταράττοντα τὴν εἰρήνην, ἣν πρὸς πάντας ὀφείλομεν ἔχειν. «Μετὰ πάντων εἰρηνεύετε», λέγει ἀλλαχοῦ ὁ αὐτός.

Δ'. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἔδει τὰ ἱερὰ μέλη ἵνα σαφηνίσωσι πρὸς τοὺς κοσμικοὺς, ὅπως ὁριαθῇ σαφῶς ἐν τοῖς κανονισμοῖς ἡ ἀναγκαία κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας περίστασις τῆς ἀποβολῆς πατριάρχου ἀπὸ τοῦ θρόνου, ὡς καὶ παντὸς ἄλλου ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἀφορμὴ ὅπως διὰ πᾶν ψύλλου πήδημα, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐνεργῆται πτῶσις καὶ παῦσις αὐτοῦ κατὰ βούλησιν τῶν τυχόντων· ἀλλ' ἀφῆκαν τοὺς κοσμικοὺς ἵνα νομοθετήσωσι τῇ Ἐκκλησίᾳ νόμους κατὰ βούλησιν οἰκείαν, θεωρήσαντες αὐτοὺς, ὡς ἔοικεν, οἷόν τινας Μωϋσέας τοῦ Ἰσραὴλ καὶ νομοθέτας μουσουλήπτους· ἔδει ὅμως ἀπαραιτήτως ἵνα καθορισθῇ ἡ κανονικὴ περίστασις τῆς παύσεως τοῦ πατριάρχου, καθότι ὑποτεθείσθω ὅτι ὁ ἐκλεχθεὶς ἅπαξ πατριάρχης διέψευσε τὰς προσδοκίας τῶν ἐκλογέων ἐν συνειδήσει καθαρᾷ τὸ καθῆκον ἐκπληρωσάντων, καὶ ἔστι ἀγαθὸς μὲν ἄλλως, ἀλλὰ νωθρὸς, ἀδρανὴς, ἀνίκανος, ἢ ταῦτα μὲν οὐκ ἔστιν, ἔστι δὲ πανοῦργός τις καὶ ἐπίβουλος τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων, εἰ δυνατὸν τοιοῦτόν τι νὰ ὑποτεθῇ, μήπως τὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ χριστεπωνύμου τῶν εὐσεβῶν πληρώματος συμφέροντά εἰσιν ἐγκεχειρισμένα εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ μόνου φροντίδα καὶ μέριμναν, ὥστε ἢ βλάβη τις ἐξ ἐπιβουλῆς νὰ προκύψῃ, ἢ ὀπισθοδρόμησις ἐξ ἀδοανείας ; Δωδεκάριθμος ἐπισκόπων σύνοδος παρακάθηται αὐτῷ συνεργὸς ἐπὶ τὰ καλὰ, καὶ ὡς χαλινὸς ἀπὸ τῶν ἐπιβλαβῶν πράξεων ἀποσύρουσα αὐτόν· οὕτως, ὥστε οὐδὲν οὔτε καλὸν, οὔτε κακὸν δύναται οἴκοθεν νὰ ἐνεργήσῃ ἄνευ συνοδικῆς γνώμης καὶ ἀποφάσεως. Τοιοῦτον ἀνέκαθεν τὸ τῆς Ἐκκλησίας σύστημα, διαγορευόντων τῶν ἱερῶν κανόνων ἵνα πᾶς ἐπίσκοπος ἅπαξ ἢ δὶς τοῦ ἔτους συγκαλῇ εἰς σύνοδον τὸν ὑποκείμενον ἑαυτῷ κλῆρον πρὸς σύσκεψιν περὶ τῶν πραγμάτων καὶ ὑποθέσεων τῆς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίας· ἡ δὲ τοῦ πατριάρχου σύνοδος κατέστη διαρκὴς διὰ τὰς πολλὰς καὶ συνεχεῖς τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ὑποθέσεις καὶ ἀνάγκας. Ἤδη δὲ ὑπάρχει καὶ τὸ λεγόμενον σεβαστὸν διαρκὲς ἐθνικὸν μικτὸν συμβούλιον, εἴτε διαρκεθνικομικτοσυμβούλιον, οἱονεὶ ὑπουργεῖον, τοῦ πατριάρχου ὡς ἀρχηγοῦ καὶ ἐθνάρχου, ἐπιτετραμμένον ἰδίως τὰ ὑλικὰ καὶ τὴν περὶ προόδου τοῦ ἔθνους μέριμναν, ἀνεπηρέαστον ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτοῦ τυγχάνον, ἀναγαιτίζον δὲ τὰς ἐπὶ τὰ ἐναντία ὁρμὰς ἐκείνου· ἐφ' ᾧ καὶ ἂν ἐνυπάρχῃ τις διάθεσις τῷ κατὰ καιρὸν πατριάρχῃ ἵνα βλάψῃ τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα, ἀδύνατον καὶ ἐντεῦθεν ἵνα πράξῃ ὅ,τι ἂν διανοηθῇ, ἐὰν τύχῃ ὢν κακόβουλος, οὔτε πάλιν μένουσιν ὀπίσω τὰ πράγματα δι' ἀδράνειαν αὐτοῦ, ἂν τύχῃ νωθρός.

Ε'. Ταῦτα δὲ λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι ὁ πατριάρχης δὲν πρέπει νὰ ᾖ ὅσιος, ἄκακος, ζηλωτὴς τῶν καλῶν ἔργων, ῥέκτης δραστήριος τῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους συμφερόντων, μετὰ συνέσεως καὶ ἐπιστήμης ποιμαίνων τὸ ἔθνος τὸ ἅγιον, ἐπιεικὴς, ἄμαχος, ἀφιλάργυρος, διδακτικὸς, αὐτὸς διδοὺς εἰς τὸ ὑπήκοον τὸ παράδειγμα τῆς ἁγιότητος καὶ αὐταπαρνήσεως. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ μακαρία ἡ ὥρα, καθ' ἣν ἀξιωθήσεται ὁ ἀποστολικὸς οὗτος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας θρόνος, καθὼς καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ οἱ θρόνοι, ἵνα κάθηνται ἐπ' αὐτῶν ἄνδρες ἱερεῖ λόγῳ τε καὶ ἔργῳ, σοφοὶ ποιμάντορες τῶν λογικῶν τοῦ Χριστοῦ προ-

βάτων, λαμπροὶ ἀπό τε τῆς ἁγιότητος τοῦ βίου καὶ ἀπὸ τῶν λόγων τῆς διδασκαλίας, βρύοντες τοῖς ποικίλοις τοῦ ἁγίου Πνεύματος χαρίσμασιν, ἐφάμιλλοι τέλος διάδοχοι τῶν ἁγίων ἐκείνων καὶ θεοσόφων ἱεραρχῶν, ὧν τὸ μνημόσυνον μετ' ἐγκωμίων ἐξαγγέλλει ἡ Ἐκκλησία. Πᾶς τις λοιπὸν εὔχεται ὅπως τοιοῦτοι ἱεράρχαι ἀναλάμπωσιν ἐν τῷ νοητῷ τῆς Ἐκκλησίας στερεώματι. Ἀλλ' ὁ λόγος νῦν ἀποβλέπει νὰ παύσῃ τοῦ λοιποῦ ἡ μαστίζουσα τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος καταισχύνουσα ἐπάρατος ἀταξία τῆς συχνῆς τοῦ πατριάρχου ἀλλαγῆς ἄνευ λόγου προκαλοῦντος οὐκέτι ἀλλαγὴν διὰ παύσεως, ἀλλ' ἀποβολὴν ἐκ τοῦ ἱεροῦ καταλόγου ἢ τοῦ πληρώματος τῶν εὐσεβῶν, ἀφ' οὗ μάλιστα ἑκατέρωθεν περιστοιχούμενος ὑπὸ τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου οὔτε πρὸς δεξιὰ, οὔτε πρὸς ἀριστερὰ δύναται νὰ κινηθῇ αὐθορμήτως. Εὐχόμεθα λοιπὸν ἐκ βάθους ψυχῆς ἵνα ἐξαλειφθῇ ῥιζηδὸν πᾶσα ἀφορμὴ τοῦ κακοῦ τούτου, ὅπερ ἐδυσφημεῖτο τοσοῦτον ἐπὶ τοῦ καταργηθέντος διὰ τῶν λαοσωτηρίων κανονισμῶν διοικητικοῦ τῆς Ἐκκλησίας συστήματος, καὶ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἰσοβιότης τοῦ πατριάρχου κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας καὶ τὴν ἐν τοῖς βερατίοις ἀνακτορικὴν βούλησιν, συνεξαλειφομένης καὶ τῆς σκανδαλώδους δεδικαιολογημένης περιστάσεως πρὸς μετάθεσιν ἀρχιερέων ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν ἀνόμως· εὐχόμενοι δὲ ὅπως τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου ἔλθωσιν εἰς συναίσθησιν τῆς οἰκείας θέσεως καὶ τῆς εὐθύνης, ἣν ἔχουσιν ἐνώπιον τοῦ ἀδεκάστου κριτοῦ καὶ Θεοῦ, παρακαλοῦμεν αὐτὰ ἵνα σκεφθῶσιν ἐμβριθῶς περὶ τῶν συμφερόντων τούτων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους· παρακαλοῦμεν δὲ καὶ τὴν ὑψηλὴν κυβέρνησιν τοῦ εὐεργετικωτάτου ἡμῶν Ἄνακτος μίαν ἔτι εὐγνωμοσύνης ἀφορμὴν νὰ χορηγήσῃ εἰς τὸ ταπεινὸν ἡμῶν ἔθνος, μὴ παραδεχομένη μηδέποτε ἀγωγὴν περὶ παύσεως πατριάρχου ἐπὶ λόγῳ ἀνικανότητος καὶ ἀντεθνικότητος καὶ τοσούτων ἄλλων περιττολογιῶν καὶ προφάσεων ἐν ἁμαρτίαις ἀνθρώπων ὑπὸ τὸ πρόσχημα φιλοεθνίας καὶ ζήλου πρὸς τὰ καλὰ τὸ ἴδιον ἐπιζητούντων συμφέρον. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον.

Γ'. Μεταβῶμεν δὲ ἤδη εἰς τὸ ἕτερον μέρος, ὅπως καταδείξωμεν καὶ τὸ πλημμελὲς τῶν περὶ παιδείας ληφθέντων μέτρων ὑπὸ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως ἐν τοῖς λαοσωτηρίοις κανονισμοῖς, καὶ ταῦτα ἐν ᾧ πρόδηλος ἢ ὅλως ἀπολίτευτος κατάστασις τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀδελφῶν δι' ἔλλειψιν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων κατὰ τὸν παρόντα τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αἰῶνα, καὶ μάλιστα τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, οἵτινες καὶ αὐτὴν τὴν πατρῴαν γλῶσσαν ἀπώλεσαν ἐκβαρβαρωθέντες· καὶ φαντασθήτω λοιπὸν ἕκαστος εἰς οἷον βαθὺ σκότος ἀμαθείας περιπλανῶνται καὶ θέλουσι περιπλανᾶσθαι ἐφεξῆς ἐπὶ πλεῖστον ὅσον χρόνον. Αἴτιον δὲ οὐχὶ ἡ τῶν ἀρχιερέων ἀδιαφορία· διότι γνωρίζομεν οὐκ ὀλίγους, οἵτινες μετὰ πολλῆς προθυμίας φροντίζουσιν ἵνα καταστήσωσι τῆς ἀλληλοδιδακτικῆς τοὐλάχιστον μεθόδου σχολεῖα ἐν διαφόροις αὐτῶν χωρίοις· οὐδὲ ἡ τῶν ἀνθρώπων ἀναισθησία πρὸς τὰ ἐκ τῆς παιδείας καλὰ διότι πολλοὶ εὑρίσκονται κατὰ τόπους συναισθανόμενοι αὐτὰ κάλλιον παντὸς ἄλλου· ἀλλ' αἴτιόν ἐστιν αὐτὴ ἡ ἀπορία καὶ δυστυχία, δι' ἣν καὶ τῶν ἀρχιερέων αἱ φροντίδες καὶ προτροπαὶ μένουσιν

ἀτελεσφόρητοι, καὶ τὰ τῶν ἐθνοσωτηρίων κανονισμῶν μέτρα περὶ τούτου θέλουσιν ἀργεῖ ἀπρακτοῦντα διὰ παντὸς, καὶ αἱ ἐκδοθησόμεναι ἐγκύκλιοι πατριαρχικαὶ ἐπιστολαὶ τὸ αὐτὸ θέλουσι πάθει, ἐὰν μὴ ληφθῶσι μέτρα κατάλληλα, μὴ ἐπιβαρύνοντα τὸν λαὸν ἀρκούντως ἐπιβεβαρημένον ταῖς ἐπιχορηγήσεσιν.

Ζ'. Ἀλλ' ἐν τούτοις ποιά τινα μέτρα ἔλαβε τότε ἡ ἐθνοσυνέλευσις περὶ ἐξαπλώσεως τῆς παιδείας πανταχοῦ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ περὶ συντηρήσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων; ἵνα ἐννοήσῃ ἕκαστος ἀρκεῖ ν' ἀναγνώσῃ τὸ περὶ ἀρχιερατικῶν περιουσιῶν ἄρθρον τοῦ β' κεφαλαίου τῶν κανονισμῶν, ὅπου θεωρεῖ ὑπάρχοντα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τὰ ἀναγκαῖα κοινὰ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει κοινωφελῶν καταστημάτων ἐφρόντισε κανονίσασα, ὅπως τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ τρίτου μέρους τῆς ἀρχιερατικῆς περιουσίας κινητῆς καὶ ἀκινήτου δίδωται εἰς αὐτὰ, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ εἰς προικισμὸν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου· τὰ δὲ τῶν ἐπαρχιῶν σχολεῖα καὶ καταστήματα, τὰ μήπω ἄλλως τε ὑπάρχοντα πανταχοῦ, ἀφῆκεν ἵνα τρέφωνται κεναῖς ἐλπίσιν ἐν τῷ μέλλοντι, ὅταν ποτὲ τὰ ἐκ τοῦ τρίτου ἐκείνου μέρους τοῦ ὁρισθέντος εἰς προικισμὸν τῆς μητροπόλεως ἀγορασθησόμενα κτήματα ἀποφέρωσι πρόσοδον ἰσοδύναμον τῇ ἐπιχορηγήσει τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τότε δὴ τὸ τρίτον τοῦτο μέρος τῆς περιουσίας τοῦ τελευτῶντος ἀρχιερέως δαπανηθήσεται ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν κοινῶν τῆς ἐπαρχίας καταστημάτων. Ἰδοὺ ἐπὶ λέξεως τι λέγει· «Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα (μετὰ τὸν τέλειον τῆς μητροπόλεως προικισμὸν δι' ἀγορᾶς κτημάτων) ἀπὸ τοῦ τρίτου τῶν ἀρχιερατικῶν περιουσιῶν προερχόμενα εἰσοδήματα δαπανηθήσονται ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν κοινῶν τῆς ἐπαρχίας καταστημάτων». Μεγάλην τῷ ὄντι προνοιαν! ἀλλὰ καὶ μεγίστην ἐν ταὐτῷ ἄγνοιαν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων καὶ ἀναγκῶν ἐδείξεν ἡ ἐθνοσυνέλευσις, συμπεράνασα ἐκ τῶν ἐν Σμύρνῃ καὶ Ἰωαννίνοις ὑπαρχόντων ἐκπαιδευτικῶν καθιδρυμάτων ἀξίως τοῦ ὀνόματος, ὅτι πανταχοῦ ἐν πάσῃ πολιτείᾳ καὶ ἐν παντὶ χωρίῳ τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν ὑπάρχουσι παρόμοια καταστήματα, εἰς συντήρησιν τῶν ὁποίων ἀρκοῦσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος αἱ γενναῖαι συνδρομαὶ τῶν φιλομούσων καὶ βαθυπλούτων ἐμπόρων ἑκάστου χωρίου καὶ αἱ πολυτάλαντοι προικοδοτήσεις τῶν ἀοιδίμων Ζωσιμάδων καὶ τοσούτων ἄλλων φιλογενῶν ἀνδρῶν, ὡς εἰ ὑπῆρχον τοιοῦτοι ἑκασταχοῦ.

Η'. Ἀλλ' ἔστω. Μετὰ πόσα ἀρά γε ἔτη ἀπαρτισθήσεται ὁ προικισμὸς τῶν μητροπόλεων, ἵνα ὠφεληθῶσι τὰ ἀνύπαρκτα ταῦτα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καταστήματα; μετὰ ἑκατόν; Ἀμφιβάλλουσιν οἱ ἄνθρωποι· διότι ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ μόλις τρεῖς ἀρχιερεῖς δυνατὸν ν' ἀποθάνωσιν ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ, καὶ τοι καὶ τοῦτο ἀμφίβολον ὡς πρὸς ἑνίας λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς μεταθέσεως, διὰ δὲ τοῦ ἀναλογήσοντος τῇ ἐπαρχίᾳ μέρους τῆς περιουσίας ἑκάστου μόλις δυνατὸν ν' ἀγορασθῶσι κτήματα ἀποφέροντα τὸ πολὺ πρόσοδον ἰσοδυναμοῦσαν τῷ τρίτῳ μέρει τῆς ὡρισμένης ἐπιχορηγήσεως, καὶ τοῦτο, ἐὰν καταλίπωσι περιουσίαν· ὑπολογιζομένης δὲ καὶ τῆς πρὸς καλλιέργειαν ἀναγκαίας δαπάνης καὶ τῶν ἐγγείων φόρων καὶ λοιπῶν,

καθαρὸν ὄφελος ἐκ τῆς προσόδου ταύτης ἐναπολειφθήσεται πολλῷ ὀλιγώτερον τοῦ ἑνὸς τρίτου τῆς ἐπιχορηγήσεως. Εἰς ἀόριστον ἄρα χρόνον μετὰ αἰῶνας ἀπαρτισθήσεται ὁ προικισμὸς οὗτος τῶν μητροπόλεων ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἐπαρχιακῶν καταστημάτων. Καὶ λίαν ἄρα προσήκουσα τῇ προνοίᾳ ταύτῃ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως ὑπὲρ τῆς προσόδου τοῦ ἔθνους ἡ κοινὴ παροιμία. «Ζῆσον, γραῖα, νὰ ὑπανδρευθῶ, νὰ κάμω υἱόν, καὶ νὰ ὑπανδρευθῇς».

Θ'. Μετὰ τὰ εἰρημένα περιττὸν θεωροῦμεν ἵνα σχολιάσωμεν τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο τὸ διαλαμβάνον, ὅτι αἱ ἐπισημότεραι τῶν ἐπαρχιῶν θέλουσι διατηρεῖ καὶ ἓν ἱερατικὸν σχολεῖον, δαπάνῃ μὲν τῶν χριστιανῶν ἐπαρχιωτῶν, ἐπιστασίᾳ δὲ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν προκρίτων χριστιανῶν κτλ. Δυπούμεθα ὅμως, ὅτι μένει καὶ μενεῖ πάντοτε γράμμα ἐπὶ τοῦ χάρτου ἀργὸν καὶ ἀνεφάρμοστον, διότι τοιοῦτόν τι σχολεῖον ὑποτρόφους ἔχον τοὺς μαθητὰς βεβαίως οὐκ ὀλίγης δεῖται δαπάνης πρὸς σύστασιν καὶ συντήρησιν· οὐδεὶς δ' ἀγνοεῖ τὸ τοῦ Δημοσθένους ἐκεῖνο «Δεῖ δὴ χρημάτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων». Καὶ οἱ δυστυχεῖς ἐπαρχιῶται τί πρῶτον καὶ τί δεύτερον φροντίσωσι, σχολεῖα ἀλληλοδιδακτικὰ καὶ ἑλληνικὰ ἵνα συστήσωσιν, ἢ ἱερατικὰ καὶ παρθεναγωγεῖα οὐδὲν ἧττον ἀναγκαῖα ὑπάρχοντα εἰς ὠφησιν τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς προόδου τοῦ ἔθνους (α). Πλὴν ὑπάρχει τρόπος εὑρέσεως χρημάτων μηδόλως ἐπαυξάνων τὴν δυστυχίαν τῶν χριστιανῶν· ἀλλὰ τις τολμᾷ προτεῖναι; Θάνατος αὐτῷ ἡ ζημία ἴσως, καθὼς πάλαι ἐν Ἀθήναις, εἴ τις ἐτόλμα ἵνα προβάλῃ, ὅπως τὰ θεωρικὰ χρήματα μεταδληθῶσιν εἰς στρατιωτικά. Ἀλλὰ καὶ δὶς τοιαύτη ἂν ᾖ ἡ ζημία, ἀνάγκη πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἔθνους ἐκ τῆς πλάνης τῆς ἀμαθείας νὰ εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἡ ἐθνοσυνέλευσις ὤφειλε νὰ κανονίσῃ, ὅπως τὰ δύο τρίτα τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθνήσκοντος ἀρχιερέως μένωσιν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, προοριζόμενα εἰς προικισμὸν τῆς μητροπόλεως καὶ εἰς σύστασιν σχολείων ἐν οἷς χωρίοις οὐχ ὑπάρχουσιν, εἰς συντήρησιν δὲ καὶ βελτίωσιν, ἔνθα ὑπάρχουσι, καὶ εἰς σύστασιν προσέτι ἱερατικοῦ παιδευτηρίου πρὸς μόρφωσιν ἐπαρχιακοῦ κλήρου, ὅστις ἀδιακρίτως ἀνάγκη νὰ ᾖ μεμορφωμένος καὶ ἐν ταῖς ἀσήμοις ἐπαρχίαις, καθὼς ἐν ταῖς ἐπισημοτέραις. Ἀντὶ λοιπὸν τοῦ ἐπανορθῶσαι καὶ συστῆσαι αὖθις διὰ τοιαύτης νομίμου καὶ δικαίας διατάξεως τὰ ἐκ τῶν περιστάσεων ἐκλείψαντα κοινὰ ἐπαρχιακὰ ἑκάστης μητροπόλεως ταμεῖα ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν σχολείων τῆς ἐπαρχίας ὅλης, ἐκανόνισεν ὅπως κατασταλάξωσι τῶν πτωχῶν ἐπαρχιωτῶν οἱ ἱδρῶτες εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ πατριαρχείου καὶ τὰ καταστήματα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, αὐτῶν δὲ τῶν δυστυχῶν οἱ παῖδες ὅπως μένωσιν ἀγράμματοι καὶ ἀναλφάβητοι, αὐτὸ τοῦτο ζύλα ἀπελέκητα, δι' ἔλλειψιν καὶ αὐτῶν τῶν κοινῶν λεγομένων σχολείων. Διὰ τί ἡ τοιαύτη καὶ τηλικαύτη ἀδικία οὐ παρὰ τοῦ τυχόντος εἰς τὸ χριστεπώνυμον ἔθνος, ἀλλὰ παρὰ ἐθνοσυνελεύσεως;

(α) Τὴν ὑπάρχουσαν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀμηχανίαν πρὸς συντήρησιν σχολείων ἀρκούντως ἐπεδεβαίωσαν ἑπτημερίδες τινὲς τῆς πόλεως κοινοποιήσασαι ὅτι σχολεῖά τινα, ὡς ἐν Λαρίσσῃ καὶ ἀλλαχοῦ, κινδυνεύουσι κλεισθῆναι δι' ἀπορίαν τῶν ἀναγκαίων.

Γ'. Γνωρίζομεν ἐν τούτοις ὅτι ἐν τῇ Μεγάλῃ Σχολῇ τοῦ γένους εὑρίσκονται σπουδάζοντες μαθηταὶ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐξῶθεν, ἀλλ' ἐπίσης γνωρίζομεν, ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἐνοριῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τρέχουσιν ἐκεῖ σπουδασταί, χωρὶς οἱ Κωνσταντινουπολῖται νὰ βοηθῶσιν εἰς τὸ ἐθνικὸν τοῦτο κατάστημα. Γνωστὸν δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι αὐτὸ ἐστι πεπροικισμένον διὰ μοναστηριακῶν προσόδων, καὶ ὅτι τὴν ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴν Σχολὴν συντηρεῖ τὸ σύνολον τῶν ἀρχιερέων ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἱδρῶτος τῶν πτωχῶν ἐπαρχιωτῶν. Καλῶς δὲ ἔχει ἐν παντὶ ἐφαρμοζόμενον τὸ εἰρημένον ἐκεῖνο «Τὸ κατὰ δύναμιν καὶ Θεῷ φίλον καὶ θεοφιλέσιν ἀνδράσι». Διὸ εἰς τὴν παροῦσαν τοῦ ἔθνους ἡμῶν καθόλου ἀμαθῆ κατάστασιν ἱκανοῦσι τὰ δύο ταῦτα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνώτερα ἐθνικὰ ἐκπαιδευτήρια, σὺν τῷ ἐν Χάλκῃ ἐμπορικῷ καὶ τῷ ἐν Σταυροδρομίῳ ἑνοριακῷ ἀρκούντως ἐκπληροῦντα τὸν προορισμὸν αὐτῶν διὰ τοὺς δυναμένους καὶ βουλομένους ἐν αὐτοῖς νὰ μαθητεύσωσι, τοῖς δὲ μᾶλλον δυναμένοις καὶ τελειοτέρας ἐφιεμένοις μαθήσεως εἰσὶ καὶ ἐν Ἑλλάδι ἕτερα, εἰσὶ καὶ ἐν Εὐρώπῃ, δέον δὲ τὰ μάλιστα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις κατὰ πόλεις καὶ χωρία νὰ συνιστῶνται σχολεῖα καὶ συντηρῶνται, ἵνα διαδοθῇ εἰς πᾶσαν τοῦ λαοῦ τάξιν τὸ καλὸν τῆς παιδείας, καὶ ταῦτα πρῶτον νὰ συστηθῶσι μετὰ πόρων συντηρήσεως, καὶ εἶτα νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ τῆς διδασκαλίας ὁμοιόμορφον, ὅπερ τινὲς συνιστῶσι. Καὶ πρὸς μὲν τὴν τούτων σύστασιν δὲν ὑπάρχουσιν ἕτεροι πόροι, ἐξηντλημένων τῶν ἀδελφῶν ἐκ τῆς δυστυχίας καὶ ἠπορημένων τῶν πλείστων καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου πολλῶν στερουμένων· πρὸς δὲ τὴν συντήρησιν ἐκείνων εἰσὶ καὶ ἕτεροι πόροι πρόχειροι παρὰ τοὺς ὑπάρχοντας· «ἐκ τοῦ διὰ τὴν πατριαρχικὴν ἐπιχορήγησιν ὑπὸ τῶν χριστιανῶν κατοικων τῆς Κωνσταντινουπόλεως δοθησομένου ποσοῦ μένουσι μετὰ τὴν ἀπόδοσιν αὐτῆς χιλιάδες τριάκοντα καὶ μία καὶ τεσσαράκοντα γρόσια (ἐτησίως πάλιν ἐκ τῶν ἱδρώτων τῶν ἐπαρχιωτῶν περισσεύοντα) πρὸς ὄφελος τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου» διαγορεύουσιν οἱ ἐθνοσωτήριοι κανονισμοὶ (σελ. 37)· καὶ πάλιν κατωτέρω. «Ἡ ἐθνοσυνέλευσις... λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ συμφέροντα γενικῶς τοῦ ἔθνους ὥστε νὰ μὴ ἐπιβαρύνηται χρηματικῶς ὑπὲρ τὸ δέον, ἀπεφάσισεν ὅπως, μετὰ τὴν σύστασιν ἀμέσως τοῦ διαρκοῦς μικτοῦ συμβουλίου, ἡ ἱερὰ σύνοδος μετ' αὐτοῦ φροντίσῃ, ἵνα προικίσῃ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον πρὸς ἀξιοπρεπῆ διατήρησιν τοῦ πατριάρχου ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πωγωνιανῆς καὶ Βελλᾶς κειμένων μοναστηρίων». Μετὰ τὴν πραγματοποίησιν λοιπὸν τοῦ μέτρου τούτου, ἐπειδὴ τὸ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐπιχορηγούμενον τῷ πατριάρχῃ ποσὸν παύει τοῦ λοιποῦ εἰσπράττεσθαι, ἔχει τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον πρὸς ὄφελος τῶν κοινωφελῶν καταστημάτων ὅλον τὸ ποσὸν τὸ λόγῳ πατριαρχικῆς ἐπιχορηγήσεως ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰσπραττόμενα γρόσια τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν καὶ τριάκοντα χιλιάδας. Πρὸς τούτοις ἔχει τὸ ἀνάλογον ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ ἀξιουμένου ἐν τῷ θρόνῳ ἀποθανεῖν πατριάρχου καὶ τοσούτων πρὴν πατριαρχῶν, κατὰ τὸ ιά καὶ ιϐ' ἄρθρον τοῦ Β' κεφαλαίου τῶν κανο-

νισμῶν· τούτοις προστεθείσθωσαν τὰ προσδιορισθέντα ἐτήσια τακτικὰ εἰσοδήματα τοῦ ταμείου ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς Ἡγεμονίαις μοναστηρίων καὶ ἀπὸ δικαιωμάτων γραφείων καὶ λοιπῶν μοναστηριακῶν ἐτησίων, ἅπερ πάντα συμποσοῦνται κατὰ τὸν ἐν τοῖς κανονισμοῖς ὑπολογισμὸν εἰς ἓν ἑκατομμύριον καὶ διακοσίας πεντήκοντα χιλιάδας γροσίων, λογιζομένης τῆς κρμίτζας πρὸς 52 γρ. ἐξ ὧν ἀφαιρουμένων τῶν ὡρισμένων ἐτησίων μισθῶν τοῖς πατριαρχικοῖς ὑπαλλήλοις, τοῖς ἀρχιγραμματεῦσι καὶ παραγραμματεῦσι, τοῖς πρωτοκολληταῖς καὶ δευτεροκολληταῖς καὶ τῇ λοιπῇ συμφορᾷ τῶν γραμματέων, ἣν ἠγνόουν οἱ Χρυσόστομοι καὶ οἱ Φώτιοι καὶ οἱ κατ' αὐτοὺς καὶ περ μεθ' ἁπάσης τῆς οἰκουμένης ἀλληλογραφίαν ἔχοντες (καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ ὅτι ἐμπαικτικῶς ταῦτα λέγομεν, διότι κάλλιστα ἐννοοῦμεν τὴν σημερινὴν ἀνάγκην γραμματέων, οὐχὶ ὅμως δίκην σμήνους μελισσῶν συμπεφορημένων, καὶ ταῦτα πάσχοντος τοῦ ἔθνους), ἔτι δὲ τοῖς ῥαβδούχοις τε, κληπῆρσι καὶ εὐταξίαις, τοῖς κεχαγιάσι καὶ καπογλανίοις, εἰς ἐπιμίσθια μελῶν τῆς συνόδου, διὰ τὰς πυρσοβεστικὰς ἀντλίας καὶ λοιπὰ, ὡσεὶ δέον νὰ προφυλάττῃ τοὺς Φαναριώτας τὸ κοινὸν τοῦ ἔθνους ταμεῖον, διὰ τὸν πατριαρχικὸν ναὸν, οὗ τινος τὸ εἰσόδημα ποῦ κατασταλάζει, ἄδηλον ἐν ᾧ ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν λοιπῶν ναῶν τῆς πόλεως καὶ σχολεῖα συντηροῦνται, προσέτι καὶ τῶν ὡρισμένων εἰς ἐλεῆ πτωχῶν καὶ λοιπὰ, ἁπάντων τούτων ἀφαιρουμένων ὑπολείπονται ἐντεῦθεν ἐν τῷ ταμείῳ τριακόσιαι καὶ ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδες γροσίων ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν κοινῶν καταστημάτων, ἤδη δὲ συρρέει εἰς τὸ αὐτὸ ταμεῖον καὶ τὸ οὐ μικρὸν εἰσόδημα τοῦ ἱεροῦ ἁγιάσματος τῶν Βλαχερνῶν.

ΙΑ'. Τοσούτων λοιπὸν εἰσοδημάτων τοῦ κοινοῦ ἐν τῷ πατριαρχείῳ ταμείῳ ὑπαρχόντων, διὰ τί καὶ τὸ τρίτον μέρος τῶν ἀρχιερατικῶν περιουσιῶν νὰ συμφορῆται ἐκεῖ, ὁ δὲ δυστυχὴς ἐπαρχιώτης μετὰ στενοχωρίας καὶ βίας προσφέρων τὸν ὀβολὸν τοῦ ἱδρῶτος αὐτοῦ μὲ μελλούσας ἐλπίδας ἀδήλους νὰ βόσκηται καὶ περιφρονῆται διὰ τὴν ἀμάθειαν ὡς χωριάτης καὶ βάρβαρος καὶ χονδροειδής; διότι ἡ ἀποφασίσασα ταῦτα ἐθνοσυνέλευσις δὲν ἦτο ἀξία τοῦ ὀνόματος· πρῶτον, ἐπειδὴ τὸ ἔθνος οὔπω ἐστὶν ἐν τοιαύτῃ ἀναπτύξεως καταστάσει, ὥστε νὰ δύναται ἵνα συγκροτῇ ἐθνοσυνελεύσεις δι' ἀντιπροσώπων ἀξίων παραστῆσαι τὰ καθόλου ἐθνικὰ συμφέροντα, ἔπειτα, δέκα ἀντιπρόσωποι ἦσαν ἐν αὐτῇ ἀπὸ τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δέκα ἐπίσης καὶ ἐκ τῶν ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα ἐπαρχιῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ. Τίς καὶ ποία σύγκρισις ἐνταῦθα ἔχει χώραν; Οἱ δὲ Κωνσταντινουπολῖται ἄπειροι καὶ ἀδαεῖς τῆς ἐλεεινῆς τοῦ ἔθνους καταστάσεως ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, καταβοῶντες κατὰ τῶν ὑποτιθεμένων καταχρήσεων τοῦ κλήρου, ὧν καὶ ὑπάρχουσῶν που ἀληθινῶν αὐτοί εἰσιν αἴτιοι τρυγῶντες τοὺς φιλοδόξους ἐξ αὐτοῦ, ἄγοντες καὶ φέροντες κατὰ βούλησιν τοὺς ὀλίγους καὶ ἀδυνάτους καὶ κατὰ μικρὸν ἐπὶ πλέον ὀλιγοστεύσαντας, ἵνα μὴ εἴπωμεν εἰς τὸ μηδὲν καταντήσαντας, ἀντιπροσώπους τῶν ἐπαρχιῶν, ἔχοντες συμφώνους καί τινας τῶν ἀρχιερέων ζηλωτὰς κατ' ἐπίγνωσιν τῶν ἰδίων τελῶν μᾶλλον ἢ τῶν τοῦ χριστεπωνύμου λαοῦ συμφερόντων, οὕτω δὴ ὑπεδούλωσαν τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ εἰς ἀ-

νήκουστον μέχρι τοῦδε ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ φορολογίαν, ἧς κάκιστον ἀποτέλεσμα καὶ βέβαιόν ἐστι τοῦτο καὶ μόνον, ὅτι ἀδημονοῦντες οἱ χριστιανοὶ τείνουσιν εἰς τὸ ἀφαιρέσαι τὸ πρὸς τοὺς πνευματικοὺς πατέρας καὶ λειτουργοὺς τοῦ Ὑψίστου σέβας, ἅτε βίᾳ ἐξωτερικῇ πολλάκις ὑποχρεούμενοι εἰς ἀπότισιν τῆς ἐπιχορηγήσεως. Καὶ δῆλον δὲ ὅτι, εἰ μή ἐστιν ἐθνοσωτήριος ἡ ἀπόφασις αὕτη τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, οὐδεμία ἄλλη δύναται νὰ θεωρηθῇ τοιαύτη, ὡς ἀπρακτούντων κατὰ τὰ λοιπὰ πάντα τῶν λαοσωτηρίων κανονισμῶν, τῶν παραγκωνισάντων τοὺς ἱεροὺς τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας κανόνας.

ΙΒ'. Τὰς ὀλίγας ταύτας σκέψεις καὶ παρατηρήσεις ὑπὸ πολλῶν ὑπαγορευθείσας καθυποβάλλομεν ὑπὸ τὴν κρίσιν τῶν ὁμοδόξων ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ ἀνακεφαλαιοῦντες αὐτὰς ἐξ ἀρχῆς συμπεραίνομεν ὅτι ἀνάγκη ἀπαραίτητος· α') ἵνα καθορισθῇ τρόπος τῆς ἐκλογῆς τοῦ πατριάρχου μὴ παρέχων χώραν εἰς ἐνεργείας καὶ ἀντενεργείας ἐκ συμπαθείας καὶ ἀντιπαθείας τῶν ἐκλογέων, μηδὲ καθυποβάλλων τὸ ἔθνος εἰς κίνησιν ματαίαν καὶ ἐπιζήμιον· β') ἵνα ἐξασφαλισθῇ ἡ ἰσοδιότης τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων ἐν ταῖς κληρωθείσαις ἐκκλησίαις τε καὶ παροικίαις, ὁριζομένων ῥητῶς τῶν τριῶν ἐκείνων περιστάσεων, καθ' ἃς παύονται ἐκκλησιαστικῶς καὶ ἀποβάλλονται τῶν θρόνων διὰ παντὸς τοῦ βίου, ὅπως μὴ ὑπάρχωσιν ἀφορμαὶ ἀντιπαθείας ἐκδικητικῆς καὶ φιλοδοξίας ἀθεμίτου καὶ σπουδῆς πλεονεκτικῆς· γ') ἵνα, τοῦ ἑνὸς τρίτου τῶν ἀρχιερατικῶν περιουσιῶν ἀποδιδομένου τοῖς προσήκουσι καὶ κληρονόμοις, τὰ λοιπὰ δύο μέρη μένωσιν ἐν τῇ παροικίᾳ τοῦ ἀποθνήσκοντος ἐπὶ συστάσει καὶ συντηρήσει σχολείων καὶ ἀνωτέρων ἐκπαιδευτηρίων, μετὰ μιᾶς ἀρχιερατικῆς σχολῆς, τῆς καλλιτέρας, εἰς σχηματισμὸν σκευοφυλακίου τῶν μητροπόλεων, ὅπως μὴ καταδαπανῶνται οἱ κατὰ καιροὺς ἐπειτα ἀρχιερεῖς ἀγοράζοντες οἴκοθεν, καὶ ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει ὑποκύπτωσιν οὕτως εἰς χρέη περιττὰ καὶ κακὰ φέροντα ἀποτελέσματα· δ') τέλος, ἵνα ἡ πατριαρχικὴ ἐπιχορήγησις εἰσπράττηται χορηγουμένη ὑπὸ μόνων τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως· διότι ἄδικον πάντως ὁ μὲν τῶν ἐπαρχιῶν λαὸς νὰ πληρόνῃ κατὰ στέφανον πρὸς δεκαπέντε καὶ εἴκοσι γρόσια καὶ ἔτι πλείονα διὰ τὴν ἀρχιερατικὴν καὶ πατριαρχικὴν ἐπιχορήγησιν, ὁ δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπερβαίνων βεβαίως τὰς πεντήκοντα χιλιάδας νὰ μὴ συνεισφέρῃ μηδὲ τὸ ἐλάχιστον εἰς τὴν συντήρησιν τοῦ κατ' ἄμεσον σχέσιν οἰκείου ποιμένος, καί τοι ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ τοσοῦτοι εὔποροι καὶ βαθύπλουτοι ἀδελφοί (α).

Ξ.

(α) Ἡ διατριβὴ αὕτη ἐγράφη κατὰ Ἰούνιον τοῦ ᾳηξδ', ἔτους ἀλλ' οὐδὲν νομίζομεν ἀξίαν τὴν δημοσίευσιν αὐτῆς, πιστεύοντες ὅτι παρέχει ἱκανὸν μάθημα τῇ νῦν γενικῇ ἐθνοσυνελεύσει, ἥτις κέκληται νὰ μελετήσῃ καὶ συζητήσῃ καὶ ἐπικυρώσῃ τὸ σχέδιον τὸ περιέχον τὰς βελτιώσεις τῆς ἀναθεωρητικῆς τῶν κανονισμῶν μικτῆς ἐπιτροπῆς. Καὶ πότε μὲν ἡ ἐνεστῶσα ἐθνοσυνέλευσις ἀπερατώσει τὰς ἐργασίας αὐτῶν εὐκολον νὰ προίδῃ τις· διότι ἀφ' οὗ μόνον πρὸς ἔγκρισιν τοῦ ἐσωτερικοῦ διοργανισμοῦ τῶν ἑαυτῆς ἐργασιῶν τετράμηνον κατεδαπά-

Ο ΔΙΦΡΗΛΑΤΗΣ.

ΔΙΗΓΗΜΑ.

Ἦτο πρώτη Ἰανουαρίου τοῦ 1831, ἕκτη ὥρα τῆς πρωΐας. Ἐδέησε νὰ ἐξέλθω εἰς ἐπισκέψεις.

Ἔπεμψα τὸν ὑπηρέτην μου ὅπως μοὶ φέρῃ δίφρον· ὁ ὑπηρέτης μοὶ ἔφερε τὸν τοῦ διφρηλάτου Καντιλλών.

Ἐκάθησα ἐπὶ τῶν ἁπαλῶν ἐδωλίων τοῦ δίφρου, ὁ δὲ Καντιλλὼν ἔβριψε θερμὸν ὄφασμα ἐπὶ τῶν γονάτων μου.

— Ποῦ πηγαίνει ὁ κύριος;

— Παρὰ τῷ Καρόλῳ Νωδιέ, εἰς τὸ Ὁπλοστάσιον.

νησε πολύτιμον χρόνον εἰς συζητήσεις λεπτοφυεῖς καὶ ἀγορεύσεις, εὔδηλον ὅτι πρὸς συζήτησιν τοῦ σχεδίου τῆς ἐπιτροπῆς τετραετία ὅλη μόλις ἐπαρκέσει. Ὁποῖαι δέ τινες καὶ αἱ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἀπενεχθεῖσαι τοῖς κανονισμοῖς τροποποιήσεις τε καὶ βελτιώσεις ἀρκούντως καταδείκνυται ἐκ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀντιπαραθέσεως τοῦ σχεδίου, ἔνθεν καὶ πᾶς τις βλέπει ὅτι οὐδεμία οὐσιώδης ἐγένετο μετατροπὴ καὶ διόρθωσις τῶν κακῶς κειμένων. Ἡ διαίρεσις τοῦ ὅλου συντάγματος καὶ ὑποδιαίρεσις ἐγένετο ἤδη κατὰ κεφάλαια καὶ παραγράφους ἀντὶ τῆς προτέρας κατὰ κανονισμοὺς καὶ κεφάλαια. Ἐν τῷ περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου κεφαλαίῳ ἡ αὐτὴ καὶ μείζων μάλιστα συνεσωρεύθη πληθὺς ἐκλογέων ἐπὶ διακωμῳδήσει τοῦ ἱερωτέρου χρήματος· ἡ αὐτὴ ἐτηρήθη νομιμοποίησις περὶ παύσεως τοῦ πατριάρχου ὑπὸ τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ συμβουλίου ἂν παροδῇ καὶ τοὺς κανονισμούς. Ἐν τῷ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων ὡσαύτως ἡ αὐτὴ δεδικαιολογημένη περίστασις περὶ μεταθέσεως, καὶ οὕτως ἑξῆς. Μόνον εἰς τὸ οἰκονομικὸν μέρος ὡς πάντων χαλεπώτατον ἐπέστησεν ἀρκετὰ τὴν προσοχὴν ἡ ἐπιτροπή, καὶ καταλιποῦσα ἀνέπαφον τὸ περὶ ἀρχιερατικῶν ἐπιχορηγήσεων, αἵτινες κατέζησαν τοὺς ἀρχιερεῖς ἀληθεῖς πράκτορας, τί ἐποίησε; μίαν τρύπαν εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἄλλην μίαν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐπιφορτίσασα δ' ἔτι μᾶλλον τοὺς χριστιανοὺς τῶν ἐπαρχιῶν καὶ κανονίσασα τὰ λεγόμενα ἐμβατολικὰ τῶν ἱερέων Κωνσταντινουπόλεως, φοβουμένη πάντως μὴ τυχὸν ἐξέλθωσι τῆς ἐλεεινῆς αὐτῶν καταστάσεως, καὶ ὅλως ἀδιαφορήσασα περὶ τοῦ πῶς θέλουσι συντηρεῖσθαι τὰ πτωχὰ ἐνοριακὰ σχολεῖα, ὡς καὶ τὰ ἐπαρχιακά, ἀφῆκε παντάπασιν ἀσυντελεῖς καὶ ἀσυδότους τοὺς κατοίκους τῆς μεγαλουπόλεως ταύτης. Ὅλη ἄρα ἡ οὐσία τοῦ ἔργου τῆς ἐπιτροπῆς συνίσταται εἰς τὴν διαίρεσιν τῶν κανονισμῶν κατὰ κεφάλαια καὶ παραγράφους καὶ εἰς τὰς διαφωνίας τῶν μελῶν αὐτῆς περὶ οὐκ ὀλίγων ἄρθρων, καὶ ταῦτα μετὰ τριετίαν ὅλην. Ἡ δὲ πρὸς μελέτην καὶ συζήτησιν αὐτῶν κεκλημένη τὰ νῦν ἐθνοσυνέλευσις μετὰ πόσας ἆρά γε περιόδους ἐτῶν ὑνηθήσεται ἵνα ἔλθῃ εἰς συμφωνίαν περὶ αὐτῶν; Καὶ τοῦτο δείξει ὁ χρόνος ὁ πάντων σοφώτατος. «Χρόνῳ γὰρ τὰ πάντα γίνεται καὶ κρίνεται».

Ἀλλὰ τύχῃ ἀγαθῇ! Εὐλογημένον τὸ ὄνομα τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς (Z. Στεφάνοβικ). ὅστις, ὡς ἐλέχθη, γνωμοδοτῶν ἐν τῇ συνελθούσῃ πρὸ μικροῦ εἰς τὰ πατριαρχεῖα συνελεύσει δικαίως παρετήρησε τοιαῦτά τινα εἰπών. «Ἀφ' οὗ αἱ ἐπαρχίαι, καὶ αὐταὶ αἱ πτωχότεραι, μεθ' ὅλους τοὺς τακτικοὺς καὶ ἐκτάκτους φόρους καὶ τοὺς οἰκείους ἱερεῖς τε καὶ ἀρχιερεῖς συντηροῦσι καὶ σχολεῖα οἴκοθεν κατὰ πόλεις καὶ χωρία κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον διατηροῦσι, πρὸς δὲ καὶ εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἐπιχορήγησιν κατὰ τὸ ἐνὸν συνεισφέρουσι, διὰ τί ἡ Κωνσταντινούπολις τοσοῦτον ἔχουσα πληθυσμὸν νὰ μὴ ἀκολουθῇ τὸ παράδειγμα αὐτῶν συντηροῦσα οἴκοθεν τὸν ἑαυτῆς ἀρχιεπίσκοπον; Εἴθε ἡ φωνὴ αὕτη τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς, καρποφορήσειεν εἰσδύσασα εἰς τὰς συντρὰς τῶν ἐπιλέκτων τοῦ ἔθνους καρδίας.

Ὁ διφρηλάτης ἐποίησε νεῦμα δηλοῦν. « — Γνωρίζω ὄχι μόνον τὸ μέρος ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα αὐτό. »

Τὸ κατ' ἐμὲ, ἐπειδὴ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν συνέτατον τὸν Ἀντωνὼ, ὁ δὲ δίφρος προὐχώρει ἡσύχως, ἤρχισα νὰ σκέπτωμαι περὶ τοῦ τέλους τῆς τρίτης πράξεως, ἥτις μεγάλως μὲ ἀνησύχει. Ἡ καλλιτέρα, ἢ μᾶλλον εὐάρεστος στιγμὴ δι' ἕνα ποιητὴν εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν βλέπει ὅτι τὸ ποίημα αὐτοῦ βαίνει καλῶς. Ἄχρις οὗ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, τοσοῦτον ἐκοπίασε, διῆλθε τοσαύτας στιγμὰς ἀποθαῤῥύνσεως καὶ ἀμφιβολίας, ὥστε, ὅταν βλέπῃ κατὰ τὴν μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πνεύματος πάλην ταύτην τὴν πανταχόθεν πιεσθεῖσαν ἰδέαν κύπτουσαν ἐνώπιον τῆς ἐπιμονῆς αὐτοῦ, καὶ ὁμοίαν ἡττηθέντι ἐχθρῷ καὶ γονυπετῶς αἰτοῦντι χάριν, αἰσθάνεται πρὸς στιγμὴν, ἐν τῷ ἀσθενεῖ αὐτοῦ ὀργανισμῷ, τὴν εὐτυχίαν ἐκείνην ἣν βεβαίως ἠσθάνθη ὁ Θεὸς ὅτε εἶπε Γενηθήτω φῶς καὶ ἐγένετο φῶς· δύναται νὰ εἴπῃ καὶ οὗτος ἐν τῇ ἀλαζονίᾳ αὐτοῦ· «ἐποίησά τι, ἀπέσπασα ἕνα κόσμον ἐκ τοῦ μηδενός. »

Ἀληθὲς ὅτι ὁ κόσμος τοῦ ποιητοῦ οἰκεῖται ὑπὸ δωδεκάδος κατοίκων, κατέχει, ἀντὶ παντὸς διαστήματος ἐν τῷ πλανητικῷ συστήματι, τέσσαρας καὶ τριάκοντα μόνον τετραγωνικοὺς πόδας ἑνὸς θεάτρου, πολλάκις δὲ γεννᾶται καὶ ἀποθνήσκει ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἑσπέρας.

Ἀλλ' ἀδιάφορον, ἡ παράθεσίς μου ὑφίσταται οὐδὲν ἧττον, προτιμῶ δὲ τὴν ὑψοῦσαν ἢ τὴν ταπεινοῦσαν ἰσότητα.

Ἀνελογιζόμην ταῦτα· ἔβλεπον οἱονεὶ ὄπισθεν διαφανοῦς ὑφάσματος τὸν κόσμον μου τοποθετούμενον μεταξὺ τῶν φιλολογικῶν πλανητῶν· οἱ κάτοικοι αὐτοῦ ὠμίλουν καὶ ἐβάδιζον κατὰ τὸ δοκοῦν μοι· ἤμην ἐξ αὐτῶν ηὐχαριστημένος· ἤκουον προερχόμενον ἐκ παρακειμένης σφαίρας τὸν θόρυβον χειροκροτήσεων, ἀποδεικνυουσῶν ὅτι οἱ πρὸ τοῦ κόσμου μου διερχόμενοι ἤρεσκον αὐτὸν, οὐχ ἧττον δὲ τούτων καὶ ἐγώ.

Ὁ διφρηλάτης δυσηρεστεῖτο μεγάλως ἐκ τῆς σιωπῆς μου. Πολλάκις, ἀλλὰ ματαίως προσεπάθησε νὰ μὲ ἀποσπάσῃ αὐτῆς. Τῷ εἶχον εἴπει ὅτι θὰ ἐμένομεν ὁμοῦ ἐπὶ τέσσαρας ἕως πέντε ὥρας, ἐβασανίζετο δ' ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο θὰ ἐτήρουν σιωπὴν ὁλοτελῆ δι' αὐτόν. Τέλος εὐσπλαγχνισθεὶς αὐτὸν ἤνοιξα τὸ στόμα ἵνα τῷ ἀποτείνω τὸν λόγον· ἀλλὰ πρὸς ἀτυχίαν αὐτοῦ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην μοὶ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα ἧς ἐστερούμην πρὸς περάτωσιν τῆς τρίτης μου πράξεως, ἐνῷ δ' ἤμην πρὸς αὐτὸν ἐστραμμένος καὶ εἶχον ἡμιανοίξει τὸ στόμα ἵνα ὁμιλήσω, ἐπανέλαβον ἡσύχως τὴν θέσιν μου.

Ὁ Καντελλὼν ἐστέναξε, μετὰ δὲ τινας στιγμὰς ἐσταμάτησε τὸν ἵππον του, εἰπών μοι.

— Ἤλθομεν, κύριε.

— Εὑρισκόμην τῷ ὄντι πρὸ τῆς θύρας τοῦ Νωδιέ.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν κατέβην, ἐκάθησα καὶ πάλιν παρὰ τῷ διφρηλάτῃ, καὶ εἶπον αὐτῷ;

— Ὁδὸς Βονδὺ, παρὰ τῷ Ταϊλόρ.

Ὁ Καντιλλὼν ἐπωφεληθεὶς τὴν εὐκαιρίαν ταύτην μοὶ εἶπε ταχέως.

— Ὁ κύριος Κάρολος Νωδιὲ δὲν εἶναι συγγραφεύς;

— Ναί· πῶς τὸ γνωρίζεις;

— Ἀνέγνωσα ἓν μυθιστόρημά του ὅτε εὑρισκόμην πλησίον τοῦ κυρίου Εὐγενίου· καὶ ταῦτα λέγων ὁ διφρηλάτης ἐστέναξε· ἀναφέρει περὶ μιᾶς νέας τῆς ὁποίας ἀπεκεφάλισαν τὸν ἐραστήν.

— Τὴν Τερέζαν Ὠδέρ;

— Μάλιστα. . . Ἂν ἐγνώριζα αὐτὸν τὸν κύριον, θὰ τῷ διηγούμην μίαν κατάλληλον διὰ μυθιστόρημα ἱστορίαν.

— Ἄ!

— Ὡ μάλιστα· καὶ ἂν ἐγνώριζον νὰ μεταχειρίζωμαι τὸ κονδύλι καθὼς μεταχειρίζομαι τὴν μάστιγα, δὲν θὰ διηγούμην τὴν ἱστορίαν μου εἰς ἄλλον· θὰ τὴν ῥαφα ὁ ἴδιος.

— Διηγήθητε εἰς ἐμὲ αὐτὴν τὴν ἱστορίαν.

Ὁ διφρηλάτης μὲ παρετήρησε καμμύων τοὺς ὀφθαλμούς.

— Ὦ! σεῖς δὲν εἴσθε τὸ ἴδιον πρᾶγμα.

— Διατί;

— Σεῖς δὲν γράφετε βιβλία.

— Ὄχι, ἀλλὰ γράφω δράματα· ἴσως δὲ ἡ ἱστορία σου μοῦ χρησιμεύσῃ εἴς τι τοιοῦτον.

Μὲ παρετήρησεν ἐκ δευτέρου.

— Μήπως ἐγράψατε σεῖς τοὺς Δ ύ ο λ η σ τ ά ς;

— Ὄχι, φίλε μου.

— Ἢ τὸ Ξ ε ν ο δ ο χ ε ῖ ο ν τοῦ Ἀ ν τ ρέ;

— Οὐδὲ τοῦτο.

— Διὰ ποῖον θέατρον λοιπὸν γράφετε δράματα;

— Ἕως τώρα ἔγραψα μόνον διὰ τὸ Γαλλικὸν Θέατρον καὶ διὰ τὸ Ὠδεῖον.

Ἐκίνησε τὰ χείλη περιφρονητικῶς, εἶτα σκεφθεὶς πρὸς στιγμήν·

— Ἀδιάφορον, εἶπεν, ἐπῆγα μίαν φορὰν εἰς τὸ Γαλλικὸν Θέατρον μὲ τὸν κύριον Εὐγένιον. Εἶδα τὸν κύριον Τάλμαν εἰς τὸν Σ ύ λ λ α ν· ἦτον ἀπαράλλακτος αὐτοκράτωρ. Καὶ ὅμως ἐγὼ προτιμῶ τὸ Ξ ε ν ο δ ο χ ε ῖ ο ν τοῦ Ἀ ν τ ρέ.

Εἰς ταῦτα οὐδὲν ἠδυνάμην ν' ἀπαντήσω.

— Λοιπὸν ὑμεῖς γράφετε τραγῳδίας; εἶπε παρατηρῶν με λοξῶς.

— Ὄχι φίλε μου.

— Τί γράφετε λοιπόν;

— Δράματα.

— Ἄ! εἶσθε βλέπω ῥωμαντικός. Προχθὲς ὡδήγησα εἰς τὴν ἀκαδημίαν ἕνα ἀκαδημαϊκόν, ὁ ὁποῖος ἐστόλιζεν ὥραται τοὺς ῥωμαντικούς· ἐκεῖνος γράφει τραγῳδίας· μοὶ ἀπήγγειλεν ἓν μέρος τῆς τελευταίας τραγῳδίας του. Δὲν γνωρίζω τὸ ὄ ν ο μ ά του· εἶναι ὑψηλός, ξηρός, ἔχει τὴν βίνα ἐρυθρὰν καὶ φέρει τὸ παράσημον τοῦ Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς. Τὸν γνωρίζετε;

Ἔνευσα καταφατικῶς.

— Ἀλλὰ τέλος πάντων, τὸ διήγημά σου, τῷ εἶπον.

— Ὦ! εἶναι πολὺ ὀλιβερὰ ἱστορία. Εἰς αὐτὴν ὑπάρχουσι θάνατοι.

Ἡ συγκίνησις μεθ' ἧς ἀπήγγειλε τοὺς λόγους τούτους ἠὔξησε τὴν περιεργίαν μου.

— Ἀλλ' ἂς τὴν εἴπω, ὑπέλαβε μετ' ὀλίγον· μοῦ ἀρέσει νὰ διηγοῦμαι· ἐὰν ὅμως ἀρχίσω νὰ κλαίω, δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ τὴν τελειώσω.

Παρετήρησα αὐτὸν μετά τινος ἀπορίας.

— Δὲν ἦμην πάντοτε διφρηλάτης, εἶπε, καθὼς βλέπετε ἀπὸ τὴν ἐνδυμασίαν μου (ἐφόρει παλαιὰν οἰκοστολήν)· πρὸ δέκα ἐτῶν εἰσῆλθον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κυρίου Εὐγενίου. Ἐγνωρίσατε τὸν κύριον Εὐγένιον;

— Τίνα Εὐγένιον;

— Τὸν Κ. Εὐγένιον... Δὲν ἤκουσα ποτὲ νὰ τὸν ὀνομάσουν κατ' ἄλλον τρόπον, καὶ δὲν εἶδον ποτὲ μήτε τὸν πατέρα του μήτε τὴν μητέρα του. Ἦτο νέος ὑψηλὸς καθὼς ὑμεῖς, εἰς τὴν ἡλικίαν σας· πόσων ἐτῶν εἶσθε;

— Εἴκοσι ἑπτά.

— Τόσον ἦτο καὶ ἐκεῖνος, ἦτο ὅμως ὀλιγώτερον μελαγχρινός. Ὡραῖος νέος, ἀλλὰ πάντοτε μελαγχολικός. Ἀφότου εἰσῆλθον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του ποτὲ δὲν μοῦ εἶπε λόγον περιττόν. «Καντιλλών, τὸν πίλόν μου... Καντιλλών, ζεῦξε τὸ ἄλογόν μου εἰς τὸν δίφρον... Καντιλλών, ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος Ἀλφρέδος δὲ Δενάρ, εἰπέ του ὅτι δὲν εἶμαι ἐδῶ.» Δὲν ἠγάπα διόλου αὐτὸν τὸν κύριον δὲ Δενάρ. Ἀληθὲς ὅτι ἦτο καὶ ἄνθρωπος ἐκδεδιητημένος· ἐπειδὴ δὲ κατῴκει εἰς τὸ αὐτὸ μὲ ἡμᾶς ξενοδοχεῖον μᾶς ἐξάλιτε πάντοτε. Ἠρώτησε μίαν ἡμέραν ἂν ὁ Κ. Εὐγένιος εἶναι εἰς τὴν οἰκίαν. «Δὲν εἶναι» τῷ εἴπον. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ Κ. Εὐγένιος ἔβηξε τὸν ἀκούει ἐκεῖνος καὶ μοὶ λέγει· «Ὁ κύριός σου εἶναι ἕνας ἀνόητος» καὶ ἔφυγεν.

— Ἄ! ἐλησμόνησα, ἐξηκολούθησεν ὁ διφρηλάτης, εἰς ποῖον ἀριθμὸν τῆς ὁδοῦ Βονδὺ πηγαίνετε;

— Εἰς τὸν ἀριθμὸν 64.

— Ἄ τότε ἐφθάσαμεν.

Ὁ Ταὺλὸρ δὲν ἦτον οἶκαδε. Ἐπανῆλθον ἀμέσως.

— Ἔπειτα; ἠρώτησα τὸν διφρηλάτην.

— Ἔπειτα; ἄ! διὰ τὴν ἱστορίαν... Πρῶτον, ποῦ πηγαίνομεν;

— Ὁδὸς Ἁγίου Λαζάρου ἀριθ. 58.

— Ἄ, εἶπεν ἐκεῖνος, εἰς τῆς δεσποσύνης Μάρς· εἶναι περίφημος ἠθοποιός. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, εἶπεν, ὑπήγαμεν εἰς μίαν ἑσπερινὴν διασκέδασιν· ὁδὸς Εἰρήνης. Τὰ μεσάνυκτα ὁ κύριός μου ἐξῆλθε πολὺ δυσηρεστημένος. Εἶχε συναντήσει τὸν κύριον Ἀλφρέδον καὶ ἀντήλλαξαν ψυχροὺς λόγους. Ὅτε ἐπέστρεφεν ἔλεγεν· «Εἶναι αὐθάδης, τῷ χρειάζεται ἓν μάθημα». Ἐλησμόνησα νὰ εἴπω ὅτι ὁ κύριός μου ἦτον ἄριστος ξιφομάχος καὶ ὅτι καὶ εἰς τὸ πιστόλιον ἦτο ἐπιτηδειότατος. Φθάνομεν εἰς τὴν γέφυραν ὅπου εἶναι τὰ ἀγάλματα. Κατὰ τὴν ἀποχὴν ἐκείνην δὲν εὑρίσκοντο ἀκόμη, ὡς γνωρίζετε, τὰ ἀγάλματα. Ἐκεῖ συναντῶμεν μίαν γυναῖκα, ἥτις ἔκλαιε τόσον πολύ, ὥστε τὴν ἠκούσμεν μεθ' ὅλον τὸν κρότον τοῦ δίφρου. Ὁ κύριός μου μοῦ λέγει «Στάσου». Καὶ ἐγὼ μὲν ἀμέσως ἐσταμάτησα, ἐκεῖνος δὲ κατέβη εὐθύς...

Ἡ νὺξ ἦτο σκοτεινοτάτη. Ἡ ἄγνωστος προϋχώρει. Ὁ κύριός μου τὴν ἠκολούθει. Αἴφνης ἐκείνη, ἱσταται ἐν τῷ μέσῳ τῆς γεφύρας, ἀναβαίνει εἰς τὰς κιγκλίδας, καὶ ἔπειτα ἀκούω π ά φ. Εὐθὺς ὁ κύριός μου πίπτει εἰς τὸν ποταμόν· διότι ἦτο καὶ καλὸς κολυμβητής.

Ἐγὼ τότε διενοήθην ὅτι ἂν ἔμενον εἰς τὸν δίφρον εἰς οὐδὲν θὰ ἐχρησίμευον· ἐξ ἄλλου δὲ, ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζον νὰ κολυμβῶ, ἂν ἔπιπτον εἰς τὸν ποταμόν, ὁ κύριός μου ἀντὶ ἑνὸς θὰ εἶχε νὰ σώσῃ δύο. Λέγω εἰς τὸν ἵππον «Στάσου ἐκεῖ, Κοκό». Τὸ εὐγενὲς ζῶον ἐστάθη ἀμέσως ὡς ἐὰν εἶχε μ' ἐννοήσει.

Τότε ἤρχισα νὰ τρέχω καὶ φθάνω εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ. Ἐκεῖ εὑρίσκετο μικρὰ λέμβος, πηχῶν μέσα· ἦτο δεμένη διὰ σχοινίου· τραβῶ· ζητῶ τὴν μάχαιράν μου, ἀλλὰ τὴν εἶχον λησμονήσει. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κύριός μου ἐκολύμβα ὡς ἔγχελυς. Σύρω δυνατὰ, καὶ κράκ! τὸ σχοινίον σπάνει· παρ' ὀλίγον νὰ πέσω εἰς τὸν ποταμόν. Ἔπεσα ὕπτιος ἐν τῇ λέμβῳ, ἐγερθεὶς δ' ἀμέσως ζητῶ τὰς δύο κώπας· ἀλλ' ἡ μία ἐν τῇ πτώσει μου μετατοπισθεῖσα ἔπεσεν εἰς τὸ νερόν. Τότε ἤρχισα νὰ κωπηλατῶ διὰ τῆς μιᾶς μόνον κώπης.

Θὰ ἐνθυμοῦμαι ἐφ' ὅσον ζῶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην· ἦτο φρικτόν· ἐνόμιζέ τις ὅτ ὁ ποταμὸς ἦτον ἐκ μελάνης· τόσον ἦτο μαῦρος. Μικρὸν μόνον κῦμα ἠγείρετο ἐκ διαλειμμάτων καὶ ἐφαίνετο ὁ ἀφρὸς αὐτοῦ· ἔπειτα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ νεροῦ ἀνεφαίνετο ἐπὶ μίαν στιγμὴν τὸ λευκὸν φόρεμα τῆς νέας ἡ ἡ κεφαλὴ τοῦ κυρίου μου· ἅπαξ μόνον ἐφάνησαν καὶ οἱ δύο ὁμοῦ. Ἤκουσα τὸν κύριον Εὐγένιον νὰ εἰπῇ «Καλά! τὴν βλέπω». Καὶ ταχύνας τὰς κινήσεις εὑρέθη ταχέως εἰς τὸ μέρος ὅπου εἶχεν ἴδει τὸ φόρεμα. Ἀλλὰ μόλις ἐφάνησαν ὀλίγον οἱ πόδες αὐτοῦ, καὶ εὐθὺς ἐβυθίσθη.

Εὑρισκόμην δέκα βήματα μακρὰν, καὶ ἔσφιγγον τὴν κώπην ὡς ἐὰν ἤθελον νὰ συντρίψω αὐτήν. Θεέ μου! ἀνεφώνησα, διατί νὰ μὴ γνωρίζω νὰ κολυμβῶ!

Μετὰ μίαν στιγμὴν ἀνεφάνη πάλιν· ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην ἐκράτει τὴν νέαν ἐκ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς· ἐκείνη ὅμως ἦτον ἀναίσθητος. Ἦτο καιρὸς καὶ διὰ τὸν κύριόν μου. Τὸ στῆθός του ἐβύγγαζε καὶ μόλις εἶχε τὴν δύναμιν νὰ κρατῆται ἐπὶ τῆ ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος· ἀλλ' ἡ νέα ἐξηκολούθει ἀναισθητοῦσα καὶ ἦτο βαρεῖα ὡς μόλυβδος. Ὁ κύριος Εὐγένιος ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν ὅπως ἴδῃ εἰς ποῖον μέρος ἡ ἐγγὺς ἦτο πλησιεστέρα· τότε μὲ εἶδε.

— «Καντιλλών, εἶπε, πλησίασε».

Ἐγὼ ἐκ τῆς λέμβου τῷ ἔδιδον τὴν κώπην· ἀλλ' εἰσέτι ἦτο εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν.

— «Πλησίασε... ἐπανέλαβε... Καντιλλών!»

Κῦμα ἐκάλυψε τὴν κεφαλήν του· ἔμεινα μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸν καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους ἐκεῖ ὅπου τὸν εἶχον ἰδεῖ· ἀνεφάνη πάλιν καὶ ἐνόμισα ὅτι ἠλαφρώθη ἀπὸ μεγάλου βάρους· προέτεινα καὶ πάλιν τὴν κώπην· εἶχε πλησιάσει ὀλίγον . . . «Θάῤῥος, κύριέ μου, θάῤῥος» ἀνέκραζον. Δὲν ἠδύνατο πλέον ν' ἀποκριθῇ. «Ἄφετέ την» τῷ εἶπον· καὶ σωθῆτε σεῖς.— «Ὄχι, ὄχι, εἶπε, θέ...» Τὸ στόμα του ἐπληρώθη ὕδατος. Ἄ! κύριε, ἐξηκολούθησεν ὁ διῤῥηλάτης διακοπτόμενος, μὲ περιέχυσε ψυχρὸς ἱδρώς. Προέκυψα τῆς λέμβου κρατῶν τὴν κώπην· ἐνόμιζον ὅτι τὰ πάντα περιστρέφοντο περὶ ἐμέ. Ἡ γέφυρα, τὸ ξενοδοχεῖον τῶν Φρουρῶν, ὁ Κεραμεικὸς, ὅλα ἐφαίνοντο χορεύοντα, καὶ ὅμως εἶχα τὰ βλέμματά μου προσηλωμένα μόνον εἰς τὴν κεφαλὴν ἐκείνην ἡ ὁποία ἐβυθίζετο ὀλίγον κατ' ὀλίγον, εἰς τὰ ὄμματα ἐκεῖνα, τὰ μόλις τοῦ ὕδατος προκύπτοντα, ἅτινα μὲ παρετήρουν εἰσέτι καὶ μοὶ ἐφαίνοντο ὡς τοῦ ὄντος μεγαλείτερα· ἔπειτα εἶδον μόνον τὴν κόμην, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἐβυθίσθη ὡς καὶ τὸ ἐπίλοιπον σῶμα· μόνον ἡ κλειστὴ χεὶρ του εὑρίσκετο εἰσέτι ἔξω τοῦ ὕδατος. Ἔκαμα τελευταίαν ἀπόπειραν καὶ προέτεινα τὴν κώπην. Τέλος, κατώρθωτα νὰ βάλω αὐτὴν ἐντὸς τῆς χειρός του. . . Ἄχ !..

Ὁ Καντιλλὼν ἐσπόγγισε τὸ κάθιδρον μέτωπον αὐτοῦ, ἐγὼ δὲ ἀνέπνευσα. Ὁ διῤῥηλάτης μετὰ μικρὸν ἐπανέλαβε.

Καλὰ λέγουν ὅτι ὁ πνιγόμενος πιάνεται ἀπὸ τὰ μαλλιά του· ἔλαβε τόσῳ δυνατὰ τὴν κώπην, ὥστε οἱ ὀνυχές του ἐνεπήχθησαν εἰς αὐτήν. Ὁ κύριος Εὐγένιος ἐνεφανίσθη καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος. Ἔτρεμα φοβούμενος μὴ ἡ κώπη μὲ διαφύγῃ, ἐκάθησα ὀ' ἐπ' αὐτῆς καὶ τὴν ἔσυρον ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Ὁ κύριος Εὐγένιος εἶχε τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἦτο λειποθυμημένος. Ἔσυρον πάντοτε τὴν κώπην καὶ ἔφερον αὐτὴν ἐγγυτέρω, τέλος δὲ τὸν ἥρπασα ἀπὸ τὸν βραχίονα τοσοῦτον ἰσχυρῶς, ὥστε ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας διετηροῦντο τὰ μελανὰ στίγματα.

Δὲν εἶχεν ἀφήσει τὴν νέαν, ἔσυρα δὲ καὶ τοὺς δύο εἰς τὴν λέμβον καὶ τοὺς ἐξήπλωσα ἐπὶ τοῦ πυθμένος αὐτῆς τὸν μὲν παρὰ τὴν δέ. Ἐφώναξα τὸν κύριόν μου καὶ προσεπάθησα νὰ τὸν κτυπήσω εἰς τὰς παλάμας, ἀλλ' εἶχεν αὐτὰς ἐσφιγμένας ὥσανεὶ ἤθελε νὰ σπάσῃ κάρυα.

Λαμβάνω καὶ πάλιν τὴν κώπην καὶ προσπαθῶ νὰ πλησιάσω εἰς τὴν ξηράν. Μὲ δύω κώπας μόλις κατορθώνω νὰ κινήσω τὴν λέμβον, φαντάσθητε δὲ τί θὰ κατώρθουν μὲ μίαν μόνον. Ἡ λέμβος ἐλάμβανεν ἀντίθετον διεύθυνσιν ἐκείνης, ἣν ἤθελον. Τὸ βεῦμα μὲ παρέσυρεν. Ὅτε εἶδον ὅτι διευθυνόμην εἰς Χάβρην, ἐφώναξα ζητῶν βοήθειαν.

Μὲ ἤκουσαν ἀπὸ τοῦ παραπήγματος, ἐν ᾧ περιποιοῦνται τοὺς πνιγμένους, ἔῤῥιψαν τὴν λέμβον αὐτῶν εἰς τὸ ὕδωρ, ἐντὸς ἑνὸς λεπτοῦ ἔφθασαν πλησίον μου, μετὰ πέντε δὲ λεπτὰ ὁ κύριός μου καὶ ἡ νεάνις ἔκειντο ἐπὶ τοῦ παραπήγματος ἐκτάδην καὶ καταβεβρεγμένοι.

Μὲ ἠρώτησαν ἂν ἤμαι καὶ ἐγὼ πνιγμένος· ἀπεκρίθην ὄχι, προσθεὶς ὅτι, ἂν μοὶ ἔδιδον ἓν ποτήριον οἰνοπνεύματος, θὰ μὲ ὠφέλει πολύ, διότι τὰ γόνατά μου ἐκάμπτοντο.

Πρῶτος ἠνέωξε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ κύριός μου καὶ ἐῤῥίφθη περὶ τὸν τράχηλόν μου. . . . Ἐγὼ ὠλόλυζον, ἐγέλων, ἔκλαιον. . . Θεέ μου ! τί ζῶον ὅπου εἶναι ὁ ἄνθρωπος.

Ὁ κύριος Εὐγένιος ἐστρέφη καὶ εἶδε τὴν νέαν τὴν ὁποίαν προσεπάθει νὰ ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν ζωήν.— Ἔχετε χίλια φράγκα, φίλοι μου, εἶπεν, ἂν δὲν ἀποθάνῃ, σὺ δὲ Καντιλλών, γενναῖέ μου, φίλε μου, σῶτέρ μου (ἔκλαιον πάντοτε), φέρε τὸν δίῤῥον.

—«Ἄ! εἶπον, ἀλήθεια, καὶ ὁ Κοκὸ. . .» Τρέχω. φθάνω εἰς τὸ μέρος ὅπου ἀφῆκα τὸν δίῤῥον, ἀλλ' οὐδὲ ἴππος οὐδὲ δίῤῥος. Τὴν ἐπαύριον μᾶς τὸν εὗρεν ἡ ἀστυνομία.

«—Φέρε ἓν ἄλλο ὄχημα, μοῦ λέγει ὁ κύριός μου» πρὸς ὃν εἶπον ὅτι ὁ δίῤῥος ἐχάθη.—«Καὶ ἡ νέα;» ἐρωτᾷ.—«Ἐκίνησεν ὀλίγον τὸν πόδα της», εἶπεν.

— «Ἐξαίρετα!» Φέρω ἓν ὄχημα· ἡ νέα εἶχε συνέλθει ἀλλὰ δὲν ὡμίλει εἰσέτι. Τὴν φέρομεν εἰς τὸ ὄχημα.—«Ἀμαξηλάτα, ὁδὸς Βὰκ, ἀριθ. 31, καὶ ὡς ἀστραπή.»

— Κύριε, ἐδῶ εἶναι ἡ δεσποσύνη Μὰρς, ἀριθ. 18, μοὶ εἶπεν αἴφνης ὁ διῤῥηλάτης διακοπτόμενος.

— Μήπως ἐτελείωσεν ἡ ἱστορία σου ;

— Ἐτελείωσε! . . . δὲν διηγήθην ἀκόμη τὸ τέταρτον· θὰ ἰδῆτε ὅτι ὅσα σᾶς εἶπον δὲν εἶναι τίποτε.

Ἐπρόκειτο νὰ εὐχηθῶ μόνον τὸ νέον ἔτος πρὸς τὴν μεγάλην ἠθοποιὸν, μετὰ δέκα δὲ λεπτὰ εὑρέθην ἐπὶ τοῦ δίῤῥου.

— Τὴν ἱστορίαν σου, εἶπον τῷ διῤῥηλάτῃ.

— Πρῶτον, ποῦ πηγαίνετε ;

— Ἀδιάφορον, ὅπου θελεις ! τὴν ἱστορίαν.

— Ἄ! τὴν ἱστορίαν! Ἐμείναμεν εἰς τὸ ὁδὸς Βὰκ καὶ ὡσὰν ἀστραπή !

Ἐπὶ τῆς γεφύρας ἡ νέα λειποθυμεῖ ἐκ δευτέρου.

Καταβαίνω ἀπὸ τῆς ἁμάξης καὶ ὑπάγω νὰ εὕρω τὸν ἰατρὸν τοῦ κυρίου μου. Ὅτε ἐπέστρεψα μετὰ τοῦ ἰατροῦ εὗρον τὴν δεσποσύνην Μαρίαν. . . Σᾶς εἶπον ὅτι ὠνομάζετο Μαρία ;

— Ὄχι.

— Εὗρον τὴν δεσποσύνην Μαρίαν ἐξηπλωμένην ἐπὶ μιᾶς κλίνης, μία δὲ νοσοκόμος ἵστατο παρ' αὐτήν. Δὲν δύναμαι νὰ σᾶς περιγράψω πόσον ἦτον ὡραία μὲ τὸ ὠχρὸν πρόσωπον, τοὺς κλειστοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους της· ὡμοίαζε τὴν συνώνυμόν της, τὴν Παναγίαν, τοσούτῳ μᾶλλον, καθόσον ἦτο καὶ ἔγγυος.

— Ἄ! εἶπον, δι' αὐτὸ ἐῤῥίφθη εἰς τὸν ποταμόν.

— Τὸ ἴδιον εἶπε καὶ ὁ κύριός μου πρὸς τὸν ἰατρὸν, ὅτε τῷ ἀνήγγειλεν αὐτὴν τὴν εἴδησιν. Ὁ ἰατρὸς τῇ ἔδωκε νὰ εἰσπνεύσῃ μικρὰν φιαλίδα. Θὰ ἐνθυμοῦμαι τοῦτο. Τὴν εἶχε θέσει ἐπὶ τῆς σκευοθήκης, καὶ ἐγὼ, τὸ ζῶον, βλέπων ὅτι τὴν ὠφέλησεν, εἶπον κατ' ἐμαυτόν.— Αὐτὸ θὰ ἔχῃ λαμπρὰν εὐωδίαν. Τότε πλησιάζω εἰς τὴν σκευοθήκην, προσποιούμενος ὅτι ζητῶ κάτι· καθ' ἣν δὲ στιγμὴν μοῦ ἔστρεφον τὰ νῶτα, ἐκβάλλω τὸ σκέπασμα καὶ χώνω τὴν φιαλίδα ἐντὸς τῆς ῥινός μου. Ὦ! τί ὑπέφερα! Ἐνόμιζον ὅτι εἰσέπνευσα ἑκατὸν βελόνας. . . Ἀπὸ τὸ καύσιμον ἤρχισα νὰ χύνω πύρινα δάκρυα, ὁ δὲ Κ. Εὐγένιος μοὶ εἶπε·—Παρηγορήθητι, φίλε μου, ὁ ἰατρὸς ἐγγυᾶται περὶ αὐτῆς. — Εἶπον κατ' ἐμαυτόν.— Εἶμπορεῖ νὰ ἦναι κάλλιστος αὐτὸς ὁ ἰατρὸς, ἀλλ' ὅταν ἐγὼ ἀσθενήσω δὲν θὰ τὸν προσκαλέσω.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἡ δεσποσύνη Μαρία συνελθοῦσα εἰς ἑαυτὴν παρετήρει περὶ τὸ δωμάτιον λέγουσα.

— Περίεργον· ποῦ εἶμαι ; δὲν γνωρίζω αὐτὸ τὸ δωμάτιον. Τότε εἶπον ἐγώ. — Πιθανὸν, ἐπειδὴ δὲν ἤλθετε ποτὲ ἐδῶ. —Σιωπὴ. Καντιλλών ! μοὶ εἶπεν ὁ κύριός μου. Εἶτα, ἐπειδὴ ἐκεῖνος εἶχε τρόπον νὰ ὁμιλῇ πρὸς τὰς γυναῖκας· — Μείνετε ἥσυχος, κυρία, θέλω σᾶς περιποιηθῆ ὡς ἀδελφὸς, ὅταν δ' ἔλθητε εἰς θέσιν νὰ μεταβῆτε εἰς τὴν οἰκίαν σας, θέλω σπεύσει νὰ σᾶς ὁδηγήσω.—Εἶμαι λοιπὸν ἀσθενὴς ; ἐπανέλαβεν ἐκείνη ἔκπληκτος· ἔπειτα συγκεντρώσασα τὰς ἀναμνήσεις αὐτῆς ἀνέκραξεν αἴφνης.—Ὦ! ναὶ, ναὶ, ἐνθυμοῦμαι τὰ πάντα· ἠθέλησα! . . . Καὶ ἀφῆκε κραυγήν. — Καὶ σεῖς, κύριε, βέβαια μ' ἐσώσατε! ὤ! ἂν ἐγνωρίζετε ὁποίαν κακὴν ἐκδούλευσιν μοὶ ἀπεδώκατε! ὁποῖον θλιβερὸν μέλλον μοὶ ἐπιφυλάσσεται ὡς ἐκ τῆς ἀφοσιώσεως ὑμῶν! Ἐγὼ ἤκουον ταῦτα ἐπιτρίβων τὴν ῥίνα, ἤτις μὲ ἔκαιε πάντοτε. Ὁ κύριός μου ἐπαρηγόρει αὐτὴν ὡς ἠδύνατο, ἀλλ' εἰς ταῦτα ἐκείνη ἀπήντα. — Ἄχ ! ἂν ἐγνωρίζετε! Φαίνεται ὅτι ἐστενοχωρήθη νὰ τὴν ἀκούσῃ ἐπαναλαμβάνουσαν πάντοτε τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ἐπειδὴ κύψας εἰς τὸ οὖς αὐτῆς, τῇ εἶπε. — Τὰ γνωρίζω ὅλα. — Σεῖς; — Ναὶ· ἠγαπᾶτε καὶ ἐπροδόθητε, ἐγκατελείφθητε. — Ναὶ, ἐπροδόθην, ἀπεκρίθη, ἐπροδόθην ἀτίμως, ἐγκατελείφθην σκληρῶς. — Ἐμπιστεύθητε πρός με τὰς θλίψεις σας· μὲ ὠθεῖ πρὸς τοῦτο ὄχι ἡ

περιέργεια ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ φανῶ πρὸς ὑμᾶς ὠφέλιμος· νομίζω ὅτι δὲν εἶμαι πλέον ξένος πρὸς ὑμᾶς. —Ὦ! ὄχι, εἶπεν, ἐπειδὴ ὁ κινδυνεύων τὴν ζωήν του, ὡς ὑμεῖς ἐπράξατε, εἶναι ἄνθρωπος γενναῖος. Εἶμαι βεβαία ὅτι σεῖς ποτὲ δὲν ἐγκατελείψατε πτωχὴν γυναῖκα, ἀρίνων αὐτὴν νὰ ἐκλέξῃ αἰώνιον αἶσχος ἢ ἄμεσον θάνατον. Ναί, ναί, θὰ σᾶς εἴπω τὰ πάντα!— Καλά! ἐσκέφθην ἐγὼ, αὐτὴ ἡ ἱστορία θὰ ἦναι περίεργος· ἂς τὴν ἀκούσωμεν.

— Πρὸ τούτου ὅμως, προσέθηκεν, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ γράψω πρὸς τὸν πατέρα μου, πρὸς ὃν ἀφῆκα ἐπιστολὴν ἀναγγέλλουσα αὐτῷ τὴν ἀπόφασίν μου. Ἐπιτρέπετε νὰ ἔλθῃ ἐνταῦθα, δὲν ἔχει οὕτω; Ὦ! θὰ ἔλθῃ ἐκτὸς ἂν ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ αὐτοῦ προέβῃ εἴς τινα ἀπελπιστικὴν πρᾶξιν. Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ τῷ γράψω νὰ ἔλθῃ πάραυτα· αἰσθάνομαι ὅτι μόνον μετὰ τοῦ πατρός μου θὰ δυνηθῶ νὰ κλαύσω, καὶ τὸ κλαύσιμον θὰ μὲ ὠφελήσῃ πολύ.

— Γράψατε, γράψατε, τῇ εἶπεν ὁ κύριός μου θέτων πρὸ αὐτῆς μίαν γραφίδα καὶ μελάνην. Καὶ τίς τολμᾷ νὰ βραδύνῃ ἐπὶ μίαν στιγμὴν τὴν τοιαύτην συνέντευξιν θυγατρὸς καὶ πατρὸς, νομιζόντων ὅτι ἐχωρίσθησαν διὰ παντός; Γράψατε, σᾶς καθικετεύω· μὴ χάνετε μηδὲ στιγμήν. Ὦ! ὁ πατήρ σας, ὁ δυστυχὴς πατήρ σας πόσον θὰ ὑποφέρῃ!

Ἐκείνη ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἔγραφε τὴν ἐπιστολήν, ὅτε δ' ἐτελείωσεν αὐτὴν, ἠρώτησε τὴν διεύθυνσιν τῆς οἰκίας τοῦ κυρίου μου.—Ὁδὸς Βακ, ἀριθ. 31, εἶπον ἐγώ.

— Ὁδὸς Βακ, ἀριθ. 31, ἐπανέλαβε. Καὶ συνάμα πίπτει τὸ μελανοδοχεῖον ἐπὶ τῶν σινδόνων. Μετὰ μίαν στιγμὴν προσέθηκε μετ' ἤθους μελαγχολικοῦ. Ἡ θεία πρόνοια μὲ ὡδήγησεν ἴσως εἰς αὐτὴν τὴν οἰκίαν.

Ὁ κύριός μου ἠγνόει τί νὰ ὑποθέσῃ.—Ἐννοῶ τὸν θαυμασμὸν ὑμῶν, εἶπεν, ἀλλὰ θέλετε μάθει τὰ πάντα, καὶ τότε θέλετε ἐννοήσει πόθεν τὸ ἀποτέλεσμα, ὅπερ παρήγαγεν ἐπ' ἐμοῦ ἡ διεύθυνσις ἣν μοὶ ἔδωκεν ὁ ὑπηρέτης ὑμῶν. Καὶ ἐνεχείρισεν αὐτῷ τὴν διὰ τὸν πατέρα αὐτῆς ἐπιστολήν.

— Καντιλλὼν, πήγαινε ταχέως αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν. Ῥίπτω βλέμμα συνάμα ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς. Ὁδὸς Σαὶν Βικτόρ. Εἶναι πλησίον, εἶπον. Μοὶ ἀποκρίνονται. Ἀδιάφορον, λάβε ἓν ὄχημα καὶ ἐπίστρεψε ἐντὸς ἡμισείας ὥρας.

Πάραυτα εὑρίσκομαι εἰς τὴν ὁδόν· διήρχετο εἷς ἵππος καὶ ἀναβαίνω εἰς αὐτόν.

— Ἑκατὸν σολδία, φίλε, διὰ νὰ μὲ ὑπάγῃς εἰς τὴν ὁδὸν Σαὶν Βικτὸρ καὶ νὰ μὲ φέρῃς ὀπίσω.

Ἱστάμεθα πρὸ μικρᾶς οἰκίας· κρούω τὴν θύραν. Ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει γογγύζων. Λίγω·—Γόγγυζε ὅσον θέλεις· ὁ κύριος Δουμόν;—Θεέ μου! μήπως φέρετε εἰδήσεις περὶ τῆς θυγατρός του;—Καὶ καλάς.—Εἰς τὴν πέμπτην ὀροφήν.

Ἀναβαίνω τὰς βαθμίδας ἀνὰ τέσσαρας· μία θύρα ἦτο ἡμιανοικτή· παρατηρῶ καὶ βλέπω γέροντα στρατιωτικὸν κλαίοντα, ἀσπαζόμενον μίαν ἐπιστολήν, καὶ γεμίζοντα δύο πιστόλια. Αὐτὸς πρέπει νὰ ἦναι ὁ πατὴρ, εἶπον κατ' ἐμαυτόν· ὠθῶ τὴν θύραν.—Ἔρχομαι ἐκ μέρους τῆς δεσποσύνης Μαρίας, τῷ εἶπον.

Ὁ γέρων ἐστράφη, ἐγένετο ὠχρὸς ὡς ὁ θάνατος, καὶ μοὶ εἶπε· τῆς θυγατρός μου!

— Ναί, τῆς δεσποσύνης Μαρίας, τῆς θυγατρός σας. Εἶσθε ὁ λοχαγὸς κύριος Δουμόν;

Ἔνευσε διὰ τῆς κεφαλῆς.

— Ἰδοὺ μία ἐπιστολὴ τῆς δεσποσύνης Μαρίας.

Τὴν ἔλαβε. Δὲν λέγω ὑπερβολὰς, κύριε· αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἦσαν ὠρθωμέναι, ἀπὸ δὲ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἔρρεε τοσοῦτον ὕδωρ ὅσον καὶ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ.

— Ζῇ, εἶπε, καὶ τὴν ἔσωσεν ὁ κύριός σου· Ὁδήγησόν με πρὸς αὐτὴν ἀμέσως, εἰς τὴν στιγμήν. Ἰδοὺ, λάβε, φίλε μου.

Ἐρευνᾷ ἐντός τινος συρταρίου, λαμβάνει τρία ἢ τέσσαρα πεντάφραγκα καὶ μοὶ τὰ δίδει. Τὰ ἔλαβον ἵνα μὴ τὸν προσβάλω· ἀλλὰ παρατηρήσας τὸ δωμάτιον εἶπον κατ' ἐμαυτόν· Δὲν εἶσαι πλούσιος, καὶ χωρὶς νὰ μὲ ἴδῃ τὰ ἔβαλα εἰς τὴν θέσιν των εἶπὼν·

— Εὐχαριστῶ, λοχαγέ.

— Εἶσαι ἕτοιμος;

— Σᾶς περιμένω.

Τότε ἤρξατο καταβαίνων τὰς βαθμίδας ὡσανεὶ ὠλίσθαινε δι' αὐτῶν. Λέγω αὐτῷ·

— Κύριε λοχαγὲ, δὲν βλέπω εἰς τὴν κλίμακά σας. Ἀλλ' ἐκεῖνος εἶχεν ἤδη καταβῆ.

Τέλος ἀναβαίνομεν ἐπὶ τοῦ ὀχήματος, καὶ τὸν ἐρωτῶ· — Συγγνώμην, λοχαγὲ, τί θὰ ἐκάμνετε τὰ πιστόλια ἅτινα ἐγεμίζετε;

Μοὶ ἀπεκρίθη συσπῶν τὰς ὀφρῦς·

— Τὸ ἓν ἦτο διὰ τὸν ἄθλιον, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς μὲν δύναται νὰ συγχωρήσῃ, ἐγὼ ὅμως ποτέ.

Θὰ πρόκειται περὶ τοῦ πατρὸς τοῦ παιδίου, εἶπον κατ' ἐμαυτόν.

— Τὸ ἄλλο ἦτο δι' ἐμὲ, ἐξηκολούθησεν.

— Εὐχῆς ἔργον ὅτι τὰ πράγματα συνέβησαν ἄλλως, ἀπήντησα.

— Τὰ πάντα εἰσέτι δὲν ἐπερατώθησαν, εἶπεν ἐκεῖνος. Ἀλλ' εἰπέ μοι, πῶς ὁ κύριός σου, ὁ ἐξαίρετος οὗτος ἄνθρωπος, ἔσωσε τὴν τάλαιναν Μαρίαν μου;

Τότε τῷ διηγήθην τὰ πάντα. Ἐκλαιεν ὡς παιδίον. . .

— Κύριοι, εἶπεν ὁ ἁμαξηλάτης. Δὲν βλέπω πλέον νὰ ὁδηγήσω τὸν ἵππον μου. Ἂν τὸ πτωχὸν αὐτὸ ζῶον δὲν εἶχε πλειότερον πνεῦμα ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς τρεῖς, τίς οἶδε ποῦ θὰ παρέσυρεν ἡμᾶς! εἰς τὴν Μόργην ἴσως!

— Εἰς τὴν Μόργην! εἶπεν ὁ λοχαγὸς φρικιῶν, εἰς τὴν Μόργην! Ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι δὲν ἤλπιζον πλέον νὰ τὴν ἴδω ἢ μόνον ἐκεῖ· ὅτι θὰ ἔβλεπον τὴν ταλαίπωρον Μαρίαν μου ἐκτάδην κειμένην ἐπὶ τοῦ μαύρου ἐκείνου μαρμάρου! Ὦ! τὸ ὄνομα, τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου σου; νὰ τὸν εὐλογῶ. Ὦ Μαρία! Καὶ δὲν ὑπάρχει πλέον κίνδυνος; δὲν ἔχει οὕτω; Ὁ ἰατρὸς ἐγγυᾶται περὶ αὐτῆς;

— Μὴ ὁμιλεῖτε περὶ τοῦ ἰατροῦ· εἶναι ἄθλιος.

— Πῶς, ὑπάρχει λοιπὸν φόβος περὶ τῆς θυγατρός μου;

— Ὄχι, ὄχι, εἶπον, τοῦτο ἔχει σχέσιν μετ' ἐμοῦ, μετὰ τῆς ῥινός μου.

Ἐφθάσαμεν.— Βοήθησόν με, φίλε μου, μοὶ εἶπεν ὁ λοχαγός· τὰ γόνατά μου κλονίζονται. Ποῦ εἶναι;

— Ἐκεῖ, εἰς τὸ δεύτερον, ἐκεῖ ὅπου βλέπετε φῶς καὶ σκιὰν ὄπισθεν τοῦ παραπετάσματος.

— Ὦ! ἐλθὲ, ἐλθέ.

Ὁ ταλαίπωρος! Ἦτο ὠχρὸς ὡς σάβανον. Τὸν παρεκάλεσα νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τοῦ βραχίονός μου. Ἤκουον πάλλουσαν τὴν καρδίαν αὐτοῦ.

— Ἂν τὴν εὕρω νεκράν! μοὶ εἶπε παρατηρῶν με ἐξαλλος.

Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἠνοίχθη ἡ θύρα τοῦ δωματίου τοῦ κυρίου Εὐγενίου, εἰς τὴν ἄνω ὀροφὴν, καὶ ἠκούσαμεν φωνὴν γυναικείαν, ἥτις ἐκραζε·

— Πάτερ μου! πάτερ μου!

— Εἶναι ἐκείνη! Εἶναι ἡ φωνή της, εἶπεν ὁ λοχαγός· καὶ ὁ γέρων, ὅστις πρὸ τινος ἔτρεμεν, ὥρμησεν ὡς νεανίας, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον, χωρὶς νὰ εἴπῃ πρὸς οὐδένα καλημέρα ἢ καλησπέρα, καὶ ἐρρίφθη ἐπὶ τῆς κλίνης τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, κλαίων καὶ λέγων· Μαρία, προσφιλὲς τέκνον μου!

Ὅτε ἔφθασα, ἦτο ὡραία εἰκὼν νὰ βλέπῃ τις αὐτοὺς ἐνηγκαλισμένους. Ὁ Εὐγένιος, ὁ νοσοκόμος καὶ ἐγὼ ἐκλαίομεν.

Ὁ κύριός μου εἶπε τῇ νοσοκόμῳ καὶ ἐμοί·

— Πρέπει νὰ τοὺς ἀφήσωμεν μόνους.

Ἐξερχόμεθα καὶ οἱ τρεῖς, ὁ δὲ κύριός μου μοὶ λέγει·

— Παραμόνευσον τὸν Ἀλφρέδον δὲ Δινάρ· ὅταν ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὸν χορὸν, παρακάλεσον αὐτὸν νὰ ἔλθῃ· ἔχω νὰ τῷ ὁμιλήσω.

Ἔστην ἐπὶ τῆς κλίμακος ὡς σκοπὸς, μετὰ ἓν δὲ τέταρτον τῆς ὥρας ἀκούω τὸν κύριον Ἀλφρέδον, ὅστις ἀνέβαινε τὴν κλίμακα τραγῳδῶν.

— Ὁ κύριός μου θέλει νὰ σᾶς εἴπῃ δύο λόγους.

— Δὲν δύναται νὰ περιμείνῃ ἕως αὔριον ; ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος μετὰ θυμοῦ.

— Φαίνεται ὄχι, διότι θέλει νὰ σᾶς ὁμιλήσῃ ἀμέσως.

— Καλά· ποῦ εἶναι ;

— Ἰδοὺ ἐγὼ, εἶπεν ὁ κύριος Εὐγένιος, ὅστις μὲ εἶχεν ἀκούσει. Λαμβάνετε τὴν καλωσύνην, κύριε, νὰ εἰσέλθητε εἰς τὸ δωμάτιον τοῦτο; Καὶ ἐδείκνυεν ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο ἡ δεσποσύνη Μαρία.

Δὲν ἐνόουν τίποτε. Ἀνοίγω τὴν θύραν. Ὁ λοχαγὸς εἰσήρχετο εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον. Μοὶ νεύει νὰ περιμείνω ἄχρις οὗ κρυφθῇ. Ὅτε δὲ ἐκρύβη·

— Εἰσέλθετε, κύριοι, εἶπον.

Ὁ κύριός μου ὠθεῖ τὸν Ἀλφρέδον εἰς τὸ δωμάτιον, μὲ σύρει ἐκτὸς καὶ κλείει τὴν θύραν ὄπισθεν ἡμῶν. Ἀκούω τρέμουσάν τινα φωνὴν λέγουσαν· Ἀλφρέδε! Φωνὴ ἔκθαμβος ἀπαντᾷ. Μαρία! Μαρία! σὺ ἐδῶ ;

— Ὁ κύριος Ἀλφρέδος εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου ; εἶπον πρὸς τὸν κύριόν μου.

— Ναὶ, μοὶ ἀπήντησε, μεῖνε ἐδὼ καὶ ἂς ἀκροασθῶμεν.

Ἐν πρώτοις ἠκούομεν μόνον τὴν δεσποσύνην Μαρίαν ἱκετεύουσαν τὸν κύριον Ἀλφρέδον. Τοῦτο διήρκεσεν ἱκανὴν ὥραν. Τέλος ἠκούσαμεν τὸν κ. Ἀλφρέδον λέγοντα· Ὄχι, Μαρία, ἀδύνατον. Εἶσαι τρελλὴ· δὲν δύναμαι νὰ νυμφευθῶ. Ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς οἰκογενείας μου, ἤτις θὰ μ' ἐμποδίσῃ. Ἀλλ' εἶμαι πλούσιος, καὶ ἂν μὲ τὰ χρήματα. . .

Ἅμα ἀκούσας αὐτὴν τὴν λέξιν ὁ λοχαγὸς, ἵνα μὴ λάβῃ τὸν κόπον ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν τοῦ δωματίου ἐν ᾧ ἦτο κεκρυμμένος, συνέτριψεν αὐτὴν δι' ἑνὸς λακτίσματος. Ἡ δεσποσύνη Μαρία ἐξέβαλε κραυγήν· ὁ λοχαγὸς ἐξέφερεν ὕβριν· ὁ κύριός μου εἶπεν.

— Εἰσέλθωμεν.

Ἦτο καιρός.

Ὁ λοχαγὸς Δουμὸν ἐκράτει τὸν Ἀλφρέδον ὑπὸ τὸ γόνυ αὐτοῦ καὶ ἔσφιγγε τὸν λαιμόν του. Ὁ κύριός μου τοὺς ἐχώρισεν.

Ὁ κύριος Ἀλφρέδος ἠγέρθη ὠχρὸς, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀτενεῖς καὶ τοὺς ὀδόντας συνεσφιγμένους· δὲν ἔβλεψεν οὐδὲ κἂν βλέμμα ἐπὶ τῆς δεσποσύνης Μαρίας, οὔσης πάντοτε λειποθυμημένης, ἀλλ' ἐπλησίασε πρὸς τὸν κύριόν μου, περιμένοντα αὐτὸν μὲ ἐσταυρωμένους τοὺς βραχίονας.

— Εὐγένιε, εἶπεν αὐτῷ, ἠγνόουν ὅτι ἐν τῷ οἴκῳ σου φονεύουσι τοὺς ἀνθρώπους· δὲν θὰ εἰσέλθω πλέον εἰμὴ μ' ἓν πιστόλιον εἰς ἑκάστην χεῖρα. Ἐννοεῖς ;

— Οὕτω ἐλπίζω νὰ σ' ἐπανίδω, εἶπεν αὐτῷ ὁ κύριός μου, ἐπειδὴ ἂν εἰσέλθητε ἄλλως, θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ ἐξέλθητε εἰς τὴν στιγμήν.

— Λοχαγὲ, εἶπεν ὁ κύριος Ἀλφρέδος στρεφόμενος, μὴ λησμονήσητε ὅτι ἔχω καὶ πρὸς ὑμᾶς ἓν χρέος.

— Καὶ θέλετε μοὶ τὸ πληρώσει εἰς τὴν στιγμὴν, διότι δὲν σᾶς ἀφίνω.

— Ἔστω.

— Ἀρχίζει νὰ ἐξημερόνῃ, ἐξηκολούθησεν ὁ Κ. Δουμὸν, ὑπάγετε νὰ φέρετε ὅπλα.

— Ἔχω ξίφη καὶ πιστόλια, εἶπεν ὁ κύριός μου.

— Φέρετέ τα ἐντός τινος ὀχήματος, εἶπεν ὁ λοχαγός.

— Μετὰ μίαν ὥραν εἰς τὸ δάσος τῆς Βουλόνης, ὀδὸς Μαιλλὸ, ἀπήντησεν ὁ Ἀλφρέδος.

— Μετὰ μίαν ὥραν, ἀπεκρίθησαν ταὐτοχρόνως ὁ κύριός μου καὶ ὁ λοχαγός. Πηγαίνετε νὰ ζητήσετε τοὺς μάρτυράς σας.

Ἐξῆλθεν· ὁ λοχαγὸς ἔκυψε τότε εἰς τὴν κλίνην τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ. Ὁ Κ. Εὐγένιος ἤθελησε νὰ προσκαλέσῃ βοήθειαν.

— Ὄχι, ὄχι, εἶπεν ὁ πατὴρ, προτιμότερον ν' ἀγνοῇ τὰ πάντα. Μαρία, φιλτάτη μου θύγατερ, ὑγίαινε. Ἂν φονευθῶ, Κ. Εὐγένιε, θὰ μ' ἐκδικήσητε, δὲν ἔχει οὕτως καὶ δὲν θέλετε ἐγκαταλείψει τὴν ὀρφανήν.

— Σᾶς ὁρκίζομαι ἐπ' αὐτῆς, ἀπεκρίθη ὁ κύριός μου ῥιφθεὶς εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ δυστήνου πατρός.

— Καντιλλὸν, ὕπαγε νὰ φέρῃς ἓν ὄχημα.

— Πολὺ καλὰ, ἀπήντησα, θὰ ἔλθω μεθ' ὑμῶν ;

— Ναί.

— Ὁ λοχαγὸς ἐνηγκαλίσθη ἐκ δευτέρου τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, καὶ προσκαλέσας τὴν νοσοκόμον· « Τώρα βοήθησέ την, εἶπε, καὶ ἂν ἐρωτήσῃ ποῦ εἶμαι, εἰπὲ ὅτι θὰ ἐπανέλθω. Πηγαίνωμεν, νέε μου φίλε. »

Εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ κυρίου Εὐγενίου. Ὅτε δ' ἐγὼ ἐπέστρεψα μετὰ τοῦ ὀχήματος, μὲ ἐπερίμενον εἰς τὴν ὁδόν. Ὁ λοχαγὸς εἶχε πιστόλια ἐντὸς τῶν θυλακίων αὐτοῦ ὁ δὲ κύριος Εὐγένιος ξίφη ὑπὸ τὸν μανδύαν του.

— Ἀμαξηλάτα, εἰς τὸ δάσος τῆς Βουλώνης.

— Ἂν φονευθῶ, φίλε μου, εἶπεν ὁ λοχαγὸς, δὸς αὐτὸ τὸ δακτυλίδιον τῇ ἀκριβῇ μου Μαρίᾳ, εἶναι ὁ ἀρραβὼν τῆς μητρός της, γυναικὸς ἀξιολόγου, καὶ ἔπειτα διάταξον νὰ μ' ἐνταφιάσωσι μετὰ τοῦ παρασήμου καὶ τοῦ ξίφους μου. Ἐκτὸς σοῦ ἄλλον φίλον δὲν ἔχω· τὸν νεκρόν μου θέλετε παρακολουθήσει μόνον σὺ καὶ ἡ θυγάτηρ μου.

— Διατὶ αὐταὶ αἱ σκέψεις, λοχαγέ ; Εἶναι δυσάρεστοι εἰς γέροντα στρατιωτικόν.

Ὁ λοχαγὸς ἐμειδίασε περιλύπως.

— Τὰ πάντα μὲ κατέτρεξαν, εἶπεν, ἀπὸ τοῦ 1815, κύριε Εὐγένιε. Ἀφοῦ δ' ὑπεσχέθητε νὰ προστατεύσητε τὴν θυγατέρα μου, προτιμότερον νέος προστάτης ἢ γέρων καὶ ταλαίπωρος πατήρ.

Ἐσίγησεν· ὁ Κ. Εὐγένιος δὲν ἐτόλμησε πλέον νὰ τῷ ὁμιλήσῃ, καὶ ὁ γέρων ἐσίγα μέχρι τοῦ μέρους τῆς συνεντεύξεως.

Εἷς δίφρος ἠκολούθει ἡμᾶς εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν, ἀπ' αὐτοῦ δὲ κατέβη ὁ Κ. Ἀλφρέδος μετὰ τῶν δύω αὐτοῦ μαρτύρων.

Εἷς τῶν μαρτύρων ἐπλησίασε πρὸς ἡμᾶς.

— Ὁποῖα τὰ ὅπλα τοῦ λοχαγοῦ ;

— Τὰ πιστόλιον, ἀπεκρίθη.

— Μεῖνε εἰς τὸ ὄχημα καὶ φύλαττε τὰ ξίφη εἶπεν ὁ κύριός μου· καὶ εἰσῆλθον καὶ οἱ πέντε εἰς τὸ δάσος.

Εἶχον παρέλθει δέκα σχεδὸν λεπτὰ ὅτε ἤκουσα δύω ἐκπυροσκροτήσεις πιστολίου. Ἐσκίρτησα ὡς ἐὰν δὲν περιέμενον τὸ τοιοῦτον. Ὁ ἕτερος εἶχε φονευθῇ, διότι παρῆλθον δέκα λεπτὰ χωρὶς νὰ ἐπαναληφθῇ νέα ἐκπυροσκρότησις.

Ἐρρίφθην εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀχήματος μὴ τολμῶν νὰ παρατηρήσω. Ἡ θυρὶς ἤνοιξεν αἴφνης.

— Καντιλλὸν, τὰ ξίφη, εἶπεν ὁ κύριός μου.

Τὰ ἐπαρουσίασα. Ἔτεινε τὴν χεῖρα ἵνα λάβῃ αὐτά· ἐφόρεσε τὸ δακτυλίδιον τοῦ λοχαγοῦ.

— Καὶ... καὶ... ὁ πατὴρ τῆς δεσποσύνης Μαρίας ; εἶπον.

— Ἐφονεύθη·

— Καὶ αὐτὰ τὰ ξίφη...;

— Εἶναι δι' ἐμέ.

— Πρὸς Θεοῦ, ἄφετε νὰ σᾶς ἀκολουθήσω.

— Ἐλθὲ ἂν θέλῃς.

Ἐπήδησα ἐκτὸς τοῦ ὀχήματος, τρέμων σύσσωμος. Ὁ κύριός μου εἰσῆλθεν εἰς τὸ δάσος καὶ τὸν ἠκολούθησα. Μόλις ἐπροχωρήσαμεν δέκα βήματα, παρετήρησα τὸν Κ. Ἀλφρέδον ὀρθιον καὶ γελῶντα ἐν τῷ μέσῳ τῶν μαρτύρων αὐτοῦ.

— Πρόσεξε, μοὶ εἶπεν ὁ κύριός μου ἀπωθῶν με.

Ἐπήδησα ὀπίσω, παρ' ὀλίγον νὰ πατήσω ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ λοχαγοῦ.

Ὁ κύριος Εὐγένιος ἔβλεψεν ἐπ' αὐτοῦ ἓν μόνον βλέμμα, εἶτα προϋχώρησε πρὸς τὸν ὁμιλον, καὶ ῥίψας τὰ ξίφη κατὰ γῆς εἶπε.

— Κύριοι, ἰδοὺ ἂν ἦναι ἰσομεγέθη.

— Ἀλλὰ δὲν θέλετε ν' ἀναβάλετε τὴν μονομαχίαν ἕως αὔριον ; εἶπεν εἷς τῶν μαρτύρων.

— Ἀδύνατον.

— Μείνατε ἥσυχοι, φίλοι μου, εἶπεν ὁ κύριος Ἀλφρέδος· ἡ πρώτη μονομαχία δὲν μ' ἐκούρασεν· ἐπεθύμουν μόνον νὰ πίω ὀλίγον ὕδωρ.

— Καντιλλών, ὕπαγε νὰ φέρῃς ποτήριον ὕδατος διὰ τὸν κύριον Ἀλφρέδον, εἶπεν ὁ κύριός μου.

Δὲν ἤθελον νὰ ὑπακούσω, ὁ δὲ Κ. Εὐγένιος μοὶ ἔκαμε διὰ τῆς χειρὸς θεύτερον νεῦμα. Διηυθύνθην εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, τὸ κείμενον κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ δάσους, καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπείχομεν μόλις εἴκοσι βήματα. Εἰς τὴν στιγμὴν ἐπανῆλθον καὶ ἐπαρουσίασα τὸ ὕδωρ, λέγων κατ' ἐμαυτόν. Σκᾶσε! τὸ ἔλαβεν· ἡ χεὶρ αὐτοῦ δὲν ἔτρεμε· μόνον ὅταν μοὶ τὸ ἐπέστρεψε, παρετήρησα ὅτι τόσον τὸ εἶχε σφίγξει μεταξὺ τῶν ὀδόντων αὐτοῦ ὥστε συνέτριψε τὰ χείλη του.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐκ τοῦ ξενοδοχείου ἐπιστροφῆς μου ὁ κύριός μου εἶχεν ἑτοιμασθῇ πρὸς μονομαχίαν, ἐκβαλὼν τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ, καὶ φέρων μόνον τὸ παντελόνιον καὶ τὸ ὑποκάμισόν του. Ἐπλησίασα πρὸς αὐτόν.

— Ἔχετε νὰ μοὶ δώσητε καμμίαν διαταγήν; εἶπον.

— Ὄχι ἀπεκρίθη. Δὲν ἔχω μήτε πατέρα, μήτε μητέρα... Ἂν ἀποθάνω... Ἔγραψε λέξεις τινὰς διὰ μολυβδοκονδύλου... νὰ ἐγχειρίσῃς τῇ Μαρίᾳ τὸν χάρτην τοῦτον...

Ἔρριψε θεύτερον βλέμμα ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ λοχαγοῦ καὶ προὐχώρησε πρὸς τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ λέγων·

— Ἑμπρὸς, κύριοι.

Ἀλλὰ δὲν ἔχετε μάρτυρας, ἀπεκρίθη ὁ Κ. Ἀλφρέδος.

— Θέλει μοὶ χρησιμεύσει ὁ εἷς τῶν ὑμετέρων.

— Ἐρνέστη, πράσατε πρὸς τὸ μέρος τοῦ κυρίου.

Εἷς τῶν δύο μαρτύρων μετέβη πρὸς τὸ μέρος τοῦ κυρίου μου, ὁ δ' ἕτερος λαβὼν τὰ ξίφη ἐτοποθέτησε τοὺς δύο ἀντιπάλους εἰς τεσσάρων βημάτων ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων, ἐνεχείρησεν ἑκάστῳ αὐτῶν ἀνὰ ἓν ξίφος, διεσταύρωσε τὰ ξίφη καὶ ἀπεμακρύνθη λέγων.

— Ἑμπρὸς, κύριοι.

Ἡ μονομαχία ἤρξατο.

Παρῆλθον δέκα φρικώδη λεπτά. Ἤμην τοσοῦτον ὠργισμένος, ὥστε ἂν ὁ ὑπηρέτης τοῦ ἄλλου ἦτο παρὼν θὰ τὸν ἔπνιγον.

Ἡ μονομαχία ἐξηκολούθει πάντοτε. Ὁ κύριος Ἀλφρέδος ἐγέλα σαρκαστικῶς. Ὁ κύριός μου ἦτο ἀπαθὴς καὶ ψυχρός.

— Ἄ! εἶπεν ὁ κύριος Ἀλφρέδος.

Τὸ ξίφος αὐτοῦ ἐτραυμάτισε τὸν κύριόν μου εἰς τὸν βραχίονα, τὸ δ' αἷμα ἤρχισε ῥέον.

— Δὲν πειράζει, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, ἐξακολουθήσωμεν.

Ἰδρὼς μὲ περιέῤῥεεν.

Οἱ μάρτυρες ἐπλησίασαν. Ὁ κύριος Εὐγένιος ἔνευσεν αὐτοῖς διὰ τοῦ βραχίονος ν' ἀπομακρυνθῶσιν. Ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ ἐπωφεληθεὶς τοῦ κινήματος τούτου ἐτραυμάτισεν αὐτὸν εἰς τὸν μηρόν. Ἐκάθησα ἐπὶ τῶν χόρτων. Δὲν ἠδυνάμην πλέον νὰ σταθῶ εἰς τοὺς πόδας μου.

Ἐν τούτοις ὁ Κ. Εὐγένιος ἦτο γαλήνιος καὶ ψυχρός· μόνον δὲ τῶν ἡμιανοίκτων αὐτοῦ γειλέων διεκρίνοντο οἱ συνεσφιγμένοι ὀδόντες του. Ἰδρὼς ἔῤῥεεν ἀπὸ τοῦ μετώπου τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ. Ἐξησθένει.

Ὁ κύριός μου προὐχώρησε κατὰ ἓν βῆμα. Ὁ Ἀλφρέδος ὠπισθοχώρησεν.

— Ἐνόμιζον ὅτι δὲν ὀπισθοχωρεῖτέ ποτε, εἶπεν.

Ὁ κύριος Ἀλφρέδος κατήγγεγκε πλαστὸν κτύπημα, ὅπερ τὸ ξίφος τοῦ κυρίου Εὐγενίου ἐματαίωσε μετὰ τοσαύτης δυνάμεως, ὥστε τὸ τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ ἀπεμακρύνθη ὡς εἰ ἐχαιρέτα. Πρὸς στιγμὴν τὸ στῆθος αὐτοῦ ἔμεινεν ἀπροφύλακτον, τὸ δὲ ξίφος τοῦ κυρίου μου ἐβυθίσθη ἐν αὐτῷ μέχρι λαβῆς.

Ὁ κύριος Ἀλφρέδος ἔτεινε τοὺς βραχίονας, ἀφῆκε τὸ ξίφος, καὶ ἔμεινεν ὄρθιος μόνον διότι τὸ ξίφος, διαμπὰς διατρυπῆσαν αὐτὸν, τὸν ὑπεστήριζεν.

Ὁ κύριος Εὐγένιος ἀπέσυρε τὸ ξίφος καὶ ἐκεῖνος ἔπεσε.

— Προσηνέχθην τιμίως, εἶπε πρὸς τοὺς μάρτυρας.

Ἐκεῖνοι ἔνευσαν καταφατικῶς καὶ προὐχώρησαν πρὸς τὸν κύριον Ἀλφρέδον.

Ὁ κύριός μου ἦλθε πρός με.

— Ἐπίστρεψον εἰς Παρισίους καὶ φέρε ἕνα συμβολαιογράφον εἰς τὸ οἴκημά μου. Ἐπιστρέφων ἐπιθυμῶ νὰ τὸν εὕρω ἐκεῖ.

— Ἂν τὸν θέλετε νὰ γράψῃ τὴν διαθήκην τοῦ κυρίου Ἀλφρέδου, εἶπον, δὲν θέλει προφθάσει, ἐπειδὴ συστρέφεται ὡς βδέλλα καὶ ἐμεῖ αἷμα, ὅπερ εἶναι κακὸς οἰωνός.

— Δὲν πρόκειται περὶ τούτου, εἶπε.

— Διατί τὸν ἤθελε λοιπόν; εἶπον καὶ ἐγὼ, διακόψας τὸν διφρηλάτην.

— Διὰ νὰ συζευχθῇ τὴν νέαν, μοὶ ἀπεκρίθη ὁ Καντιλλών, καὶ ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ τέκνον αὐτῆς.

— Καὶ τὸ ἔπραξε;

— Μάλιστα, κύριε.

Ἔπειτα εἶπε πρός με· Καντιλλών, πηγαίνομεν νὰ ταξειδεύσωμεν, ἡ σύζυγός μου καὶ ἐγώ· ἤθελον νὰ σὲ κρατήσω πλησίον μου, ἀλλ' ἐννοεῖς ὅτι ἡ θέα σου θὰ τὴν ἐστενοχώρει. Λάβε χίλια φράγκα· σοὶ χαρίζω περιπλέον τὸν δίφρον μου καὶ τὸν ἵππον, καὶ ἂν ποτε λάβῃς τὴν ἀνάγκην μου, μὴ ἀπευθυνθῇς πρὸς ἄλλους.

Ἔκτοτε ἐγενόμην διφρηλάτης.

— Ἰδοὺ ἡ ἱστορία μου, κύριε· καὶ τώρα ποῦ νὰ σᾶς ὁδηγήσω;

— Εἰς τὸν οἶκόν μου· θὰ τελειώσω μίαν ἄλλην ἡμέραν τὰς ἐπισκέψεις μου.

Ἐπανῆλθον καὶ ἔγραψα τὴν ἱστορίαν τοῦ διφρηλάτου ἀπαραλλάκτως ὡς μοὶ τὴν εἶχε διηγηθῇ.

(Ἐκ τῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου Δυμᾶ).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΟ ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΩΝ ΠΑΡΕΚΤΡΟΠΗΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΔΕΘΡΙΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΗΘΕΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ.

('Απηγγέλθη ἐν τῇ Λέσχῃ 'Ομονοίᾳ).

Δὲν θὰ ὑποβάλω εἰς τὴν ἐπιδοκιμασίαν σας προϊόντα τοῦ διανοητικοῦ μου πλούτου, διότι ἀτυχῶς εἶμαι ἄμοιρος τῶν τοιούτων, μήτε καὶ θὰ ἀπαγγείλω φιλολογικόν τι ἢ ἐπιστημονικόν, διότι καὶ τῶν τοιούτων ἐγὼ μὲν εἶμαι ἀμαθής, ὑμεῖς δὲ πολλάκις ἠκούσατε τὰ τοιαῦτα παρ' ἀνδρῶν διακεκριμένων ἐπὶ φιλολογίᾳ καὶ ἐπιστήμῃ καὶ εὐφραδείᾳ καὶ ῥητορικῇ δεινότητι· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐχρημάτισα φοιτητὴς εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ κόσμου ἐπὶ ἥμισυν περίπου αἰῶνα καὶ ἐν ἐποχῇ ὅλως ἐκτάκτῳ καὶ πλήρει περιπετειῶν, ὅπου καὶ πολλὰ εἶδα καὶ πολλὰ ἤκουσα καὶ κάμποσα παθήματα μὲ ἔγιναν μαθήματα, χωρὶς ὅμως νὰ λάβω καὶ τοῦ τελειοδιδάκτου τὸ πτυχίον, διότι εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ κόσμου οἱ τελειοδίδακτοι εἶναι ὡς οἱ κομῆται σπάνιοι, θὰ ὁμιλήσω καὶ ἐγὼ σήμερον δημοσίως περὶ ἑνὸς ἀντικειμένου, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἤκουσα ἀκόμη νὰ γείνῃ λόγος παρ' ἄλλου, μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ θυσιάσετε καὶ ὑμεῖς ὀλίγην ὥραν νὰ μ' ἀκούσετε μετὰ προσοχῆς, καὶ πιστεύω νὰ μὴ μεταμεληθῆτε, καθὼς καὶ ἐγὼ δὲν μεταμελοῦμαι, ὁσάκις ἐπρόσεχα εἰς τοὺς λόγους τῶν γερόντων· ἐν ἐναντίᾳ ὅμως περιπτώσει, ἐὰν δηλαδὴ μεταμεληθῆτε διὰ τὴν θυσίαν τῆς ὀλίγης αὐτῆς ὥρας, μικρὸν τὸ κακὸν καὶ ἀνεπαίσθητος ἠζημία σας, διότι ἢ οὕτως ἢ ἄλλως θὰ παρήρχετο ἡ ὀλίγη αὕτη ὥρα καὶ ἄνευ τῆς ἀκροάσεως αὐτῆς· ἐκτὸς πλέον ἂν εἴχατε σπουδαῖαν τινὰ ἐργασίαν καὶ τὴν παρητήσατε ἐξ αἰτίας μου, μολονότι σήμερον εἶναι κυριακή, ἤτοι ἀργία καὶ κατάλυσις χρόνου καὶ χρημάτων, ἀλλὰ καὶ τὰς καθημερινὰς ἡ αὐτὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατάλυσις γίνεται.

Μίαν παρατήρησιν ἀκόμη· πολὺ πιθανὸν εἰς τὸν ῥοῦν τῆς ὁμιλίας μου νὰ ἐξέλθουν τοῦ στόματός μου καὶ λέξεις ὀριμεῖαι ἢ καὶ φράσεις πικραί, ἀλλὰ μὴ εἰς κρίμα μοι γένοιτο, διότι καὶ τὸ τοιοῦτον εἶναι σύνηθες εἰς ὅσους ὡς ἐμὲ κατέστρεψεν ὁ Γεροκρόνος τὸν φράκτην τῶν ὀδόντων, ὡς θέλετε τὸ πληροφορηθῆ καὶ σεῖς ἰδίᾳ ἀντιλήψει, ὅταν φθάσετε, ὡς σᾶς τὸ εὔχομαι, εἰς τὴν ἡλικίαν μου. Συγχρόνως ὅμως καὶ μὴ τὸ λησμονεῖτε, ὅσοι τὸ ἠξεύρετε, καὶ μάθετέ το, ὅσοι τὸ ἀγνοεῖτε, ὅτι ὅσον γλυκεῖα καὶ νόστιμη εἶναι ἡ ἀλήθεια εἰς τὸ στόμα, διπλασίως ἀηδὴς καὶ δυσάρεστος εἶναι εἰς τὴν ἀκοὴν ὁσάκις ἔχει τὴν ἀδιακρισίαν, καὶ πάντοτε τὴν ἔχει, νὰ λέγῃ τὴν σκάφην, σκάφην καὶ τὰ σῦκα, σῦκα.

'Αλλὰ καὶ τὸ κινδυνεῖν εἶναι πικρότατον, θεραπεύει ὅμως καὶ τοσαύτας ἐπικινδύνους νόσους, ὥστε αὐτοδικαίως ἔσται ἡ περιδόητος πανάκεια, ἂν κατορθώσουν οἱ ἰατροί μας νὰ θεραπεύσουν δι' αὐτοῦ καὶ τὴν θανατηφόρον διφθερίτιν, τὴν ὁποίαν, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἀπεφάσισε τέλος πάντων, ὡς ἤκουσα, ἡ ἰατρικὴ ἑταιρία νὰ λάβῃ ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν μετὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τῆς πεντηκονταετηρίδος της· ἐγὼ ὅμως ἐλπίζω καὶ ταχύτερον, ἅμα δηλ. βεβαιωθῇ ὅτι ἡ διφθερίτις αὕτη ἐγγράφει εἰς τὰ τεφτέρια τοῦ Χάρου καὶ τοὺς ὑπερτεσσαρακοντούτεις. Ναί! δύσηχος καὶ δυσφόρητος εἶναι ἡ ἀλήθεια εἰς τὰ ὦτα τῶν ὅσοι ἐξ ἡμῶν ἔχομεν τὴν παράδοξον ἀξίωσιν, ὅτι σπέρμα 'Αβραὰμ ἐσμὲν καὶ κατὰ συνέπειαν αἱ ἰδέαι μας καὶ ἡ συμπεριφοράμας εἶναι καὶ ἀνώτεραι ἐλέγχου, καὶ μάλιστα σήμερον, ὅτε καὶ ξένας γλώσσας γνωρίζομεν καὶ τὴν εὐρωπαϊκὴν συμπεριφορὰν ἐνστερνισθημεν.

Γκῆρχαν τὸ πάλαι δύο διακεκριμένοι φιλόσοφοι, ὁ Δημόκριτος καὶ ὁ 'Ηράκλειτος, ἀντιθέτων χαρακτήρων, διότι ὁ μὲν φύσει εὐθυμος ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν τὰς μωρίας τῶν ἀνθρώπων καὶ πάντοτε ἐγελοῦσε, διὸ καὶ ὠνομάσθη Γελασῖνος, ὁ δὲ φύσει μελαγχολικὸς ἔκλαιε πάντοτε διὰ τὰς ἀθλιότητας τούτων, διὸ καὶ ὠνομάζετο Κλαυσῖνος. Φαντασθῆτε τώρα ἂν ἦτο τρόπος νὰ προσβλῇ ἀπὸ κανὲν μέρος τὴν κεφαλήν του, ὄχι ὁ Κλαυσῖνος 'Ηράκλειτος, πόσα γέλοια θὰ ἔκαμε νὰ ἰδῇ αἴφνης τοὺς ἀπογόνους τοῦ Σόλωνος καὶ Λυκούργου, τοῦ Πλάτωνος καὶ Σωκράτους, τοῦ Φωκίωνος καὶ Δημοσθένους καὶ 'Αριστοτέλους καὶ Πλουτάρχου καὶ μυρίων ἄλλων τοιούτων δαιμονίων ἀνδρῶν, ὁμιλοῦντας μὲ τὴν μύτην ξένας γλώσσας καὶ κομπάζοντας διὰ τὴν ἀλλὰ φρανσὲ συμπεριφοράν των!!

Καὶ ἔχομεν μὲν ἀδιαφιλονεικήτως προτερήματα ἐπίζηλα, ἔχομεν ὅμως καὶ ἐλαττώματα ἔμφυτα, ἀλλ' ἐφορτώθημεν δυστυχῶς καὶ ἐπίκτητα οὐκ ὀλίγα. Καὶ καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὰ ἔμφυτα ὑπομονή, ἀφοῦ καὶ ἄνθρωπος ἄνευ ἐλαττωμάτων δὲν ὑπάρχει· καθόσον ὅμως ἀφορᾷ τὰ ἐπίκτητα, ἡ ὑπομονὴ χώραν δὲν ἔχει· τὴν ἀντικαθιστᾷ μάλιστα καὶ ἡ ἀγανάκτησις, ὅταν ὄχι μόνον τὰ ἐξασκοῦμεν, ὡς ἀναπόφευκτα προσόντα εὐρωπαϊκοῦ ἐξευγενισμοῦ, ἀλλὰ καὶ δυσανασχετοῦμεν, ἐὰν ἄλλοι μᾶς κατακρίνουν δι' αὐτό. Τὸ νὰ ἁμαρτάνῃ τις εἶναι δυστυχῶς καὶ ἀναπόφευκτον ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μας, διότι καὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ὃς ζήσεται καὶ οὐχ ἁμαρτήσει· τὸ νὰ ἐξακολουθῇ ὅμως ἁμαρτάνων ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς καὶ συγχρόνως νὰ μὴν ἀνέχεται καὶ τὸν ἔλεγχον, ἢ δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ διακρίνῃ τὸ κακὸν ἀπὸ τοῦ καλοῦ, ἢ ἐκ προθέσεως μένει ἀδιόρθωτος· ἀλλὰ τὸ πρῶτον εἶναι βλακεία, τὸ δεύτερον ἐθελοκακία καὶ εὐτυχῶς μεταξὺ τῶν ἐλαττωμάτων μας τὰ δύο ταῦτα δὲν ὑπάρχουν. Πόθεν λοιπὸν τοῦτο; 'Απὸ τὴν ὁποίαν εἶπα, ὅτι ἔχομεν παράδοξον ἀξίωσιν, καὶ τῆς ἀξιώσεως ταύτης θυγάτηρ μὲν εἶναι ἡ οἴησις, ἔγγονοι αἱ μικροφιλοτιμίαι, δισέγγονοι αἱ ἀσυμφωνίαι καὶ τρισέγγονοι αἱ συνέπειαι τῶν ἀσυμφωνιῶν. Καὶ ταῦτα μὲν προεισαγωγικῶς.

Καὶ εἰς τὸν Φιλογικὸν Σύλλογον λοιπὸν καὶ εἰς τὴν Λέσχην ταύτην, τὰ πνευματικὰ ταῦτα πανδοχεῖα, ὅπου μετὰ δαψιλείας προσφέρεται διανοητικὴ τροφὴ καὶ τρυφή, ἀνδρες ἐπιζήλου παιδείας καὶ ἀκραιφνοῦς φιλογενείας, ἀνέλαβαν οἰκοθεν τὴν ἀξιάγαστον ὑποχρέωσιν, νὰ ὁμιλήσουν, ὡς καὶ ὡμίλησαν πολλάκις μετὰ χάριτος ἐπαγωγοῦ καὶ πολλῆς τῆς ἐπιτυχίας, περὶ διαφόρων ἀντικειμένων, σπουδαίων τε καὶ ἀξιακούστων, π. χ. περὶ γραμμάτων, περὶ φιλολογίας καὶ ἀρχαιολογίας καὶ ἐθνογνολογίας καὶ φυσικῆς καὶ γυναικῶν καὶ ὕπνου καὶ ἐμπορίου καὶ ποιήσεως καὶ καφὲ καὶ προσῳδίας καὶ καπνοῦ καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων τοιούτων, τὰ ὁποῖα καὶ τὴν ἀκοὴν ἡδύνουν καὶ τὸ πνεῦμα ἀναπτύσσουν καὶ τὰς γνώσεις πολλαπλασιάζουν (εἰς ὅσους ἐννοεῖται τὰ καταλαμβάνουν), γνῶσιν μόνον δὲν μᾶς βάλλουν. Καὶ ἀπόδειξις ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῶν τοσούτων καὶ τοιούτων ἀξιολόγων ὁμιλιῶν οὐδεμία βελτίωσις ἐπῆλθεν εἰς τὸν πρακτικόν μας βίον. Τ' ἔχεις Γιάννη;—Τ' ἔχω πάντα! Καὶ τοῦτο διότι οἱ πεπαιδευμένοι μας ἄρχισαν ἀπὸ τὸ ὦ μέγα· ἴσως διὰ νὰ μᾶς ὑποδείξουν, ὅτι εἰς ὅλα μας κακρινοβατοῦμεν. "Εσπειραν οἱ εὐλογημένοι μὲ τὸν σάκκον, ὡς εἶπεν καὶ ἡ Κόριννα πρὸς τὸν Πίνδαρον, καρποὺς ὡραίους καὶ πολυτίμους, πρὶν προετοιμάσουν τὸ ἔδαφος, « καὶ ἀνέβησαν, κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, αἱ ἄκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν αὐτούς ». 'Εκοπίασαν καὶ κοπιάζουν νὰ μᾶς μάθουν γνώσεις πρὶν βάλωμεν γνῶσιν. Καὶ διὰ νὰ βάλωμεν γνῶσιν, πρέπει πρῶτον ν' ἀδειάσουν αἱ κεφαλαί μας, ποῦ εἶναι γεμάται ἀπὸ τὸν ἀέρα τοῦ δῆθεν εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ἰδοὺ δὲ, καὶ κατ' ἐμὲ, πῶς τὸ πάθαμεν αὐτό· πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς, διότι ὑπάρχουν καὶ εὐτυχεῖς ἐξαιρέσεις, ἀκούοντες τὸ παρὰ τῶν τούρκων λεγόμενον « μὰλ Χιντισταντάν, ἀκὶλ Φρεγκισταντὰν » (οἱ θησαυροὶ εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ ἡ γνῶσις εἰς τὴν Εὐρώπην) καὶ βλέποντες, ὅτι μᾶς πέμπουν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην πλῆθος πραγμάτων τοῦ λεγομένου ΛΟΥΞΟΥ, ἐνομίσαμεν καὶ νομίζομεν ὅτι αὐτὰ εἶναι τὸ ἀκὶλ τοῦ Φρεγκιστὰν καὶ ὅτι, ὅσον περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ φορτονόμεθα, τοσοῦτον καὶ εὐρωπαϊκώτεροι φαινόμεθα. "Επρεπε λοιπὸν οἱ πεπαιδευμένοι μας νὰ μᾶς ἀπαλλάξουν πρῶτον ἀπὸ τὴν γελοίαν αὐτὴν ἰδέαν διδάσκοντές μας, ὅτι ἡ γνῶσις τοῦ

Φρεγκιστὰν δὲν εἶναι αὐτὰ ποῦ φορτονόμεθα, ἀλλ' ἡ γνῶσίς των συνίσταται εἰς τὸ ὅτι κατώρθωσαν νὰ εὕρουν ἀνθρώπους λίαν ἐπιπολαίους, ἢ ὡς αὐτοὶ τοὺς ὀνομάζουν τ ρ ο υ β ὰ φ ο ὰ μ π ὸ ν, εἰς τοὺς ὁποίους ἀκριβοπωλοῦν πλῆθος πραγμάτων ματαίων, ἐφημέρων καὶ γελοίων, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι αὐτὰ ἁρμόζουν εἰς ἀνθρώπους ἐξευγενισμένους καὶ μὲ τὸ μέσον αὐτὸ ἀδειάζουν τὰ ἰδικά μας βαλάντια καὶ γεμίζουν τὰ ἰδικά των· ἢ μᾶλλον ἀπεκατεστάθημεν δοῦλοί των, καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, διότι καὶ δι' αὐτοὺς μόνον ἐργαζόμεθα.

Καὶ ὑπομονή, ἂν ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμός μας περιωρίζετο εἰς μόνον τὰ ὑλικά, καὶ δὲν ἔχει καὶ ἄλλα ὑπονοούμενα, ἀλλὰ μὴ λεγόμενα. Ἔπρεπε, λέγω, οἱ πεπαιδευμένοι μας νὰ μᾶς ἀπαλλάξουν πρῶτον ἀπὸ τὴν ψώραν αὐτὴν ποῦ μᾶς ἐκόλλησε καὶ ἔπειτα νὰ μᾶς στολίσουν μὲ τὰς λαμπρὰς στολὰς τῶν πολυτίμων γνώσεών των.

Περίεργος σύμπτωσις! Σχεδὸν τοιοῦτόν τι ἔπαθον καὶ οἱ ποτὲ γείτονές μας Ἀ β δ η ρ ῖ τ α ι. Ἰδοὺ δὲ πῶς τὸ διηγεῖται ὁ εὐφυέστατος Λουκιανός. Ὅταν ἐν ὥρᾳ τῶν κυνικῶν καυμάτων ὁ τραγῳδὸς Ἀρχέλαος παρέστησεν εὐδοκίμως μίαν τραγῳδίαν, τοσοῦτον ἐνθουσιάσθησαν οἱ Ἀβδηρῖται, ὥστε τοὺς ἐκόλλησεν ἡ μονομανία νὰ γίνουν καὶ αὐτοὶ ποιηταί, καὶ τρέχοντες εἰς τοὺς δρόμους ἐτραγῳδοῦσαν στίχους ἰαμβικούς, ἕως ὅτου ἐπελθόντος τοῦ χειμῶνος, ἐξατμίσθη ἀπὸ τὸ ψῦχος ἡ ἐξημμένη φαντασία των.

Καὶ ἀληθῶς ἄπορον εἶναι, συνάμα δὲ καὶ λυπηρόν, τὸ πῶς οἱ πεπαιδευμένοι μας νὰ μὴ λάβουν ἀκόμη ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἀξίζει, καὶ πολὺ μάλιστα, ὁ κόπος νὰ ὁμιλήσουν καὶ κατὰ τῆς κοινωνικῆς μας αὐτῆς Κίρκης, αὐτοῦ τοῦ ὄθεν εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ μας, καὶ βεβαίως ἤθελον διαπραγματευθῆ τὸ ἀντικείμενον αὐτὸ ἀσυγκρίτως ἀποτελεσματικώτερον ἀπὸ ἐμὲ τὸν ὅλως πεζὸν καὶ ἀδέξιον. Καὶ ὅμως καίτοι τοιοῦτος ἐγώ, θὰ ὁμιλήσω σήμερον ὀλίγα περὶ τούτου, συμμορφούμενος μὲ τὸ δίδου σοφοῖς ἀφορμὴν, ὄχι ἵνα γίνω καὶ ἐγὼ σοφὸς, διότι καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν μου αὐτὴν τώρα καλὴ ψυχὴ πλέον (καὶ τὴν εὐχὴν αὐτὴν ἀφοῦ γηράσωμεν ἐνθυμούμεθα), ἀλλὰ μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι πιθανὸν κανεὶς τῶν πεπαιδευμένων μας, ὧν ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα αὐτῶν, εὐδοκήσῃ νὰ ἀναπληρώσῃ τὰς ἰδικάς μου ἐλλείψεις καὶ τὴν ἀδεξιότητα· διότι, καὶ σᾶς τὸ λέγω ἄνευ προσπεποιημένης μετριοφροσύνης, ὅσα καὶ ἂν εἰπῶ ἐγὼ περὶ τούτου, οὐδέποτε θὰ ἦναι καὶ ὅσα καὶ ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ σπουδαιότης τοῦ ἀντικειμένου. Ὡς τὸ ἴδετε μάλιστα καὶ θὰ τὸ ἰδῆτε ἀκόμη, ἀπὸ τὸ ἀσυνάρτητον καὶ τὸ παρδαλὸν τῆς ὁμιλίας μου, ὁμοιαζούσης τὰ παρδαλὰ φορέματα τῆς μαγίσσης Μ ό δ α ς. Καὶ ἀληθῶς εἰς τὸ ἀντικείμενον αὐτὸ ἐφαρμόζεται τὸ τραγῳδοῦ·

Εἰς τοιαύτην ὕλη
πρέπει καὶ κονδύλι
νοῦς ὁμηρικός.

Ἀλλὰ τὸ ἀστεῖον εἶναι, ὅτι συμβαίνει καὶ εἰς ἐμὲ, ὅ,τι ποτὲ συνέβη καὶ εἰς ἕν αὐτουργὸν τῆς Γαλλίας, ὅστις ὑπέβαλεν εἰς τὸ Παρλαμέντο νομοσχέδιον αὐστηροτάτων ποινῶν κατὰ τῶν μεταχειριζομένων τὸν ταβάκον· καὶ ἐνῷ διὰ μακρῶν καὶ ἰσχυρῶν λόγων ἐπροσπαθοῦσε νὰ καταδείξῃ τὴν ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ ταβάκου προξενουμένην βλάβην καὶ βυπαρότητα, ἐκρατοῦσε συγχρόνως καὶ τὴν ταβακέραν του εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρά του καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς συχνὰ πυκνὰ παρεγέμιζε τὴν μύτην του μὲ ταβάκον, χωρὶς κἂν νὰ δύναται νὰ ὑποκρύψῃ καὶ τὴν ὁποίαν ἠσθάνετο εὐχαρίστησιν. Καὶ ἐγὼ λοιπὸν, ὅστις θὰ ὁμιλήσω κατὰ τῆς κοινωνικῆς μας ψώρας, δὲν εἶμαι καὶ ἀπηλλαγμένος αὐτῆς· διότι, ἐνῷ ἡ ἐπιδερμὶς τῶν χειρῶν μου δὲν εἶναι καὶ ἀπὸ τὰς ντελικάτας φορῶ ὅμως καὶ ἐγὼ, ὡς τὸ βλέπετε, χειρόφτια, ὡς τὰ φοροῦν καὶ πολλοὶ ἄλλοι, τῶν ὁποίων ἡ ἐπιδερμὶς, ἂν δὲν εἶναι τραχυτέρα τῆς ἰδικῆς μου, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἁβροτέρα. Ἀπόδειξις καὶ τοῦτο, ὅτι αὐταὶ αἱ δίδυμοι μάγισσαι, ἡ Μ ό δ α καὶ ἡ Ἠ τ ι κ έ τ α, ἔχουν καὶ τοὺς γέροντας μαγευμένους. Ἀλλὰ σεῖς οἱ νέοι μὴ μιμηθῆτε τὸ παράδειγμα τοῦ μεθύσου ἐκείνου υἱοῦ, ὅστις ἐπιπληχθεὶς διὰ τὴν μέθην του ἀπὸ τὸν μπεκροκανάτα πατέρα του, ἠθέλησε νὰ

δικαιολογηθῇ, λέγων, φιλοτιμοῦμαι καὶ προσπαθῶ, ἀξιοσέβαστέ μου πατέρα, νὰ φαίνωμαι ἄξιος υἱὸς τοιούτου πατρός! Ὄχι, τὸν ἀδικαιολόγητον ἐκεῖνον υἱὸν μὴ μιμηθῆτε, ἀλλ' ὡς καλοὶ χριστιανοὶ ποῦ εἶσθε συμμορφωθῆτε μὲ τὴν παραγγελίαν τοῦ Σωτῆρος «Πάντα ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν (οἱ γέροντες δηλαδὴ) τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσι γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσι». Ἀλλ' οὐχ ἧττον ἔχομεν καὶ ἡμεῖς οἱ γέροντες τὸν λόγον μας, ὡς πρὸς αὐτὸ τοὐλάχιστον· ἀπὸ τὸ πολὺ ἐνδιαφέρον ποῦ ἔχομεν ὑπὲρ τῆς ὑπολήψεώς σας μιμούμεθα τὸ παράδειγμα τοῦ ῥωμαίου στρατηγοῦ, ὅστις μὴ δυνηθεὶς νὰ κρατήσῃ τοὺς τραπέντας εἰς φυγὴν στρατιώτας του ὥρμησε καὶ αὐτὸς καὶ τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν φευγόντων, ἔφευγε πρῶτος, ὅπως μὴ νομίσουν οἱ πολέμιοι, ὅτι ἀνάνδρως φεύγουν οἱ Ῥωμαῖοι ἀπὸ πρόσωπον τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ὅτι ἀκολουθοῦν τὸν στρατηγόν των! Καὶ ὡς βλέπετε, τὸ δικαιολόγημά μας αὐτὸ εὐφυὲς δὲν στερεῖται! Καὶ λοιπὸν τὸν καταβιβρώσκοντα τὴν κοινωνίαν μας καρκῖνον, αὐτὸν τὸν πιθηκισμόν μας πρὸς τὸν δῆθεν εὐρωπαϊσμὸν, ὀνομάζομεν πρόοδον! Τοὐλάχιστον ἂν τὸν ὠνομάζαμεν οὕτω κατ' εὐφημισμὸν, ὑπομονή· καθὼς ὠνόμαζαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι Εὐμενίδας τὰς Ἐριννύας, καὶ γλυκεῖαν τὴν χολὴν καὶ καθὼς καὶ σήμερον ἀκόμη ὀνομάζουν εἰς πολλὰ τῆς Ἑλλάδος μέρη γλυκάδι τὸ ξεῖδι καὶ γλυκὶ τὴν ἐπιληψίαν. Νὰ ὀνομάζωμεν ὅμως σπουδαίως πρόοδον τὴν ἐπὶ τὰ χείρω πορείαν μας, αὐτὴν τὴν ἐκφυλον συμπεριφοράν μας, ἢ τὸ πρᾶγμα δὲν ἐννοοῦμεν, ἢ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως ἀγνοοῦμεν· διότι πρόοδος μόνον διὰ τὰ χρήσιμα καὶ τὰ ἀξιέπαινα λέγεται· π. χ. ὁ δεῖνα προοδεύει εἰς τὰς σπουδάς του, ὁ δεῖνα προοδεύει εἰς τὸ ἐμπόριον, ἡ ἰατρικὴ ἔκαμε μεγάλας προόδους, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἔχομεν καὶ ὑπ' ὄψιν συγκριτικοὺς πίνακας τῶν κατ' ἔτος συντασσομένων ἐπιτυμβίων, ἵνα κρίνωμεν καὶ περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς προόδου της· οὐδέποτε δὲ λέγομεν πρόοδον καὶ διὰ τὰ ἐπιβλαβῆ καὶ ἀξιοκατάκριτα, ὁ δεῖνα προοδεύει εἰς τὴν μέθην, εἰς τὴν κλοπὴν, εἰς τὰ χαρτοπαίγνια· ἀλλὰ λέγομεν «ἐξώκειλε», προσθέτοντες μάλιστα καὶ τὸ δ υ σ τ υ χ ῶ ς, ἢ τὸ ὡ ς μ ὴ ὤ φ ε λ ε· ὡς π. χ. δύναταί τις νὰ εἰπῇ καὶ δι' ἡμᾶς ἀναμαρτήτως ὅτι ἐξώκειλαμεν, ὡς μὴ ὤφελε, ἀπὸ τὰ πάτριά μας εἰς τὰ ξένα, ἢ ὡς τὰ λέγουν οἱ περὶ τὰς λέξεις ἀκριβολόγοι ὀθνεῖα, ἀπὸ τὰ σπουδαῖα εἰς τὰ γελοῖα, ἀπὸ τὰ γνήσια εἰς τὰ νόθα, ἀπὸ τὰ ἀφελῆ εἰς τὰ προσπεποιημένα, ἀπὸ τὰ λυσιτελῆ εἰς τὰ ἐπιβλαβῆ, οὐδόλως μεριμνῶντες ἂν ἡ τοιαύτη πρόοδός μας ἀποκαθιστᾷ γελοίους, συνάμα δὲ καὶ δυστυχεῖς! Ὁμοιάζομεν τὸν Ἰξίωνα, ὅστις ἐνηγκαλίζετο τὴν νεφέλην ἀντὶ τῆς θεᾶς Ἥρας· ἀλλὰ καθὼς ἐκ τοῦ ἀγκαλιάσματος ἐκείνου ἐτέχθησαν οἱ ἄγριοι Κένταυροι, οὕτω καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης προόδου μας προῆλθαν αἱ τοσαῦται παρεκτροπαί μας καὶ θὰ προέλθουν τρισχειρότεραι ἀκόμη, ἂν ἐξακολουθῶμεν τὴν αὐτὴν πρόοδον, διότι πολλοὶ καὶ τὴν γλῶσσάν των θὰ λησμονήσουν, σὺν αὐτῇ δὲ καὶ τὴν θρησκείαν των. Αὐτὸ δὲ τὸ ὁποῖον ἴσως πρώτην φορὰν ἀκούετε ἀπὸ ἐμὲ σήμερον μὴ τὸ νομίσετε παραδοξολογίαν, ἢ καὶ ὅλως ἀπίθανον. Ὄχι! εἶναι μάλιστα πολὺ πιθανόν, ἵνα μὴ εἴπω καὶ βέβαιον, ἀφοῦ πολλῶν οἰκογενειῶν τέκνα, ἀπὸ 8 ἐτῶν ἡλικίαν, ἢ καὶ ἀπὸ 6 ἀκόμη σπουδάζουν κατὰ πρῶτον τὰ γαλλικὰ καὶ ἀγγλικὰ καὶ σήμερον μάλιστα καὶ τὰ γερμανικὰ, τὰ ὁποῖα λαλοῦν καὶ γράφουν σὰν φραντσεζάκια καὶ ἐγγλεζάκια, ὀλίγας μόνον λέξεις τῆς γλώσσης των ψελλίζοντα. Ἢ καὶ ἂν σπουδάσουν καὶ ὀλίγα ἑλληνικὰ, τὰ σπουδάζουν τοσοῦτον ἐπιπολαίως, ὥστε δὲν εἶναι καὶ ἐκ τῶν σπανίων, νέοι εὐπορουσῶν οἰκογενειῶν, ν' ἀγνοοῦν ὄχι μόνον τὴν σημασίαν πολλῶν λέξεων, ἀλλὰ καὶ τὴν ὀρθογραφίαν ἀκόμη. Καὶ πρὸς ἐνθάρρυνσιν μάλιστα ὄθεν γαλλικὰ συνομιλεῖ ἔνιοτε μὲ αὐτὰ καὶ ὁ μὸν παπάκης των, καὶ ἀφοῦ ἀκόμη μεγαλώσουν Ἤκουσα τὸν μὸν παπάκη νὰ ἐρωτήσῃ τὴν ἀκριβήν του βουλὲ βοῦ ματμουζὲλ νοῦ φερὸν οὖν προμενὰτ ζουσκ 'ςὸ Μαζάρι; Καὶ ἐκείνη μετὰ προθυμίας τὸν ἀπήντησε, βούδι μὸν παπάκη! ἄκουσα ὅμως καὶ ἄλλον, τοῦ ὁποίου ἡ ὥρας τοῦ ἦλθεν ἡ γνῶσις, ὅταν τὸν ἠρώτησεν ἡ ἀκριβή του· νὲ σπᾶμὸν μπαπάκα; νὰ τὴν εἰπῇ· μάλιστα μουμουζὲλα μου, σπάσιμον θέλει τοῦ μὸν μπαπάκα σου ἡ κεφάλα, ποῦ ἀντὶ νὰ πληρώσῃ τὸν κυρᾶ τοῦ μαγαζειοῦ του, ἐπλήρωσε διδάσκαλον γιὰ νὰ μάθῃ αὐ-

τὰ τὰ κοβακιστικὰ, καὶ τώρα νὰ μὴ σὲ καταλαμβάνω τί φλυαρεῖς! Φαντασθῆτε, κύριοι καὶ κυρίαι, διὰ μίαν στιγμὴν πόσα χάχλανα θὲ νὰ ἔκαμναν εἰς τοὺς Παρισίους οἱ Γάλλοι, ἂν ἄκουαν π. χ. τὸν μουσιοῦ Πουρέ των νὰ ἐρωτᾷ ἀρμενικὰ τὴν θυγατέρα του: Ἀχτσὶ κὶζ, γκουζὲς ἐρτὰλ μπουντουτελοῦ; (κόρη μου, θέλεις νὰ κάμωμεν περίπατον;), καὶ πόσα γέλοια εἰς τὸ Λονδῖνον οἱ σοβαροὶ Ἄγγλοι, ἂν ἄκουαν τὴν θυγατέρα λόρδου νὰ λέγῃ ὅῆθεν τουρκικά: μπὲν ἰστεμὲς μπιφτὲκ, μπὲν ὑστὲρ χατζὲμ πιλὰφ; (γέλως). Γελᾶτε, βλέπω, γελᾶτε, ἀλλ' οὕτω γελοῦν καὶ οἱ ξένοι μὲ ἡμᾶς ὅταν μᾶς ἀκούουν ὁμιλοῦντας εἰς τὰ σπίτια μας γαλλικὰ καὶ ἀγγλικά. Σᾶς ἐρωτῶ, τί θὰ ἐλέγατε σεῖς διὰ τοὺς Ἄγγλους καὶ τοὺς Γάλλους καὶ τοὺς Γερμανοὺς, ἂν ἠκούετε, ὅτι ἔχουν ἐπίτηδες διδασκάλους κα σπουδάζουν τὰ τέκνα των κατὰ πρῶτον ξένας γλώσσας; βεβαίως θὰ ἐλέγατε, ὅτι εἶναι παλαβοί. Καὶ θέλετε λοιπὸν νὰ εἰποῦν ἐκεῖνοι δι' ἡμᾶς, ὅτι εἴμεθα φρόνιμοι, ἀφοῦ πράττομεν ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον δικαίως θὰ τοὺς ὠνομάζαμεν παλαβοὺς, ἂν τὸ ἔπραττον ἐκεῖνοι;

Μάλιστα· ἀναγκαία εἶναι ἡ μάθησις μιᾶς ἢ καὶ δύο ξένων γλωσσῶν (ἐννοῶ πάντοτε διὰ τὰ ἄῤῥενα καὶ ἀφοῦ πρῶτον πληρωθῇ καὶ ὁ κυρᾶς τοῦ μαγαζιοῦ), διότι σήμερον αἱ μεταξὺ τῶν ἐθνῶν σχέσεις ἔγειναν εὐτυχῶς στενώταται καὶ ἀναπόφευκτοι, ἀλλ' ἀσυγκρίτως ἀναγκαιοτέρα εἶναι ἡ κατὰ πρῶτον μάθησις τῆς γλώσσης μας, διότι καὶ θησαυροὺς ἔχει ἀνεκτιμήτους καὶ καλλονὰς ἀπαραμίλλους, καὶ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιόν μας καὶ ἡ θεία λειτουργία μας δὲν ἀναγινώσκονται γαλλιστὶ ἢ ἀγγλιστὶ, ἀλλὰ καθαρῶς ἑλληνιστὶ, καὶ διότι, πρὶν σχετισθῶμεν μὲ τὸν Γάλλον καὶ τὸν Ἄγγλον καὶ τὸν Πρῶσσον, θὰ συναναστραφῶμεν καὶ θὰ συζήσωμεν μὲ τὸν ὁμοεθνῆ μας, ὁ ὁποῖος οὐδὲ τὸ κομὰν σαβατὴλ μονσὲρ ἐσπούδασεν, οὐδὲ τὸ ἄσυης γιοὺρ ἐλμάτουμ ἐννοεῖ, οὐδὲ τὸ νκεχόρσαμστερ ντίνερ καταλαμβάνει. Καὶ ἐν τοσούτῳ διδάσκαλον διὰ τὰ γαλλικὰ, διδάσκαλον διὰ τὰ ἀγγλικὰ, διδάσκαλον διὰ τὰ γερμανικὰ (ἄλλως ἄνδρες ἀξιότιμοι) διδάσκαλον διὰ τὸ πιάνο, διδάσκαλον διὰ τὴν φωνητικὴν μουσικὴν, διδάσκαλον διὰ τοὺς χορούς, διδάσκαλον διὰ τὴν ἱππασίαν, οἱ ὁποῖοι μετὰ τῶν μαθητριῶν των ἀποτελοῦν συντάγματα. Ἐννοεῖτε δὲ ὅτι ἔχομεν καὶ γκουβερνάντας· Γαλλίδας, Ἀγγλίδας, Ἑλβετίδας, Γερμανίδας, κυρίας ἠθικωτάτας, τὰς ὁποίας καὶ ἀδροπληρόνομεν διὰ νὰ γυμνάζουν τὰ τέκνα μας τὴν προφορὰν τῶν ξένων γλωσσῶν, νὰ λαλοῦν δηλαδὴ μὲ τὴν μύτην καὶ τὸν λάρυγγα, καὶ συγχρόνως νὰ τὰ μανθάνουν καὶ τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀνατροφήν. Ἄλὸν μὰ πτὶτ, φὲτὰ βὸτρ μονσιοῦ παπᾶ οὖν ρεβεράνς· ὃ! νὲ πὰ μπὸν κομψά· φὲτοὖν ὄτρ! μπιέν! Τοῦ δὲ βὸτρ μουσιοῦ παπᾶ καὶ τῆς βὸτρ μαμᾶς τρέχουν τὰ σάλια ἀπὸ τὴν χαρὰν των, ὅταν βλέπουν τὴν πτίττων νὰ κάμῃ τὴν ἀλλὰ φρανσὲ ρεβεράνς. Περὶ σταυροῦ καὶ προσευχῆς οὐδεὶς λόγος, πράγματα σκουριασμένα!

Σᾶς ἐρωτῶ τώρα, ξεχνᾷ τις οὕτω τὴν γλῶσσάν του ἢ δὲν τὴν ξεχνᾷ; Καὶ ὁ ξεχνῶν τὴν γλῶσσάν του ἠμπορεῖ νὰ ἐνθυμῆται τὴν θρησκεία του;

Ἀλλ' ἂν ἔχουμεν γκουβερνάντας, ἐννοεῖται ὅτι δὲν στερούμεθα καὶ μητέρων, τὰς ὁποίας καὶ χωρὶς νὰ κάμουν ὅρκον τὰς πιστεύω, ὅτι ἀφοῦ θελόνι δὲν πιάνουν, ἕνα μὴ σκληρυνθῇ ἡ ντιλικατέτσα τῶν δακτύλων των, συγχρόνως δὲ ξεχάσουν καὶ τρυπήσουν μὲ καμμιὰ βελονιὰ καὶ κανένα φόρεμά των, τὴν γκουβερνάντα τῶν τέκνων των θὰ κάμουν; Ὁ Καῖσαρ ἰδὼν ξένους φέροντας ἐν ἀγκάλαις καὶ χαϊδεύοντας σκυλάκια καὶ μαϊμουδάκια, ἐρώτησε μήπως αἱ γυναῖκες των δὲν τοῦς τίκτουν παιδία;

Ποίαν ἄρα ἐρώτησιν θὰ ἔκαμνεν, ἂν ἔβλεπε καὶ παιδία ἀνατρεφόμενα παρὰ ξένων καὶ ἀλλογλώσσων;

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἐξαιρέσεις· ἡ ἀλήθεια, ἀλήθεια. Ἂν ἀξιότιμοι μητέρες ἀνεθέτουν τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων των εἰς ξένας χεῖρας, δὲν τὸ κάμουν ἀπὸ ἔλλειψιν φιλοστοργίας· ἀπεναντίας μάλιστα, τὸ κάμουν ἀπὸ φόβον μήπως καὶ ἀπὸ τὴν πολλὴν των φιλοστοργίαν τὰ παρασφίξουν εἰς τὰς ἀγκάλας των καὶ τὰ πνίξουν, καθὼς τὸ κάμουν καὶ αἱ μαϊμοῦδες εἰς τὰ μαϊμουδάκια των. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου, δὲν τὰς περισσεύει καὶ ὑλικὸς καιρὸς νὰ περιποιηθοῦν καὶ αὐταὶ κατὰ τὸν πόθον των ὡς μητέρες τὰ τέκνα των, διότι ἔχουν πάντοτε ἰσημερίαν, ἐπειδὴ καὶ πάντοτε 12 ὥρας κοιμοῦνται καὶ 12 εἶναι ξύπνοι καὶ μόλις τὸ ὠδεκάωρον αὐτὸ διάστημα τῆς ξυπνητάδας των τὰς ἐπαρκεῖ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὅσων καθηκόντων ἐπιβάλλει ἡ ἐτικέτα, εἰς τὰς ἐχούσας εὐρωπαϊκὴν ἀνατροφήν. Καὶ εἰς τὰ καθήκοντα ταῦτα δὲν συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ παρὰ τῆς μητρὸς ἄμεσος περιποίησις τῶν τέκνων. Ἐμπεριλαμβάνεται ὅμως ἕτερον· ὅταν δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει ὄπερα, ὅσα ζευγάρια ὥρας ἐνασχολοῦνται οἱ μουσιοῦδες των εἰς τὸ περισπούδαστον βὶστ, ὡς οἱ ἐνασχολούμενοι εἰς τὴν εὕρεσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου, αὐταὶ φυλλολογοῦν τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας, ὁ δὲ βλέπων αὐτὸ ὑποθέτει ὅτι αὐταὶ εἶναι αἱ συντάττουσαι τὰς ἐξωτερικὰς ἐπιθεωρήσεις καὶ τὰ πολιτικὰ δελτία τῶν ἐφημερίδων, ὡς τὸ ὑπέθεσα καὶ ἐγὼ, ὅταν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς ἐθνοσυνελεύσεως παρευρέθην ἐξ ἀνάγκης εἰς μίαν τοιαύτην συναναστροφήν.

Ἀλλὰ δικαίως ἀπορεῖτε, ἀκούοντες κατὰ πρῶτον ἤδη τὴν διάλυσιν τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, μὴ γνωρίζοντες τὸ πῶς καὶ διατί διελύθη. Ἐγὼ νὰ σᾶς λύσω τὴν ἀπορίαν σας αὐτήν. Μία ἐφημερὶς ἐδημοσίευσεν ὅτι ἡ ἐθνοσυνέλευσις, καθὼ περιττὴ, διελύθη, καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς ἀναίρεσε τὴν εἰδοποίησιν ταύτην, ὑπέθεσαν, καὶ δικαίως, οἱ ἀντιπρόσωποι, ὅτι κατὰ παραγγελίαν ἐγένετο ἡ δημοσίευσις αὕτη, καὶ οὕτως οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐλθόντες ἀνεχώρησαν, καθόσον μάλιστα καὶ ἀρχῆθεν ἐπαρατηρήθη, ὅτι ἡ συγκρότησις ἐθνοσυνελεύσεως ἐθεωρήθη παρά τινων ὡς σκόλοψ τῇ σαρκί των, καὶ οἱ ὁποῖοι οὐδὲ τὴν χαρὰν των ἠδυνήθησαν νὰ ὑποκρύψουν καθ' ἣν ἡμέραν εἶδαν ἐπιτευχθεῖσαν τὴν ἐπιθυμίαν των, τὴν διάλυσιν δηλαδὴ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Ἀλλ' εἰς τὸ προκείμενον.

Ἀληθῶς ἀπορῶ καὶ οἰκτείρω, ὅταν ἀκούω, ὅτι ἀξιότιμοι οἰκογενειάρχαι εἶναι καταδικασμένοι νὰ περιμένουν πολλάκις μίαν ἢ καὶ δύο ὥρας πλέον τοῦ συνήθους τοῦ φαγητοῦ των, ἕως νὰ τελειώσουν τὰ τέκνα των τὰ μαθήματα τῶν ξένων γλωσσῶν καὶ τοῦ πιάνου καὶ τότε νὰ καθήσουν εἰς τὴν τράπεζαν, μὲ ἀλλεπάλληλα, ἐννοεῖται, χασμουρητὰ, διότι καὶ τότε πλέον εἶναι καὶ ὁ συνήθης καιρὸς τοῦ ὕπνου των. Ἐνίοτε μάλιστα, ὅταν οἱ περὶ αὐτοὺς τρώγουν τὰ πωρικὰ, αὐτοὶ μὲ κεφαλὴν κεκυφῦαν καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς ἡμικλείστους καὶ θολωμένους ἀπὸ τὸν ὕπνον, ἁπλόνουν μηχανικῶς πως τὸ χέρι των νὰ πιάσουν τὸ ποτῆρι, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ πιάνουν τὴν ἁλατερὴν, ὡς νὰ ἔχουν ἀνάγκην ἅλατος.

Παρεκάλεσα μίαν φορὰν ἕνα τῶν ἀξιοτίμων τούτων κυρίων νὰ μὲ συστήσῃ εἰς ἕνα πρέσβυν.

— Ἐγὼ, φίλε μου, μοὶ εἶπε, κυττάζω τὴν δουλήτσα μου καὶ πῶς νὰ οἰκονομήσω τὰ ἔξοδα τοῦ σπιτιοῦ μου, καὶ μὲ πρέσβεις σχέσεις δὲν ἔχω.

— Καὶ διατί λοιπὸν, τοῦ εἶπα, σπουδάζουν τὰ κορίτσια σου γαλλικὰ, ἀγγλικὰ, φωνητικὴν μουσικὴν καὶ χορούς καὶ πιάνο;

— Διότι, μὲ ἀπεκρίθη, καθὼς κουτσαίνουν ὅλοι, κουτσαίνω καὶ ἐγώ· μ' ὅλα ταῦτα λάβε τὸν κόπον νὰ ἐρωτήσῃς τὴν μητέρα τους· γιατί ἐκείνη τὰ θέλει αὐτά.

Ἐγὼ ὅμως τὸ ἐθεώρησα αὐτὸ περιττὸν διότι ἡ κυρία θὰ μὲ ἔλεγεν «ἂς εἶν' καλὰ ὁ ἄνδρας μου ποῦ πληρόνει».

Σπουδάζομεν λοιπὸν καὶ τὰ κοράσιά μας ἀκόμη καὶ ξένας γλώσσας, καὶ πιάνο καὶ μουσικὴν καὶ χορούς, ὅσα δηλαδὴ ἀπαιτοῦνται διὰ τὰ σαλόνια τῶν πρέσβεων. Πολὺ καλὰ, ἀφοῦ θέλομεν ἡμεῖς οἱ χαμηλοὶ νὰ δώσωμεν ὑψηλὴν ἀνατροφὴν εἰς τὰ κοράσιά μας, διατί ὄχι! Ἀλλ' ὅλα ταῦτα ἢ καὶ τὰ ἥμισυ μόνον αὐτῶν δωρεὰν δὲν μανθάνονται, ἀλλ' ἀπαιτοῦν λίρας, καὶ πολλὰς μάλιστα· σιωπῶ τὴν σπατάλην τοῦ πολυτίμου χρόνου.

Τὸ νὰ ἐξοδεύῃ τις καὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματος ἀκόμη, ἵνα σπουδάσῃ τὰ τέκνα του χρησιμόν τι εἶναι καὶ ἀναγκαιότατον καὶ χρέος παντὸς φρονίμου πατρός· νὰ ἐξοδεύῃ ὅμως καὶ πλέον τῶν δυνάμεών του, ἵνα τὰ μάθῃ, καὶ μάλιστα τὰ κοράσιά του, πράγματα ὄχι μόνον ἐπιβλαβῆ ἢ καὶ μάταια εἰς αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ἐπι-

ζήμια εἰς αὐτὸν, νομίζω ὅτι ὁ τοιοῦτος πατὴρ, ἔχει ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα νὰ καθέξῃ τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸν Κουδουνᾶ. Καὶ πιστεύω ὅτι καὶ σεῖς εἶσθε σύμφωνοι μὲ τὴν γνώμην μου αὐτήν

Ἂς λάβωμεν ὑπ' ὄψιν οἰκογενειάρχην, ἔχοντα σύζυγον, ἓξ τέκνα, τὰ τρία κοράσια, καὶ 6—8000 λιρῶν περιουσίαν· δίδων λοιπὸν τοιαύτην πολυδάπανον δῆθεν εὐρωπαϊκὴν ἀνατροφὴν εἰς τὰς θυγατέρας του, βεβαίως δὲν ἔχει καὶ σκοπὸν νὰ τὰς ὑπανδρεύσῃ μὲ τοὺς λεγομένους ἐσναφλίδας, πρῶτον διότι ἡ γνωρίζουσα γαλλικὰ καὶ ἀγγλικὰ καὶ πιάνο καὶ τραγούδια μὲ νότας καὶ χοροὺς ἄνδρα ἐσναφλῆ δὲν καταδέχεται νὰ ὑπανδρευθῇ, διότι καὶ ὁ τοιοῦτος εἰς τὰ σαλόνια τῶν πρέσβεων δὲν προσκαλεῖται, καὶ ἂν ὁ πατήρ της τὴν πειθαναγκάσῃ, τῶν τοιούτων συνοικεσίων αἱ συνέπειαι εἶναι λίαν δυσάρεστοι· καὶ δεύτερον, τὸ κυριώτερον μάλιστα, ὁ λεγόμενος ἐσναφλῆς τοιαύτης φραντζέζικης ἀνατροφῆς ματμουζέλα δὲν φορτόνεται, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι καὶ γρόσια διὰ τὰς μοδίστρας καὶ τὰ θέατρα καὶ τοὺς χοροὺς δὲν τὸν περισσεύουν. Θὰ ζητήσῃ λοιπὸν ὁ φρόνιμος οὗτος πατὴρ γαμβροὺς ἀνταξίους τοιούτων ματμουζελῶν. Ἀλλ' οἱ ἀντάξιοι οὗτοι γαμβροὶ εὐχαριστοῦνται καὶ προτιμοῦν τὸν ἦχον τῆς λίρας ἀπὸ τὸν ἦχον τοῦ πιάνου, τὸ ὁποῖον μόνον χάριν τοῦ κοντσέρτου μετὰ τῆς λίρας ἀνέχουνται, θὰ ζητήσουν λοιπὸν, ὅπως τὸ πιάνο τῶν ἀξιεράστων συζύγων των καὶ τὰ τραγούδια των, συντροφεύηται μὲ 500 λίρας, τὸ κομὰν πορτὲ βοῦ των καὶ ὁ χορός των μὲ ἄλλας 500, τὸ σπὶκ ἔγγλις των μὲ ἄλλας 500, καὶ 500 προπέτι, ἕως νὰ μάθουν αἱ ἀξιέραστοι νὰ διευθύνουν, σὰν οἰκοκυραὶ, τὸ σπῆτι των καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ βράσουν καὶ ὀλίγον βύζι μὲ τὸ νερὸν, χωρὶς νὰ τὸ κάμουν ἀνάλατον, ἢ λύσσα ἀπὸ τὴν ἁρμύρα· τὸ ὅλον 2000 λίρας, ποσὸν ἀσήμαντον, ἀπέναντι μιᾶς ἀξιεράστου ματμουζέλας εὐρωπαϊκῆς ἀνατροφῆς!

Δὲν γνωρίζω ἂν κανεὶς ἀπὸ σᾶς ἀνέγνωσεν ἢ τὸ ἤκουσεν, ἐγὼ ὅμως ἕως εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν ποῦ ἔφθασα μήτε τὸ ἀνέγνωσα, μήτε τὸ ἤκουσα, προικοσύμφωνον νὰ διαλαμβάνῃ:

« Δίδω μὲ τὴν εὐχήν μου τὴν ἀκριβή μου θυγατέρα Ἀφροδίτην διὰ νόμιμον » γυναῖκα εἰς τὸν τσελεμπῆ Σωκρατάκην καὶ τράχωμα εἰς μετρητὰ, δύο γραμ» ματικὰς καὶ δύο λεξικὰ καλοδεμένα καὶ ὀλίγον μεταχειρισμένα τῆς γαλλικῆς » καὶ ἀγγλικῆς γλώσσης, μὲ τὰ ὁποῖα ἐξεσκόλισεν ἡ ἀκριβή μου τὰς δύο αὐ» τὰς γλώσσας· ἕνα πιάνο ὡραῖον τοῦ περιφήμου πιανίστη Σκουλφράνη μὲ 12 » βιβλία χρυσοδεμένα, νότας τοῦ Ῥοσσίνη καὶ τῶν ἄλλων μουσικῶν· 16 τό» μους βομάντσα, τὰ ἐκλεκτότερα, 5 τόμους χρυσοδεμένους τῶν ἐφημερίδων «Λὰ » μὸδ Ἰλλουστρὲ» καὶ «Ντὲρ Πατζὰρ» μὲ ὅλα τὰ φιγουρίνια καὶ ὅλα τὰ κο» ψίματα τῆς μόδας δέκα ἐτῶν, τὰς ὁποίας ἐφημερίδας τακτικῶς ἐπροπλήρονα » ὡς θέλει τὰς προπληρόνει τακτικῶς καὶ ὁ ἀγαπητός της σύζυγος· δύο φορε» σιὰς τοῦ μπάλου καὶ δύο τοῦ θεάτρου μὲ ἕνα ὡραῖον λορνιὸ· ἕνα μπουρνοῦζι, » δύο ἀμαζόνας καὶ ἕνα ὡραῖον σαμαβάρι διὰ τὸ ταῖ τῶν σουαρέδων της· καὶ » τὴν εὐχήν μου νὰ ζήσῃ νὰ τὰ χαρῇ, νὰ γίνῃ καὶ γιαγιὰ μὲ τρισέγκονα. Ἀμήν!!»

Ἐγὼ, λέγω, τοιοῦτον προικοσύμφωνον δὲν ἤκουσα, διότι καὶ πιανονύμφην καὶ σαμαβαρονύμφην δὲν ἤκουσα. Ἤκουσα ὅμως φλουρονύμφην καὶ λιρονύμφην, μὲ γαλλικὰ μὲν καὶ ἀγγλικὰ, ἀλλὰ καὶ μὲ λίρας στρογγυλὰς καὶ ὄχι μὲ τετράγωνα λεξικά.

Ὁ φρόνιμος λοιπὸν πατὴρ οὗτος εἶναι ἀναγκασμένος νὰ δώσῃ εἰς τοὺς τρεῖς ἀνταξίους γαμβροὺς του ἀνὰ 2000 λίρας, διότι καὶ ἄνευ αὐτῶν οὐδεὶς ἀνταξίου γαμβροὺς τοιοῦτων φραντζέζικον μπελᾶ μὲ λεξικὰ καὶ βομάντζα καὶ πιάνο καὶ Λὰ μὸδ Ἰλουστρὲ καὶ σαμαβάρι, στὴν βάχη του δὲν τὸν φορτόνεται. Μένουν λοιπὸν καὶ διὰ τὸν μὸν παπάκη 2000 λίραι, διὰ νὰ οἰκονομήσῃ τὰς ἄλλας ἀνάγκας του, τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἄλλων τέκνων του καὶ τὰ γηρατεῖα του.

Ἂς ὑποθέσωμεν, ἂν καὶ ἀδύνατον, ὅτι ὁ φρόνιμος οὗτος οἰκογενειάρχης οὐδέποτε θὰ ζημιωθῇ εἰς τὰς ἐμπορικάς του ἐπιχειρήσεις καὶ ὅτι θὰ κερδίζῃ κατ' ἔτος 16 0|0 τὰ ὁποῖα ἐκ κεφαλαίου 2000 λιρ. φέρουν τὸ ποσὸν 320 λιρῶν. Εὐτυχὴς ἂν ἔχῃ

οἰκίαν ἰδιόκτητον, καὶ ἔτι εὐτυχέστερος, ἂν δὲν τοῦ τὴν κάμῃ ἡ φωτιὰ στάκτη καὶ ἡ δημαρχία τρίγωνον. Ἄλλως τε κατὰ τὴν ἀξίωσιν τῆς μαμᾶς τοιούτων ματμουζελῶν, θέλει καὶ ἀναλόγους δύο οἰκίας, μίαν εἰς τὸ Σταυροδρόμιον διὰ τὸν χειμῶνα καὶ μίαν εἰς τὸ Κατάστενον ἢ εἰς τὴν Πρίγγηπον διὰ τὸ καλοκαίρι· κατὰ συνέπειαν θέλει καὶ διὰ,

ἐνοίκιον τῶν δύο οἰκιῶν	λιρ.	140
δύο ὑπηρετρίας καὶ μάγειρα	»	40
τροφὴν κτλ.	»	250
φορέματα καὶ στιβάλια	»	40
διὰ τὰς δῆθεν σπουδὰς τῶν υἱῶν του, τὰ τσιγάρα των καὶ τὴν ὄπεραν	»	40
διὰ τὴν σέντιαν καὶ τὴν μοδίστραν τῆς μαμᾶς	»	25
καπνὸν παπορμάτικα καὶ καφενεῖον ἰδικά του	»	30
Ἰατρὸν καὶ ἰατρικὰ	»	15
ἔκπακτα ἀναπόφευκτα	»	30
ἔπιπλα περιττὰ καὶ γελοτα	»	20
ἐνοίκιον καταστήματος	»	50
βοηθὸν καὶ ὑπηρέτην	»	30
		710
Ἀφαιρουμένου τοῦ ποσοῦ		320
δαπανᾷ πλέον τοῦ εἰσοδήματος		390

τὰς ὁποίας καὶ θ' ἀφαιρῇ ἀπὸ τὸ κεφάλαιον· ἀλλ' ὅσον ὀλιγοστεύει τὸ κεφάλαιον, ὀλιγοστεύουν καὶ τὰ κέρδη, καὶ ὅσον ὀλιγοστεύουν τὰ κέρδη αὐξάνει καὶ ἡ ἐλάττωσις τοῦ κεφαλαίου· ὥστε μετὰ τέσσαρα πέντε ἔτη τὸ πολὺ, θὰ κάμῃ τὸ μπελάντζο του, καὶ ὅταν ἰδῇ ὅτι τὸ Δοῦναι καὶ τὸ Λαβεῖν ἔφθασαν εἰς τὸ Νοῦλα ἡ Νοῦλα ἀρχίζει νὰ ξύνῃ τὸ κεφάλι του, καὶ τότε μόνον ἐνθυμεῖται τὸ φραντζέζικον τῆς ἀκριβῆς του· «βοῦδι μὸν παπάκη». Εἶναι ὅμως καὶ ἀληθὲς, ὅτι ἐν τοιαύτῃ ἀναποφεύκτῳ περιπτώσει, ἡ θέσις τοῦ βωδιοῦ τούτου μὸν παπάκη δὲν εἶναι καὶ τοσοῦτον ἀπελπιστικὴ, διότι πωλεῖ εἰς τὸ 1|6 τῆς ἀξίας τὰ ἔπιπλα τοῦ λούσου, πωλεῖ καὶ τὰ ἀσημικὰ του καὶ ἅμα οἰκονομήσῃ καμμιὰ ἑκατοστὴ λίρας, καταφεύγει εἰς γενικὸν καταφύγιον, τὰ κονσολιντὲ, τῶν ὁποίων τὸ παίξιμον ἔχει κάποιαν ὁμοιότητα μὲ τὸν διοργανισμὸν τῆς Πρωσσίας· καθὼς ἐκεῖ εἶναι ὑποχρεωμένοι ὅλοι οἱ πολῖται νὰ γυμνάζωνται εἰς τὰ στρατιωτικὰ, οὕτω καὶ οἱ κονσολιτετζίδες γυμνάζονται εἰς εἴδός τι πυροβολικοῦ, καὶ μὲ τὴν ἁράδα του ὁ καθεὶς βίχνει τὸ τόπι!

Θέλομεν λοιπὸν νὰ μιμηθῶμεν τοὺς μυριοπλούτους καὶ παθαίνομεν ὅτι ἔπαθε καὶ ὁ φιλότιμος βαθρακὸς, ὅστις ζηλεύσας τὸν ὄγκον τοῦ βωδιοῦ, ἐφούσκωνε καὶ αὐτὸς διὰ νὰ γίνῃ ἴσος μὲ τὸ βῶδι, ἀλλὰ πρὶν ἀκόμη ὁμοιωθῇ μὲ τὸ νύχι τοῦ βωδιοῦ ἔσκασεν ὁ μωρὸς, ἐτίναξε δηλ. καὶ αὐτὸς τὸ τόπι!

Ἀνέφερα τὰς ἐφημερίδας τῆς μόδας καὶ ἐνθυμοῦμαι τώρα, ὅτι ἄλλοτε οἱ σκουριασμένοι εἶχαν εἰς τὰ σπήτιά των καὶ ἀπὸ μίαν σύνοψιν, σήμερον δὲ ἀντ' αὐτῆς ἔχουν αἱ στιλπναὶ τὴν Λὰ μὸδ Ἰλλουστρὲ, ἢ τὸ Ντὲρ Πατζὰρ εἰς τὰς ὁποίας εἶναι τακτικώτατα συνδρομηταί· εἶναι δὲ καὶ αἱ μόναι ἐφημερίδες τοῦ κόσμου, αἱ ὁποῖαι ὄχι μόνον δὲν ἔχουν βερεσέδια, ὡς τὰ ἔχουν ὅλαι αἱ ἄλλαι ἐφημερίδες, ἀλλ' ἔχουν καὶ μεγάλα κεφάλαια τὰς προπληρωμένας συνδρομάς. Στέλλουν δὲ καὶ κάθε ἀρχιχρονιὰ ὥρα, τὰς φωτογραφίας των αἱ μοδίστραι τοῦ Σταυροδρομίου εἰς τοὺς συντάκτας αὐτῶν, διότι ἅμα φθάσουν τὰ φύλλα ἐδῶ, τὰ ψαλλίδια τῶν μοδιστρῶν ἐντὸς δύο ἡμερῶν στομόνουν· διότι καὶ τετράκις τοῦ ἔτους ἀλλάζονται τὰ σχήματα τῶν καπελίνων καὶ ὁκτάκις τὰ κοψίματα τῶν φορεμάτων καὶ ἡ τοποθέτησις τῶν οὐρῶν! ὥστε πολλαὶ κυρίαι βλέπουσαι τὴν πρὸ ἓξ μηνῶν φωτογραφίαν των λέγουν: τί φορέματα διὰ τὴν ἀποκριά!

Ἐννοεῖται δὲ ὅτι καὶ πολλοὶ τῶν κυρίων ἀμιλλῶνται ὡς πρὸς αὐτὰ μὲ τὰς κυρίας· ἀλλ' ἐπίσης ἐννοεῖται, ὅτι καὶ τὰ τεφτέρια τῆς μαθαμ Τρικοτὲζ καὶ Μελδὶλ

καὶ τῶν Μοσσιοῦ Πάλμα καὶ Μὶρ εἶναι πατόκορφα γεμάτα ἀπὸ ὀνόματα στολισμένα καὶ μὲ στρογγυλοὺς ἀριθμοὺς εἰκοσαφράγκων, ὥς τινων αἱ φωτογραφίαι μὲ τὰ παράσημα· καὶ ἄπορῶ πῶς ἀκόμη νὰ μὴ κρεμάσουν καὶ κανδήλας ἀναμμένας ἔμπροσθεν τῶν εἰκόνων αὐτῶν.

Εἴμεθα ἐν συνόλῳ ἡ ἐνσαρκωμένη ἀλλὰ φρανσὲ πρόοδος· διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ πολλοὶ τῶν κυρίων, ἐνῷ οὐδὲ δι' ἰατρικὸν εὑρίσκεται εἰς τὰ σπήτια των τσάϊ, διὰ νὰ δείξουν ὅμως ὅτι καὶ αὐτοὶ εἶναι τῆς προόδου λέγουν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ πλαγιάσουν πρὶν πάρουν δύο τσάσκες τσάϊ. Καὶ πρὸς περισσοτέραν πιστοποίησιν τῆς προόδου των, πηγαίνουν καὶ τὴν μεγάλην ἀκόμη παρασκευὴν εἰς τὰ ξενοδοχεῖα καὶ τρώγουν κρέας καὶ μὲ μουστάρδα μάλιστα, ἵνα δείξουν πῶς δὲν τὸ κάμουν ἀπὸ ἀνάγκην. Καὶ ὁ ἐωρακὼς μαρτυρεῖ, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ μαρτυρία. Νεώτατα δὲ Κυρίαι ἔχουν καὶ τὴν πρωτοκαθεδρίαν εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ πρώτας αὐτὰς σερβίρει ὁ ὑπηρέτης, φορῶν καὶ αὐτὸς ἐνίοτε τὰ γάντια του, ὁ δὲ σιν̃ὸρ σύζυγος καμαρώνει καὶ διὰ τὸ φραντζέζατο αὐτὸ τῆς μαδάμας του. Τὸ δὲ γελοιωδέστατον εἶναι, ὅτι προσκαλοῦμεν καὶ τοὺς ὁμοεθνεῖς μας εἰς τοὺς πολυδαπάνους σουαρέδες μας, μὲ προσκλητήρια φραντζέζικα γραμμένα, καὶ ὑπόχρυσα λιθογραφημένα, ἐνῶ καὶ ὁ προσκαλῶν καὶ ὁ προσκαλούμενος γνωρίζουν ἀπὸ φραντζέζικα, ὅσον γνωρίζω καὶ ἐγὼ ἀπὸ Κινέζικα· ἐννοεῖτε δὲ καὶ φραντζέζικα ἔχομεν καὶ τὰ Κὰρτ ντὲ βιζίτ . . . Τὸ δὲ πρόβλημα, ἂν δύναταί τις νὰ κλαίῃ συγχρόνως καὶ νὰ γελᾷ, τὸ ἐλύσαμεν καταφατικῶς πρὸ πολλοῦ διὰ τῶν κηδειῶν μας· διότι ἐνῷ δακρύει τις βλέπων τὸν ἐπὶ τοῦ νεκροκραβάτου κείμενον, εἶναι ἀδύνατον νὰ κρατήσῃ καὶ τὰ γέλοια ὅταν βλέπῃ, τοὺς μὲν συνοδεύοντας τὴν ἐκφορὰν στολισμένους μὲ πέντε πηχῶν σκέπην μαύρην καὶ μὲ γάντια γκλασὲ κάτασπρα (τὰ ὁποῖα καὶ φυλάττουν διὰ νὰ τὰ φορέσουν τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ θέατρον ἢ τὸν χορὸν) τοὺς δὲ ἀγοραίους νεκροφόρους μὲ στολὰς ἀρλεκινικὰς καὶ μὲ στραβοβαλιέμενους σκούφους ἡμικλάστους καὶ παρδαλούς, ὥστε ὁ βλέπων τὴν τοιαύτην κηδείαν, νομίζει ὅτι εἶναι καρναβάλια . . . Καὶ ὡς συμπλήρωσις τῆς τραγικοκωμικῆς ταύτης σκηνῆς ἐπέρχεται καὶ ὁ ἐπικήδειος, ἂν δηλ. ὁ νεκρὸς εἶναι εὐπορούσης οἰκογενείας ἢ κατεῖχεν ἐπίσημόν τινὰ θέσιν, ἔστω καὶ παρ' ἀξίαν καὶ σκανδαλωδῶς· τότε καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἱεροκήρυκος δὲν εἶναι καὶ πολὺ δύσκολον, διότι ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιστάσει καὶ ἂν ὁ νεκρὸς εἶναι μόλις δύο ἐτῶν βρέφος, ἀρὰν ἐν πρώτοις κατὰ τοῦ ἀσπλάγχνου χάρου, τοῦ μὴ φεισθέντος τοιούτου ἀγγελομόρφου πλάσματος (ἂς εἶναι καὶ κατσιβελάκι) τοῦ πεπροικισμένου μὲ τὸν ζῆλον τοῦ Θεσβίτου καὶ τὴν διοικητικὴν περίνοιαν τῆς Δεββώρας· καὶ ἔπειτα ἔπαινον κατὰ τοῦ ἀσπλάγχνου, ὡς γνωρίζοντος νὰ ἐκλέγῃ τὰ ἐκλεκτά. Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει, ἂν τὸ πτῶμα εἶναι ἐννενηκοντούτους καὶ ζαπλούτου, ἀρὰς πάλιν καὶ ἀναθέματα κατὰ τοῦ Χάρου τοῦ φθονήσαντος τὰ νοσοκομεῖα καὶ τὰ σχολεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐσκόπευεν ὁ ἀείμνηστος νὰ δωρήσῃ, πολλά, ὡς καὶ τὴν οἰκίαν του ἀκόμη μὲ τὰ παρακείμενα προσοδοφόρα μαγαζεῖα, εἰς τὴν μεγάλην τοῦ γένους Σχολήν. Εἰς δὲ τὴν γῆν τῆς γεννήσεώς του, τὴν μὴ ἔχουσαν οὐδὲ ἀλληλοδιδακτικὸν, ἐσχεδίαζε νὰ ἀνεγείρῃ τρία σχολεῖα, νὰ τὰ προικίσῃ, καὶ μὲ ἀνάλογα εἰσοδήματα καὶ μὲ τριάκοντα ὑποτρόφους του· θὰ ἐχάριζε καὶ εἰς τὰς λέσχας 240 λίρας τὸν ἐτήσιον τόκον ἐπὶ κεφαλαίου 1000 λιρῶν. Καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα χριστιανικὰ καὶ θεάρεστα ἔργα, ἀλλ' ὁ φθονερὸς Χάρος τὸν ἐπρόλαβε καὶ οὔτω πάνε ὅλα κατὰ διαβόλου.

Ἀνέφερα ἱεροκήρυκα, καὶ ἐνθυμοῦμαι πόσαι μυριάδες ἀδελφῶν μας ἀγνοοῦν ποῖον μέρος λόγου ἐστὶν αὐτὸ τὸ λεγόμενον ἱεροκήρυξ! ἐμμέσως δὲ μόνον γνωρίζουν τί ἐστὶ κυριάρχης!

Δὲν τὺχυησα νὰ ὑπάγω ποτὲ εἰς τοὺς Παρισίους, συμπεραίνω ὅμως, ὅτι καὶ ἐκεῖ πολιορκοῦνται αἱ ἐκκλησίαι ἀπὸ τοὺς ὑστερουμένους ἐντροπὴν καὶ ἀνατροφὴν καὶ τὸ συμπεραίνω αὐτὸ, διότι τὸ βλέπω νὰ γίνεται καὶ ἐδῶ, μὴ ἐξαιρουμένης οὐδ' αὐτῆς τῆς Μ. παρασκευῆς. Καὶ ὅστις δὲν τὸ εἶδε, ἢ τὸ ἀμφιβάλλει, ἂς ὑπάγῃ εἰς τὸ Σταυροδρόμιον νὰ τὸ καμαρώσῃ, πλὴν τί νὰ τρέχῃ τόσον μακράν, ἂς

πορευθῇ μίαν Κυριακὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Πατριαρχείων ἢ εἰς τὴν τοῦ Ζουμπαλοῦ! Καὶ ὅλα ταῦτα λέγονται: Πρόοδος!!! Πόσα χειροκροτήματα ἐνθουσιασμένων καὶ πόσοι στέφανοι καὶ πόσα πλουσιόδωρα μπενεφίτζια διὰ τὰς θεατρίνας καὶ τοὺς θεατρίνους!! Πόση ἐνδελεχὴς μέριμνα ἄλλων, διὰ τὰ ἀτομικά των συμφέροντα, διὰ τὴν ἀπολαυὴν παρασήμων, διὰ τὴν εὐζωΐαν αὐτῶν τε καὶ τῶν οἰκείων των, ὡς καὶ δι' αὐτὴν ἀκόμη τὴν καλοπέρασιν τῶν καφετζίδων καὶ τῶν μαγείρων των! Ἀλλὰ καὶ πόση συγχρόνως ὀλιγωρία ἀξιοκατάκριτος διὰ τοὺς περισπουδάστους διδασκάλους μας. Καὶ ἐνῷ ἀκούομεν ὅτι στολίζονται στήθη μὲ ἐξωτερικὰ σημεῖα τιμῆς καὶ διὰ μελλούσας δῆθεν ὑπηρεσίας καὶ ταύτας ἐν γούναι θεῶν κειμένας· διὰ τοὺς διευθυντὰς καὶ τοὺς καθηγητὰς καὶ τοὺς σχολάρχας, τοὺς μὲν γεγηρακότας τέως τοὺς δὲ παρὰ τὸν οὐδὸν τοῦ γήρατος εὑρισκομένους, διδάσκοντας τὴν νεολαίαν μετὰ ζήλου ἀκραιφνοῦς καὶ σπανιωτάτης αὐταπαρνήσεως, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ! Καὶ δὲν γλίχονται μὲν οἱ πολύτιμοι οὗτοι ἄνδρες διὰ τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ἡμεῖς παραγνωρίζοντες τὸ δίκαιον καὶ τὸ καθῆκόν μας καὶ μὴ ἀπονέμοντες τὴν ὀφειλομένην πρὸς τοὺς ἀξίους περιποίησιν, λυμαίνομεν τὸν ζῆλον των καὶ χαλαρόνομεν τὴν πρὸς τὸ κοινωφελέστατον ἔργον των ἀφοσίωσίν των, ἐκτιμῶντες αὐτούς, ὡς ἀνθρώπους κοινοὺς καὶ ἄνευ φιλοτιμίας, ἐνῷ ἀναθέτομεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς νέας γενεᾶς!! Ὦ! ἐξ ἅπαντος ἤθελα ζηλεύσει τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα ἂν ἔβλεπα, ὅτι οἱ διακεκριμένοι διδάσκαλοί μας ἀπελάμβαναν τὸ ἤμισυ τῆς τιμῆς, ἣν ἀπολαμβάνουν τινὲς ἀναξίοι πάσης τιμῆς· ἐτώσια ἄχθη ἀρούρης. Ἀλλ' ὡς φαίνεται ἄλλοι ἄλλως ἐκτιμοῦν τὴν ἀξίαν τοῦ εὐγενεστάτου καὶ κοινωφελεστάτου διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος, θεωροῦντες τὸ ἐκ τῆς θέσεως ὑπέρτιμον ἀνώτερον τοῦ ἐκ τῶν ἔργων ἀξιοτίμου. Κατὰ συνέπειαν ἀντιποιοῦνται καὶ τὴν ὀφειλομένην εἰς τοὺς διδασκάλους τῶν ἠθικὴν ἀμοιβὴν, ἐφαρμόζοντες εἰς ἑαυτοὺς, τὸ ὁποῖον, ὅταν ἐμάνθαναν γράμματα, ἀνέγνωσαν ἀστεῖον ἐπίγραμμα. Πολλοὶ μαθηταὶ κρείσσονες διδασκάλων. Ἂν εἶχα τὸ εὐτύχημα ν' ἀπολαύσω τελειοδιδάκτου πτυχίου, ἔστω καὶ τῇ πιεσίμῳ ἐπηρείᾳ προστάτου μου, ἤθελα ἐρυθριάσει νὰ παρουσιασθῶ μὲ στῆθος στολισμένον ἔμπροσθεν τῶν πολυτίμων καθηγητῶν Βρυεννίου, Γλυκᾶ, Γρηγορᾶ Φιλαλήθους, Ταναλίδου, καὶ τῶν ἀξίων συναδέλφων αὐτῶν. Λυποῦμαι ὅτι δὲν βλέπω εὐλογοῦντα καὶ ἁγιάζοντα τὴν ἀξιότιμον ταύτην ὁμήγυριν διὰ τῆς σεπτῆς του παρουσίας κανένα τῶν σεβασμιωτάτων ἁγίων συνοδικῶν, ἵνα τὸν παρακαλέσω νὰ λάβῃ ὑπὸ σημείωσιν τὰς παρατηρήσεις μου ταύτας, ὡς καὶ τὴν ὁποίαν ἐπροξένησαν ἐντύπωσιν εἰς τὴν ἀξιότιμον ταύτην ὁμήγυριν.

Ὁποία ἀνέλπιστος καὶ ἀλγεινὴ διαφορὰ μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν πατέρων μας. Ἐνῷ σήμερον ἡμεῖς εἴμεθα καὶ ὑλικῶς καὶ διανοητικῶς καὶ πολιτικῶς εἰς ἀσυγκρίτως κρεῖττονα θέσιν ἀφ' ὅτι ἦσαν οἱ πατέρες μας, δὲν ἐκπληροῦμεν ὅμως καὶ τὰ κοινωνικά μας καθήκοντα ἀναλόγως τῶν τοσούτων πλεονεκτημάτων μας. Καὶ ὑλικῶς μὲν, οἱ πατέρες μας ἐμετροῦσαν τὴν χρηματικήν των κατάστασιν μὲ γρόσι, ἡμεῖς δὲ μετροῦμεν τὴν ἡμετέραν μὲ λίραν, ἄρα εἴμεθα καὶ ἑκατοντάκις πλουσιώτεροι ἐκείνων. Καὶ ἐξοδεύονται μὲν σήμερον πολλὰ χρήματα καὶ διὰ τὸ νοσοκομεῖον καὶ διὰ τὰ ἐνοριακὰ σχολεῖα καὶ δι' ἄλλας ἐκτάκτους ἀνάγκας, ὑπάρχουν καὶ ἄνδρες (εὐάριθμοι δυστυχῶς) ἄξιοι τῶν εὐγενῶν καὶ ἐπιζήλων ἐπωνυμιῶν τοῦ φιλογενεστάτου καὶ ἀξιοσεβάστου, οἵτινες ἀδρῶς συνδράμουν καὶ εἰς ἀνέγερσιν σχολείων, καὶ εἰς διατήρησιν ὑποτρόφων καὶ εἰς ἄλλα ἀγαθοεργήματα. Καὶ ὅμως τὸ προσωπικὸν τῆς ἱστορικῆς καὶ πολυκάρπου Μ. τοῦ γένους Σχολῆς, μετὰ πολλῆς τῆς δυσχερείας διατηρεῖται, καὶ πολλὰ τῶν ἀναγκαιούντων εἰς μίαν τοιαύτην σχολὴν ἐλλείπουν, τὸ δὲ κτίριον αὐτῆς εἶναι σεσαθρωμένον καὶ ἑτοιμόρροπον, ὡς σεσαθρωμένα καὶ ἑτοιμόρροπα εἶναι καὶ τὰ λεγόμενα πατριαρχεῖά μας, ἔνθα κατοικεῖ ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, αὐτὸς ὁ ἀνώτατος καὶ πανσέβαστος πνευματικὸς πατὴρ μας, καὶ ὅπου εἶναι καταδικασμένος, ἐκτὸς τοῦ ὁποίου διατρέχει καθεκάστην κινδύνου τῆς ζωῆς του, νὰ δέχηται καὶ τὰς ἐπισκέψεις ξένων ὑψίστης περιωπῆς. Ναί, εἴμεθα ἑκατοντάκις πλουσιώτεροι τῶν πατέρων μας, καὶ ὅμως καὶ αὐτὸ τὸ ἀναλογοῦν εἰς

ἡμᾶς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐτελὴς ποσὸν τῆς πατριαρχικῆς ἐπιχορηγήσεως αὐτοῦ τοῦ ἀρχιεπισκόπου μας καθυστερεῖται πάντοτε! ἐν ᾧ καιρῷ σπαταλῶμεν ἑκατοντάδας λιρῶν εἰς ἐφημέρους διασκεδάσεις καὶ εἰς ματαίας καὶ γελοίας ἐπιδείξεις.

Διανοητικῶς δέ, ὀλίγιστοι μεταξὺ τῶν πατέρων μας ἦσαν οἱ γνωρίζοντες μίαν ἢ τὸ πολὺ δύο ξένας γλώσσας, ἐνῷ σήμερον ὄχι μόνον τὰ κοράσιά μας λαλοῦν καὶ γράφουν δύο καὶ τρεῖς ξένας γλώσσας, ἀλλὰ καὶ ὅλοι σχεδὸν ἡμεῖς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καταλαμβάνομεν ἀπὸ φραντζέζικα, διότι καὶ πάντοτε ἀναμιγνύομεν εἰς τὴν ὁμιλίαν μας, δίκην ἅλατος, καὶ τὸ μερσὶ καὶ τὸ ἀπροπὸ καὶ τὸ βιζαβὶ καὶ τὸ παρτὸν καὶ τὸ ἀτιοῦ καὶ κολακεύομαι νὰ τὸ πιστεύσω καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα, ὥστε πολλάκις τὸ ἅλας αὐτὸ λαμβάνει τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀγγλικοῦ ἅλατος.

Πολιτικῶς δὲ, χάρις καὶ ἄπειρος εὐγνωμοσύνη εἰς τὸν φιλόλαον καὶ μεγάθυμον ἡμῶν ἄναχτα καὶ τὴν προοδευτικὴν κυβέρνησίν του, ἀπολαμβάνομεν τοσαῦτα κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ ἀγαθὰ, ἐνῷ οἱ πατέρες μας . . . ἀλλ' ἂς μὴ ζητῶ νὰ συγκρίνω τὰ ἀνεπίδεκτα συγκρίσεως, ἢ μᾶλλον τὰ ἐκ διαμέτρου ἀντικείμενα. Ὑπερτεροῦντες λοιπὸν ἡμεῖς σήμερον τοὺς πατέρας μας ἐπὶ τοσαῦτα, ὁποία καταισχύνη νὰ ἐκμηδενισθῇ διὰ τὴν ὀλιγωρίαν μας καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἐθνικόν μας κέντρον, τὸ ἅγιον αὐτὸ παλλάδιόν μας, ὁ οἰκουμενικὸς λέγω θρόνος, τὸν ὁποῖον διὰ νὰ τὸν διατηρήσουν, ὡς καὶ τὸν διετήρησαν ἀλώβητον οἱ ἀείμνηστοι ἐκεῖνοι φυσικοὶ καὶ πνευματικοὶ πατέρες μας, δὲν ἐφείδοντο οὐδ' αὐτῆς τῆς ζωῆς των. Καὶ ἡμεῖς οἱ καυχώμενοι διὰ τοιούτους πατέρας καὶ τοιούτους προκατόχους, καὶ ἔχοντες ἓν ἀφθονίᾳ καὶ τοσαῦτα ὑλικὰ καὶ ἠθικὰ πλεονεκτήματα θ' ἀνεχθῶμεν τὸ ὄνειδος τοῦ νὰ μᾶς οἰκτείρουν τὰ ἄλλα ἔθνη; Καὶ ἐξ ἁπάντων θὰ μᾶς οἰκτείρουν, ἐὰν ἐξακολουθῶμεν νὰ θεωρῶμεν κατὰ πρῶτον λόγον τὰ ἀτομικά μας συμφέροντα, καὶ κατὰ δεύτερον, ἢ τὸ ἀληθὲς κατὰ δέκατον, τὰ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας μας καὶ τοῦ ἔθνους μας, ἐὰν δὲν σπεύσωμεν ν' ἀπαλλαχθῶμεν ἀπὸ τὴν κατεξουσιάσασαν καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν μας νόθον καὶ ὀλεθρίαν αὐτὴν πρόοδον, ἐὰν τέλος πάντων δὲν ἀνοίξωμεν τοὺς ὀφθαλμούς μας νὰ ἰδῶμεν τὸ πρὸ τῶν ποδῶν μας χαῖνον βάραθρον τοῦ ἐκμηδενισμοῦ μας. Ἔργον, ὡς μὴ ὤφελε, κατὰ μέγα μέρος, τῆς παραγνωρίσεως τῶν καθηκόντων μας καὶ τοῦ ἀληθοῦς συμφέροντός μας.

Ναί, ἔργον κατὰ μέγα μέρος ἡμέτερον, διότι παρὰ τὰς καιρικὰς ἐπηρείας, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ κανὲν ἔθνος δὲν λείπουν ποτὲ, ἐπροσθέσαμεν καὶ ἡμεῖς, οἱ μὲν τὴν σπατάλην τοῦ πλείστου χρόνου καὶ τὰ ἐπάρατα προσωπικὰ, τὰ εἰδεχθέστατα ταῦτα τέκνα τῆς ἰδιοτελείας, οἱ δὲ τὰς συμπαθείας καὶ ἀντιπαθείας μας, ἄλλοι τὰς μικροφιλοτιμίας καὶ τὰς ἀσυμφωνίας μας, ἕτεροι τὴν ἀκηδείαν καὶ οἱ πλεῖστοι τὴν ὀλιγωρίαν. Λαϊκοὶ ἐκλεχθέντες διὰ μέλη τοῦ συμβουλίου, ἄλλοι μὲν δὲν ἐδέχθησαν τὴν ἐκλογὴν, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ ἐκ τῶν δεχθέντων ἀπουσίαζον τὰ 2/3 τοῦ χρόνου, ἀμφότεροι προτείναντες ὡς δικαιολόγημα τὴν ἐνασχόλησίν των εἰς τὰ μερικά των συμφέροντα, παρητήθησαν δὲ καί τινες ὡς μὴ συμβιβαζομένων τῶν ἀρχῶν των μὲ τὸ διέπον σύστημα. Ἀρχιερεῖς προσκληθέντες κατ' ἐπανάληψιν παρὰ τῆς ἀνωτάτης ἀρχῆς των, νὰ ἔλθουν ἐνταῦθα ὡς μέλη τῆς Ἱ. Συνόδου δὲν ὑπήκουσαν ἐπὶ διαφόροις προφάσεσιν, ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ τοῦ Εὐαγγελίου: « Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες, ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, ἀγρὸν ἠγόρασα καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτὸν, ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον· καὶ ἕτερος εἶπε, ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτὰ, ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον· καὶ ἕτερος εἶπε γυναῖκα ἔγημα καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν ».

Ἰδοὺ ἐν μικρογραφίᾳ ἡ μερικὴ συμπεριφορά μας, ἰδοὺ καὶ ἡ γενικὴ κατάσασίς μας.

Καὶ τοιαύτη βεβαίως ἦτο καὶ ἡ κατάστασις τῶν Ῥωμαίων, ὅταν ἐφώναζεν ὁ Κάτων « Τὸν ὄγμον ἀποτόμου χρείαν ἔχει ἰατροῦ »· καὶ εὐτυχῶς δι' ἡμᾶς, ἔχομεν τὸν ἰατρὸν αὐτόν. Εἶναι οἱ πεπαιδευμένοι μας καὶ ὁ τύπος μας, οἱ μόνοι ἁρμόδιοι καὶ ἱκανοὶ νὰ μᾶς ἀπαλλάξουν καὶ ἀπὸ τὴν λέπραν τῆς δῆθεν εὐρωπαϊκῆς προόδου μας, καὶ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν κοινωνικῶν μας καθηκόντων νὰ μᾶς ὁδηγήσουν.

Ναί! παντὸς ἐπαγγέλματος πεπαιδευμένοι, συμπράττοντος καὶ τοῦ τύπου, ἂς ἀναδεχθῶσι τὸ σωτήριον αὐτὸ ἔργον λαμβάνοντες ὡς θέματα: Τὴν ἀπροκάλυπτον καὶ ὀλεθρίαν περιφρόνησιν τῶν πατρίων μας, τὸν πιθηκισμόν μας πρὸς τὸν δῆθεν εὐρωπαϊσμόν, τὴν ἔλλειψιν σεβασμοῦ πρὸς τὰ ἀξιοσέβαστα, τὴν ὀθνείαν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων μας καὶ ἰδίως τῶν κοράσίων, τὰς πολυδαπάνους καὶ γελοίας ἐπιδείξεις, τὴν πτωχαλαζονίαν μας, τὴν ἀξιοκατάκριτον ὀλιγωρίαν μας πρὸς τοὺς διδασκάλους μας, τὴν θρησκευτικὴν, οὕτως εἰπεῖν, ἀφοσίωσίν μας εἰς τὴν ὕλην, τὴν ἐν γένει τέλος πάντων παραγνώρισιν τῶν καθηκόντων μας καὶ τοῦ καλῶς ἐννοουμένου συμφέροντός μας.

Δύο τοιαῦτα πρακτικὰ μαθήματα κατὰ μῆνα ἐν ταῖς λέσχαις, καὶ ἐν κατὰ σάββατον εἰς τὰ σχολεῖα, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἀποφέρουν καρποὺς πολυτίμους.

Ἰδοὺ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα δέον νὰ διαπραγματευθῶσι πρὸ παντὸς ἄλλου οἱ πεπαιδευμένοι μας μετὰ τῶν δημοσιογράφων. Ἰδοὺ ὑπηρεσία πρὸς τε τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος, ἥτις ἔξει τὴν ἐπίζηλον ἀμοιβὴν, τὰς εὐλογίας τῆς πρώτης καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ δευτέρου.

Μ. ΧΟΥΡΜΟΥΖΗΣ.

ΠΟΙΗΣΕΙΣ.

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ.

Σὲ μεγαλύνουν,
ὦ ποιητὰ,
πάντα τ' ὁράτα
καὶ ὁρατά.

—

Ψυχῶν ἀνάτασις,
ὕμνος γλωσσῶν,
φόρον σοὶ φέρουσι
σὰ ἐκ τῶν σῶν.

—

Ἀστέρες, ἥλιος,
γῆ, οὐρανὸς
εἶπας κ' ἐγένοντο
ἐκ μηδενός.

—

Τὸ πᾶν λατρεία σου·
κ' ἔχεις ναὸν
τὸν θερμὸν ἔρωτα
τῶν καρδιῶν.

—

Δῶρόν σου κάλλιστον
λάμπ' ἡ ζωὴ,
κ' αἰνεῖ σε, Κύριε,
πᾶσα πνοή.

Ἤψας τὸν ἥλιον
μέγαν φανὸν,
μ' ἄστρα κατέσπειρας
τὸν οὐρανόν.

—

Τὰς ὥρας ἔταξας.
Ὡς μειδιᾷς,
μ' ἄνθη στολίζεται
ἡ πεδιάς.

—

Ἡ χεὶρ ἡ θεία σου
ὡς ἀνοιγῇ,
θάλλει τῶν ὡρῶν σου
πλήρης ἡ γῆ.

—

Οἱ κόσμοι τρέμουσι
τὸν σὸν θυμόν·
αὐτοῦ ἀπαύγασμα
εἶν' ὁ χειμών.

—

Ἡ πλάσις σύμπασα
μέγας ναὸς
ἐφ' οὗ ἓν ὄνομα
λάμπει ΘΕΟΣ.

—═—

ΛΑΤΡΕΙΑ.

Ὅταν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου συμπαθὲς στηρίζῃς βλέμμα,
τὸ γλυκὺ μειδίαμά σου μοὶ ἀνοίγει οὐρανούς.
Ὡς ἁγίαν σὲ λατρεύω, φέρουσαν ἀκτίνων στέμμα,
καὶ πρὸς σὲ ἀναπτεροῦνται ἡ ψυχή μου καὶ ὁ νοῦς.

—

Ἡ ποθοῦσά μου καρδία θεῖον αἴσθημ' ἀποπνέει,
καθὼς σκεῦος ἐκ κεράμου πνέει μύρα εὐγενῆ.
Εἶναι βάλσαμον τὸ ὄκρυ διὰ σὲ ὁτάκις κλαίει,
καὶ εἶν' ἔκστασις ὁ πόνος ὅταν διὰ σὲ πονῇ.

—

Πρὶν σ' ἰδῶ γνωστὴ μοὶ ἦσο. Σ' ἔπλαττεν ἡ φαντασία
καὶ σ' ἠγάπων ὡς ὡραῖον Μούσης ἔνθου προϊόν,
καὶ θερμῶς σ' ἐπεκαλούμην, παραδείσου ὀπτασία,
νὰ κατέλθῃς εἰς τὴν γῆν μας πρὸς τροφὴν τῶν καρδιῶν.

—

Καὶ κατένευσας, ἀφεῖσα τὴν γνησίαν σου πατρίδα,
καὶ ἀπόδημος κατῆλθες, καὶ διάγεις μεθ' ἡμῶν.
Πρὸς πᾶν μέγα ἡ ψυχή μου αἴρεται ἀφ' οὗ σὲ εἶδα,
καὶ ὁειλῶς τῆς σῆς λατρείας πλησιάζει τὸν βωμόν.

—

Συνεχῶς, εἰς τῆς ἑσπέρας τὴν μεγάλην ἠρεμίαν,
ὅτι ἔπεσαν νομίζω μεταξύ μας οἱ φραγμοί,
καὶ αἰσθάνομ' αἱ ψυχαί μας πῶς συγχέονται εἰς μίαν,
ὡς ἑνοῦνται δύο φλόγες, ἢ ὡς δύο στεναγμοί.

—

Ἀλλ' οὐχί. Τὸ ἄνθος θάλλει τῶν ἐλπίδων εἰς τὸ μέλλον.
Θὰ τὸ ὀρέψω μετὰ πόθου εἰς τῶν τάφων τὰς σκιάς.
Θ' ἀποθάνωμεν· κ' ἐν μέσῳ τῆς χορείας τῶν ἀγγέλων
θὰ σὲ βλέπω αἰωνίως, κι' ἱλαρῶς θὰ μειδιᾷς.

—═—

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ.

Σ' εἶχον ἰδεῖ εἰς τῆς ψυχῆς ἐκστάσεις,
εἰς τοὺς φωστῆρας τοὺς νυκτερινοὺς,
ὅταν ἐμέτρουν τὰς γλυκὰς ἐκτάσεις,
ὅταν ἀγγέλους ἔπλαττεν ὁ νοῦς.

—

Εἶχον ἰδεῖ τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς σου,
καὶ τὴν μορφήν σου τὴν θεοειδῆ.
Στέμμα φωτὸς ἐφόρ' ἡ κεφαλή σου
καὶ μειδιῶσαν ἐκ τοῦ παραδείσου,
σ' εἶχον ἰδεῖ, σ' εἶχον ἰδεῖ.

—

Θε νὰ σ' ἰδῶ καὶ πάλιν ὅταν κλείσω
τὸ ἀμβλυῶττον βλέμμα εἰς τὴν γῆν,
κ' ἐγκαταλείψας τὴν σκιὰν ὀπίσω,
εἰς τοῦ καλοῦ ἀνέλθω τὴν πηγήν.

—

Εἰς τ' οὐρανοῦ τὸ φωτοβόλον μέρος
θὰ σ' ἀπαντήσ' ὡραίαν ὡς ἐδῶ.
Θεῖος θὰ λάμπ' εἰς τὴν μορφήν σου ἔρως,
καὶ μειδιῶσαν πρός με γλυκυτέρως
θὰ σὲ ἰδῶ, θὰ σὲ ἰδῶ.

—═—

ΑΝΘΟΣ ΤΟΥ ΜΑΙΟΥ.

Θάλλ' εἰς ῥύακος νερὰ
ἄνθος τοῦ μαΐου,
καὶ τὸ ἄνθος τρυφερὰ
κλίνει, καὶ φιλεῖ κ' ἐρᾷ
φεῦ! τοῦ ῥυακίου,
ἄνθος, ἄνθος ὀρφανόν,
ἄνθος τοῦ μαΐου.

—«Μεῖνε, ῥύαξ μετ' ἐμοῦ».
—«Ἄνθος τοῦ μαΐου,
ἴδιον τοῦ ποταμοῦ
νὰ μὴ μένῃ οὐδαμοῦ
καὶ ποτὲ τοῦ βίου
ἄνθος, ἄνθος τρυφερόν,
ἄνθος τοῦ μαΐου».

Κ' ἐμαράνθη τὸ χλωρὸν
ἄνθος τοῦ μαΐου,
καὶ τὸ ἄστατον νερὸν
τὸ παρέσυρε περᾶν,
πρὸς δυσμὰς ἡλίου,
ἄνθος, ἄνθος δυστυχὲς
ἄνθος τοῦ μαΐου.

ΑΔΙΕΙΑ.

Κόρη εὔμορφη μὲ μαῦρα μάτια
ψάρια ἔπιανε μὲ τὰ πλεμμάτια.
Ἐκεῖ ἔτυχε ποῦ κολυμβῶ,
'ς τὰ πλεμμάτια της τυφλὰ νὰ 'μβῶ.

Τέτοιο ἔπιασε μεγάλο ψάρι!
Σκύπτει εὐθυμη γιὰ νὰ τὸ πάρῃ.
Πῶς μ' ἐπέτυχε χαμογελᾷ,
καὶ τὰ δίκτυα της δένει καλά.

—«Κόρη, ἄφησε νὰ φύγω· λύσε»·
—«Ὄχι, ἄρισα, μὲ λέγει, εἶσαι!»
Ἀγωνίζομαι καὶ σπαρταρῶ,
ὡς ποῦ τά 'κοψα κι' ἀναχωρῶ.

Ἀφ' οὗ ἔσχισα πλὴν τὰ πλεμμάτια,
εἰς τὰ μαῦρά της τὴν ὄλεπω μάτια·
κ' ἐκεῖ πιάσθηκα, κ' ἂν προσπαθῶ,
μ' εἶν ἀδύνατον ν' ἀπολυθῶ.

Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

Ο ΓΑΛΛΟΠΡΩΣΣΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ.

Α'. Η ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΦΑΣΙΣ.

Δύσκολον βεβαίως, εἰ μὴ πάντως ἀδύνατον, νὰ συνταχθῇ ἱστορία τοῦ καταστρεπτικοῦ τούτου πολέμου, ὅστις θὰ στιγματισθῇ ὑπὸ τῆς ἱστορίας ὡς αἶσχος τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ὑπὸ πολλὰς καὶ παντοίας ἐπόψεις, ἐφ' ὅσον εἰσέτι ὁ πόλεμος διαρκεῖ καὶ τὰ πάθη κοχλάζοντα παρασύρουσι τὸν κάλαμον, ἔστω καὶ ἀκουσίως καὶ ἀσυναισθήτως. Δὲν ἐπιχειροῦμεν ἄρα ἐνταῦθα ἱστορίαν τοῦ πολέμου τούτου, ἀλλ' ἁπλῆν τινα χρονολογικὴν σημείωσιν τῶν μέχρι τοῦδε κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον γεγονότων.

Ὁ γαλλοπρωσσικὸς πόλεμος ἔχει τὰς αἰτίας ἐν τοῖς πρὸ τεσσάρων καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν γεγονόσιν ἢ καὶ πολὺ ἔτι προσωτέρω. Ὁ οἶκος τῶν Ὁενζόλλερν, ὅστις ὠνειροπόλησε τὴν γερμανικὴν ἕνωσιν ὑπὸ τὸ ἴδιον αὐτοῦ σκῆπτρον, ὅτε ἔτι ὁ ἀρχηγὸς αὐτοῦ ἦν ἁπλοῦς τοῦ Βρανδεβούργου ἐκλέκτωρ, εἰργάσθη ἐπιμόνως καὶ δραστηρίως ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου ἤδη ἀπὸ τῆς πτώσεως Ναπολέοντος τοῦ Α'. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οὐδόλως ἢ μικρὸν εἰς τὰ γενικὰ εὐρωπαϊκὰ ζητήματα ἀναμιχθεὶς ἐπεδόθη ὅλος εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Γερμανίας καὶ καταπολεμῶν τὴν ἐπιρροὴν τῶν Ἀψβούργων προπαρεσκεύασε τὰ πνεύματα τῶν Γερμανῶν εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ἑνώσεως ὑπὸ τὸ ἴδιον σκῆπτρον. Καὶ τεκμήρια μὲν τῆς παραδοχῆς ταύτης ἀφθόνως ἡ ἱστορία τοῦ κατὰ τὰ 1848 ἐν Γερμανίᾳ σάλου παρέχεται· ἀλλ' ἀπέκειτο τῷ Βίσμαρκ νὰ συμπληρώσῃ τὸ μέγα τοῦτο ἔργον. Ὁ ἀτέραμνος μέν, ἀλλὰ μεγαλοφυὴς οὗτος ἀνὴρ πρὸ οὐδενὸς ὠπισθοδρόμησε μέσου πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ μεγαλεπηβόλου αὐτοῦ σκοποῦ. Τέκνον τῶν μοναρχικῶν ἰδεῶν, διάδοχος ἐν τῇ πολιτικῇ τοῦ μονάρχου τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου τοῦ ΙΑ' καὶ τοῦ μεγάλου αὐτῆς καρδιναλίου Ρισγελιέως, μετεχειρίσθη τὰ μέσα ἐκείνων, οὐχί, ὡς ὁ μέγας τῆς Ἰταλίας πρωθυπουργὸς κόμης Καβοὺρ, προβὰς δι' ἠθικῶν καὶ κοινοβουλευτικῶν μέσων καὶ ἐξαιρετικῆς διπλωματικῆς ἱκανότητος, ἀλλὰ καταπατῶν πᾶν πρόσκομμα, ἔστω καὶ ὑπὸ τῶν νόμων καὶ ὑπὸ τοῦ πολιτεύματος παρεμβαλλόμενον εἰς αὐτὸν καὶ ἔχων ὡς κύρια ὅπλα τὴν βίαν καὶ τὴν τόλμην. Ἐπιβοηθηθεὶς ὑπὸ τῆς θαυμασίας στρατιωτικῆς ὀργανώσεως τῆς Πρωσσίας ἔπαιξε τὴν τύχην ἑαυτοῦ ἐν Σαδόβᾳ καὶ κερδήσας αὐτοῦ ἐφίμωσε πάντα ἀντίπαλον, καὶ καίριον κατενεγκὼν τραῦμα κατὰ τοῦ εἰσέτι ἐν Γερμανίᾳ ἰσχύοντος τιμαριωτισμοῦ παρεσκεύασε τὴν μοναρχικὴν Γερμανίαν, οἵαν προοιωνίζονται νῦν αὐτὴν οἱ πρωσσικοὶ θρίαμβοι καὶ τὸ ἀναγκαῖον αὐτῶν παρακολούθημα, ἡ ἀνακήρυξις τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας Γουλλιέλμου ὡς αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας.

Ἀλλὰ τῶν μεγάλων τούτων κατορθωμάτων ἡ ἐπίτευξις ἀπῄτησεν ἐκ μέρους τοῦ Βίσμαρκ καὶ τὴν σήμερον οὕτωσὶ δὴ καλουμένην διπλωματικὴν λεπτότητα. Γείτονα ἔχων τὸν πρὸ ὀλίγου εἰσέτι δρέψαντα δάφνας ἐν Κρι-

μαίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ κατὰ τῶν δύο ἰσχυροτέρων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας, ὤφειλε νὰ ἐξοικονομήσῃ αὐτὸν, ν' ἀγοράσῃ τὴν οὐδετερότητα αὐτοῦ ἐν τῷ κατὰ τῆς Αὐστρίας πολέμῳ. Καὶ πῶς μὲν τοῦτο κατώρθωσε, πέπλος εἰσέτι καλύπτει· οὐχ ἧττον ὅμως εἰκότως ἐκ πολλῶν νὰ συμπεράνῃ τις δύναται ὅτι πολλαὶ ἀντηλλάγησαν ὑποσχέσεις μεταξὺ τῶν δύο οἰακοστρόφων τῆς Γαλλίας καὶ Πρωσσίας, τοῦ μὲν εἰς τὸ κατακόρυφον τῆς δόξης σημεῖον εὑρισκομένου, ἀπαιτητικωτέρου, ἀλλὰ καὶ εὐπιστοτέρου, τοῦ δὲ ἀρχομένου τοῦ σταδίου αὐτοῦ καὶ φιλενδότου μὲν δοκοῦντος, ἀλλ' ἐπιφυλακτικωτέρου, τοῦ μὲν ἐρειδομένου εἰς τὸ ἐνεστὼς αὐτοῦ μεγαλεῖον καὶ ἐπὶ τούτου τὰς μελλούσας αὐτοῦ ἀπαιτήσεις στηρίζοντος, τοῦ δὲ εἰς τὸ μέλλον ἀποβλέποντος καὶ ἐξ ἐκείνου ἀρυομένου τὴν διπλωματικὴν αὐτοῦ ἐν τῷ παρόντι δεινότητα.

Τῆς Σαδόβας ἐπιστάσης, ἡ ναπολεόντειος κυβέρνησις ἐξέφρασε διὰ τοῦ στόματος τοῦ ἐμπίστου αὐτῆς Ρουὲ τὰς π α τ ρ ι ω τ ι κ ὰ ς ἀ γ ω ν ί α ς, ἃς ἐπῄσθετο τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὡσεὶ προαίσθημα πάσχουσα τῶν δεινῶν, ὅσα αὕτη προηγγέλλετο αὐτῇ τε καὶ τῇ Γαλλίᾳ. Ἀλλ' ἡ χρῆσις τῶν νέων ὅπλων, δι' ὧν ἡ τῆς Πρωσσίας στρατιωτικὴ δύναμις φοβερὰ γενομένη ἐπέβαλεν εἰς πάντα τὰ κράτη τὴν ἀνάγκην τῆς στρατιωτικῆς ἀνοργανώσεως, ἴσως δὲ καὶ αἱ νέαι τοῦ Ναπολέοντος μετὰ τοῦ Βίσμαρκ συνεντεύξεις, ἀνέστειλαν τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἐπικειμένου μεταξὺ Γαλλίας καὶ Πρωσσίας πολέμου. Οὐχ ἧττον ὅμως, ὁ μὲν Ναπολέων ἐζηκολούθει ὑπεκκαίων ἀεὶ τὸ πολεμικὸν τῶν Γάλλων φρόνημα διὰ τῶν περιλαλουμένων στρατιωτικῶν αὐτοῦ παρασκευῶν, τὸ δ' ἐπιτελεῖον τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ ἐτελειοποίει προϊόντως τὴν στρατιωτικὴν τῆς Πρωσσίας ὀργάνωσιν, συνδεθείσης ἤδη διὰ τῆς στρατιωτικῆς ἑνώσεως μεθ' ἁπάσης τῆς Γερμανίας, καὶ, ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποδεικνύεται, ἐμελέτα ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ τοῦ πολέμου πᾶσαν τῆς Γαλλίας σπιθαμὴν, ὀργανοῦν οὕτω ἐκ τῶν προτέρων τὴν νίκην· τὸ κατ' ἀλλήλων μίσος τῶν ἐθνῶν τούτων ὑπεθάλπετο ἀμφοτέρωθεν ἐπιδεξίως, τῆς μὲν ναπολεοντείου κυβερνήσεως διαδιδούσης τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ κατὰ τῆς Πρωσσίας πόλεμος ἔσται ἱερὰ σταυροφορία διὰ τοὺς Γάλλους, ὑπερασπιζομένους τὸ ἀπειλούμενον ἐθνικὸν αὐτῶν μεγαλεῖον καὶ τὴν ἰσορροπίαν τῆς Εὐρώπης, τῆς δὲ βισμαρκείου πολιτικῆς ὅτι ἀναπόδραστος καὶ ἀναγκαῖος ὁ κατὰ Γαλλίας πόλεμος πρὸς παγίωσιν τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος τῆς Γερμανίας.

Τὸ ζήτημα τοῦ Λουξεμβούργου ἐφάνη πρὸς στιγμὴν ὅτι θὰ δώσῃ τὸ σύνθημα τοῦ καταστρεπτικοῦ πολέμου, ἀλλὰ, χάρις εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν διπλωματίαν ἢ πολλῷ μᾶλλον ἴσως εἰς τὰς ἀναγκαίας παρ' ἀμφοτέρων λογιζομένας στρατιωτικὰς παρασκευὰς, ὁ κίνδυνος ἀπεσοβήθη τότε. Μετὰ τρία ἔτη, κατὰ μαΐου τοῦ 1870, ἡ διάτρησις τοῦ Κενισίου ὄρους ἐξῆψε καὶ πάλιν τὰ πάθη μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν. Ἐνταῦθα ἀφικνούμεθα εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ ὀλεθρίου πολέμου. Τὴν πρόφασιν εἰς τοῦτον παρέσχεν ἡ εἰς τὸν ἱσπανικὸν θρόνον ὑποψηφιότης τοῦ πρίγκηπος Ὀενζόλλερν, ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ῥουμανίας Καρόλου καὶ ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Πρωσσίας. Μόνη ἡ ἀμερόληπτος ἱστορία θὰ δυνηθῇ ποτὲ ν' ἀποδώσῃ ἑκάστῳ τὸ

οἰκεῖον καὶ ν' ἀποφανθῇ τίς ὁ πράγματι καὶ τίς ὁ κατ' ἐπιφάνειαν ἔνοχος ἐν τῷ διπλωματικῷ τούτῳ γεγονότι. Ἐνταῦθα ἡμεῖς συνοψίζομεν ἁπλῶς τὰ γεγονότα. Ἡ ὑποψηφιότης τοῦ πρίγκηπος Ὀενζόλλερν, συνδυασθεῖσα ὡς φαίνεται ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Πρὶμ ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ Κ. Βίσμαρκ, ἐγένετο αἰφνης γνωστὴ εἰς τὴν ναπολεόντειον κυβέρνησιν περὶ τὰς ἀρχὰς ἰουλίου (γ). τὴν δ' 9 τοῦ μηνὸς τούτου ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Γαλλίας κ. Γραμμὼν ἐποιήσατο ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ νομοθετικοῦ σώματος στομφώδη διακήρυξιν δι' ἧς ἠπείλει τὴν Πρωσσίαν ἐν περιπτώσει μὴ παραιτήσεως τοῦ πρίγκηπος Ὀενζόλλερν. Τὸ ἀσύνετον ἐκεῖνο διάβημα τῆς ναπολεοντείου κυβερνήσεως κατεπτόησεν ἅπασαν τὴν Εὐρώπην καὶ διαπραγματεύσεις ἀμέσως ἤρξαντο ὅπως ἐπιτευχθῇ συμβιβασμός τις τοῦ ζητήματος. Τῇ προτροπῇ τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, ἡ Γαλλία ἀπετάθη εἰς τὸ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργεῖον τῆς Πρωσσίας, ὅπερ ὅμως ἀντέτεινε λόγον ὑπεκφυγῆς διατεινόμενον ὅτι ἠγνόει τὰ πράγματα καὶ ὅτι τὸ ἀνακτοβούλιον Βερολίνου οὐδαμῶς εἰς ταῦτα ἀνεμιγνύετο. Ἀποταθείσης μετὰ ταῦτα τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας, οὗτος ὡμολόγησε μὲν ἀφ' ἑνὸς ὅτι ἦν ἐν γνώσει τοῦ πράγματος ὅπερ διεκοίνωσε καὶ τῷ Κ. Βίσμαρκ, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου εἶπεν ὅτι ἐπενέβη ἁπλῶς ὡς ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας καὶ οὐχὶ ὡς βασιλεύς. Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις μὴ ἀρκεσθεῖσα εἰς τὴν ἀπάντησιν ταύτην, εἰ καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τὴν 12 ἰουλίου ἀνηγγέλθη ἐπισήμως ὑπὸ τῆς ἱσπανικῆς ἐν Παρισίοις πρεσβείας ἡ παραίτησις τοῦ πρίγκηπος Ὀενζόλλερν, ἐζήτησε παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας νὰ ὑποχρεωθῇ ὅπως ἀποποιηθῇ τὴν συναίνεσίν του, ἐάν ποτε εἰς τὸ μέλλον τὸ ἱσπανικὸν στέμμα προσεφέρετο καὶ αὖθις εἰς τὸν ῥηθέντα πρίγκηπα. Ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ἀρνηθεὶς δὶς εἰς τὸν γάλλον πρεσβευτὴν Βενεδέττην νὰ ἀναλάβῃ τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην ἐπὶ τέλους ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τὸν πρεσβευτὴν τοῦτον (13 ἰουλίου) καὶ ἀνήγγειλεν ἐπισήμως τὴν ἐποιῦσαν τοῦτο εἰς τὰς αὐλὰς τῆς Εὐρώπης καὶ τὴν 15)17 ἰουλίου ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου ἀπεστάλη παρὰ τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Πρωσσίαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ, συγκληθέντος ἐν Γαλλίᾳ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος, οἱ ἀντιπολιτευόμενοι βουλευταὶ, ὧν προεξῆρχον οἱ ΚΚ. Θιὲρς, Φάβρος καὶ Γαμβέττας, κατέκριναν τὴν ἀσύνετον διαγωγὴν τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως διά τε τὴν σαθρὰν αἰτίαν ἣν εὗρε διὰ τὸν πόλεμον καὶ διότι ἐγίνωσκον ὅτι ἡ Γαλλία δὲν ἦν ἀποχρώντως παρεσκευασμένη εἰς πόλεμον. Ἀλλ' εἰς οὐδὲν ἐλογίσθησαν αἱ συνεταὶ ἐκείνων φωναὶ, ἡ κυβέρνησις, ἰσχυρὰ διὰ τῆς πλειονοψηφίας, ἐκμεταλλευομένη τὸ φιλότιμον αἴσθημα τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους, παριστῶσα διὰ τῶν μισθάρνων ὀργάνων τοῦ τύπου τὸν κατὰ Πρωσσίας πόλεμον ὡς στρατιωτικὸν εἰς Βερολῖνον περίπατον, κατεσίγασε τὰς συνετὰς ἐκείνων φωνὰς, καὶ τὸ σύνθημα τοῦ πολέμου ἐδόθη.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ δοθῇ τοῦτο, τὴν προσοχὴν τῆς Εὐρώπης ἐπεσπάσατο λόγος τις τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας. Ἐπανελθὼν ἐξ Ἔμς, ὅπου διέτριβε κατὰ τὴν διένεξιν ταύτην, εἰς Βερολῖνον, ὁ ἡγεμὼν οὗτος προσεκάλεσεν ἐκτάκτως τὸ κοινοβούλιον καὶ ἀπήγγειλε κατάλληλον λόγον. Διεμαρτυρήθη ὅτι ἀναγκάζεται νὰ προσφύγῃ εἰς τὰ ὅπλα μόνον ὅπως ὑπερασπισθῇ τὴν

ἀνεξαρτησίαν τῆς Γερμανίας καὶ ὑπακούσῃ εἰς τὴν φωνὴν τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος. Ὅσον ἀπέβλεπε τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ πρίγκηπος Ὀενζόλλερν, ὁ βασιλεὺς κατεδείκνυεν ὅτι τὰ ὁμόσπονδα κράτη οὐδαμῶς ἀνεμίχθησαν καὶ ὅτι οὐδὲν ἄλλο ὑπῆρχε συμφέρον ἢ τὸ νὰ δοθῇ εἰς φίλον ἔθνος τακτικὴ καὶ εἰρηνικὴ κυβέρνησις· προσετίθει δ' ἀδιαστάκτως ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων εὗρεν ἐν τῇ ὑποψηφιότητι ταύτῃ πρόφασιν πολέμου, ἐπιμεμφόμενος τὴν διαγωγὴν τῆς ναπολεοντείου κυβερνήσεως ὡς πρωτάκουστον εἰς τὰ χρονικὰ τῆς διπλωματίας καὶ τὴν ὑπὸ τῆς Γαλλίας γενομένην περιφρόνησιν τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Ἔπειτα ἀποχωρίζων τὴν πολιτικὴν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς πολιτικῆς τῆς Γαλλίας καὶ πολεμικώτερον λαμβάνων ὕφος συγκαλεῖ πάντας τοὺς λαοὺς τῆς τε Βορείου καὶ Νοτίου Ὁμοσπονδίας καὶ ἐπιδεικνύει αὐτοῖς τὸ φάσμα ξένου κατακτητοῦ.

Παρὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸν πλήρη ἀρρένωπου ἐνεργείας παρατίθεμεν τὸν τοῦ Ναπολέοντος. Οὗτος εἰς μὲν τὴν πρὸς αὐτὸν μεταβᾶσαν ἀντιπροσωπείαν τοῦ νομοθετικοῦ σώματος ἠρκέσθη ἁπάντων διά τινος λογίου τοῦ Μοντεσκιώ· «Ἀληθὴς τοῦ πολέμου αἴτιος εἶναι οὐχὶ ὁ κηρύττων, ἀλλ' ὁ καθιστῶν αὐτὸν ἀναπόδραστον»· ἐν δὲ τῇ προκηρύξει αὐτοῦ πρὸς τὸν γαλλικὸν λαὸν λαμβάνων τὸ μεμετρημένον ὕφος ἡγεμόνος ὑπείκοντος εἰς ἀλγεινὸν καθῆκον ὑπομιμνήσκει τὰς αἰτίας τοῦ πολέμου, διακρίνων αὐτὰς εἰς ἀπωτέρας καὶ ἀμέσους· καὶ τὰς μὲν πρώτας ἀοριστότερον ἐκφέρει λέγων ὅτι ἡ πρωσσικὴ πολιτικὴ κατέστησε πανταχοῦ ἀναγκαίους μεγάλους ἐξοπλισμούς, ὡς δ' ἄμεσον αἰτίαν ἀναφέρει ὅτι αἱ παραστάσεις τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ περιφρονήσεως ἔτυχον. Ὡς δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας διέκρινε τὴν τῆς Γαλλίας πολιτικὴν τῆς τοῦ αὐτοκράτορος, οὕτω καὶ αὐτὸς προσεπάθησε νὰ χωρίσῃ τὸ γερμανικὸν συμφέρον τοῦ πρωσσικοῦ, θέλων διὰ τούτου νὰ προλάβῃ τὸν συνασπισμὸν πάντων τῶν Γερμανῶν, εἰς ὃ οἰκτρῶς ἀπέτυχεν. Ἔπειτα περὶ τῆς σημαίας ὁμιλῶν τῆς Γαλλίας, εἶπεν ὅτι εἶναι ἡ αὐτὴ «ἥτις ἤνεγκεν ἀνὰ μέσον τῆς Εὐρώπης τὰς ἐκπολιτευτικὰς ἰδέας τῆς μεγάλης γαλλικῆς ἐπαναστάσεως». Ἡ φράσις αὕτη, δι' ἧς ὁ Ναπολέων κατεδείκνυε τὸ δημοτικὸν τοῦ πολέμου συμφέρον, ὡς διὰ τῆς παρουσίας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης προσεπάθει νὰ καταδείξῃ τὸ δυναστικὸν συμφέρον, εἰχέ τι ἀπειλητικὸν διὰ τὸν οἶκον τῆς Πρωσσίας, καὶ ὑπεδείκνυεν εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς αὐλὰς κινδύνους, οἵτινες ἴσως μὲν ἠδύναντο ἐν μέρει νὰ προσοικειώσωνται τῇ Γαλλίᾳ τοὺς λαούς, ἀλλ' ἀπηλλοτρίουν αὐτῇ πάσας τὰς συμπαθείας τῶν κυβερνήσεων καὶ ἀπεμόνουν καθ' ὁλοκληρίαν αὐτήν, ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων κατεδείχθη. Ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας δὲν προσέφυγεν εἰς τὰ ῥητορικὰ ταῦτα μέσα· ἐρεισθόμενος ἐπὶ τῶν μοναρχικῶν ἀρχῶν· ἠρκέσθη πείθων σύμπασαν τὴν Γερμανίαν ὅπως συμμετάσχῃ τοῦ ἀγῶνος καὶ εὐσεβῶς ἐπικαλούμενος τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ τῶν μαχῶν.

Ἀφ' ἑτέρου διπλωματικὴ συζήτησις ἤρξατο μεταξὺ τῶν δύο ὑπουργείων. Ἐν τῇ συζητήσει ταύτῃ ἐπεφάνη τὸ πρῶτον ἡ ἀποκάλυψις πρώτης τινὸς ἀποπείρας γενομένης τῷ 1869 διὰ τὴν ὑποψηφιότητα πρίγκηπός τινος τοῦ Ὀενζόλλερν εἰς τὸν ἱσπανικὸν θρόνον. Δύο ἐγκύκλιοι τοῦ δουκὸς

Γραμμῶν καταριθμοῦσι κατὰ τῆς Πρωσσίας σειρὰν ἐγκλήσεων, ὧν αἱ σπουδαιόταται οὐδὲν ἔχουσι κοινὸν μετὰ τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ πρίγκηπος Ὀενζόλλερν. Ὁ δοὺξ ἐπέμενεν ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς ὑπερμέτρου φιλοδοξίας τοῦ πρωσσικοῦ οἴκου, ἣν παρίστα ὡς κίνδυνον διὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν ἰσορροπίαν. Ὁ Κ. Βίσμαρκ ἀπήντα ἐπιῤῥίπτων τὴν εὐθύνην εἰς τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν ὡς ἐπιζητήσασαν ἀδικαιολόγητον πρόφασιν· ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἀνταπήντα· καὶ τελευταῖον ἐδημοσιεύοντο ἐν ταῖς ἀγγλικαῖς ἐφημερίσι σχέδια μυστικῶν συνθηκῶν μεταξὺ Γαλλίας καὶ Πρωσσίας, δι' ὧν Ναπολέων καὶ Βίσμαρκ διενέμοντο τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης καὶ ὧν τὴν πρωτοβουλίαν ἕτερος τῷ ἑτέρῳ ἀπέδιδε. Σκανδαλώδες τοῦτο ἐπεισόδιον ἐνδεικνῦον τὴν ἠθικὴν ποιότητα ἀμφοτέρων τῶν ἀνδρῶν.

Ἐὰν εἰς ταῦτα πάντα ἐπιπροσθέσωμεν τὰ διαβήματα τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, καὶ ἰδίᾳ τῆς Ἀγγλίας, ὑπὲρ τῆς εἰρηνεύσεως καὶ τὴν ἀπὸ κοινοῦ κήρυξιν τῆς οὐδετερότητος τῶν μεγάλων δυνάμεων, κλείομεν τὴν διπλωματικὴν φάσιν τοῦ ζητήματος.

—=—

Β'. Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ.

Ὁ Ναπολέων, λαβὼν τὴν γενικὴν ἀρχιστρατηγίαν, μεταβαίνει εἰς Μὲτς, ὅπου ἵδρυσε τὸ γενικὸν στρατοπεδαρχεῖον, τὴν 17)29 ἰουλίου. Ὁ στρατάρχης Λεβεὺφ, ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου, οἱ στρατάρχαι Βαζαίν, Κανροβὲρ, οἱ στρατηγοὶ Λαδμιρὼλτ, Βούρβαχης, Φροσσὰρ εὑρίσκονται μετ' αὐτοῦ ἐν Μέτς. Ὁ στρατάρχης Μὰκ Μαών, ἄγων περὶ τὰς 60000 στρατοῦ, παρατάσσει αὐτὸν νοτιώτερον παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Ν. Γερμανίας, ἔχων τὸ γενικὸν αὐτῶν στρατοπεδαρχεῖον ἐν Στρασβούργῳ.

Ἐκτὸς μικρῶν τινων ἀψιμαχιῶν, αἱ ἐχθροπραξίαι ἤρξαντο κυρίως τὴν 21)2 αὐγούστου. Οἱ Γάλλοι διαβάντες τὰ μεθόρια ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἐν Σαρεβρούκῃ Πρώσσων καὶ καταπυροβολήσαντες τὴν πόλιν ταύτην ἐξεδίωξαν ἐκεῖθεν τοὺς Πρώσσους. Εἰς τὴν μικρὰν ταύτην καὶ ὅλως ἄσημον συμπλοκὴν παρίστατο καὶ ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὅστις ἔλαβε ἐκεῖ τὸ βάπτισμα τοῦ πυρός. Ἀλλὰ βραχεῖα ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ τῶν Γάλλων ἐπὶ τῇ μικρᾷ ταύτῃ νίκῃ· τὴν 23)4 αὐγούστου ὁ πρίγκηψ διάδοχος τῆς Πρωσσίας, ἀρχηγὸς τῆς νοτίου στρατιᾶς, ἄγων περὶ τὰς 100000 ἀνδρῶν προσέβαλε τὴν γαλλικὴν πόλιν Βεισσεμβοῦργον, ἐν ᾗ ὑπῆρχον περὶ τοὺς δεκαεξακισχιλίους Γάλλους καὶ ἰδίως ἐκ τῶν καλουμένων Τούρκων ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Δουαί· ἐπὶ πολλὰς ὥρας γενναίως οἱ Γάλλοι πολεμήσαντες κατὰ τῶν ἀνωτέρων ἐκείνων δυνάμεων καὶ πολλὰς ἐπενεγκόντες εἰς τοὺς Πρώσσους ζημίας, ἠττήθησαν τέλος καὶ, καταλιπόντες 800 αἰχμαλώτους εἰς χεῖρας τῶν Πρώσσων, ἐτράπησαν μετὰ τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον τοῦ στρατηγοῦ Δουαὶ εἰς παντελῆ φυγήν. Ἀκωλύτως μετὰ τὴν μάχην ταύτην ἡ νότιος γερμανικὴ στρατιὰ προυχώρησε πρὸς δυσμὰς καὶ τὴν 25)6 αὐγούστου συνήντησε τὸ στρατιωτικὸν σῶμα τοῦ στρατάρχου Μὰκ Μαών, ἀριθμοῦν

33000 παρὰ τὴν πόλιν Βόρθην. Δεξαμένου ἡρωϊκῶς μᾶλλον ἢ συνετῶς τὴν μάχην κατὰ τοσοῦτον ἀνωτέρων δυνάμεων τοῦ στρατάρχου Μὰκ Μαών, ὁ γαλλικὸς καὶ ὁ γερμανικὸς στρατὸς διεφεισιονείκησαν, θαύματα ἀνδρίας ἀμφότεροι διαπραξάμενοι, ἐπὶ 14 ὅλας ὥρας τὴν νίκην, μέχρις οὗ οἱ Γάλλοι καταπονηθέντες ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ οὐδαμόθεν ἐπικουρίας προσερχομένης αὐτοῖς, εἰ καὶ οὐ μακρὰν εὑρίσκετο τὸ στρατιωτικὸν σῶμα τοῦ στρατηγοῦ Φαιλλοῦ, ὑπεχώρησαν καταλιπόντες εἰς χεῖρας τῶν Πρώσσων ὑπὲρ τοὺς 5000 αἰχμαλώτους καὶ δύο σημαίας, ἐπὶ δὲ τοῦ πεδίου τῆς μάχης 5000 νεκροὺς καὶ τραυματίας. Ἐκ μέρους τῶν Πρώσσων ἐφονεύθησαν καὶ ἐτραυματίσθησαν ἑξακισχίλιοι καὶ ἐπέκεινα ἄνδρες. Ἡ περιφανὴς αὕτη νίκη τῶν Πρώσσων διήνοιξεν αὐτοῖς τὴν γραμμὴν τῶν Βοσγίων καὶ διηυκόλυνε τὴν πρὸς τὴν δυτικὴν Γαλλίαν πορείαν τοῦ στρατοῦ. Ὁ στρατάρχης Μὰκ Μαών, οὗ τὴν ὑποχώρησιν ἐκάλυψεν ἡρωϊκὴ ἔφοδος τοῦ γαλλικοῦ ἱππικοῦ, ὑπεχώρησεν εἰς Βὶτς καὶ ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ Φαιλλοῦ διέβη τὰ Βόσγια καὶ προέβη εἰς Νανσοὺ καὶ ἔπειτα μέχρι Σαλὼν ὅπως ἀνοργανώσῃ τὸν ἡττηθέντα στρατὸν αὐτοῦ.

Αὐθημερὸν ἡ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Σταΐνμετς δευτέρα τῶν Πρώσσων φρατιὰ εἰσβαλοῦσα βορειότερον ἐνίκησε περιφανεστάτην νίκην ἐν Σπίχερεν καὶ Φορβάχ, καταστρέψασα σχεδὸν ὁλοσχερῶς τὸ στρατιωτικὸν σῶμα τοῦ στρατηγοῦ Φροσσάρ· οἱ Πρῶσσοι, ἀπολέσαντες περὶ τοὺς τρισχιλίους ἄνδρας, συνέλαβον περὶ τοὺς δισχιλίους γάλλους αἰχμαλώτους ἐκτὸς τρισχιλίων νεκρῶν καὶ τραυματιῶν, οὓς οὗτοι ἀφῆκαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Οὕτω δύο γερμανικαὶ στρατιαὶ ἐπλημμύρησαν εἰς τὴν ἀνατολικὴν Γαλλίαν, ἧς τὰ φρούρια Στρασβοῦργον, Φαλσβοῦργον καὶ Βὶτς ἐπολιορκήθησαν εὐθὺς σχεδὸν μετὰ τὰς μάχας ταύτας.

Αἱ εἰδήσεις αὗται ἐνέσκηψαν ὡς κεραυνὸς καθ' ἅπασαν τὴν Γαλλίαν καὶ ἰδίᾳ ἐν Παρισίοις. Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, οἱ μετὰ τοσούτου στόμφου ἀπαιτήσαντες τὸν πόλεμον, κατελήφθησαν ὑπὸ πανικοῦ φόβου μετὰ τὰς πρώτας ταύτας ἤττας καὶ ἀπώλεσαν σχεδὸν τὰς φρένας. Ἐκ Μὲτς ὁ αὐτοκράτωρ διὰ θρηνολογικοῦ ὕφους ἐζήτει τὴν συνδρομὴν τοῦ ἔθνους ὅπως δυνηθῇ νὰ ὑποστηριχθῇ. Ἐν Παρισίοις ἐκηρύχθη εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐπιούσης ἡ κατάστασις τῆς πολιορκίας καὶ συνεκλήθησαν ἡ γερουσία καὶ τὸ νομοθετικὸν σῶμα τὴν 28)9 αὐγούστου. Ἡ αὐτοκράτειρα, ὡς ἀντιβασίλισσα, καὶ τὸ ὑπουργεῖον Ὀλλιβιὲ προσεπάθουν διὰ προκηρύξεων πρὸς τὸν λαὸν ν' ἀναζωπυρήσωσι τὴν κλονισθεῖσαν πρὸς τὴν αὐτοκρατορίαν πίστιν· ἡ ε'Επίσημος Ἐφημερὶς» ἐπαιτητικῶς οἱονεὶ ἐπεκαλεῖτο τὴν συνδρομὴν τῆς Εὐρωπης· ὁ ἐν Μὲτς στρατὸς ἄνευ σχεδὸν ἀρχηγοῦ, καθ' ὅσον ὁ ἀρχιστρατηγὸν αὐτοκράτωρ περὶ ἑαυτοῦ μόνον ἐφρόντιζε, διετέλει ἐν ἠθικῇ ἀποσυνθέσει καὶ ἐν παντελεῖ ἀκινησίᾳ, ἀφεὶς οὕτω καιρὸν εἰς τοὺς Πρώσσους ὅπως διαβῶσι τὰ Βόσγια.

Τὴν 28)9 αὐγούστου, συνελθόντων τῶν δύο σωμάτων οἱ ὑπουργοὶ παρουσιασθέντες ἀνέγνωσαν διακοινώσεις τοὐτοσήμους. Πολλοὶ τῶν βουλευτῶν κατηνέχθησαν πικρῶς κατὰ τοῦ ὑπουργείου καὶ προέτειναν ὅπως ἡ προεδρεία τοῦ ὑπουργείου ἀπογεμηθῇ εἰς τὸν τοσοῦτον ἀναξίως παραβλεφθέ τα

ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορίας στρατηγὸν Τροσσοὺ, τὸν ἱκανώτατον, ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποδεικνύεται, τῶν τῆς Γαλλίας στρατηγῶν. Ὁ Ἰούλιος Φάβρος κατακρίνει πικρῶς τὴν ἀπόλυτον ἀνικανότητα τοῦ ἀρχιστρατηγοῦντος καὶ ζητεῖ ὅπως ὁ μὲν αὐτοκράτωρ παραιτηθῇ τῆς ἀρχιστρατηγίας, τὸ δὲ νομοθετικὸν σῶμα λάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῶν ὑποθέσεων τοῦ τόπου. Ἄλλοι τῶν τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος βουλευτῶν προτείνουσι διάφορα ἄλλα μέτρα, ἐν μέσῳ τῶν ἐλεεινῶν φωνασκιῶν τῶν ναπολεοντιζόντων. Συνέπεια πάντων τούτων ὑπῆρξεν ἡ παραίτησις τοῦ ὑπουργείου Ὀλλιβιὲ, ὃ διεδέξατο ὁ κόμης Παλικάο τὴν 29)10, καὶ ἡ ἐπιψήφισις πολλῶν νομοσχεδίων πολλῷ πολεμικωτέρων καὶ ὀργανωτικῶν τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης. Ὁ κόμης Παλικάο, ἅμα ὑπουργὸς γενόμενος, ἀνήγγειλεν ὅτι τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ ἐν Ῥήνῳ στρατοῦ ἔχει ὁ στρατάρχης Βαζαίν. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς τούτου, καὶ περ κεκηλιδωμένον διὰ τὸν αὐθάδη αὐτοῦ ἐν Μεξικῷ τρόπον, ἐνέπνευσεν ὅμως ἱκανὸν θάρρος εἰς τὸν στρατὸν, ὅστις ἀπηλλάσσετο τοὐλάχιστον, ὡς ἐφρόνει, τῆς ἀνικανότητος ἥτις διῴκει αὐτὸν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ περιήγαγεν αὐτὸν εἰς ὄλεθρον.

Τούτων ἐν Παρισίοις διαδραματιζομένων, αἱ τρεῖς γερμανικαὶ στρατιαὶ, ἡ ὑπὸ τὸν πρίγκηπα διάδοχον, ἡ ὑπὸ τὸν Σταΐνμετς καὶ ἡ ὑπὸ τὸν πρίγκηπα Φρεδερῖκον Κάρολον, προϋχώρησαν πρὸς τὸν Μωσέλλαν καὶ μετά τινας ἀψιμαχίας κατέλαβον τὴν 31)12 τὸ Ποντα-μουσὸν καὶ τὴν Νανσὺ καὶ ἀφίκοντο πρὸ τοῦ Μέτς. Τὴν 2)14 ὁ αὐτοκράτωρ ἀνεχώρησεν ἐκ Μὲτς, αὐθημερὸν δὲ ὁ στρατὸς ἤρξατο διαβαίνων ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Μωσέλλα· ἀλλ' ἐνῷ διέβαινε προσεβλήθη ὑπὸ τῶν Πρώσσων παρὰ τὴν Μὰρς λὰ Τοὺρ, ἔνθα συνεκροτήθη κρατερὰ μάχη μέχρι νυκτὸς διαρκέσασα, καθ' ἣν, καί περ διαμφισβητουμένου εἰσέτι τοῦ ἀποτελέσματος, φαίνεται ὅμως ὅτι οἱ Πρῶσσοι δὲν κατώρθωσαν νὰ παρακωλύσωσι τὴν πρὸς τὸ Σαλὼν ὑποχώρησιν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ. Οἱ Πρῶσσοι ἀνενδότως τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐπιδιώκοντες καὶ συγκεντρώσαντες δύο στρατιὰς, τὴν τοῦ Φριδρίκου Καρόλου καὶ τὴν τοῦ Σταΐνμετς ἐπετέθησαν ἐκ νέου κατὰ τῶν Γάλλων τὴν 4)16 παρὰ τὴν Ῥεζομβίλ. Ἡ συναφθεῖσα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην κρατερὰ καὶ φονικωτάτη μάχη, καθ' ἣν ὑπὲρ τοὺς δεκακισχιλίους νεκροὺς ἔπεσαν ἑκατέρωθεν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, φαίνεται καὶ αὐθις εἰς οὐδὲν ὁριστικὸν ἀπολήξασα ἀποτέλεσμα. Τὴν 5)17 αἱ ἐχθροπραξίαι ἐξηκολούθησαν, τὴν δὲ 6)18 νέας συναφθείσης παρὰ τὴν Γραβελότ-την μάχης, πολὺ φονικωτέρας τῶν δύο πρώτων, οἱ Γάλλοι μετὰ ἐννεάωρον ἀγῶνα ἀπεκρούσθησαν πρὸς τὸ Μὲτς καὶ διεκόπη οὕτω ἡ ὑποχώρησις αὐτῶν πρὸς τὸ Σαλὼν, μετὰ μικρὸν δὲ ἀπεκόπη παντελῶς πᾶσα αὐτῶν συγκοινωνία.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, ἐν μὲν Παρισίοις ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων ἔπεισε τὸ ὑπουργεῖον ὅπως διορίσῃ διοικητὴν τῆς πόλεως τὸν στρατηγὸν Τροσσοὺ, ἡ δὲ ὑπὸ τὸν πρίγκηπα διάδοχον στρατιὰ μετά τινας μικρὰς ἀψιμαχίας προϋχώρει μεγάλοις βήμασι πρὸς τὸ Σαλὼν, ὅπου ὑπῆρχεν ὁ στρατάρχης Μὰκ Μαών, ἀνοργανῶν τὸν στρατὸν αὐτοῦ καὶ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν αὐτοκράτορα. Τὴν 12]24 αὐγούστου ὁ στρατάρχης Μὰκ Μαὼν ἐξεκένωσε τὸ Σαλὼν, τὴν δ' ἐπιοῦσαν οἱ πρῶσσοι πρόσκοποι ἐφάνησαν εἰς τὸν

νομὴν τοῦ Μάρνου καὶ μέχρι τοῦ Σαλών. Ἐν τούτοις ὁ στρατάρχης Μὰκ Μαὼν, οὗ ὁ στρατὸς συνεπεσώρευτο ἤδη εἰς 120—130 χιλιάδας ἀνδρῶν, βορειότερον τραπεὶς μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τοῦ Σαλὼν, ἠθέλησε διὰ τῶν βελγικῶν μεθορίων νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ στρατάρχου Βαζαίν. Καὶ προὐχώρησε μὲν μέχρι τῶν φρουρίων Μεζιὲρ καὶ Σεδὰν, ἀλλ' ὁ βασιλικὸς πρίγκηψ καὶ ἡ τετάρτη γερμανικὴ στρατιὰ, ἡ ὑπὸ τὸν διάδοχον τῆς Σαξωνίας, βορειότερον τραπόμενοι καὶ τὰς Ἀρδένας διαβαίνοντες, κατέλαβον τὸ σῶμα τοῦ στρατηγοῦ Φαιλλῦ, ὅστις ἐγένετο ὁ κυριώτερος παραίτιος τῆς ἐν Βόρθῃ ἥττης, τὴν 17]29, καὶ κατανικήσαντες κατεδίωξαν αὐτό· τὴν ἐπιοῦσαν ἡ μάχη συνεκροτήθη γενικωτέρα παρὰ τὸ Βωμὸντ, ὁ Μὰκ Μαὼν ἡττήθη καὶ καταλιπὼν εἰς χεῖρας τῶν Πρώσσων τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ καὶ χιλιάδας τινὰς αἰχμαλώτων ἀπεσύρθη πέραν τοῦ Μεύσου παρὰ τὴν Μουζόν. Τὴν 19]31 αἱ ἐχθροπραξίαι ἐξηκολούθησαν, τὴν δὲ 20]1 σεπτεμβρίου ἡ μάχη ἤρξατο ἅμα τῇ πρωΐᾳ· δυστυχῶς διὰ τοὺς Γάλλους ὁ στρατάρχης Μὰκ Μαὼν ἐπληγώθη καιρίως εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρωΐας, τὸν δὲ στρατηγὸν Δουκρὸ, εἰς ὃν ὁ Μὰκ Μαὼν ἀνέθετο τὴν ἀρχηγίαν, ἀντικατέστησε κατὰ διαταγὴν τοῦ Ναπολέοντος παρόντος ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὁ στρατηγὸς Βίμπφεν, πρὸ μιᾶς μόλις ἡμέρας ἀφικόμενος ἐξ Ἀλγερίας. Ἀντιστὰς ἐφ' ὅλην τὴν ἡμέραν κατὰ τῶν ἀνωτέρων πρωσσικῶν δυνάμεων, ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἀπεκρούσθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐγκλεισθῇ ἐν Σεδὰν, ὅπου ἐκυκλώθη ὁλοσχερῶς ὑπὸ τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ. Ἡ παρουσία τοῦ αὐτοκράτορος ἐματαίωσε πᾶσαν γενναίαν ἀπόφασιν τῶν στρατηγῶν. Ἐνῷ ὁ Βίμπφεν, ὁ Δουκρὸ καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ προσεπάθουν νὰ ὀργανώσωσιν ἀπηλπισμένην ἔξοδον ὅπως διασχίσωσι τὸν περισφίγγοντα αὐτοὺς σιδηροῦν κύκλον, αἴφνης κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἐστήθη ἡ λευκὴ σημαία καὶ τὴν ἐπιοῦσαν, 21[2 σεπτεμβρίου, αὐτὸς μὲν παρεδόθη αἰχμαλωτος εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας, ὁ δὲ Βίμπφεν ὑπέγραψε τὴν συνθηκολόγησιν, δι' ἧς 83,000 Γάλλοι παρεδόθησαν αἰχμάλωτοι πολέμου. Ταὐτοχρόνως τὴν 31 ὁ Βαζαὶν ἀπεπειρᾶτο ἔξοδον ἐκ τοῦ Μὲτς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόπειρα αὕτη ἐναυάγησεν, ἕνεκα, ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη, τῆς ἀνικανότητος τοῦ στρατάρχου ἐκείνου.

—=—

Γ'. ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΑΙ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑ.

Αἱ εἰδήσεις αὗται γνωσταὶ ἐν Παρισίοις γενόμεναι τὴν 23[4 σεπτεμβρίου ἐπήνεγκον μεγάλην καὶ δικαίαν ἔξαψιν τῶν πνευμάτων κατὰ τῆς αὐτοκρατορίας. Ἐν τῷ νομοθετικῷ σώματι, ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ, ἡγουμένου τοῦ ἀξίου αὐτῆς ἀρχηγοῦ Ἰουλίου Φάβρου, ἐζήτησε τὴν πτῶσιν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐνῷ δ' οἱ βουλευταὶ συνεσκέπτοντο περὶ τῶν γενομένων προτάσεων, πλῆθος λαοῦ εἰσορμᾷ εἰς τὸ βουλευτήριον καὶ ἀπαιτεῖ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος· μάτην ὁ Γαμβέττας, οὗ ἡ διαγωγὴ κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην ὑπῆρξεν ἀνωτέρα παντὸς ἐπαίνου, μάτην ὁ Φάβρος καὶ οἱ λοιποὶ βουλευταὶ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος προσπαθοῦσι νὰ πείσωσι τὸν λαὸν ὅπως

σεβασθῇ τὰς κοινοβουλευτικὰς συζητήσεις. Ὁ λαὸς μένει ἀμετάπειστος καὶ τὸ φάσμα τῆς ὀχλοκρατίας ἐγεῖρον ἤδη ἀγέρωχον τὴν κεφαλὴν πειθαναγκάζει τοὺς βουλευτὰς τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος ὅπως καταρτίσωσιν, ἔστω καὶ παρατύπως, προσωρινήν τινα κυβέρνησιν δυναμένην νὰ προλάβῃ τὰ ἐκ τῆς ὀχλοκρατίας κακά. Συνελθόντες ἐν τῷ δημαρχείῳ συγκροτοῦσι τὴν κυβέρνησιν τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, ἧς μέλη μὲν εἶσι πάντες οἱ τῶν Παρισίων βουλευταὶ, τὰ δὲ κυριώτερα πρόσωπα ὁ πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως στρατηγὸς Τροσσοὺ, ὁ ἀντιπρόεδρος καὶ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Ἰούλιος Φάβρος, ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν καὶ στρατιωτικῶν Γαμβέττας, ὁ Κρεμιὲ κλπ.

Ἅμα καταρτισθείσης τῆς κυβερνήσεως, συντονώτατα μὲν ἐλήφθησαν μέτρα πρὸς ἐπισιτισμὸν καὶ ὀχύρωσιν τῶν Παρισίων, καθ' ὧν ἐχώρουν ἤδη οἱ Πρῶσσοι, ὁ δ' ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Ἰ. Φάβρος διὰ δύο ἐγκυκλίων, ἐπιῤῥίψας τὴν εὐθύνην τοῦ πολέμου εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ διαμαρτυρηθεὶς περὶ τῶν εἰρηνικῶν αἰσθημάτων τῆς ἐλευθέρας Γαλλίας καὶ τῶν διεπόντων αὐτὴν, ἐζήτησεν ἔντιμον καὶ διαρκῆ εἰρήνην. Δυστυχῶς ἡ Πρωσσία, εἰς ἣν προσεφέρετο ἀρίστη εὐκαιρία, ὅπως κερδήσῃ εἰς τὰ πνεύματα τῶν λαῶν ἠθικοὺς θριάμβους, μείζονας τῶν ὑλικῶν, δὲν ἐνέδωκεν εἰς τὰς αἰτήσεις ταύτας, ἐπιμείνασα εἰς τὴν παραχώρησιν τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωραίνης.

Οἱ Πρῶσσοι προχωροῦντες πρὸς τοὺς Παρισίους περιέζωσαν πανταχόθεν αὐτοὺς τὴν 7[19 σεπτεμβρίου. Ἡ κυβέρνησις τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης ἐξαπέστειλεν εἰς τὴν πόλιν Τοὺρ κυβερνητικὴν ἀντιπροσωπείαν, συγκειμένην ἐκ τῶν Κρεμιὲ, Γλαι-Βιζοὲν καὶ ναυάρχου Φουρισσὸν, τὰ δὲ λοιπὰ αὐτῆς μέλη μείναντα ἐν Παρισίοις ἠσχολήθησαν μετὰ θαυμαστῆς καρτερίας καὶ ἐπιμονῆς εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης καὶ εἰς τὴν διατήρησιν τῆς τάξεως, ἐνῷ ταὐτοχρόνως ὁ Φάβρος ἐξελθὼν τῶν Παρισίων τὴν 8[20 ἀπεπειρᾶτο ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἡμέρας τελευταῖον διάβημα παρὰ τῷ κ. Βίσμαρκ, ὅπως τύχῃ παρ' αὐτοῦ ἀμνηστείας, διευκολυνούσης τὴν συγκρότησιν ἐθνοσυνελεύσεως, καὶ ἐπομένως τὰς περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις. Ναυαγησασῶν καὶ τῶν προσπαθειῶν τούτων, ὁ πόλεμος ἐξηκολούθησεν εἰς νέαν εἰσελθὼν φάσιν καὶ ἐθνικὸν διὰ τοὺς Γάλλους περιβληθεὶς χαρακτῆρα.

Τὴν θαυμασίαν ἀληθῶς διεξαγωγὴν τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων θέλομεν συνεχίσει, ἂν Θεὸς δώῃ, τὸ ἐπιὸν ἔτος, καθ' ὅσον ἡ ἀφήγησις αὐτῆς χρήζει πολλῆς μελέτης καὶ ἀταραξίας νοῦ. Ἐνταῦθα περιοριζόμεθα σημειοῦντες ἁπλῶς, ὅτι διὰ τῶν ἀνδρῶν τούτων ἡ θεωρηθεῖσα ὡς ἠθικῶς ἀποθανοῦσα Γαλλία ἐξανέστη ἀκτινοβολοῦσα τῇ αἴγλῃ τῶν γενναίων αἰσθημάτων, στρατοὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἐσχηματίσθησαν, στρατοὶ, οἵτινες κατώρθωσαν, καίτοι αὐτοσχέδιοι, ὅ,τι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κατορθώσωσιν οἱ ἐμπειροπόλεμοι τῆς αὐτοκρατορίας στρατιῶται, καὶ οἱ μαλθακοὶ τῶν Παρισίων πολῖται μετεβλήθησαν εἰς ἥρωας γενναίως μὲν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης πίπτοντας, καρτερικῶς δὲ τὰς παντοίας κακουχίας καὶ στερήσεις ὑπομείναντας ἐπὶ τέσσαρας ὅλους μῆνας.

Καὶ αἱ πλείονες μὲν πιθανότητες τῆς ἐπιτυχίας διατελοῦσιν εἰσέτι ὑπὲρ τῆς Πρωσσίας, ὁ δὲ θρίαμβος τῆς Γαλλίας θεωρεῖται γενικῶς ὡς θαῦμα ἐκ τῶν ἀνεφίκτων. Ἀλλ' οἱαδήποτε καὶ ἂν ἀποβῇ ἡ τελικὴ ἔκβασις τοῦ ἀγῶνος,

ἡ ἐλευθερία ἐξετέλεσε τὸ μέγα αὐτῆς ἔργον, ἀνεγέννησεν ἠθικῶς τὴν Γαλλίαν, ἣν κατεμάρανεν ἡ ὀλεθρία τῆς αὐτοκρατορίας πνοὴ καὶ οὐδέποτε, τὸ καθ' ἡμᾶς, ἠθικὴ ἀναγέννησις ἑνὸς ἔθνους ἀγοράζεται ἀκριβά. Ἀφ' ἑτέρου δέ, ὃν γερμανικὸν χαρακτῆρα ἤρχισαν ἤδη νὰ στίζωσι κηλίδες, καὶ τὸ αἴσθημα τοῦ δικαίου νὰ νοθεύηται ὑπὸ τῆς ἀποθεώσεως τοῦ δικαίου τῆς βίας.

Περαίνοντες ἐνταῦθα τὰς ὀλίγας ταύτας σημειώσεις περὶ τοῦ εἰδεχθοῦς πολέμου, ὅστις ἐκηλίδωσε τὸ λῆγον τοῦτο ἔτος, εὐχόμεθα ὅπως τὸ ἤδη ἀρχόμενον προσαγορεύσῃ τὴν διαρκῆ εἰρήνην καὶ τὴν ἐγκάρδιον τῶν λαῶν συναδέλφωσιν, εἰς ἣν δυστυχῶς αἱ δυναστικαὶ φιλοδοξίαι τοσαῦτα παρενέβαλον προσκόμματα.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Ἑορταὶ ἐν Ἑλλάδι—μωαμεθανικαὶ—ἀντιστοιχία τῶν 12 ὀθωμανικῶν μηνῶν πρὸς τοὺς ἡμετέρους—Ἐκλείψεις τοῦ 1871—Ἐποχαὶ—Πασχάλιον. Σελ. 3
Οἱ δώδεκα μῆνες τοῦ ἐνιαυτοῦ μετὰ τῶν ἑορτῶν καὶ τοῦ σεληνοδρομίου » 6
Ἀνατολὴ καὶ δύσις τοῦ ἡλίου ἐν Κ]πόλει . . . . . » 18
Αὐτοκρατορικὸς οἶκος τῆς Τουρκίας—προσωπικὸν τῶν ἀνακτόρων—ὀθωμανικὸν ὑπουργεῖον—ἀνώτεροι ὑπάλληλοι—βιλαέτια — ἀντιπρόσωποι τῆς Τουρκίας ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ—ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων δυνάμεων παρὰ τῇ Υ. Πύλῃ—ὑγειονομικὸν συμβούλιον— Τράπεζαι καὶ τραπεζικαὶ ἑταιρίαι ἐν Κ]πόλει—φάροι—εὐρωπαϊκὴ ἐπιτροπὴ Δουνάβεως . . . . . » 19
Ταχυδρομεῖα (ὀθωμανικὰ καὶ ξένα) . . . . . » 26
Ἀτμοπλοϊκαὶ ἑταιρίαι . . . . . » 32
Αὐτοκρατορικοὶ τηλέγραφοι (διατίμησις) . . . . . » 33
Πανηγύρεις ἐν Τουρκίᾳ . . . . . » 36
Μέτρα καὶ σταθμά . . . . . » 37
Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει δημοσία ἐκπαίδευσις . . . . . » 38
Ἐφημερίδες καὶ περιοδικά . . . . . » 45
Ἑλληνικοὶ σύλλογοι καὶ λέσχαι . . . . . » 47
Ὀθωμανικοὶ σύλλογοι καὶ λέσχαι . . . . . » »
Φιλανθρωπικὰ καταστήματα (ἡμέτερα καὶ ξένα) . . . . . » »
Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις ἐν Ἑλλάδι . . . . . » 49
Τὰ Ὀλύμπια (καλλιτεχνία—ἀγῶνες—στάδιον) . . . . . » 56
Περὶ τοῦ πλανητικοῦ συστήματος . . . . . » 69
Περὶ τῶν ἐν Ἀπουλλίᾳ ἑλληνικῶν ἀποικιῶν . . . . . » 86
Βασίλειος ὁ Μέγας . . . . . » 91
Ἡ ὑπὸ τῶν σταυροφόρων ἅλωσις τῆς Ἱερουσαλήμ . . . . . » 97
Ἡ συνήθεια τοῦ χειροκροτεῖν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις χριστιανοῖς . . . » 107
Περὶ ἐκλογῆς ξένης τροφοῦ . . . . . » 111
Μάθημα ἱστορικὸν πρὸς τοὺς προσέχοντας τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν. . » 120
Ὁ διφρηλάτης (διήγημα) . . . . . » 130
Περὶ τῆς ἀπὸ τῶν πατρίων παρεκτροπῆς ἡμῶν καὶ τῶν ὀλεθρίων ἀποτελεσμάτων τῆς ὅθεν εὐρωπαϊκῆς προόδου . . . . . » 142
Ποιήσεις. (Ὕμνος εἰς τὸν Θεὸν—λατρεία—ἄνθος μαΐου— συνεντεύξεις —ἀλιεία) . . . . . » 154
Ὁ γαλλοπρωσσικὸς πόλεμος . . . . . » 157